Załącznik nr 1 do uchwały
nr …… z dnia ……..
Zarządu Stowarzyszenia Dolina Karpia

Lokalna Strategia Rozwoju
na lata 2023-2027
dla obszaru Doliny Karpia

STOWARZYSZENIE DOLINA KARPIA

Zator, maj 2023

Fundusze Europejskie | Rzeczpospolita Polska | Dofinansowane przez Unię Europejską | MAŁOPOLSKA

SPIS TREŚCI

I. CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO 4
1.1 Nazwa LGD i forma prawna 4
1.2 Proces tworzenia partnerstwa 4
1.2.1 Utworzenie partnerstwa 4
1.2.2 Prowadzone działania 6
1.3 Struktura LGD 8
1.4 Współpraca z członkami LGD i społecznością lokalną 10
1.5 Organ decyzyjny – skład i proces decyzyjny 12
1.5.1 Skład organu decyzyjnego 12
1.5.2 Rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym 12
1.6 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD 13
1.7 Potencjał organizacyjny LGD 14
II. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR 15
2.1 Spójność wewnętrzna obszaru LSR 15
2.1.1 Wspólna przestrzeń 15
2.1.2 Wspólna historia 17
2.1.3 Wspólne dziedzictwo kulturowe 17
2.1.4 Wspólne zasoby przyrodnicze 18
2.2 Ludność 19
III. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR 20
3.1 Przebieg i metody konsultacji społecznych 20
3.1.1 Etap przygotowania LSR 21
3.1.2 Etap wdrażania LSR 24
3.2 Analiza wniosków z konsultacji 26
IV. ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR 29
4.1 Analiza SWOT 29
4.2 Najważniejsze obszary działania 32
4.2.1 Oferta wypoczynkowa w Dolinie Karpia 33
4.2.2 Więzi i zachowania społeczne mieszkańców Doliny Karpia 40
4.2.3 Dziedzictwo kulturowe i produkty lokalne w Dolinie Karpia 47
4.3 Kluczowe grupy docelowe 51
4.3.1 Beneficjenci 51

4.3.2 Grupy w niekorzystnej sytuacji 52
4.3.3 Grupy o specjalnym znaczeniu 53
4.4 Wnioski: potrzeby i potencjał LSR 55
V. SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA 57
5.1 Spójność i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi 57
5.2 Zapewnienie synergii różnorodnych działań 65
5.3 Wartość dodana podejścia LEADER 67
VI. CELE I WSKAŹNIKI 68
6.1 Specyfikacja i opis celów 68
6.1.1 Logika interwencji LSR 68
6.2 Cele 69
6.3 Przedsięwzięcia 71
6.4 Specyfikacja wskaźników 81
VII. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU 82
7.1 Ogólna charakterystyka 82
7.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów 84
7.3 Inkluzywność i podejście partnerskie 89
7.4 Projekty grantowe i operacje własne 90
7.5 Innowacyjność LSR 90
VIII. PLAN DZIAŁANIA 91
IX. PLAN FINANSOWY LSR 92
9.1 Opis źródeł finansowania LGD 92
9.2 Powiązanie źródeł finansowania z celami LSR 92
X. MONITORING I EWALUACJA 93
10.1 Zasady monitorowania i ewaluacji 93
10.2 Kryteria ewaluacyjne 94
10.3 Wykorzystanie wyników monitoringu i ewaluacji 95
Wykaz wykorzystanej literatury 97
Załączniki do LSR 99
Załącznik nr 1: Cele i przedsięwzięcia 99
Załącznik nr 2: Plan działania 101
Załącznik nr 3: Budżet LSR 104
Załącznik nr 4: Plan wykorzystania budżetu LSR 104

I. CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO

1.1 Nazwa LGD i forma prawna

Nazwa: **Stowarzyszenie Dolina Karpia**
Numer KRS: **0000257705**
Data wpisu w KRS: **25.05.2006 r.**

Stowarzyszenie Dolina Karpia jest stowarzyszeniem „specjalnym" posiadającym osobowość prawną, nad którym nadzór sprawuje Marszałek Województwa Małopolskiego. Stowarzyszenie prowadzi swą działalność na podstawie aktualnych wspólnotowych i krajowych regulacji prawnych określających warunki oraz sposób realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR), a także funkcjonowanie lokalnych grup działania (LGD).

1.2 Proces tworzenia partnerstwa

1.2.1 Utworzenie partnerstwa

Proces rozwoju Stowarzyszenia Dolina Karpia oraz nabierania doświadczenia można podzielić na pięć etapów, których efektem były dokumenty określające kierunki rozwoju Doliny Karpia:

- **Etap I** – powstanie Stowarzyszenia Dolina Karpia i Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- **Etap II** – utworzenie LGD w ramach PROW 2007-2013 i powstanie LSR obszarów wiejskich,
- **Etap III** – utworzenie LGR w ramach PO RYBY 2007-2013 i powstanie LSR obszarów rybackich,
- **Etap IV** – utworzenie LGD w ramach PROW 2014-2020 i PO RYBY 2014-2020 oraz powstanie i realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2014-2020 (wielofunduszowej).
- **Etap V** – kontynuacja funkcjonowania LGD oraz powstanie Lokalnej Strategii Rozwoju Doliny Karpia na lata 2023-2027 dla powiększonego obszaru (wielofunduszowej).

I etap:
Z inicjatywą powstania LGD wyszli przedstawiciele lokalnych władz samorządowych gminy Spytkowice, Przeciszów i Zator. Na przełomie lat 2005/2006 zainicjowali oni kontakty z sąsiadującymi gminami (Osiek, Polanka Wielka, Brzeźnica) oraz zorganizowali pierwsze spotkanie informacyjne dla społeczności lokalnej poświęcone utworzeniu partnerstwa (21.03.2006 r. w Osieku), w wyniku którego powołano stowarzyszenie. W międzyczasie Zarząd Stowarzyszenia przystąpił z wnioskiem do Programu Leader+, jednak pomimo zaangażowania społeczności lokalnej, nie udało się uzyskać wsparcia finansowego na realizację opracowanej Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich, ze względu na przekroczenie gęstości zaludnienia (liczby 150 osób/km^2). Pomimo braku dofinansowania Członkowie Zarządu wraz z Członkami stowarzyszenia popularyzowali obszar Doliny Karpia i jego produkty lokalne. W 2008 r. nastąpiło rozszerzenie obszaru o siódmą gminę – Tomice, której historia jest nierozerwalnie związana z dziejami pozostałych gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia.

II etap:
W ciągu roku 2008 wszystkie siedem gmin z obszaru Doliny Karpia podjęły uchwały o przystąpieniu do Stowarzyszenia stając się jego członkami zwyczajnymi. W tym czasie dostosowano również struktury Stowarzyszenia i dokumenty wewnętrzne do nowych wymagań wynikających z możliwości otrzymania dofinansowania w ramach środków osi 4 Leader PROW na lata 2007-2013. Stowarzyszenie podpisało umowę na realizację LSR w czerwcu 2009 r. na kwotę 8 114 544,00 zł. W I połowie 2012 r. pozyskano dodatkowe środki na rozwój obszaru Doliny Karpia w wysokości 2 761 923,50 zł uzyskując zaszczytne I miejsce w Małopolsce (IV w Polsce na 154 LGD) podczas naboru zorganizowanego przez Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi we współpracy z samorządami województw.

III etap:
W lipcu 2009 r. rozpoczęły się rozmowy w sprawie pozyskania środków z PO RYBY 2007-2013. Uczestniczyli w nich przedstawiciele Stowarzyszenia, gmin Doliny Karpia oraz sąsiednich – Brzeszcz i Oświęcimia, również rybackich. Spośród różnych wariantów dotyczących obszaru LGR zdecydowano ostatecznie o realizacji LSR obszarów rybackich na obszarze 7 gmin Doliny Karpia, jednak dopiero II nabór wniosków o wybór LGR zakończył się pozytywnie dla Stowarzyszenia. Od sierpnia 2011 r. Stowarzyszenie rozpoczęło realizację LSR obszarów rybackich mając do dyspozycji środki w wysokości 17 726 961,41 zł. Należy zaznaczyć, że Stowarzyszenie Dolina Karpia, jako jedno z czterech stowarzyszeń na terenie Polski, realizowało równolegle na tym samym terenie wdrażanie dwóch komplementarnych strategii.

IV etap:
Od stycznia 2015 r., w trakcie analizowania informacji na temat warunków otrzymania wsparcia w ramach PO RYBY 2014-2020, rozpoczęły się rozmowy gmin obszaru Doliny Karpia z Włodarzami gmin sąsiednich (Brzeszcze, Kęty, Oświęcim) w kierunku rozszerzenia obszaru, które jednak ostatecznie nie doszło do skutku. Zdecydowano o kontynuacji dotychczasowych kierunków rozwoju związanych z budowaniem marki lokalnej Doliny Karpia i tożsamości regionu przy obecnym składzie 7 gmin. 12 maja 2016 r. Stowarzyszenie podpisało umowę na realizację LSR. W 2021 r. pula LSR powiększyła się i po przewalutowaniu wyniosła: 4 898 000 euro na wdrażanie, 307 175 euro na projekty współpracy oraz 662 500 euro na funkcjonowanie LGD.

V etap:
W roku 2021 rozpoczęły się konsultacje w zakresie opracowania LSR ze środków na lata 2023-2027. Stowarzyszenie odbyło szereg rozmów z sąsiadującymi LGDami: Wadovianą, Doliną Soły i Gościńcem 4 Żywiołów. Ostatecznie, po podjęciu decyzji o przystąpieniu do Stowarzyszenia przez sąsiadujące gminy: Kalwarię Zebrzydowską, Mucharz i Stryszów oraz biorąc pod uwagę konsultacje społeczne, zdecydowano o budowaniu LSR na powiększonym, spójnym kulturowo, przyrodniczo i gospodarczo, obszarze. Jednym z ważniejszych działań było powstanie Grupy Roboczej ds. LSR. W jej skład weszli przedstawiciele sektora publicznego, społecznego i gospodarczego (w tym rybackiego) z każdej gminy Doliny Karpia, Zarząd, przedstawiciel powiatu oświęcimskiego i wadowickiego oraz pracownicy LGD. Głównym zadaniem grupy było moderowanie prac nad tworzeniem LSR, opiniowanie przygotowanych dokumentów, wsparcie doradcze w zakresie planowanych działań, rozpowszechnianie informacji o tworzeniu LSR. Należy podkreślić, że zarówno utworzenie Grupy, jak i szereg innych działań konsultacyjnych opisanych w dalszej części LSR, wpisuje się w charakterystyczną dla stowarzyszenia kulturę partnerstwa. Co ważne, kluczowe decyzje dotyczące ostatecznego kształtu LSR były nie tylko przedmiotem kolegialnych decyzji, ale również komunikacji z mieszkańcami. Zarówno proces powstawania LSR jak działania związane z wdrażaniem strategii charakteryzowały się przede wszystkim transparentnością, kolegialnością i pogłębionym partnerstwem. Przejawiało się to m.in.:

- kolegialnością procesu decyzyjnego (standardowym rozwiązaniem są konsultacje w stałych i doraźnych grupach roboczych),
- bardzo otwartym podejściem do komunikacji z mieszkańcami i interesariuszami (spotkania bezpośrednie i media społeczn.),
- stosowaniem rozwiązań umożliwiających zgłaszanie wniosków lub pomysłów (kontakt bezpośredni oraz zdalny).

Swoje doświadczenie Stowarzyszenie Dolina Karpia zyskało poprzez równoczesne funkcjonowanie LGD i LGR oraz wdrażanie dwóch strategii na tym samym obszarze w okresie programowania 2007-2013 oraz wdrażanie wielofunduszowej strategii realizowanej w ramach PROW i PO RYBY w okresie programowania 2014-2020. W okresie swojej działalności w ramach programowania 2007-2013 Stowarzyszenie zorganizowało 20 naborów wniosków, które zakończyły się kontraktacją środków na poziomie 92,5%, natomiast w okresie programowania 2014-2020 Stowarzyszenie zorganizowało 65 naborów wniosków, które zapewniły ponad 95% kontraktację środków. Dodatkowo zrealizowano 3 projekty grantowe na łączną kwotę 360 674,00 zł (31 zadań grantowych) oraz 10 operacji własnych na łączna kwotę 524 141,00 zł m.in. w zakresie organizacji corocznych Targów Turystycznych Doliny Karpia, jak również wdrażania i promocji Programu marki lokalnej Dolina Karpia.[1]

[1] Dane dotyczące projekcji finansowej na lata 2014-2020 obejmują okres od momentu rozpoczęcia wdrażania do dnia 31.05.2023 r. Dane te nie są ostateczne, gdyż wdrażanie PROW 2014-2020 zakończy się 30.06.2024 r. a PO RYBY 2014-2020 31.12.2023 r.

1.2.2 Prowadzone działania

Podczas swojej dotychczasowej działalności Stowarzyszenie Dolina Karpia przeprowadziło szereg działań o charakterze informacyjno-promocyjnym oraz aktywizacyjnym zgodnie z celami zawartymi w strategiach. Ważne, z punktu widzenia rozwoju obszaru i kontynuacji działań w przyszłym okresie programowania, są korzyści i wartość dodana wynikająca z realizacji zadań i współpracy ze społecznością lokalną. Wśród najważniejszych należy wymienić następujące działania:

- **Rozwój przedsiębiorczości, w szczególności w zakresie turystycznym:**
- W okresie programowania 2007-2013: Podpisanie 55 umów w wysokości 6 134 722,82 zł, a w okresie 2014-2020: podpisanie 66 umów w wysokości 9 067 929,05 zł dedykowanych na rozpoczęcie lub rozwój działalności gospodarczej. Środki przeznaczone zostały na działalność turystyczną lub okołoturystyczną. Beneficjenci ci stanowią dobry przykład dla innych mieszkańców Doliny Karpia, którzy do tej pory nie korzystali ze środków zewnętrznych.
- Stworzenie bądź utrzymanie ponad 50 miejsc pracy na terenie Doliny Karpia w okresie programowania 2007-2013 oraz 96 miejsc pracy w okresie 2014-2020. Zaktywizowani przedsiębiorcy, w tym rolnicy (rybacy) - wyszkoleni, posiadający wiedzę i doświadczenie w zakresie realizacji projektów, stanowią bazę beneficjentów na przyszłość.
- **Rozwój turystki i produktów lokalnych:**
- Zarejestrowanie 11 produktów lokalnych (m.in. karp zatorski wędzony, karp osiecki, kładzionki ziemniaczane witanowickie, obwarzanek pobiedrski) na Liście Produktów Tradycyjnych prowadzonej przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Daje to możliwość kontynuacji działań w zakresie wspólnej promocji produktów lokalnych.
- Realizacja programu marki lokalnej Dolina Karpia polegającym na przekazywaniu prawa do posługiwania się opatentowanym znakiem Doliny Karpia, na produkty i usługi wysokiej jakości, mającym związek z Doliną Karpia, przyjaznym dla klienta i środowiska. Obecnie 19 podmiotów z obszaru Doliny Karpia, posiada znak marki lokalnej na 17 produktów i 13 usług (m.in.: na produkty rybne, miody, produkty mączne, słodycze, oleje, warsztaty edukacyjne, menu regionalne, gadżety promocyjne, spływy kajakowe, oferty noclegowe, itp.). Program marki lokalnej Dolina Karpia wzmacnia świadomość lokalnej społeczności i przynosi bezpośrednie korzyści dla producentów i usługodawców. Działania Stowarzyszenia skoncentrują się na zwiększeniu intensywności działań w zakresie marki lokalnej.
- Aktywizacja pojedynczych podmiotów posiadających atrakcje turystyczne na rzecz opracowania wspólnych pakietów turystycznych, dających możliwość aktywnego wypoczynku w Dolinie Karpia. Istniejące pakiety stanowią bazę do rozwoju kompleksowej usługi turystycznej w przyszłości.
- Funkcjonowanie Ekomuzeum Doliny Karpia jako przykład współpracy osób i podmiotów z sektora publicznego, społecznego i gospodarczego na rzecz zrównoważonego rozwoju Doliny Karpia z uwzględnieniem potencjału przyrodniczego i kulturowego regionu. Członkami Ekomuzeum (35) są zarówno instytucje kultury, jak i rolnicy (rybacy), rękodzielnicy, organizacje pozarządowe i osoby fizyczne, które mają do zaoferowania bogaty wybór atrakcji do zwiedzania: izby regionalne, pasieki, gospodarstwa rybackie, galerie sztuki, wycieczki edukacyjne i szereg innych.
- Aktywizacja i zacieśnienie współpracy z gminami, instytucjami kultury, podmiotami z branży turystycznej, realizacja wspólnych imprez promujących dziedzictwo kulturowo-historyczne oraz przyrodnicze Doliny Karpia (Festiwal Doliny Karpia). Działania te stanowią podstawę do dalszego rozwijania potencjału turystycznego Doliny Karpia.
- **Rozwój działań prospołecznych:**
- Pomoc Stowarzyszenia Dolina Karpia w rejestrowaniu NGOs, w tym KGW oraz rękodzielników. Ukazuje to przykład Stowarzyszenia ArtDoKa, które powstało w wyniku animacji przeprowadzanej przez Stowarzyszenie.
- Działania Stowarzyszenia Dolina Karpia na rzecz aktywności społecznej (realizacja szkoleń, spotkań, kursów), a także gmin, instytucji oraz organizacji pozarządowych na rzecz rozwijania świetlic wiejskich, budowy lub remontu obiektów pełniących funkcje rekreacyjne i kulturalne, działania w zakresie integracji społecznej.
- Wdrożenie programu edukacji regionalnej poprzez działania na rzecz szkół i ośrodków edukacji nieformalnej – stworzenie bazy wiedzy i dobrych praktyk, a także materiałów edukacyjnych.
- **Rozwój rybactwa śródlądowego:**
- Rozwój systemów sprzedaży bezpośrednich ryb, co pozwoliło na podniesienie jakości sprzedaży ryb.
- Zmodernizowanie oraz wprowadzenie innowacyjności w gospodarstwach rybackich.

- Wsparcie osób z sektora rybackiego na rzecz restrukturyzacji, reorientacji i dywersyfikacji działalności rybackiej.
- Opracowanie, wspólnie z innymi 11 LGRami, Strategii Karp 2020, stanowiącej kompendium wiedzy dla rybaków i osób z nimi współpracujących w zakresie prowadzenia działań wspierających rozwój gospodarki karpiowej.

- Aktywizacja i zaciśnięcie współpracy Stowarzyszenia z osobami z sektora rybackiego z terenu Doliny Karpia, realizacja wspólnych działań na rzecz promocji, pomoc rybakom w uporządkowaniu dokumentacji rybackiej oraz pozyskiwaniu dotacji z PO RYBY, organizacja szkoleń dla rybaków - co przyczyniło się do integracji społeczności rybackich.
- **Rozwój działań prośrodowiskowych:**

- Współdziałanie osób i podmiotów z sektora rybackiego z przyrodnikami poprzez realizację projektów w celu zabezpieczenia obszarów Natura 2000 i gatunków chronionych.
- Edukacja społeczeństwa lokalnego w zakresie dziedzictwa przyrodniczego prowadzona przez Stowarzyszenie Dolina Karpia we współpracy ze szkołami, instytucjami kultury oraz organizacjami pozarządowymi.
- Realizacja eventów o charakterze edukacyjnym kładącym nacisk na edukację w zakresie zrównoważonego rozwoju.

W okresie programowania 2007-2013 i 2014-2020 Stowarzyszenie zrealizowało 15 projektów współpracy, w tym 5 międzynarodowych, które pozwoliły na nawiązanie szerokiej współpracy z innymi LGDami z Małopolski, Polski i z zagranicy.

Projekty współpracy zrealizowane przez LGD:

1. **Projekt międzynarodowy** w okresie 27.07-31.10.2012 z **7 partnerskimi LGD,** którego głównym celem był rozwój regionu oparty o produkt lokalny**.**
2. Projekt krajowy w okresie 26.09.2013-30.09.2014 z 7 partnerskimi LGD, którego głównym celem było rozpowszechnienie informacji o walorach turystyczno – krajobrazowych obszaru północno – zachodniej Małopolski.
3. Projekt krajowy w okresie 04.11.2014-31.05.2015 z 5 partnerskimi LGD, którego celem było stworzenie ścieżki wprowadzenia na rynek produktów lokalnych poprzez zbudowanie i upowszechnienie jednego modelu komercjalizacji produktów lokalnych w celu pobudzenia przedsiębiorczości lokalnej.

Projekty współpracy zrealizowane przez LGR:

1. Projekt krajowy w okresie 01.01.2012-30.06.2013 z 11 partnerskimi LGRami, którego celem było nawiązanie i utrzymanie współpracy między LGR z terenu Polski Południowej, wymiana wiedzy i doświadczeń, promocja rybactwa śródlądowego i jego produktów, promocja i rozwój obszarów zależnych od rybactwa.
2. **Projekt międzynarodowy** w okresie 01.08-31.10.2012 z **1 partnerską LGR**, którego celem było zdobycie wiedzy oraz wymiana doświadczeń w zakresie stosowania dobrych praktyk w procesie hodowli ryb karpiowatych oraz promocji produktu lokalnego.
3. Projekt krajowy w okresie 01.01-31.12.2013 z 10 partnerskimi LGR, którego celem było nawiązanie i utrzymanie współpracy między LGR z terenu Polski Południowej, wymiana wiedzy i doświadczeń, promocja rybactwa śródlądowego i jego produktów, promocja i rozwój obszarów zależnych od rybactwa.
4. Projekt krajowy realizowany w okresie 01.01-31.12.2014 z 2 partnerskimi LGR, którego celem było nawiązanie i utrzymanie współpracy pomiędzy lokalną społecznością, członkami i pracownikami 3 LGR z terenu Polski Południowej, promocja i rozwój obszarów zależnych od rybactwa.

Projekty współpracy zrealizowane przez LGD w okresie programowania 2014-2020:

1. Projekt krajowy w okresie 26.11.2020-30.04.2022 z 1 partnerskim LGD, którego głównym celem była realizacja działań edukacyjnych w obiektach gastronomicznych, placówkach oświatowych oraz na obszarach partnerskich LGD służących promocji rybackiego dziedzictwa kulturowego.
2. **Projekt międzynarodowy** w okresie 20.07.2018 – 31.12.2018 z **1 partnerem zagranicznym**, którego głównym celem było propagowanie dziedzictwa kulturowego akwakultury na obszarach rybackich partnerów poprzez współpracę i wymianę doświadczeń w procesie tworzenia, zarządzania i promocji „Szlaku karpia".

3. **Projekt międzynarodowy** w okresie 04.09.2017 – 31.08.2018 z **3 partnerskimi LGD**, którego głównym celem było wspieranie zrównoważonego rozwoju turystyki opartej na produktach, usługach oraz inicjatywach i przedsięwzięciach wykorzystujących lokalne dziedzictwo kulturowo-historyczne i przyrodnicze poprzez wzmocnienie systemów zarządzania i promocji ekomuzeów.
4. **Projekt międzynarodowy** w okresie 25.04.2019 - 31.12.2021 z **6 partnerskimi LGD**, którego celem było wspieranie zrównoważonego rozwoju regionów opartego na produktach i przedsięwzięciach wykorzystujących lokalne dziedzictwo kulturowo-historyczne i przyrodnicze poprzez współpracę na rzecz wzmocnienia systemów marki lokalnej.
5. Projekt krajowy w okresie 18.02.2020 - 30.06.2021 z 1 partnerską LGD, którego głównym celem była promocja i wzmacnianie potencjału marek lokalnych poprzez rozbudowę oferty obszarów partnerskich LGD.
6. Projekt krajowy w okresie 08.06.2018 – 28.09.2018 z 8 partnerskimi LGD, którego głównym celem było nawiązanie współpracy międzyregionalnej pomiędzy lokalnymi grupami działania służącej zwiększeniu zaangażowania mieszkańców obszarów rybackich na rzecz propagowania dobrostanu i dziedzictwa kulturowego poprzez udział w szkoleniach branżowych oraz opracowaniu portalu informacyjnego.
7. Projekt krajowy w okresie 18.02.2022 - 31.12.2022 z 3 partnerskimi LGD, którego celem był rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej poprzez utworzenie miejsc przyjaznych rowerzystom, promocja obszarów LGD oraz turystyki rowerowej.
8. Projekt krajowy w okresie 29.04.2022 - 28.02.2023 z 1 partnerskim LGD, którego celem był wzrost wiedzy, integracji mieszkańców oraz wzmacnianie współpracy międzyterytorialnej poprzez wykorzystanie działań edukacyjnych bazujących na rybackim dziedzictwie obszarów partnerskich LGD.

Poprzez realizację projektów współpracy krajowych i międzynarodowych Stowarzyszenie zdobyło wiedzę i doświadczenie, które mają znaczenie dla realizacji LSR na lata 2023-2027, do których należy wymienić:

- Doświadczeni, rzetelni i godni zaufania partnerzy do realizacji wspólnych przedsięwzięć, w tym partnerzy z zagranicy.
- Wypromowane inicjatywy takie jak Ekomuzeum Doliny Karpia i marka lokalna Dolina Karpia.
- Wypromowane imprezy promujące obszary o dużym znaczeniu produktów lokalnych dla rozwoju obszaru.
- Wypromowane produkty lokalne oraz wzrost ich znaczenia w rozwoju obszaru.
- Nawiązana współpraca z podmiotami z sektora rybackiego i organizacjami wspierającymi rozwój obszarów zależnych od rybactwa z Niemiec, Węgier i Litwy.
- Wykwalifikowane osoby z Ekomuzeum Doliny Karpia i marki lokalnej Dolina Karpia, z sektora rybactwa śródlądowego oraz z sektora gastronomicznego.
- Szlak Karpia – stworzenie bazy obiektów związanych z rybactwem śródlądowym i jego oznakowanie potencjałem do przyszłych działań na rzecz rozwoju rybactwa.
- Poszerzenie rynku zbytów dla produktów z terenu Doliny Karpia.
- Zdobycie dobrych praktyk w zakresie wdrażania wspólnej marki i promocji produktów lokalnych.
- Dobre praktyki oraz materiały edukacyjne dla szkół i ośrodków edukacji nieformalnej – potencjał do kontynuacji działań w obszarze edukacji regionalnej.

1.3 Struktura LGD

Stowarzyszenie Dolina Karpia działa na zasadzie partnerstwa trójsektorowego złożonego z przedstawicieli lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczych reprezentujących interesy sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego działających na obszarze 10 gmin Doliny Karpia. Członkami Stowarzyszenia jest 218 osób/ podmiotów.

Tabela 1. *Członkowie Stowarzyszenia Dolina Karpia w podziale na sektory*[2]

Sektor	Liczba członków	% członków
Społeczny	151	69,27%
Gospodarczy	52	23,85%
Publiczny	15	6,88%
w tym mieszkańcy	184	84,40%
Razem	**218**	
w tym rybacki	65	29,82%
w tym kobiety	76	34,86%

Sektor społeczny w znakomitej części reprezentowany jest przez osoby fizyczne działające na rzecz rozwoju obszaru Doliny Karpia poprzez uczestnictwo w życiu społecznym w ramach KGW i niepublicznych instytucji kultury. Pozostałymi członkami są organizacje pozarządowe. Dużą część członków z tego sektora (ok. 29,82%) stanowią osoby zatrudnione w sektorze rybackim. Członkowie sektora społecznego mają największy wkład w rozwijanie działalności Stowarzyszenia Dolina Karpia, inicjowanie zadań prospołecznych, animowanie społeczności lokalnej oraz rozwijanie rybactwa. Uczestniczą oni w szkoleniach i spotkaniach organizowanych przez Stowarzyszenie poszerzając swoją wiedzę i umiejętności związane z rozwojem obszaru, takie jak: zakładanie i rozwijanie organizacji pozarządowych, zakładanie i rozwijanie działalności gospodarczych, prowadzenie gospodarstw agroturystycznych, promocja produktów lokalnych, sprzedaż bezpośrednia czy rozwijanie zdolności animacyjnych. Angażując się w działalność Stowarzyszenia, próbują te problemy rozwiązać lub nakłaniać do ich rozwiązania. Zajmują się aktywizacją mieszkańców oraz działaniem na rzecz grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób młodych do 25 roku życia, z którą to grupą w dużej mierze współpracują na co dzień. Wolontarystycznie uczestniczą w wydarzeniach promocyjnych organizowanych przez Stowarzyszenie oraz instytucje kultury z obszaru Doliny Karpia, przyczyniając się do promocji dziedzictwa kulturowo-historycznego oraz przyrodniczego obszaru.

Sektor gospodarczy reprezentowany jest głównie przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG. Są to zazwyczaj firmy jednoosobowe lub mikroprzedsiębiorstwa, tzw. firmy rodzinne, zajmujące się świadczeniem usług turystycznych, gastronomicznych i noclegowych, księgowych czy budowlanych oraz produkcją. Znaczna część osób ma powiązania z rybactwem (38,46%). Należą do nich rolnicy wraz z domownikami posiadający ponad 1 ha gruntów pod wodami oraz duże podmioty gospodarujące na setkach ha gruntów pod wodami. Nieznaczna część firm wpisana jest do KRS jako przedsiębiorcy. Osoby z sektora gospodarczego uczestniczą w życiu społecznym Stowarzyszenia poprzez udział w dedykowanych szkoleniach z zakresu rozwijania przedsiębiorczości czy rybactwa, promocji własnych produktów lokalnych na różnego rodzaju wydarzeniach organizowanych na obszarze Doliny Karpia i poza nią, a także poprzez uczestnictwo w naborach wniosków na zakładanie lub rozwój działalności gospodarczej lub jej różnicowanie.

Sektor publiczny reprezentowany jest przez przedstawicieli dziesięciu gmin obszaru (Brzeźnica, Kalwaria Zebrzydowska, Mucharz, Osiek, Polanka Wielka, Przeciszów, Spytkowice, Stryszów, Tomice, Zator), dwóch instytucji kultury działających na obszarze oraz dwa powiaty (wadowicki i oświęcimski). Sektor ten, podobnie jak pozostałe dwa, ma duży wpływ na działalność Stowarzyszenia Dolina Karpia nie tylko poprzez korzystanie ze środków Stowarzyszenia przeznaczanych na rozwój obszaru, jak również poprzez zachęcanie przedsiębiorców, osób fizycznych, organizacji pozarządowych, KGW i innych podmiotów do czerpania z tych środków. Sektor publiczny angażuje się w działalność informacyjną Stowarzyszenia, przekazując najistotniejsze informacje mieszkańcom i podmiotom na swoich stronach internetowych, tablicach ogłoszeń, zebraniach wiejskich i innych spotkaniach. Gminy i instytucje kultury wspólnie ze Stowarzyszeniem organizują wydarzenia promujące obszar, produkty lokalne Doliny Karpia, obiekty turystyczne, Ekomuzeum Doliny Karpia oraz często współfinansują materiały promocyjne dotyczące Doliny Karpia.

[2] Stan na 31.05.2023 r., opracowanie własne

Osoby i podmioty z trzech sektorów aktywnie działali jako członkowie Rady i Komitetu. W okresie programowania na lata 2007-2013 i 2014-2020 przyczynili się do efektywnego wykorzystania dostępnych środków. Dzięki ich pracy poziom kontraktacji środków w okresie 2007-2013 wyniósł **92,5%** (86% LGD, 99% LGR) oraz w okresie 2014-2020 **– ponad 95%.**

Ważne miejsce w zakresie dotychczasowych (2007-2013 oraz 2014-2020) i przyszłych (2023-2027) działań Stowarzyszenia zajmują kwestie dotyczące **grup w niekorzystnej sytuacji**. Przeprowadzone w trakcie przygotowania LSR konsultacje społeczne oraz analiza danych statystycznych wskazały, że do grupy tej należą **kobiety**. Stanowią one 50,74% ludności obszaru LGD, a wśród członków Stowarzyszenia ok. 34,86%. Charakterystyka, problemy i potrzeby kobiet zostały szczegółowo opisane w Rozdziale 2.1.5 *Wspólne potrzeby,* 2.2 *Ludność,* 4.3.2 *Grupy w niekorzystnej sytuacji.*

Zarówno konsultacje społeczne, jak i struktura LGD i charakter działań, wskazują na poniższe grupy „o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR":

- osoby młode do 25 roku życia – stanowią 28,24% ludności obszaru LGD, a wśród członków Stowarzyszenia 0,46%.
- seniorzy po 60 roku życia – stanowią 22,13% ludności obszaru LGD, a wśród członków Stowarzyszenia 44,04%.
- rybacy - stanowią ok. 1,8% ludności obszaru LGD i jest liczną grupą wśród członków Stowarzyszenia 29,82%.

Charakterystyka, problemy i potrzeby osób młodych, seniorów oraz rybaków zostały szczegółowo opisane w Rozdziale 4.3.3 *Grupy o specjalnym znaczeniu.* Przedstawiciele w/w grup stanowią duży odsetek wśród członków Stowarzyszenia Dolina Karpia, jak również zasiadają w organach LGD, w szczególności w organie decyzyjnym LGD.

Wyłączając wspólnotę interesów definiowaną przez przynależność do poszczególnych sektorów, wśród członków Stowarzyszenia Dolina Karpia można wyodrębnić następujące grupy interesu[3]:

- rybacy, stanowiący liczną grupę interesu wśród członków Stowarzyszenia (szczegółowy opis tej grupy został zawarty w Rozdziale 4.3.3 *Grupy o specjalnym znaczeniu*),
- członkowie Ekomuzeum Doliny Karpia - wśród członków Stowarzyszenia znajduje się 18 osób oraz podmiotów będących członkami Ekomuzeum Dolina Karpia. Sieć Ekomuzeum liczy obecnie 35 członków,
- użytkownicy marki lokalnej Dolina Karpia - wśród członków Stowarzyszenia Dolina Karpia znajduje się 7 osób oraz podmiotów będących użytkownikami znaku marki lokalnej Dolina Karpia. Do chwili obecnej znak marki lokalnej został przyznany 19 producentom i usługodawcom na 17 produktów i 13 usług.

Należy zaznaczyć, że liczba oraz rodzaj grup interesów jest płynny ze względu na otwarty charakter LGD i może ulec zmianie w okresie wdrażania LSR. Warto jednocześnie podkreślić, że w wyniku przeprowadzonych podczas przygotowania LSR analiz, nie stwierdzono występowania ważnych do odnotowania konfliktów pomiędzy poszczególnymi grupami interesów.

Skład członków Stowarzyszenia Dolina Karpia jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli lokalnych interesów społeczno-gospodarczych reprezentujących interesy sektora publicznego, społecznego, gospodarczego, grup „o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR" (w tym grup w niekorzystnej sytuacji) oraz mieszkańców.

1.4 Współpraca z członkami LGD i społecznością lokalną

Stowarzyszenie Dolina Karpia, mając 218 członków z sektora społecznego, gospodarczego i publicznego, od początku istnienia funkcjonuje na zasadzie pogłębionych partnerskich relacji i skutecznej komunikacji. Dzięki zastosowanym mechanizmom współpracy, Stowarzyszenie efektywnie działa i realizuje cele LSR. Członkowie Stowarzyszenia aktywnie włączali się w proces tworzenia wszystkich dokumentów strategicznych tworzonych dla obszaru Doliny Karpia, w tym LSR na lata 2023-2027, w szczególności poprzez udział w konsultacjach społecznych, których przebieg i metody zostały opisane w Rozdziale III LSR. Szczególne znaczenie miało powstanie Grupy Roboczej ds. LSR, w której skład weszli przedstawiciele sektora publicznego, społecznego i gospodarczego (w tym rybackiego) z każdej gminy Doliny Karpia, Zarząd, przedstawiciel powiatu oświęcimskiego

[3] Stan na 31.05.2023 r., opracowanie własne

i wadowickiego oraz pracownicy LGD. Grupa Robocza ds. LSR reprezentowana jest również przez osoby z grup „o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji, a także przez poszczególne grupy interesów.

Stowarzyszenie Dolina Karpia zaplanowało rozwiązania, które pozwolą członkom Stowarzyszenia na efektywną współpracę we wdrażaniu LSR oraz działalności Stowarzyszenia. Aby zapewnić społeczności lokalnej możliwość pogłębionego zaangażowania się we wdrażanie LSR zaplanowano działania informacyjno-promocyjne oraz edukacyjne mające na celu:

a) poszerzenie grupy odbiorców - działania skierowane do grup aktualnie biernych we wdrażaniu LSR (tj. osób młodych do 25 roku życia i kobiet)
b) wzmacniające zaangażowanie odbiorców – działania skierowane do grup aktualnie zaangażowanych we wdrażanie LSR (tj. seniorów i rybaków).

Tabela 2. *Działania angażujące członków LGD i społeczność lokalną w realizację LSR*

Cel	Grupa docelowa	Rodzaje działań	Formy komunikacji
Poszerzenie grupy odbiorców	**Społeczność lokalna, w tym osoby z grup o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR**	• utworzenie **Rady Młodzieży Doliny Karpia** mającej **możliwość zgłaszania wniosków, propozycji i inicjatyw** dot. funkcjonowania Stowarzyszenia i wdrażania LSR.	• organizacja cyklicznych spotkań Rady Młodzieży Doliny Karpia (stacjonarnie lub online).
		• **organizacja wolontariatu** związanego z wdrażaniem LSR.	• informowanie o możliwości wolontariatu poprzez: - informacje w mediach elektronicznych i papierowych - informacje na stronach urzędów gmin oraz portalach społecznościowych - e-mailing - spotkania Rady Młodzieży Doliny Karpia.
		• włączenie tematów wdrażania LSR w działalność instytucji kultury organizujących spotkania dla kobiet.	• prezentacja wdrażania LSR przez Biuro Stowarzyszenia w trakcie cyklicznych spotkań dla przedstawicieli insytucji kultury. Przygotowane podczas spotkań materiały zostaną przekazane przez instytucje kultury podczas spotkań dla kobiet (np.: warsztaty kulinarne, spotkania tematyczne).
		• organizacja **spotkań tematycznych dla KGW** w zakresie wdrażania LSR.	• prezentacja wdrażania LSR przez Biuro Stowarzyszenia w trakcie cyklicznych spotkań tematycznych dla KGW.
Wzmocnienie zaangażowania odbiorców		• utworzenie **Rady Seniorów Doliny Karpia** mającej **możliwość zgłaszania wniosków, propozycji i inicjatyw** dot. funkcjonowania Stowarzyszenia i wdrażania LSR.	• organizacja cyklicznych spotkań Rady Seniorów Doliny Karpia (stacjonarnie).
		• włączenie tematów wdrażania LSR w działalność **UTW.**	• prezentacja wdrażania LSR przez Biuro Stowarzyszenia Dolina Karpia w trakcie cyklicznych spotkań dla działających na obszarze Doliny Karpia UTW.
		• organizacja **spotkań tematycznych dla rybaków** w zakresie wdrażania LSR (połączonych ze szkoleniami branżowymi).	• prezentacja wdrażania LSR przez Biuro Stowarzyszenia podczas cyklicznych spotkań tematycznych dla rybaków.

Cel	Grupa docelowa	Rodzaje działań	Formy komunikacji
Efektywna realizacja LSR	Członkowie LGD	• **możliwość zgłaszania wniosków, propozycji i inicjatyw przez członków LGD** dot. funkcjonowania Stowarzyszenia i wdrażania LSR. Jeśli przyczynią się one do poprawy funkcjonowania Stowarzyszenia bądź pozytywnie wpłyną na wdrażanie LSR, członek LGD może otrzymać wyróżnienie w formie nagrody, publicznej pochwały, dyplomu lub pisemnych podziękowań.	• **osobiście w biurze Stowarzyszenia** • **osobiście na stoisku Stowarzyszenia** podczas imprez organizowanych przez Stowarzyszenie oraz podmioty współpracujące • **telefonicznie** • **listownie** • **elektronicznie (poprzez e-mail)**.
		• stosowanie zasady, iż walne zebranie jest zwoływane także na wniosek 1/5 członków.	• pisemny wniosek do Zarządu co najmniej 1/5 członków zwyczajnych Stowarzyszenia.
		• kolegialny sposób podejmowania decyzji oraz ograniczenie zakresu czynności, co do których zarząd podejmuje decyzje bez konsultacji/ uzgodnienia z pozostałymi członkami LGD. Zarząd Stowarzyszenia, przy podejmowaniu decyzji w zakresie swoich kompetencji, korzysta z konsultacji z pozostałymi członkami Stowarzyszenia.	• **publikowanie na stronie internetowej Stowarzyszenia i/lub wysyłanie do pozostałych członków Stowarzyszenia** projektu zmian dokumentów strategicznych i wewnętrznych Stowarzyszenia, informacji o zamiarze realizacji projektów dofinansowanych ze środków UE, informacji o zamiarze przystąpienia do innych organizacji lub związków organizacji oraz informacji o innych ważnych dla funkcjonowania Stowarzyszenia lub wdrażania LSR planowanych działaniach • **organizowanie składających się z członków Stowarzyszenia zespołów tematycznych** – do pracy nad nowymi pomysłami i projektami.

Źródło: opracowanie własne

Stosowanie powyższych mechanizmów współpracy pozwoli na efektywną realizację LSR przy zastosowaniu ekonomicznych środków, w szczególności: e-komunikacji czy wykorzystaniu działalności promocyjnej Stowarzyszenia oraz podmiotów z nim współpracujących. Poszczególne narzędzia i kanały komunikacji dostosowane są do odbiorców działań Stowarzyszenia, w szczególności grup „o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji.

1.5 Organ decyzyjny – skład i proces decyzyjny

1.5.1 Skład organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym, uprawnionym do wyboru operacji, które mają być realizowane w ramach LSR, jest Rada. Członkowie Rady powoływani są spośród członków zwyczajnych Stowarzyszenia przez Walne Zebranie Członków: osób fizycznych oraz osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego. W skład Rady wchodzi przynajmniej po jednym przedstawicielu każdej z lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczych reprezentujących interesy sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego. Szczegółowe wymagania odnośnie składu Rady znajdują się w dokumentach prawnych wewnętrznych LGD.

1.5.2 Rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym

W celu zapewnienia wyboru operacji bez dominacji jakiejkolwiek grupy interesu oraz prawidłowej pracy Rady przyjęto poniższe reguły dotyczące składu organu decyzyjnego oraz procedury wyboru operacji:

- Członkowie Rady będący osobami fizycznymi biorą udział w jej pracach osobiście.

- Członkowie Rady będący osobami prawnymi biorą udział w jej pracach przez organ uprawniony do reprezentowania tej osoby prawnej albo przez pełnomocnika umocowanego do uczestniczenia w pracach Rady. Udzielanie dalszego pełnomocnictwa do uczestniczenia w pracach Rady jest niedopuszczalne.
- Członkiem Rady nie może być członek Zarządu ani członek Komisji Rewizyjnej. Członek Rady nie może być zatrudniony w Stowarzyszeniu.
- Członkowie Rady obowiązani są zachować bezstronność w procesie oceny i wyboru operacji.
- Członek Rady lub jego reprezentant, który jest wnioskodawcą wybieranej przez Radę operacji, reprezentuje wnioskodawcę, zachodzi pomiędzy nim a wnioskodawcą stosunek bezpośredniej podległości służbowej, jest z nim spokrewniony, jest osobą fizyczną reprezentującą przedsiębiorstwo powiązane z przedsiębiorstwem reprezentowanym przez wnioskodawcę jest wyłączony z oceny i wyboru operacji.
- Członek Rady ma obowiązek wyłączyć się z procesu oceny i wyboru operacji także wówczas, gdy powiązany jest w inny sposób z daną operacją.
- Na poziomie podejmowania decyzji w Radzie należy zagwarantować przedstawicielstwo każdego z sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego.
- Na poziomie podejmowania decyzji w Radzie należy zagwarantować, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała procesu podejmowania decyzji.
- Podczas głosowania w sprawach związanych z wyborem operacji należy każdorazowo zagwarantować, aby co najmniej 50% głosów pochodziło od partnerów niebędących instytucjami publicznymi.
- Prowadzenie Rejestru interesów członków Rady przez Zarząd.
- Utraty członkostwa w przypadku naruszenia przez członka Rady Regulaminu Rady (m.in. brak systematycznego uczestnictwa w posiedzeniach, powtarzającego się dokonywania oceny niezgodnie z kryteriami, uzyskanie negatywnego wyniku testu wiedzy).

1.6 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Podstawowe dokumenty regulujące zasady działania LGD przedstawia poniższa tabela. Dokumenty te dodatkowo uzupełnione są opisami stanowisk, regulaminem pracy biura, planem szkoleń.

Tabela 3. *Podstawowe dokumenty regulujące zasady działania LGD*

Lp.	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie	Sposób przyjmowania i aktualizacji
1.	Statut	– wskazuje: organ nadzoru, siedzibę LGD, obszar i cele działalności LGD – reguluje zasady konsultacji i współpracy LGD z członkami LGD – reguluje kompetencje WZC, Zarządu, Komisji Rewizyjnej oraz Rady – reguluje zasady zachowania bezstronności Rady przy wyborze operacji – reguluje zasady nabywania i utraty członkostwa w LGD – reguluje zasady wyboru i odwołania członków organów LGD – wskazuje majątek LGD – reguluje zasady rozwiązania LGD – reguluje zasady wynagradzania organów LGD	Uchwała Walnego Zebrania Członków
2.	Regulamin Walnego Zebrania Członków	– określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń WZC – określa organy WZC, ich skład i kompetencje – określa szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie powołania organów LGD – określa władze Stowarzyszenia poza Walnym Zebraniem Członków – reguluje zasady dotyczące głosowań i podejmowania uchwał – reguluje zasady sporządzania dokumentacji – określa prawa wyborcze członków LGD	Uchwała Walnego Zebrania Członków

Lp.	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie	Sposób przyjmowania i aktualizacji
3.	Regulamin Rady	– reguluje skład Rady i zasady reprezentatywności Rady – określa kompetencje Rady – określa zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Rady – reguluje zasady odwoływania Członków Rady – reguluje rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji – reguluje kompetencje Prezydium Rady – określa procedurę podejmowania decyzji ws. wyboru operacji do dofinansowania – reguluje prowadzenie rejestru Interesów Członków Rady – reguluje zasady dokumentowania posiedzeń Rady	Uchwała Walnego Zebrania Członków
4.	Regulamin Komisji Rewizyjnej	– reguluje skład Komisji Rewizyjnej – reguluje kompetencje Komisji Rewizyjnej – określa zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji Rewizyjnej – reguluje zasady protokołowania posiedzeń	Uchwała Walnego Zebrania Członków
5.	Regulamin Zarządu	– reguluje skład Zarządu i sposób reprezentowania – określa kompetencje Zarządu, w tym podział kompetencji pomiędzy poszczególnych jego członków – reguluje zasady konsultacji Zarządu z członkami LGD – określa zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Zarządu – reguluje zasady protokołowania posiedzeń	Uchwała Walnego Zebrania Członków
6.	Regulamin Biura	– określa procedurę naboru pracowników oraz ich zatrudniania – określa strukturę organizacyjną Biura – określa opisy stanowisk, ich cele, zakresy obowiązków oraz zakresy uprawnień pracowników na poszczególnych stanowiskach, konieczne wymagania, kwalifikacje i umiejętności na danym stanowisku – określa procedurę oceny efektywności pracy pracowników, w tym zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz doradztwa – określa zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych – określa zasady ustalania wysokości wynagrodzeń	Uchwała Zarządu

Źródło: opracowanie własne

1.7 Potencjał organizacyjny LGD

Stowarzyszenie Dolina Karpia posiada Członków Zarządu, Członków Rady, pracowników oraz partnerów posiadających wiedzę, kompetencje i kilkunastoletnie doświadczenie w zakresie tworzenia i zarządzania procesami rozwoju na poziomie lokalnym oraz wykonania i koordynacji prac nad przygotowaniem i realizacją dokumentów strategicznych w okresie programowania 2007-2013 oraz 2014-2020 w ramach PROW oraz PO RYBY. Wiedza i doświadczenie osób zaangażowanych do pełnienia wybranych funkcji w Zarządzie, Radzie oraz w biurze LGD odpowiada zakresowi merytorycznemu LSR.

Zgodnie ze statutem Członkowie Zarządu wybierani i odwoływani są przez Walne Zebranie Członków. Zakłada się, że Członkowie Zarządu wybierani będą spośród osób posiadających doświadczenie w koordynowaniu działań na rzecz społeczności lokalnej i realizacji dokumentów planistycznych związanych z rozwojem lokalnym.

Zgodnie ze statutem Członkowie Rady wybierani i odwoływani są przez Walne Zebranie Członków spośród członków zwyczajnych Stowarzyszenia. W skład Rady wchodzi przynajmniej po jednym przedstawicielu każdej z lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczych reprezentujących interesy sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego. Każdy z członków Rady, przed przystąpieniem do prac w Radzie oraz w trakcie wdrażania LSR, zobowiązany jest poddać się testowi wiedzy

z zakresu przepisów powszechnie obowiązujących regulujących problematykę funduszy unijnych objętych LSR oraz z zakresu LSR, obowiązujących procedur wyboru i kryteriów wyboru.

W celu zapewnienia sprawnej realizacji zadań LGD, określono mechanizmy w zakresie zarządzania w ramach Biura LGD, tj.:

- powierzono zadania związane z merytoryczną i finansową działalnością Stowarzyszenia i wdrażania LSR Dyrektorowi biura,
- powierzono zadania związane z prowadzeniem spraw finansowych Stowarzyszenia Specjaliście ds. finansowych,
- powierzono zadania związane z prowadzeniem księgowości i Kadr Stowarzyszenia Księgowemu/Biuru Rachunkowemu,
- ~~powierzono zadania związane z realizacją merytoryczną działań związanych z Funkcjonowaniem LGD i koordynacji innych projektów Specjaliście ds. projektów.~~
- powierzono zadania związane z wdrażaniem LSR, obsługą naborów wniosków, organizacją doradztwa, informowaniem i monitoringiem LSR Specjaliście ds. ~~wdrażania i monitoringu~~ funduszy unijnych
- powierzono zadania związane z informowaniem i promowaniem Specjaliście ds. promocji i informacji.

Liczba pracowników na poszczególnych stanowiskach jest optymalna i wynika z dotychczasowego kilkunastoletniego doświadczenia Stowarzyszenia. Osoby zatrudnione w LGD i zaangażowane w pracę na rzecz rozwoju obszaru Doliny Karpia muszą posiadać odpowiednie kompetencje, umiejętności i zasoby do tworzenia i zarządzania procesami rozwoju na poziomie lokalnym. Dlatego opis niezbędnych wymagań, kwalifikacji i umiejętności na poszczególnych stanowiskach został zawarty w Regulaminie Biura LGD. W trakcie realizacji LSR na lata 2023-2027 pracownicy Biura uczestniczyć będą w szkoleniach, w zależności od pojawiających się potrzeb.

Członkowie Zarządu wraz z pracownikami Biura i członkami Grupy Roboczej ds. LSR przygotowali treść LSR oraz prowadzili nadzór nad przebiegiem konsultacji społecznych. Jedynie część szkoleń/spotkań oraz redakcja LSR prowadzona była przez eksperta zewnętrznego.

II. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR

2.1 Spójność wewnętrzna obszaru LSR

Dolina Karpia to obszar bardzo spójny zarówno w kontekście przestrzennym jak i historycznym, kulturowym, jak również przyrodniczym. Szczegółowe informacje na ten temat przedstawiono w kolejnych podrozdziałach poświęconych poszczególnym aspektom tej spójności.

2.1.1 Wspólna przestrzeń

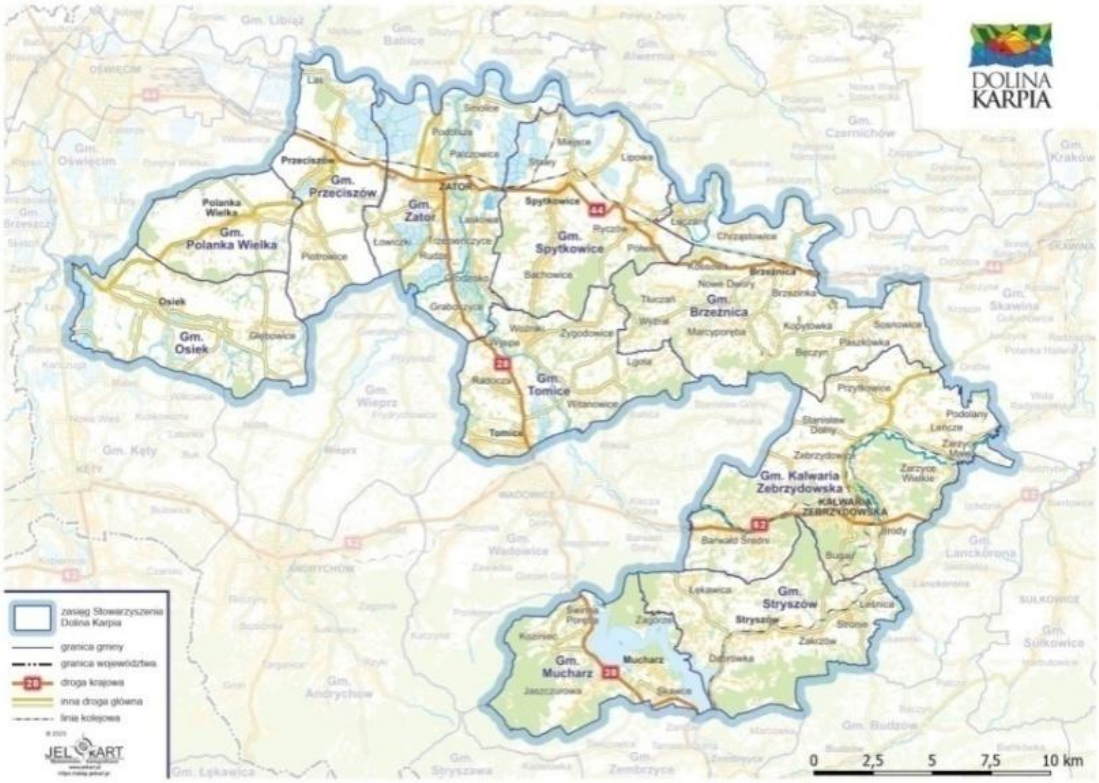
Obszar Doliny Karpia, stanowi obszar dziesięciu gmin położonych w Małopolsce w powiecie oświęcimskim (Osiek, Polanka Wielka, Przeciszów i Zator) oraz wadowickim (Brzeźnica, Kalwaria Zebrzydowska, Mucharz, Spytkowice, Stryszów i Tomice). Zajmuje on powierzchnię 472 km² i stanowi 37,44% terytorium powiatu oświęcimskiego oraz 49,54% wadowickiego. Największą gminą pod względem terytorialnym jest gmina Kalwaria Zebrzydowska (76 km²), następnie gmina Brzeźnica (66 km²), gmina Zator (52 km²), gmina Spytkowice (52 km²), gmina Stryszów (46 km²), gmina Tomice (42 km²) oraz gmina Osiek (41 km²). Z kolei najmniejszymi gminami są gmina Polanka Wielka (24 km²), gmina Przeciszów (35 km²) oraz gmina Mucharz (38 km²)[4].

Gminy Doliny Karpia administracyjnie położone są w zachodnio-południowej części województwa małopolskiego. Gminy powiatu oświęcimskiego leżą w dolinie rzeki Soły, natomiast część gmin z powiatu wadowickiego w dolinie rzeki Skawy i Wisły. Część gmin powiatu wadowickiego tworzy strukturę łańcuchową wpisaną pomiędzy Pogórze Wielickie i Beskid Makowski, natomiast do części terenu gmin w powiecie wadowickim przylega obszar Beskidu Małego.

[4] GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.

Gminy tworzą spójny geograficznie obszar, o czym świadczą także opinie mieszkańców, z których 86% uważa obszar Doliny Karpia za spójny pod względem terytorialnym, historycznym i kulturowym[5]. Już w trakcie realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju zarówno na lata 2007-2013, jak i na lata 2014-2020 mieszkańcy oraz turyści odwiedzający obszar Doliny Karpia zwracali uwagę na możliwość przyłączenia nowych gmin do terenu Doliny Karpia. Wynikało to z prowadzonych, z mieszkańcami i podmiotami z obszaru nowych gmin, wspólnych działań promocyjnych (m.in. realizacji wizyt studyjnych, wydawaniu materiałów promocyjnych). Proces powiększenia obszaru wynikał z naturalnej bliskości i spójności wszystkich gmin pod względem geograficznym i historycznym, w tym przede wszystkim przynależności wszystkich gmin Doliny Karpia do subregionu Małopolski Zachodniej, dla której realizowane są działania i inwestycje o znaczeniu strategicznym. Ponadto wszystkie gminy charakteryzują się podobną sytuacją społeczno-gospodarczą, posiadają wynikające z niej podobne problemy i uwarunkowania rozwojowe. Jak ilustruje to poniższa mapa, obszar objęty LSR jest spójny, ponieważ wszystkie dziesięć gmin pozostaje w bezpośrednim lub przynajmniej w dalszym sąsiedztwie, tworząc tym samym zwarty geograficznie obszar.

Mapa 1. *Obszar objęty LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin*

Zasadniczą cechą struktury sieci osadniczej prawie wszystkich miejscowości gmin Doliny Karpia jest jej dość niski stopień rozproszenia mający korzystny wpływ na kształtowanie warunków socjalno-bytowych lokalnej społeczności. Większość miejscowości rozciąga się wzdłuż głównych ciągów ulic. Wyjątek stanowi południowa część gminy Brzeźnica, jak również część miejscowości gmin Stryszów i Mucharz. Układy osadnicze w tych miejscowościach charakteryzują się dużym rozproszeniem, co wynika głównie z urozmaiconego ukształtowania terenu. Układ przestrzenny tych miejscowości jest typowy dla podgórskich i górskich rejonów południowej Małopolski. W związku z powstaniem Jeziora Mucharskiego, układ przestrzenny dwóch gmin: Mucharza i Stryszowa, wykształcony w wielowiekowym procesie rozwoju sieci osadniczej, został przekształcony w związku z budową zbiornika. W obrębie zbiornika, który przedzielił obszar gmin, znajduje się podstawowa zabudowa wsi oraz część przysiółków pozostałych wsi. Można powiedzieć, że wszystkie miejscowości mają centra wsi, mniej lub więcej rozbudowane. Same centra większych wsi tworzą dość zwartą, nieregularną zabudowę obustronną danych dróg. Obszar Doliny Karpia centralizuje się wokół dwóch miast Doliny Karpia: Zatora i Kalwarii Zebrzydowskiej. Występująca na terenie gminy Zator

[5] Ankieta dla mieszkańców Doliny Karpia w zakresie Diagnozy obszaru, 2022 r.

i Kalwarii Zebrzydowskiej zabudowa, jak w większości gmin Doliny Karpia stanowi zabudowę mieszkaniową jednorodzinną wolnostojącą oraz zagrodową. Natomiast, uzupełniającą formę zabudowy stanowi zabudowa śródmiejska, mieszkalnictwo wielorodzinne oraz zabudowa produkcyjno-usługowa. Obecnie znaczna część zabudowy to również zabudowa turystyczna, związana z obsługą turystów. Krajobraz gmin Doliny Karpia urozmaicają założenia parkowo-pałacowe oraz parki dworskie, a także dwory, kościoły, kapliczki i młyny dające świadectwo tradycji i historii regionu.

Miejscowości gmin Doliny Karpia posiadają dobrze rozwinięty i wystarczający pod względem gęstości sieci komunikacyjnej układ drogowy i komunikacyjny. Gminy Doliny Karpia posiadają dogodne połączenia drogowe zarówno z najbliższymi miastami np.: Wadowicami, Oświęcimiem, Skawiną, jak i Krakowem oraz Górnośląskim Okręgiem Przemysłowym, a poprzez te miejscowości także z innymi regionami kraju. Niemniej jednak, w związku z funkcjonowaniem miejsc turystyki pielgrzymkowej, parków rozrywki i Jeziora Mucharskiego, natężenie ruchu samochodowego na obszarze Doliny Karpia stale rośnie i obecna sieć dróg jest niewystarczająca. W gminach Brzeźnica, Kalwaria Zebrzydowska, Przeciszów, Spytkowice, Stryszów i Zator dobrze funkcjonuje transport kolejowy. Dosyć dobrze rozwinięta jest sieć połączeń autobusowych, co sprzyja rozwojowi turystyki. Każda z gmin tworzących Dolinę Karpia posiada bezpośrednie połączenie z Oświęcimiem lub Wadowicami.

2.1.2 Wspólna historia

Gminy Doliny Karpia posiadają bogate wielowiekowe tradycje, których początki sięgają XII wieku. Częściowo udokumentowane informacje na temat przeszłości tych ziem pochodzą z okresu średniowiecza, kiedy to tereny te, jako zachodnia część Małopolski zostały włączone pod panowanie pierwszych Piastów. Około 1179 r. w wyniku darowizny Kazimierza Sprawiedliwego na rzecz Mieszka Plątonogiego - księcia opolskiego i Pana na Raciborzu, rozległa kasztelania oświęcimska została oderwana od Polski i przyłączona do Śląska pod panowanie Piastów Śląskich. Okres ich dominacji trwał prawie 300 lat. W 1281 r. powstało księstwo cieszyńsko-oświęcimskie, którym władał książę Mieszko cieszyński. Z rąk Mieszka 10 listopada 1292 r. otrzymał prawa miejskie Zator. W XIV wieku z podziału księstwa cieszyńskiego powstało księstwo oświęcimskie, zaś w XV wieku wyodrębniło się z niego księstwo zatorskie. Część terenów Doliny Karpia pozostała w granicach księstwa oświęcimskiego, część weszła do utworzonego w 1445 r. księstwa zatorskiego. W 1513 r. tereny Zatorszczyzny zostały włączone do ziem krakowskich, prawnej inkorporacji księstwa do Polski dokonał Sejm Walny w 1564 r. Od czasów średniowiecza przez tereny Doliny Karpia przechodził ważny szlak handlowy z Krakowa na Śląsk, umożliwiający długotrwały rozwój gospodarczy, aż do okresu wojen szwedzkich. W wyniku I rozbioru Polski ziemia zatorska znalazła się w granicach zaboru austriackiego jako część Galicji. Do czasów II wojny światowej miejscowości Doliny Karpia pozostawały w rękach rodów: Duninów, Poniatowskich, Potockich, Tyszkiewiczów czy Larishów. W 1884 r. uruchomiono linię kolejową Skawina-Oświęcim, która przyczyniła się do ożywienia gospodarczego leżących przy niej terenów. Po okresie II wojny światowej (w czasie której Zatorszczyzna została włączona do Rzeszy Niemieckiej) nastąpiła odbudowa zniszczeń i rozwój gospodarczy. Świadectwem bogatej przeszłości regionu są liczne zamki, pałace i dwory oraz zabytki architektury sakralnej. Obszar Doliny Karpia ma bogatą historię, unikalne tradycje, piękne zabytki i pełen uroku krajobraz. Wszystko to koncentrowało uwagę świata naukowego i artystycznego, będąc inspiracją historyków kościelnych i świeckich. Historia obszaru Doliny Karpia nieodzownie jest związana z ruchem pielgrzymkowym. W tym miejscu trzeba niewątpliwie wskazać na pochodzenie cudami słynącego obrazu Matki Bożej Kalwaryjskiej. Obraz Matki Bożej Kalwaryjskiej nim został umieszczony w klasztorze w Kalwarii Zebrzydowskiej znajdował się w drewnianym dworze w Kopytówce. Obraz przez hrabiego Paszkowskiego został podarowany do kalwaryjskiego klasztoru Ojców Bernardynów, gdzie od wieków darzony jest kultem religijnym. Kult ten miał wielki wpływ na kształtowanie tożsamość mieszkańców obszaru Doliny Karpia. Sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej od XVII wieku należy do najczęściej uczęszczanych polskich miejsc pielgrzymkowych.

2.1.3 Wspólne dziedzictwo kulturowe

Elementem scalającym i świadczącym o spójności obszaru Dolina Karpia jest wspólne dziedzictwo kulturowo-historyczne. Na terenie Doliny Karpia dobrze zachowały się ważne dla dziedzictwa kulturowego obszaru obiekty architektury wiejskiej i sakralnej, a także obiekty zabytkowe, często wpisane do rejestru zabytków (pałace, dwory, zamki, kapliczki, kościoły). Ponadto

wiele miejscowości może poszczycić się zabytkowymi świątyniami, w tym znajdującymi się na Szlaku Architektury Drewnianej. Na obszarze Doliny Karpia znajduje się zabytek UNESCO w Kalwarii Zebrzydowskiej – klasztor i system dróżek pielgrzymkowych odwiedzany corocznie przez ponad 2 miliony turystów. Konsultacje społeczne wykazały, że dla rozwoju turystyki dziedzictwa miejsca, ważny jest rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, towarzyszącej już istniejącym obiektom zabytkowym (np. tężnie, parki rekreacyjne), tak aby rozłożyć koncentrację turystów (vide SWOT W3, W5 i W6).

Na obszarze Doliny Karpia działa 10 instytucji kultury, w skład których wchodzą często liczne świetlice wiejskie oraz wiejskie domy kultury jak również biblioteki, których na obszarze Doliny Karpia jest 33. Główną działalnością instytucji kultury jest ochrona dziedzictwa kulturowego regionu i aktywizacja mieszkańców do uczestnictwa w życiu kulturalnym. Instytucje kultury poprzez współtworzenie warunków do kultywowania i rozwijania narodowych i regionalnych wartości kulturowych, integrują społeczności lokalne oferując różnego rodzaju grupy zainteresowań, tworząc warunki dla rozwoju folkloru i rękodzieła ludowego, inicjując i promując innowacyjne formy uczestnictwa w kulturze. Instytucje kultury wspierają amatorskie formy działalności artystycznej np. orkiestry dęte, KGW, młodzieżowe zespoły muzyczne, wydają gazety lokalne. Pod ich patronatem działają Uniwersytety Trzeciego Wieku. Organizują koncerty, festiwale, wystawy i inne przedsięwzięcia w zakresie popularyzacji dorobku kulturalnego, są inspiratorami oraz promotorami działalność artystycznej. Często współdziałają z organizatorami imprez rekreacyjnych oraz licznych imprez sportowych, takich jak: turnieje piłkarskie, turnieje sprawnościowe. Niejednokrotnie instytucje kultury realizują również dodatkową działalność gospodarczą poprzez prowadzenie działalności promocyjnej, wynajmowania lokali, pomieszczeń, sal oraz usług gastronomicznych. Zarówno przedstawiciele tych instytucji, jak i sami mieszkańcy, zwracali uwagę na potrzebę remontów niektórych obiektów kulturalnych, jak również na wyposażenie infrastruktury kultury, m.in. domów kultury, bibliotek, muzeów, klubów, świetlic, w tym wyposażenie ich w nowe technologie wzmacniające ofertę kulturalną oraz zapewnienie warunków w zakresie dostępności, m.in. dla seniorów czy rodzin z małymi dziećmi (vide SWOT W3 i W5).

Na obszarze Doliny Karpia aktywnie działają KGW zarejestrowane w Krajowym Rejestrze KGW, jak również te, które nie posiadają osobowości prawnej. Ich działalność przyczynia się do ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego Doliny Karpia poprzez obsługę zespołów śpiewaczych, kół zainteresowań, a także organizację wydarzeń podtrzymujących tradycje kulturowe (w tym kulinarne) Doliny Karpia. Członkowie tych organizacji, jak również sami mieszkańcy, wskazywali na ważny udział KGW w ochronie dziedzictwa kulturowego. Jedną z barier przyczyniającą się do mniejszej aktywności niektórych KGW, jest brak odpowiedniego zaplecza w postaci strojów ludowych czy instrumentów. Dlatego ważne jest, aby zapewnić wsparcie w tym zakresie i wyrównać szanse rozwoju tych organizacji w celu ochrony dziedzictwa kulturowego Doliny Karpia (vide SWOT W3).

Ważne dla zachowania dziedzictwa jakości kulinarnej obszaru opartej w dużej mierze na produktach lokalnych jest program marki lokalnej polegający na znakowaniu produktów i usług charakteryzujących się wysoką jakością, gwarancją pochodzenia i przyjaznością dla klienta i środowiska. Wdrażanie tego programu, świadczy o spójności społeczno-gospodarczej obszaru, gdyż w każdej z gmin Doliny Karpia występują produkty czy też usługi oznaczone znakiem marki Dolina Karpia. Wraz ze wzrastającą świadomością konsumentów wzrasta popularność produktów regionalnych i ekologicznych. W ten trend wpisuje się Program marki lokalnej, który promuje ekologiczne produkty lokalne i usługi bazujące na dziedzictwie kulturowym Doliny Karpia. Program ten stanowi odpowiedź na potrzeby mieszkańców i turystów odwiedzających obszar i jest szansą na rozwój firm posiadających znak marki. W konsultacjach społecznych ważną rolę odgrywały również działania miękkie związane z promocją produktów lokalnych poprzez organizacje różnego rodzaju wydarzeń, podczas których będzie można zakupić produkty lokalne czy odwiedzić miejsca oferujące aktywności związane z dziedzictwem kulturowym Doliny Karpia (vide SWOT W3, W5 i W6).

2.1.4 Wspólne zasoby przyrodnicze

Podstawowymi zasobami lokalnymi, które determinują spójność obszaru objętego LSR są zasoby przyrodnicze, a zwłaszcza:

- obszary Natura 2000 zajmujące ponad 30% obszaru Doliny Karpia, w tym obszar „Wiśliska" obejmujący system trzech starorzeczy rzeki Wisły (tzw. wiślisk) na obszarze gminy Spytkowice, obszar „Dolina Dolnej Skawy" na terenie gminy Przeciszów, Spytkowice, Tomice i Zator oraz obszar „Dolina Dolnej Soły" na obszarze gminy Osiek - obejmujące

największe kompleksy stawów hodowlanych na Ziemi Oświęcimsko-Zatorskiej, obszar „Cedron" obejmujący dolinę potoku Cedron w gminie Kalwaria Zebrzydowska,

- stawy, których łączna powierzchnia przekracza 2000 ha (7% wszystkich użytków rolnych). Główne kompleksy stawowe to Przeręb, Bugaj oraz kompleksy spytkowickie, zatorskie, rudzkie i osieckie, należące do dwóch największych podmiotów zajmujących się hodowlą i chowem ryb: RZD w Zatorze oraz OHZ sp. z o. o. w Osieku,
- Jezioro Mucharskie (obszar gmin Mucharz i Stryszów) pełniące funkcję przeciwpowodziową ze znaczącym wpływem na ochronę doliny rzeki Skawy, doliny rzeki Wisły poniżej ujścia Skawy i na ochronę Krakowa. Pełni także funkcję ochronną przed skutkami suszy, a obecnie daje możliwość rozwoju turystyki i rekreacji na terenach otaczających. Położenie gminy Mucharz we wschodniej części Beskidu Małego zachęca również do uprawiania turystyki pieszej.
- ponad 50 szlaków rowerowych o łącznej długości około 750 km, mających charakter lokalnych, ale również ogólnopolskich i międzynarodowych (Wiślana Trasa Rowerowa, Greenways, Szlak Bursztynowy, Szlak Maryjny).

Ogromne znaczenie dla zachowania potencjału przyrodniczego Doliny Karpia ma ochrona istniejących zbiorników wodnych i zrównoważona gospodarka hodowlana. Obszar Doliny Karpia od czasów średniowiecznych należy do najważniejszych w Polsce miejsc produkcji ryb, a przede wszystkim karpia (Karp Zatorski i Karp Osiecki znajdują się na Liście Produktów Tradycyjnych woj. małopolskiego). Gospodarka rybacka na obszarze Doliny Karpia jest jednym z głównych elementów spajających ten obszar. Prowadzona jest ona najczęściej w sposób tradycyjny – ekstensywnie, z użyciem naturalnych pasz. Również wędkarstwo jest elementem łączącym obszar Doliny Karpia. Wszystkie gminy Doliny Karpia posiadają bogate zaplecze dla wędkarzy ze względu na to, iż wiele stawów i zbiorników pożwirowych zostało zagospodarowanych na łowiska wędkarskie.

Obszar Doliny Karpia jest obszarem spójnym rolniczo, cechującym się sprzyjającymi warunkami do rozwoju rolnictwa. Zdecydowaną większość z nich stanowią małe gospodarstwa rolne od 1 do 5 hektarów. Dywersyfikują one swoją działalność, podejmując działalność pozarolniczą, nastawioną na chociażby rozwój agroturystyki czy produkcję ekologiczną. Na terenie Doliny Karpia funkcjonuje już bowiem kilka gospodarstw agroturystycznych powstałych dzięki funduszom unijnym pozyskanym przez Stowarzyszenie Dolina Karpia. Szansą na rozwój pozarolniczej działalności będą środki na zakładanie gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych czy gospodarstw opiekuńczych, które są odpowiedzią na potrzeby wskazywane przez mieszkańców w konsultacjach społecznych (vide SWOT W2). Na terenie Doliny Karpia występują także gospodarstwa rolne o powierzchni przekraczającej nawet 10 ha, które w dłuższej perspektywie czasowej mogłyby być bardzo perspektywiczne, ze względu chociażby na możliwość dużej produkcji towarowej.

Potwierdzeniem znaczenia zasobów przyrodniczych dla spójności terenu są również wyniki konsultacji społecznych. Na zadawane podczas warsztatów partycypacyjnych pytanie „Zniknięcie czego spowoduje, że Dolina Karpa straci swoją tożsamość?" - zdecydowanie najczęstszą odpowiedzią było „stawy" i „przyroda związana z wodą". „Woda" łączy obszar Doliny Karpia z nowymi gminami (Kalwarią Zebrzydowską, Mucharzem i Stryszowem). Zasoby wodne Doliny Karpia (stawy, rzeki, zbiorniki pożwirowe, Jezioro Mucharskie) to naturalna spójność obszaru. Podczas konsultacji społecznych zwrócono uwagę na problem braku turystycznego wykorzystania zbiorników wodnych. Brak jest odpowiedniej infrastruktury na tym obszarze (ścieżek rowerowych, kąpielisk wraz z elementami infrastruktury turystycznej np. podesty, plaże, boiska do sportów) oraz punktów gastronomicznych, w których mogłyby być serwowane produkty lokalne i potrawy z nich przygotowane (vide SWOT W5 i W6).

Wszystkie gminy Doliny Karpia korzystać będą ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) oraz Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej (PS WPR). W rezultacie realizacja operacji w ramach trzech tych funduszy będzie możliwa na całym obszarze objętym LSR.

2.2 Ludność

Dolinę Karpia zamieszkuje 88315 osób, w tym 8054 mieszkańców miasta Zator i Kalwaria Zebrzydowska oraz 80261 ludności wiejskiej. Liczby te odnoszą się do faktycznego miejsca zamieszkania ludności, według stanu na dzień 31.12.2020 r. W tabeli

poniżej przedstawiono dodatkowo porównanie obecnej, wg najnowszych danych GUS, liczby mieszkańców poszczególnych gmin Doliny Karpia w stosunku do danych GUS na dzień 31.12.2019 r.

Tabela 4. *Liczba ludności gmin Doliny Karpia*[6]

Obszar	Liczba ludności	
	na dzień 31.12.2019	na dzień 31.12.2020
Kalwaria Zebrzydowska – miasto	4493	4417
Zator – miasto	3664	3637
Liczba ludności miejskiej	**8157**	**8054**
Brzeźnica	10426	10729
Kalwaria Zebrzydowska – obszar wiejski	15519	15538
Mucharz	4122	4145
Osiek	8224	8180
Polanka Wielka	4313	4323
Przeciszów	6761	6550
Spytkowice	10365	10260
Stryszów	6865	6859
Tomice	8174	8160
Zator – obszar wiejski	5653	5517
Liczba ludności wiejskiej	**80422**	**80261**
Liczba ludności ogółem	**88579**	**88315**

Na obszarze Doliny Karpia mieszka 43496 mężczyzn i 44819 kobiet, co daje wskaźnik liczby kobiet na 100 mężczyzn w wysokości 103, który jest większy niż wartość średniej dla polskiej wsi tj. 101. W Dolinie Karpia zamieszkuje 24 939 osób w wieku do 25 roku życia, co stanowi 28,24% wszystkich mieszkańców[7]. Seniorzy natomiast stanowią 22,13% ludności obszaru Doliny Karpia (19 544 osób)[8]. Grupą, którą z racji jej specjalnego znaczenia dla Doliny Karpia należy wspomnieć są rybacy. Na podstawie składanych w roku 2021 sprawozdań RRW-22 oraz RRW-23 za rok 2020 grupę osób z sektora rybackiego stanowi 180 osób, w tym rolników i domowników.

III. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

3.1 Przebieg i metody konsultacji społecznych

Jedną z podstawowych zasad stosowanych przez LGD jest partycypacyjność i partnerstwo na obszarze LSR, co należy rozumieć jako aktywny udział różnych podmiotów w procesie przygotowania i wdrażania strategii. W celu realizacji tej zasady wdrożono szereg rozwiązań umożliwiających zachęcanie do współpracy i zgłaszania nowych inicjatyw, a także stosowanie transparentnych i przyjaznych dla odbiorcy form komunikacji. Należy również podkreślić, że szczególną uwagę zwrócono na to, aby podejmowane działania zapobiegały wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, wiek, orientację seksualną lub niepełnosprawność[9]. Tego typu rozwiązania odnoszą się zarówno do etapu przygotowania, jak i wdrażania LSR.

[6]GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.
[7]GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.
[8]GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.
[9]Uwzględniając zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060.

3.1.1 Etap przygotowania LSR

Proces konsultacji społecznych w ramach przygotowania LSR podzielono na pięć etapów:

Etap 1. Diagnoza sytuacji zwłaszcza w kontekście potrzeb i szans rozwojowych (w tym analiza SWOT i wskazywanie obszarów wymagających interwencji),

Etap 2. Określanie celów i wskaźników w nowej LSR oraz opracowanie planu działania (w tym zgłaszanie nowych inicjatyw/ pomysłów),

Etap 3. Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru,

Etap 4. Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji,

Etap 5. Przygotowanie planu komunikacji w odniesieniu do realizacji LSR (w tym zgłaszanie nowych inicjatyw/pomysłów dotyczących form komunikacji).

Podczas każdego z tych pięciu etapów zastosowano bardzo zróżnicowane formy komunikacji z interesariuszami. Warto jednocześnie podkreślić, że wszystkie wykorzystane narzędzia łączyło założenie o konieczności zapewnienia partycypacyjnego charakteru konsultacji. Szczegółowe zestawienie informacji o zastosowanych formach komunikacji przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. *Konsultacje społeczne w ramach przygotowania LSR*

Lp.	Zastosowana forma komunikacji	Data, miejsce	Liczba osób
1.	**„Idealny scenariusz" - spotkanie konsultacyjne** – przedstawienie przez użytkowników marki lokalnej Dolina Karpia oraz członków Ekomuzeum Doliny Karpia wizji idealnego LSR. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	12.04.2022, Zator	7
		18.08.2022, Marcyporęba	10
2.	**„Otwarta przestrzeń" - spotkania konsultacyjne podczas Festiwalu Doliny Karpia** – bezpośrednie spotkania z mieszkańcami, podczas których prowadzono dyskusje dotyczące nowej LSR. W toku realizacji zapewniono: • Możliwość zgłaszania nowych pomysłów, • Informację zwrotną o wyniku weryfikacji zgłoszonego pomysłu pod kątem wymogów formalnych. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	19.06.2022, Polanka Wielka	22
		25.06.2022, Przeciszów	20
		25.06.2022, Osiek	17
		02.07.2022, Zator	22
		30.07.2022, Kalwaria Zebrz.	14
		21.08.2022, Ryczów	19
		28.08.2022, Radocza	19
		04.09.2022, Stronie	10
		11.09.2022, Brzeźnica	15
		15.10.2022, Świnna Poręba	12
3.	**Warsztaty konsultacyjne** – otwarta dyskusja mieszkańców na temat aktualnej i docelowej sytuacji na terenie Doliny Karpia podczas spotkań w gminach. Struktura uczestników: mieszkańcy obszaru, w tym osoby niepełnosprawne oraz reprezentanci grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji (<25, >60, kobiety, rybacy). W toku realizacji zapewniono: • Możliwość zgłaszania nowych pomysłów, • Informację zwrotną o wyniku weryfikacji zgłoszonego pomysłu pod kątem wymogów formalnych. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	14.06.2022, Spytkowice	20
		14.06.2022, Brzeźnica	12
		23.06.2022, Przeciszów	19
		23.06.2022, Zator	22
		30.06.2022, Tomice	25
		06.07.2022, Osiek	16
		06.07.2022, Polanka Wielka	13
		24.08.2022, Kalwaria Zebrz.	8
		24.08.2022, Stryszów	16
		31.08.2022, Mucharz	10
4.	**Warsztaty konsultacyjne** – dyskusja na temat zasadności realizacji inwestycji oraz prowadzenia komunikacji w zgodzie z SIW Doliny Karpia. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	27.04.2022, Zator	7
5.	**Technika analizy dysocjacyjnej** – proces moderowany przez eksperta, uczestnicy dokonali diagnozy sytuacji z perspektywy innej postaci (turysty, nowego mieszkańca). Struktura uczestników jednego spotkania: osoby<25, w tym przedstawiciele organizacji harcerskiej funkcjonującej na obszarze LSR. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	21.07.2022, Zator	14

Lp.	Zastosowana forma komunikacji	Data, miejsce	Liczba osób
6.	**Fokus grupowy** - prowadzona w oparciu o scenariusz moderowana dyskusja grupowa na temat diagnozy rynku pracy i przedsiębiorczości oraz usług społecznych. Uczestnikami spotkania byli przede wszystkim lokalni aktywiści (np. sołtysi) i reprezentanci grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji (<25, >60, kobiety, rybacy). Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	21.07.2022, Zator	29
		21.07.2022, Zator	14
		17.02.2023, Zator	27
7.	**Spotkanie konsultacyjne mieszkańców** – diagnoza obszaru LSR z perspektywy mieszkańców. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	22.09.2022, Zator	8
		29.09.2022, Zator	8
8.	**Badanie jakościowe KGW** - prowadzona w oparciu o zestaw pytań dyskusja grupowa na temat przyszłej LSR. Uczestnikami spotkania były w dużej części reprezentantki grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji (kobiety, >60). W toku realizacji zapewniono: • możliwość zgłaszania nowych pomysłów, • informację zwrotną o wyniku weryfikacji zgłoszonego pomysłu pod kątem wymogów formalnych. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	21.07.2022, Zator	29
9.	**Spotkanie konsultacyjne dla członków OSP** – diagnoza obszaru LSR. W toku realizacji zapewniono: • możliwość zgłaszania nowych pomysłów (dot. potrzeb i szans rozwojowych, w tym o charakterze innowacyjnym), • informację zwrotną o wyniku weryfikacji zgłoszonego pomysłu pod kątem wymogów formalnych. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	17.09.2022, Zator	14
10.	**Bezpośrednie badanie ankietowe mieszkańców** – badanie ankietowe przeprowadzone podczas wszystkich spotkań konsultacyjnych w gminach. Struktura badanych: mieszkańcy obszaru, w tym lokalni aktywiści (np. sołtysi), osoby niepełnosprawne i reprezentanci grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji (<25, >60, kobiety, rybacy). Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	14.06.2022, Spytkowice	20
		14.06.2022, Brzeźnica	12
		23.06.2022, Przeciszów	19
		23.06.2022, Zator	22
		30.06.2022, Tomice	25
		06.07.2022, Osiek	16
		06.07.2022, Polanka Wielka	13
		24.08.2022, Kalwaria Zebrz.	8
		24.08.2022, Stryszów	16
		31.08.2022, Mucharz	10
11.	**Internetowe badanie ankietowe mieszkańców** – badanie ankietowe, którego celem było umożliwienie wyrażenia opinii na temat diagnozy w formie elektronicznej. Struktura badanych: lokalni aktywiści (np. sołtysi), osoby niepełnosprawne, mieszkańcy obszaru, reprezentanci grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji (<25, >60, kobiety, rybacy). Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	20.04-16.05.2022, Dolina Karpia	74
		15.07-31.07.2022, Dolina Karpia	130
12.	**Internetowe badanie ankietowe osób młodych** – badanie ankietowe, którego celem było umożliwienie wyrażenia opinii na temat diagnozy sytuacji młodzieży w formie elektronicznej. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	10-30.11.2022, Dolina Karpia	17
13.	**Internetowe badanie ankietowe seniorów** – badanie ankietowe, którego celem było umożliwienie wyrażenia opinii na temat diagnozy sytuacji seniorów w formie elektronicznej. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	10-30.11.2022, Dolina Karpia	20
14.	**Internetowe badanie ankietowe osób niepełnosprawnych** - badanie ankietowe, którego celem było umożliwienie wyrażenia opinii na temat diagnozy sytuacji osób niepełnosprawnych w formie elektronicznej. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	10-30.11.2022, Dolina Karpia	11

Lp.	Zastosowana forma komunikacji	Data, miejsce	Liczba osób
15.	**Narada obywatelska** (Grupa Robocza ds. LSR) – dyskusja mieszkańców na temat przyszłego LSR po wysłuchaniu prezentacji 2 ekspertów nt.: produktów lokalnych, turystyki. Uczestnicy spotkania to przedstawiciele wszystkich gmin, sektorów oraz grup społecznych zgłoszeni przez lokalne organizacje lub samodzielnie w otwartym naborze. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	21.07.2022, Zator	34
16.	**Rada mieszkańców** (Grupa Robocza ds. LSR). Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1-2, 4-5	17.11.2022, Zator	30
17.	**Wywiady indywidualne w ramach punktu konsultacyjnego LGD** – określenie przez potencjalnych beneficjentów problemów wymagających interwencji. W toku realizacji zapewniono: • możliwość zgłaszania nowych pomysłów (dot. potrzeb i szans rozwojowych, w tym o charakterze innowacyjnym), • informację zwrotną o wyniku weryfikacji zgłoszonego pomysłu pod kątem wymogów formalnych. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1 - 5	od kwietnia 2022 do marca 2023, Zator	72
18.	**Wywiady indywidualne w ramach punktów konsultacyjnych w gminach.** W toku realizacji zapewniono: • możliwość zgłaszania nowych pomysłów (dot. potrzeb i szans rozwojowych, w tym o charakterze innowacyjnym), • określenie przez potencjalnych beneficjentów propozycji kryteriów oceny oraz środków i zasad komunikacji. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1 -3, 5	15-17.11.2022, Brzeźnica, Osiek, Polanka Wielka, Przeciszów, Spytkowice, Tomice, Kalwaria Zebrz., Stryszów, Mucharz, Zator	54
19.	**Badanie ankietowe techniką fiszki projektowej** - określenie przez potencjalnych beneficjentów propozycji celów projektowych (w tym o charakterze innowacyjnym). Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1 - 2	09.06-31.08.2022, Dolina Karpia	61
20.	**Konsultacje elektroniczne** – składanie uwag do wstępnych wersji poszczególnych części LSR umieszczonych na stronie internetowej LGD, w mediach społecznościowych i rozesłanych przez e-mail. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1 - 5	od września 2022 do kwietnia 2023, Dolina Karpia	10
21.	**Panel ekspertów I** – grupa lokalnych ekspertów i liderów opinii w zakresie turystyki, rynku pracy, funduszy UE, NGO, MŚP. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	20.10.2022, Zator	8
22.	**Panel ekspertów II** - Zarząd LGD, członkowie Rady, pracownicy Biura LGD. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1 - 5	17.02.2023, Zator	11
23.	**Panel ekspertów III** – grupa lokalnych ekspertów i liderów opinii w zakresie turystyki, przedsiębiorczości, NGO. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1 - 5	02.03.2023, Zator	13
24.	**Spotkanie konsultacyjne użytkowników marki lokalnej Dolina Karpia** – opinia na temat zasad i kryteriów wyboru operacji z perspektywy producentów i usługodawców oraz mieszkańców. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 3	26.01.2023, Zator	7
		02.03.2023	6
25.	**Forum lokalne** (Grupa Robocza ds. LSR) – dyskusja mieszkańców na temat kryteriów i zasad wyboru po wysłuchaniu prezentacji przedstawiciela LGD. Uczestnicy spotkania to przedstawiciele wszystkich gmin, sektorów oraz grup społecznych zgłoszeni przez lokalne organizacje lub samodzielnie w otwartym naborze. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 3	17.02.2023, Zator	27
		02.03.2023, Zator	13
26.	**Rada mieszkańców** (Grupa Robocza ds. LSR) – debata na temat wyników badań ankietowych dotyczących m.in. oczekiwań komunikacyjnych różnych grup mieszkańców. Uczestnicy spotkania to przedstawiciele wszystkich gmin, sektorów oraz grup społecznych zgłoszeni przez lokalne organizacje lub samodzielnie. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 4 - 5	17.05.2023, Zator	20

Lp.	Zastosowana forma komunikacji	Data, miejsce	Liczba osób
27.	**Spotkanie konsultacyjne mieszkańców "Podsumowanie"** – spotkanie zorganizowane na ostatnim etapie prac nad LSR, miało dwa główne cele: - zaprezentowanie efektów dotychczasowych prac nad strategią, - przedstawienie zmian w PS WPR wprowadzonych w trakcie prac. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1 - 5	17.05.2023, Zator	16
Ogółem:	Liczba spotkań: 52, Liczba uczestników konsultacji: 1293		

Źródło: Opracowanie własne

Zastosowane podczas przygotowania LSR formy konsultacji okazały się bardzo skuteczne w kontekście:

- stworzenia **możliwości zgłaszania nowych pomysłów** i inicjatyw (w tym wielu innowacyjnych),
- przedstawiania interesariuszom **informacji zwrotnej** o wyniku weryfikacji zgłoszonych przez nich pomysłów.

Warto również podkreślić, że część z wykorzystanych narzędzi pozwoliła zastosować **kolegialny proces podejmowania decyzji**. Potwierdzeniem tego były przede wszystkim prace Grupy Roboczej ds. LSR, podczas których kolegialnie zatwierdzono wszystkie kluczowe elementy LSR tj.:

1. Diagnozę obszaru LSR i analizę SWOT,
2. Cele, przedsięwzięcia i wskaźniki w nowej LSR,
3. Kryteria wyboru operacji,
4. Zasady monitorowania i ewaluacji,
5. Planu komunikacji.

Zastosowanie tak zróżnicowanych form komunikacji z interesariuszami pozwoliło również na przetestowanie i ostateczny wybór tego typu narzędzi planowanych do wykorzystania podczas etapu wdrażania LSR.

3.1.2 Etap wdrażania LSR

Szczególnie istotnym aspektem procesu wdrażania LSR będzie zapewnienie aktywnego partnerstwa na obszarze Doliny Karpia. W tym celu, określono najbardziej adekwatne formy komunikacji w odniesieniu do potrzeby:

- **możliwości zgłaszania nowych pomysłów** i inicjatyw przez interesariuszy,
- **informowania o wynikach zgłaszania nowych pomysłów**,
- **animowania społeczności na rzecz wdrażania projektów innowacyjnych,**
- **kolegialnego podejmowania decyzji**.

Tabela 6. *Konsultacje społeczne - etap wdrażania LSR*

Lp.	Zadanie	Planowana forma komunikacji	Uwagi
1.	**Monitorowanie i ocena realizacji LSR**	Realizacja zgodnie z procedurą ewaluacji i monitoringu oraz Planem komunikacji, m.in.: 1. **e-konsultacje** - umieszczanie co najmniej raz w roku informacji o wynikach monitoringu i ewaluacji na stronie internetowej LGD, z jednoczesnym wskazaniem na możliwość zgłaszania nowych inicjatyw (zwłaszcza innowacyjnych) nawiązujących do wniosków lub rekomendacji. Działanie ma umożliwić również ocenę i ewentualną korektę sposobu animacji, komunikacji i informowania lokalnej społeczności o działaniach na rzecz grup osób "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji.	• Zgłaszanie nowych pomysłów. • Informacja o wynikach oceny pomysłów.
		2. **Badania ankietowe** - realizacja badań na potrzeby ewaluacji okresowej i ex post. Umożliwienie w ankiecie zgłaszania nowych inicjatyw i pomysłów. Działanie ma umożliwić również ocenę i ewentualną korektę sposobu animacji, komunikacji i informowania lokalnej społeczności o działaniach na rzecz grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji.	• Zgłaszanie nowych pomysłów.

Lp.	Zadanie	Planowana forma komunikacji	Uwagi
		3. **Warsztaty moderowane** - badanie fokusowe na potrzeby ewaluacji okresowej i ex post. Umożliwienie uczestnikom warsztatów zgłaszania nowych inicjatyw i pomysłów (zwłaszcza innowacyjnych). Przedstawianie podczas warsztatów efektów realizacji pomysłów zgłoszonych na poprzednich warsztatach. Działanie ma umożliwić również ocenę i ewentualną korektę sposobu animacji, komunikacji i informowania lokalnej społeczności o działaniach na rzecz grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji.	• Zgłaszanie nowych pomysłów, • Informacja o wynikach oceny pomysłów, • Ocena innowacyjności realizowanych projektów.
		4. **Wywiady indywidualne -** wywiady z liderami opinii i przedstawicielami poszczególnych grup docelowych, ze szczególnym uwzględnieniem grup osób "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji na potrzeby ewaluacji okresowej i ex post. Umożliwienie uczestnikom wywiadów zgłaszania nowych inicjatyw, w tym innowacyjnych.	• Zgłaszanie nowych pomysłów.
		5. **Dystrybucja wyników ewaluacji –** przekazanie kluczowym interesariuszom wniosków i rekomendacji z ewaluacji ex post.	• Informacja o wynikach oceny pomysłów.
2.	**Aktualizacja LSR**	Realizacja zgodnie z procedurą aktualizacji LSR. 1. **e-konsultacje** - obligatoryjne opublikowanie na stronie internetowej LGD projektu aktualizacji LSR wraz z uzasadnieniem wprowadzanych zmian, z możliwością zgłaszania przez zainteresowane osoby drogą elektroniczną uwag oraz nowych inicjatyw i pomysłów (w tym innowacyjnych).	• Zgłaszanie nowych pomysłów.
		2. **Mailing** – obligatoryjna dystrybucja (tradycyjnie lub e-mail) informacji o planowanej aktualizacji LSR wśród członków Stowarzyszenia Dolina Karpia oraz członków Grupy Roboczej ds. LSR uczestniczących w przygotowaniu strategii. Umożliwienie zgłaszania nowych inicjatyw i pomysłów (zwłaszcza innowacyjnych). Aktualizacja LSR dopiero po upływie co najmniej tygodniowego terminu na składanie uwag.	• Zgłaszanie nowych pomysłów.
		3. **Wywiady indywidualne** - wywiady z liderami opinii i przedstawicielami poszczególnych grup docelowych, ze szczególnym uwzględnieniem grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji na temat planowanej aktualizacji LSR. Umożliwienie uczestnikom wywiadów zgłaszania nowych inicjatyw.	• Zgłaszanie nowych pomysłów, w tym dotyczących promocji i dyfuzji innowacyjności.
		4. **Spotkanie konsultacyjne** - przeprowadzeniu co najmniej jednego spotkania informacyjno – konsultacyjnego dotyczącego aktualizacji LSR. Zarząd podejmuje starania, by informacja o spotkaniu dotarła do przedstawicieli grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji. Umożliwienie uczestnikom zgłaszania nowych inicjatyw (zwłaszcza innowacyjnych) oraz przedstawienie wyników oceny wcześniej złożonych inicjatyw.	• Zgłaszanie nowych pomysłów, • Informacja o wynikach oceny pomysłów.
3.	**Ustalanie lokalnych kryteriów wyboru**	Realizacja zgodnie z procedurą ustalania lub aktualizacji kryteriów wyboru operacji. 1. **e-konsultacje** – obligatoryjne opublikowanie projektu kryteriów na stronie internetowej LGD wraz z możliwością zgłaszania do niego uwag drogą elektroniczną.	• Zgłaszanie nowych pomysłów.
		2. **Spotkanie konsultacyjne** - przeprowadzenie co najmniej jednego spotkania konsultacyjnego w celu wysłuchania opinii mieszkańców obszaru objętego LSR (w szczególności grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji) na temat projektowanych kryteriów. Umożliwienie uczestnikom zgłaszania nowych pomysłów, a także przedstawienie wyników oceny poprzednich inicjatyw.	• Zgłaszanie nowych pomysłów, • Informacja o wynikach oceny pomysłów.
4.	**Aktualizacja lokalnych kryteriów wyboru**	Realizacja zgodnie z procedurą ustalania lub aktualizacji kryteriów wyboru operacji. 1. **e-konsultacje** – obligatoryjne opublikowanie na stronie internetowej LGD projektu aktualizacji kryteriów wraz z uzasadnieniem wprowadzanych zmian, z możliwością zgłaszania przez zainteresowane osoby drogą elektroniczną uwag do projektu oraz nowych pomysłów. Szczególne znaczenie będą miały opinie o kryteriach dot. innowacyjności.	• Zgłaszanie nowych pomysłów.

Lp.	Zadanie	Planowana forma komunikacji	Uwagi
		2. **Mailing** – obligatoryjna dystrybucja (tradycyjnie lub e-mail) informacji o planowanej aktualizacji kryteriów wśród członków Stowarzyszenia Dolina Karpia oraz członków Grupy Roboczej ds. LSR uczestniczących w przygotowaniu strategii. Umożliwienie zgłaszania nowych inicjatyw i pomysłów. Aktualizacja kryteriów dopiero po upływie co najmniej tygodniowego terminu na składanie uwag.	• Zgłaszanie nowych pomysłów.
		3. **Wywiady indywidualne** - wywiady z liderami opinii i przedstawicielami poszczególnych grup docelowych, ze szczególnym uwzględnieniem grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji na temat planowanej aktualizacji kryteriów. Umożliwienie uczestnikom wywiadów zgłaszania nowych inicjatyw.	• Zgłaszanie nowych pomysłów.
		4. **Spotkanie konsultacyjne** - przeprowadzenie co najmniej jednego otwartego spotkania informacyjno – konsultacyjnego dotyczącego aktualizacji kryteriów – Zarząd podejmuje starania, by informacja o spotkaniu dotarła do przedstawicieli grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji wskazanych w LSR. Umożliwienie uczestnikom zgłaszania nowych pomysłów, a także przedstawienie wyników oceny poprzednich inicjatyw. Szczególne znaczenie będą miały opinie o kryteriach dot. innowacyjności.	• Zgłaszanie nowych pomysłów, • Informacja o wynikach oceny pomysłów.
5.	**Bieżące funkcjonowanie LGD**	1. **Bezpośrednie konsultacje** – we wszystkich kanałach komunikacji wykorzystywanych przez LGD zamieszczona zostanie informacja o możliwości odbycia bezpośrednich spotkań z pracownikami Biura LGD. Spotkania realizowane będą w trybie ciągłym, a ich celem będzie m.in. możliwość zgłaszania nowych pomysłów/ inicjatyw (w tym innowacyjnych). Działanie ma umożliwić również ocenę i ewentualną korektę sposobu animacji, komunikacji i informowania lokalnej społeczności o działaniach na rzecz grup osób "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji.	• Zgłaszanie nowych pomysłów/inicjatyw.
		2. **e-zgłoszenia** – udostępnienie elektronicznych kanałów komunikacji (m.in.: formularz kontaktowy, sms) w celu nawiązania bezpośredniego kontaktu z Biurem LGD. Umożliwienie zgłaszania nowych pomysłów (zwłaszcza innowacyjnych).	• Zgłaszanie nowych pomysłów/inicjatyw.
		3. **Studia przypadków** – w celu utrzymania zaangażowania lokalnej społeczności, a także mobilizowania nowych interesariuszy w kanałach komunikacyjnych LGD (np.: media społecznościowe, spotkania bezpośrednie) prezentowane będą przykłady zakończonych operacji (w tym zwłaszcza o charakterze innowacyjnym lub partnerskim).	• Informacja o efektach.

Źródło: Opracowanie własne

LGD w trakcie wdrażania LSR będzie podejmowała działania w celu nawiązania współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LGD, a docelowo realizacją operacji w partnerstwie. Podczas zaplanowanej bieżącej stałej komunikacji z otoczeniem, działań doradczych (np. doradztwo w biurze LGD, spotkania informacyjne) oraz aktywizacyjnych (np. spotkania z instytucjami kultury, KGW, UTW, Radą Młodzieży oraz Radą Seniorów Doliny Karpia) LGD będzie zachęcała do realizacji operacji w partnerstwie, ukazywała płynące z nich korzyści i wartość dodaną operacji. LGD będzie kojarzyła ze sobą potencjalnych partnerów oraz zapewni im platformę do współpracy.

3.2 Analiza wniosków z konsultacji

W wyniku konsultacji społecznych uzyskano zarówno dane ilościowe jak i jakościowe, które zostały następnie wykorzystane do opracowania LSR. Podstawowe **dane ilościowe**[10] uwzględnione w strategii wynikają z badań ankietowych przeprowadzonych za pomocą internetu oraz podczas bezpośrednich spotkań z mieszkańcami. Największe znaczenie dla treści LSR miały następujące dane ilościowe:

[10] Ankieta dla mieszkańców Doliny Karpia w zakresie Diagnozy obszaru, Ankieta dla osób młodych, Ankieta dla seniorów, Ankieta dla osób niepełnosprawnych 2022 r.

- Ponad 80% ankietowanych/uczestniczących w spotkaniach twierdzi, że należy przeznaczyć środki na tworzenie nowych firm bądź rozwój już istniejących w zakresie turystycznym.
- Ponad 80% osób ankietowanych/grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji uczestniczących w spotkaniach zawnioskowało o przeznaczenie środków na inwestycje w zakresie srebrnej gospodarki.
- Ponad 70% osób ankietowanych/grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji uczestniczących w spotkaniach twierdzi, że należy wzmocnić aktywność społeczną i zawodową tych grup.
- Ponad 70% ankietowanych/uczestniczących w spotkaniach zawnioskowało o przeznaczenie środków na wzmocnienie potencjału turystycznego Doliny Karpia w postaci infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.
- Ponad 60% osób ankietowanych/grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji uczestniczących w spotkaniach twierdzi, że należy wzmocnić ofertę atrakcyjnych form spędzania wolnego czasu i integrujących mieszkańców.
- Ponad 60% ankietowanych/uczestniczących w spotkaniach twierdzi, że należałoby wzmocnić spójną i zintegrowaną ofertę produktów lokalnych Doliny Karpia.
- Ponad 50% ankietowanych/uczestniczących w spotkaniach twierdzi, że należy zapewnić atrakcyjne formy wypoczynku w gospodarstwach rolnych.
- Ponad 50% ankietowanych/uczestniczących w spotkaniach twierdzi, że należy podjąć działania w zakresie wzrostu zainteresowania kulturą i produktami lokalnymi.

Kluczowe znaczenie dla LSR miały również wyniki badań jakościowych, które wykorzystywane były w bardzo dużym zakresie podczas konsultacji społecznych. Choć wyników badań jakościowych nie można sprowadzić do jednoznacznych danych liczbowych, to do opracowania LSR wykorzystano następujące **dane jakościowe**:

- podczas wszystkich (100%) spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami zwracano uwagę na następujące problemy:
  - niedostateczne wykorzystanie potencjału turystycznego Doliny Karpia, zwłaszcza w zakresie zbiorników wodnych,
  - niski stopień wykorzystania rynku zbytu produktów lokalnych Doliny Karpia,
  - niedostateczny poziom i dywersyfikacja dochodów uzyskiwanych przez gospodarstwa rolne,
- podczas wszystkich (100%) spotkań konsultacyjnych z grupami w niekorzystnej sytuacji zwracano uwagę na następujące problemy:
  - niska aktywność społeczna i zawodowa osób z grup w niekorzystnej sytuacji oraz ludzi młodych,
  - niedostateczne wsparcie grup w niekorzystnej sytuacji w zakresie usług społecznych,
  - nieadekwatna do potrzeb oferta usług w zakresie srebrnej gospodarki (domy seniora itp.).

Podstawowym założeniem przyjętym podczas opracowania LSR było maksymalne zaangażowanie lokalnej społeczności na każdym kluczowym etapie prac. W rezultacie, mieszkańcy Doliny Karpia, a także przedstawiciele wszystkich istotnych sektorów oraz grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji skorzystali z możliwości wypowiedzenia się na temat LSR. Ogółem w całym procesie konsultacji społecznych uczestniczyło bezpośrednio (spotkania) lub pośrednio (internet) ponad 1200 osób. Warto jednocześnie podkreślić bardzo duży udział grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji w konsultacjach. Należy także podkreślić, że udział społeczności lokalnej w przygotowaniu LSR nie oznacza końca procesu konsultacji. LGD zakłada, że również etap wdrażania strategii będzie miał charakter partycypacyjny. W tym celu określono przedstawione w poprzednim podrozdziale zróżnicowane formy komunikacji umożliwiające zgłaszanie przez interesariuszy nowych inicjatyw/pomysłów oraz przekazywanie informacji zwrotnej na ten temat.

Wyniki konsultacji społecznych stanowiły istotne uzupełnienie przeprowadzonych przez LGD badań własnych i miały decydujące znaczenie dla ostatecznej treści LSR. Wszystkie wnioski z konsultacji można podzielić na dwie podstawowe grupy – wnioski przyjęte i wnioski odrzucone:

- **Wnioski przyjęte:**

Większość wniosków składanych w procesie konsultowania LSR ze społecznością lokalną, w tym z grupami „o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR" (i osobami w niekorzystnej sytuacji), została przyjęta i stanowi odzwierciedlenie zapisów

w poszczególnych rozdziałach LSR. Szczególną uwagę stanowiły wnioski w zakresie analizy SWOT obszaru, które składane były podczas spotkań konsultacyjnych organizowanych w każdej gminie Doliny Karpia, spotkaniach z Grupą Roboczą ds. LSR, ankiety internetowej oraz konsultacji roboczej wersji analizy SWOT na www.dolinakarpia.org. Wszystkie zgłoszone uwagi zostały uwzględnione.

Kolejną ważną kwestią konsultowaną w szerokim wymiarze był zakres przewidywanych do wparcia przedsięwzięć w ramach poszczególnych celów szczegółowych. Pomimo ograniczeń budżetowych (w szczególności z PS WPR), po przeprowadzonym procesie konsultacji społecznych, zdecydowano o wprowadzeniu przedsięwzięć dotyczących:

- wsparcia grup szczególnie potrzebujących (m.in. poprzez tworzenie nowych oraz rozwój już istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz seniorów, zapewnienie usług w zakresie zapewnienia opieki osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz usług domowej opieki długoterminowej),
- wykorzystania potencjału turystycznego (zwłaszcza przyrodniczego i kulturowego) poprzez zapewnienie usług w zakresie wypoczynku, rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej czy rozwój oferty produktów lokalnych (m.in. modernizacji przedsiębiorstw związanych z produktami lokalnymi, wprowadzenie innowacyjności w liniach produkcyjnych, współpracy pomiędzy przedsiębiorcami w zakresie dystrybucji produktów lokalnych oraz tworzenia infrastruktury związanej z dystrybucją tych produktów) oraz wzrostu zainteresowania kulturą i produktami lokalnymi (m.in. poprzez realizację programu marki lokalnej Dolina Karpia czy Targów Turystycznych Doliny Karpia).

Konsultacje społeczne miały również decydujące znaczenie dla ostatecznej decyzji o wyborze grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji. To właśnie głosy mieszkańców spowodowały, że do grupy tej zaliczono kobiety, wskazując jednocześnie na potrzebę zwrócenia szczególnej uwagi również na rybaków oraz seniorów (>60) i osoby młode (<25). W wyniku uzyskanych opinii zdecydowano jednocześnie o zasadności zastosowania zasady koncentracji[11] również w odniesieniu do określenia grup osób w niekorzystnej sytuacji. Konsultacje potwierdziły, że zbytnie rozproszenie działań może wpłynąć na skuteczność realizacji LSR. W rezultacie, przyjęto wniosek, aby priorytetową grupą osób w niekorzystnej sytuacji były przede wszystkim kobiety.

Szerokim konsultacjom społecznym poddano również kryteria wyboru operacji. Podczas spotkań zdecydowano o realizacji kryteriów na trzech poziomach:

- kryteriów zgodności z LSR,
- kryteriów podstawowych – stosowanych we wszystkich naborach, ~~takich samych dla wszystkich przedsięwzięć zaplanowanych w LSR,~~ wybieranych każdorazowo spośród katalogu kryteriów podstawowych,
- kryteriów premiujących – stosowanych w ramach poszczególnych przedsięwzięć, a których spełnienie ma spowodować wybór operacji najbardziej istotnych do realizacji LSR.

Szczególną rolą w kryteriach podstawowych i premiujących odgrywają te, które odnoszą się do kwestii ekologicznych, promocji partnerstwa oraz aktywizacji seniorów i ludzi młodych. Do najważniejszych tego rodzaju kryteriów zgłaszanych lub zaakceptowanych przez społeczność lokalną należy wymienić:

- **Przeciwdziałanie zmianom klimatu** (kryterium podstawowe),
- **Partnerstwo** oraz **Partnerstwo marki lokalnej Dolina Karpia** (kryteria premiujące),
- **Aktywizacja seniorów i ludzi młodych** (kryteria premiujące).

Kluczowy wniosek, który został przyjęty, a następnie wdrożony w LSR, dotyczył przedefiniowania kryterium wyboru **Innowacyjność**. Dotychczasowe doświadczenia LGD oraz sugestie członków Grupy Roboczej ds. LSR spowodowały przyjęcie nowej definicji innowacyjności oraz zabezpieczenia się przez tzw. „innowacyjnością pozorną".

[11] vide: Informacja dodatkowa MRiRW „Obszary tematyczne LSR, a cele LSR".

Należy jednocześnie podkreślić, że forma przyjmowania wniosków miała **charakter kolegialny**. Ostateczną decyzję w tym zakresie podejmował organ kolegialny - Grupa Robocza ds. LSR, ciało konsultacyjno-decyzyjne składające się z przedstawicieli wszystkich gmin, kluczowych organizacji pozarządowych, lokalnego biznesu (w tym rybaków) oraz liderów opinii.

- **Wnioski odrzucone:**

Wnioski odrzucone dotyczą w szczególności przedsięwzięć planowanych do realizacji ze środków LSR. Można je podzielić na trzy kategorie:

- odrzucone ze względu na ograniczenia programowe (zakres działań PS WPR, EFS+ oraz EFRR na lata 2023-2027): poprawa sposobu ogrzewania budynków mieszkalnych, likwidacja dzikich wysypisk śmieci, niedostateczna infrastruktura przeciwpowodziowa, modernizacja gospodarstw rybackich, poprawa jakości służby zdrowia, budowa żłobków i przedszkoli, poprawa jakości infrastruktury kolejowej. Odrzucono również wniosek o uwzględnienie przydomowych oczyszczalni ścieków w kryterium wyboru „Przeciwdziałanie zmianom klimatu",
- odrzucone ze względu na ograniczenia budżetowe: poprawa jakości lokalnej infrastruktury drogowej (w tym budowa chodników i oświetlenia), budowa infrastruktury sportowej, budowa farm wiatrowych i fotowoltaicznych,
- odrzucone ze względu na legislacyjny charakter działań niezależny od LGD: wprowadzenie systemowych rozwiązań w zakresie funkcjonowania animatorów kultury i sportu, zmiana regulacji prawnych w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, zmiana regulacji prawnych w zakresie gatunków chronionych utrudniających prowadzenie efektywnej gospodarki rybackiej.

Mechanizm odrzucania wniosków z konsultacji oparty był również o metodę partycypacyjną oraz decyzyjność kolegialną. Ostateczna decyzja bowiem uzależniona była od opinii Grupy Roboczej ds. LSR.

IV. ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR

Celem przeprowadzonej w ramach prac nad LSR analizy potrzeb i potencjału było określenie najważniejszych obszarów działania oraz kluczowych grup docelowych. Podstawowe założenie przyjęte w toku tych prac dotyczyło konieczności koncentracji wysiłku i zasobów LGD na tych obszarach, które miałyby największy potencjał rozwojowy dla Doliny Karpia, przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeb grup o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR. Przedstawione w tym rozdziale wyniki prac analitycznych opierają się zarówno na danych zastanych jak i na efektach konsultacji prowadzonych metodami partycypacyjnymi.

4.1 Analiza SWOT

W toku intensywnych konsultacji społecznych oraz prac analitycznych zebrano olbrzymią ilość materiału na temat potrzeb i potencjału obszaru LSR. W celu syntetycznego i czytelnego zaprezentowania tych informacji wykorzystano metodę analizy SWOT, przedstawiającą aktualne silne (S) i słabe (W) strony Doliny Karpia oraz potencjalne szanse (O) i zagrożenia (T), które mogą mieć istotny wpływ na jej rozwój w przyszłości. Ważnym czynnikiem, który wpłynął na decyzję o wykorzystaniu tej metody był fakt, że była ona zastosowana również w poprzedniej LSR. Tym samym, stanowi ona znaną i czytelną dla mieszkańców formę prezentacji kluczowych danych diagnostycznych.

Tabela 7. *SWOT: silne i słabe strony*

SILNE STRONY (S)	SŁABE STRONY (W)
1. Kapitał społeczny a. Aktywne i doświadczone w zakresie funduszy UE Stowarzyszenie Dolina Karpia, b. Aktywni samorządowcy współpracujący z LGD na rzecz Doliny Karpia, c. Aktywne organizacje pozarządowe współpracujące	**1. Kapitał społeczny** a. Stosunkowo niska aktywność społeczna ogółu mieszkańców, w tym zwłaszcza osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, b. Słaba współpraca międzypokoleniowa (młodzi *versus* starsi),

SILNE STRONY (S)	SŁABE STRONY (W)
z LGD na rzecz Doliny Karpia, d. Świadomi i identyfikujący się z obszarem mieszkańcy Doliny Karpia, e. Aktywne i doświadczone w realizacji wspólnych działań środowisko lokalnych aktywistów (np.: KGW, OSP, Uniwersytet III-go wieku), f. Wysoki poziom edukacji szkolnej, g. Dostępne tereny pod zabudowę jednorodzinną **2. Działalność gospodarcza** a. Zatorska Strefa Aktywności Gospodarczej, b. Centrum Aktywizacji Zawodowej w Zatorze, c. Duży potencjał gospodarstw rolnych w zakresie działalności pozarolniczej, d. Lokalizacja w sąsiedztwie dużych aglomeracji (Kraków, Śląsk) i szlaków komunikacyjnych Kraków-Oświęcim-Wadowice, e. Istnienie grupy producenckiej karpia zatorskiego, f. Zasoby przyrodnicze umożliwiające prowadzenie działalności gospodarczej, g. Stosunkowo duża powierzchnia gruntów rolnych, h. Wiedza i kompetencje rybaków, i. Program marki lokalnej Dolina Karpia, **3. Dziedzictwo kulturowe** a. Wielowiekowe i udokumentowane tradycje rybackie (m.in. karp królewski), b. Miasto Zator i Kalwaria Zebrzydowska, c. Duże i znane wydarzenia kulturalne (Festiwal Doliny Karpia - Święto Karpia, Targi Turystyczne Doliny Karpia), d. Duża liczba obiektów kulturalnych i historycznych; muzea, zabytki, architektura drewniana, izby regionalne, e. Lokalne i wciąż rozwijane tradycje artystyczne, f. Wypromowane produkty lokalne - w tym na bazie karpia, g. Aktywne środowisko artystów i zespołów lokalnych, w tym młodzieżowych, h. Ekomuzeum Doliny Karpia, i. Prężna działalność instytucji kultury oraz KGW, **4. Środowisko przyrodnicze** a. Bardzo duże skupiska naturalnych cieków (rzeki, strumienie) i zbiorników wodnych, b. Siedliska rzadkich ptaków, c. Ponad 2000 ha stawów rybnych, d. Tereny umożliwiające rozwój rybactwa oraz wędkarstwa komercyjnego i amatorskiego, e. Duże kompleksy leśne, f. Bogata flora i fauna, g. Natura 2000 na terenie objętym LSR, h. Brak zakładów przemysłowych wykorzystujących technologie stanowiące istotne zagrożenie dla środowiska przyrodniczego, **5. Infrastruktura i sprzęt** a. Rodzinne parki rozrywki (np.: Energylandia)	c. Brak systemowych rozwiązań w zakresie organizacji wolontariatu oraz niewystarczająca oferta kształcenia pozaformalnego (w szczególności dla kobiet, seniorów i młodych), d. Niewystarczająca oferta w zakresie kultury wolnego czasu dla seniorów oraz młodych, e. Niewystarczający potencjał organizacyjny i finansowy dużej części lokalnych NGOs, f. Niedostateczne wsparcie dla kobiet, młodych i seniorów, g. Niewystarczająca podaż usług wsparcia w codziennym funkcjonowaniu dla seniorów i osób niepełnosprawnych, **2. Działalność gospodarcza** a. Niedostateczny poziom rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej, b. Niedostateczne wykorzystanie potencjału wodnego w zakresie prowadzania działalności gospodarczej, c. Słaba integracja środowiska biznesu, d. Niedostatecznie rozwinięte rynki zbytu dla produktów lokalnych, w tym rolnych i rybnych produktów przetworzonych, e. Niewystarczający poziom rozwoju i podaży produktów lokalnych i związanych z nimi usług, f. Niedostateczny potencjał inwestycyjny lokalnych przedsiębiorców, g. Niedostateczny poziom innowacyjności i zaawansowania technologicznego lokalnych przedsiębiorstw, h. Niewystarczająca oferta lokalna w zakresie rozwoju kompetencji zawodowych i zwiększenia konkurencyjności na rynku pracy, **3. Dziedzictwo kulturowe** a. Niedostateczna i słabo zintegrowana informacja na temat obiektów historycznych, kulturalnych i muzealnych (np. Ekomuzeum), b. Niedostateczne wykorzystanie istniejących obiektów zabytkowych (m.in. brak stałych ekspozycji), c. Zły stan obiektów zabytkowych, w tym małej architektury (pomniki, kapliczki przydrożne itp.), d. Brak stałego miejsca na imprezy plenerowe w wielu miejscowościach, e. Niedostateczna troska o zachowanie i upowszechnianie niematerialnego dziedzictwa kulturowego, **4. Środowisko przyrodnicze** a. Niedostateczna świadomość mieszkańców w zakresie ekologii oraz zrównoważonego rozwoju, b. Nieprzyjazny dla środowiska i mieszkańców wysokoemisyjny sposób ogrzewania domów, c. Dzikie wysypiska śmieci, d. Negatywne dla potencjału produkcyjnego skutki zjawisk atmosferycznych, **5. Infrastruktura i sprzęt** a. Niedostateczna jakość sieci komórkowej i internetu,

SILNE STRONY (S)	SŁABE STRONY (W)
b. Ośrodki sportowe i rekreacyjno-wypoczynkowe (np. MOLO), c. Linia kolejowa 94, łącząca Kraków Płaszów z Oświęcimiem, d. Elektrownie wodne Podolsze i Grodzisko, **6. Turystyka i promocja** a. Rozpoznawalna marka lokalna Dolina Karpia, b. Sprawdzone i posiadające dobrą promocję lokalne produkty turystyczne, c. Położenie w pobliżu atrakcyjnych miejsc turystyki (Kraków, Wadowice) i na trasie przejazdu KL Auschwitz, d. Dobrze rozwinięta turystyka wędkarska, e. Wypromowana nazwa „Dolina Karpia”, f. Gotowe materiały promocyjne (tradycyjne i cyfrowe), g. Tradycje organizowania rajdów pieszych i rowerowych.	b. Zła jakość lokalnej infrastruktury drogowej, c. Zbyt mało chodników i parkingów, d. Niedostateczna infrastruktura pozwalająca na spotkania i aktywizację mieszkańców – publiczna i komercyjna (np.: wiaty, restauracje), e. Niewystarczająca liczba miejsc oraz sprzętu do sprzedaży bezpośredniej ryb, f. Braki w infrastrukturze sportowej i rekreacyjnej, g. Niedostateczna infrastruktura turystyczna i rekreacyjna na rzekach, nadbrzeżach i zbiornikach wodnych (np.: Jezioro Mucharskie, stawy Przereb), h. Brak odpowiedniej infrastruktury przystankowej i komunikacji publicznej, i. Niewystarczający dostęp do usług medycznych, zwłaszcza specjalistycznych, j. Niedostateczna liczba miejsc w przedszkolach i żłobkach, k. Słaba jakość powietrza i niedostateczny rozwój OZE, **6. Turystyka i promocja** a. Niedostateczne rekreacyjne wykorzystanie cieków (rzeki, strumienie) i zbiorników wodnych, w tym brak odpowiedniej liczby kąpielisk, b. Niedostateczna, niezintegrowana oraz niewystarczająco wypromowana infrastruktura szlaków turystycznych, c. Niewystarczające zasoby wykwalifikowanej kadry obsługującej ruch turystyczny, d. Niedostateczna oferta bazy noclegowej (na różnych poziomach cenowych), e. Uproszczony wizerunek Doliny Karpia, często ograniczony do gminy Zator lub Energylandii, f. Brak infrastruktury dla nowych dyscyplin sportowych, g. Niedostateczna oferta usług wypoczynkowych, w tym turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 8. *SWOT: szanse i zagrożenia*

SZANSE (O)	ZAGROŻENIA (T)
1. Kapitał społeczny a. Poszerzenie Doliny Karpia o nowe gminy, b. Napływ nowych mieszkańców skuszonych lokalizacją na peryferiach ośrodków miejskich (Kraków, Oświęcim), c. Poprawa aktywności społecznej mieszkańców w wyniku akcji informacyjno-promocyjnych oraz aktywnego wykorzystania portali społecznościowych, d. Większa integracja mieszkańców, instytucji i organizacji z poszczególnych miejscowości oraz gmin w ramach Doliny Karpia (a także spoza obszaru), **2. Działalność gospodarcza** a. Aktywizacja działań proinwestycyjnych (np. anioły biznesu), b. Wzrost popularności i możliwości związanych z rozwojem srebrnego biznesu oraz pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych,	**1. Kapitał społeczny** a. Ograniczenie bezpośrednich relacji społecznych w wyniku pandemii, b. Ograniczenie aktywności społecznej mieszkańców w wyniku pogorszenia sytuacji ekonomicznej, c. Duży wzrost liczby osób starszych pozbawionych odpowiedniej opieki i towarzystwa, d. Postępujące starzenie społeczeństwa w wyniku zmian demograficznych (niż demograficzny), **2. Działalność gospodarcza** a. Podniesienie cen i osłabienie konkurencyjności przedsiębiorstw w wyniku recesji i presji inflacyjnej, b. Negatywny wpływ sytuacji geopolitycznej (Ukraina) na poziom inwestycji, c. Niedostateczna podaż wykwalifikowanych pracowników jako rezultat niżu demograficznego i emigracji,

SZANSE (O)	ZAGROŻENIA (T)
c. Wzrost zainteresowania zdrowym odżywianiem, d. Zmiana zwyczajów żywieniowych Polaków spowoduje zwiększenie popytu na wysokiej jakości produkty lokalne, **3. Dziedzictwo kulturowe** a. Zwiększenie przeciętnych dochodów i zmiany w modelu spędzania wolnego czasu spowodują zwiększenie popytu na lokalne wydarzenia kulturalne, **4. Środowisko przyrodnicze** a. Lokalne i regionalne inwestycje w infrastrukturę wodno-ściekową spowodują poprawę czystości środowiska, b. Inwestycje w OZE przyczynią się do poprawy jakości powietrza, c. Programy Ograniczenia Niskiej Emisji w gminach, d. Nowe możliwości realizacji i finansowania działań w zakresie rozwoju świadomości ekologicznej, **5. Infrastruktura i sprzęt** a. Pojawienie się infrastruktury wykorzystującej OZE, b. Budowa obwodnicy Zatora, c. Poprawa sieci światłowodowej, d. Nowa infrastruktura sportowa i kulturalna (domy kultury, amfiteatry, baseny, OSiR, izby regionalne) umożliwi poszerzenie oferty dla turystów i mieszkańców, **6. Turystyka i promocja** a. Włączenie Doliny Karpia do sieci międzynarodowych szlaków turystycznych, b. Wzrost zainteresowania turystyką niszową (turystyka ornitologiczna, kulinarna, wędkarstwo, etc.), c. Zwiększenie rozpoznawalności Doliny Karpia w wyniku krajowych i regionalnych działań promocyjnych.	d. Ograniczenia w dostępie do energii elektrycznej i cieplnej, e. Oddziaływanie anomalii pogodowych (susze, długotrwałe ulewy) na gospodarkę rolną i rybacką, **3. Dziedzictwo kulturowe** a. Ograniczenie dofinansowania działalności kulturalnej, b. Dewastacja miejsc zabytkowych, **4. Środowisko przyrodnicze** a. Działania związane z modernizacją infrastruktury wodnej (np. regulacja cieków wodnych) utrudniające zarybianie, b. Pogorszenie jakości i ilości wody (w tym pitnej), c. Dewastacja środowiska w wyniku pogarszającej się czystości powietrza i anomalii pogodowych, d. Pogorszenie sytuacji ekonomicznej mieszkańców wpłynie negatywnie na ich postawy ekologiczne (np. sposób ogrzewania), **5. Infrastruktura i sprzęt** a. Dewastacja infrastruktury w wyniku klęsk żywiołowych (w tym powodzi), **6. Turystyka i promocja** a. Pogorszenie sytuacji ekonomicznej w kraju ograniczy popyt na usługi związane z wypoczynkiem, w tym turystyczne.

Źródło: Opracowanie własne

4.2 Najważniejsze obszary działania

Jak wskazują to wyniki przedstawionej w poprzednim podrozdziale analizy SWOT, w Dolinie Karpia istnieje wciąż wiele obszarów wymagających wsparcia rozwojowego. Niemniej jednak, dystrybucja ograniczonych środków finansowych na wiele różnych celów zdecydowanie ograniczyłaby możliwość przeprowadzenia skutecznej i zauważalnej zmiany. Odpowiedzią na tego rodzaju ryzyko jest koncentracja wysiłku i zasobów na tych obszarach działania, które z jednej strony stanowią wyróżnik i mocną stronę obszaru, a z drugiej dają największą szansę powodzenia w kontekście wykorzystania szans rozwojowych Doliny Karpia. W efekcie prac analitycznych i konsultacji społecznych zdecydowano więc o skoncentrowaniu się na trzech następujących obszarach działania stanowiących jednocześnie specjalizacje LSR:

1. Atrakcyjna oferta wypoczynkowa,
2. Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców,
3. Dziedzictwo kulturowe i produkty lokalne jako środki do zapewnienia rozpoznawalności oferty wypoczynkowej.

Szczegółowe uzasadnienie potencjału i potrzeb rozwojowych tych obszarów znajduje się w kolejnych podrozdziałach.

4.2.1 Oferta wypoczynkowa[12] w Dolinie Karpia

Decyzja o wyborze specjalizacji LSR była w przypadku oferty wypoczynkowej wręcz jednomyślna. Wszyscy uczestnicy konsultacji wskazywali, że związany z tym potencjał Doliny Karpia musi być wykorzystany. Jednocześnie jednak analiza otoczenia oraz opinie interesariuszy bardzo wyraźnie wskazywały, że potencjalni klienci oczekują oferty wypoczynkowej o coraz wyższej jakości. Rosnący poziom życia, a także coraz większa konkurencja ze strony innych destynacji, przekłada się na wyższe oczekiwania. Zignorowanie tego trendu doprowadziłoby do utraty konkurencyjności Doliny Karpia i niewykorzystania jej potencjału rozwojowego. Podsumowanie kluczowego potencjału obszaru i potrzeb rozwojowych zawiera poniższa tabela.

Tabela 9. *Dolina wypoczynku: potencjał obszaru i potrzeby rozwojowe*

Obszar działania	Kluczowy potencjał obszaru	Najważniejsze potrzeby rozwojowe
Atrakcyjna oferta wypoczynkowa	**"Dolina wypoczynku": bardzo duży, lecz wciąż niedostatecznie wykorzystany potencjał turystyczno-rekreacyjny** Następujący kluczowy potencjał obszaru może sprawić, że Dolina Karpia stanie się **jednym z najpopularniejszych miejsc wypoczynku** w Małopolsce: • bliskie sąsiedztwo do aglomeracji krakowskiej i śląskiej, • wyjątkowe warunki przyrodnicze (zasoby wodne), • duża liczba obiektów zabytkowych, • rozpoznawalne w całym kraju miejsce pielgrzymkowe (Kalwaria Zebrzydowska), • unikalny w skali kraju Park Rozrywki "Energylandia", • możliwość realizacji wielu rodzajów turystyki np.: poznawcza, kwalifikowana, wypoczynkowa (w tym agroturystyka), rodzinna, pielgrzymkowa, • doświadczenie lokalnych przedsiębiorców, NGO i samorządów w realizacji oferty wypoczynkowej.	**"Dolina wypoczynku": potrzeba dostosowania jakości oferty wypoczynkowej do rosnących oczekiwań klientów** Podstawowe potrzeby rozwojowe w zakresie oferty wypoczynkowej dotyczą: • zapewnienie konkurencyjności oferty turystycznej Doliny Karpia wobec rosnącej atrakcyjności innych miejsc w Małopolsce i reszcie kraju, • zwiększenie liczby i poprawa standardu obiektów noclegowych, w tym agroturystyki, • zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury turystycznej, kulturalnej i rekreacyjnej, • zapewnienie zróżnicowanej i atrakcyjnej oferty usługowej w zakresie wypoczynku.

Źródło: Opracowanie własne

Dolina Karpia jest obszarem o wybitnych walorach przyrodniczych, historycznych i kulturowych, stanowiący doskonałą destynację turystyczną, a także idealne miejsce wypoczynku dla mieszkańców. Walory Doliny Karpia stwarzają ogromne możliwości dla rozwoju szeroko rozumianej oferty wypoczynkowej. Przedmiotem zainteresowania turystów i mieszkańców jest przede wszystkim bogactwo przyrodnicze (obszary Natura 2000, liczne zbiorniki wodne), dziedzictwo historyczno-kulturowe (zabytki, izby regionalne), tradycje kulturowe (Festiwal Doliny Karpia), gęsta sieć szlaków turystycznych oraz liczne atrakcje turystyczne (Ekomuzeum Doliny Karpia, marka lokalna Dolina Karpia). Podstawowym atutem Doliny Karpia jest jej różnorodność pozwalająca realizować bardzo różne formy wypoczynku np.: tradycyjny, aktywny, pielgrzymkowy.

Dolina Karpia jest niezwykle interesującym i bogatym regionem pod względem dziedzictwa kulturowo-historycznego oraz przyrodniczego dzięki czemu liczba odwiedzających ją turystów rośnie z roku na rok (z wyjątkiem pandemicznego roku 2020). Spowodowane jest to silnym rozwojem gmin Doliny Karpia (i innych gmin Małopolski) pod względem turystycznym – powstały nowe miejsca noclegowe, gastronomiczne, obiekty turystyczne, parki rozrywki, wypożyczalnie sprzętu sportowego, miejsca wypoczynku, wytyczone zostały nowe szlaki rowerowe oraz wdrożonych zostało szereg inicjatyw pozwalających pozostać

[12] Na potrzeby LSR „wypoczynek" rozumiany jest jako różnorodne formy działań pozwalających na regenerację i odzyskiwanie sił w czasie wolnym od pracy, w tym zwłaszcza poprzez: turystykę, rekreację, sport, udział w wydarzeniach kulturalnych, informacyjno-edukacyjnych, społecznych, itp.

w Dolinie Karpia na dłużej: pakiety turystyczne, Ekomuzeum Doliny Karpia, Szlak Karpia, program marki lokalnej itp. Porównując liczbę osób korzystających z noclegów (tzw. wskaźnik Schneidera) w woj. małopolskim na przełomie lat 2013-2020 można zauważyć dwie tendencje. Od roku 2013 do 2019 obserwujemy wzrost o 55%. Drastyczny spadek (o 34% w stosunku do 2013 r. i o 57% w stosunku do 2019 r.) widoczny jest w 2020 r. co spowodowane jest pandemią koronawirusa (zakaz przemieszczania, zamknięte obiekty noclegowe i atrakcje turystyczne)[13].

Tabela 10. *Korzystający z noclegów na 1000 ludności ogółem (dane na dzień 31.12 każdego roku)*[14]

Obszar	Korzystający z noclegów na 1000 ludności							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Małopolskie	1062,76	1114,22	1208,95	1355,70	1447,47	1533,53	1643,97	699,82
Powiat oświęcimski	246,32	273,76	341,62	386,98	434,79	583,74	601,22	276,68
Powiat wadowicki	509,70	632,30	765,38	765,38	705,47	760,47	766,81	326,92

Warto zauważyć, że branża związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi ma obecnie kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu. Potencjał turystyczny to niewątpliwie wielki atut Doliny Karpia i wszelkie działania związane z rozwojem turystyki są na jej obszarze bardzo potrzebne. Wpływ na to ma stale rosnąca liczba turystów (przyczynia się do tego m.in. działalność rodzinnych parków rozrywki, które rocznie przyciągają około 2 milionów turystów oraz utworzenie Jeziora Mucharskiego) oraz pielgrzymów (Sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej odwiedza rocznie również około 2 milionów pielgrzymów). Wzrasta tym samym zapotrzebowanie na rozwój infrastruktury rekreacyjno-turystycznej (w szczególności wokół zbiorników wodnych), kulturalnej i bazy noclegowo-gastronomicznej. W ostatnich latach na terenie Doliny Karpia powstało bardzo dużo obiektów noclegowych (wiele z nich powstało dzięki wsparciu LGD). Są to gospodarstwa agroturystyczne (ponad 60), kwatery prywatne, domki letniskowe oraz hotele. Wciąż jednak widoczne są braki w tym zakresie, w szczególności w obiektach gastronomicznych oraz usług wypoczynkowych i noclegowych (vide SWOT W6), w infrastrukturze turystyczno-rekreacyjnej oraz w infrastrukturze kulturowej pozwalającej na spotkania i aktywizację mieszkańców (vide SWOT W3).

- **Dziedzictwo historyczno – kulturowe**

Na obszarze każdej gminy Doliny Karpia znajdują się obiekty zabytkowe, często wpisane do rejestru zabytków (pałace, dwory, zamki, kapliczki, kościoły). Wiele miejscowości może poszczycić się zabytkowymi świątyniami, w tym znajdującymi się na Szlaku Architektury Drewnianej. Ponadto na terenie Doliny Karpia znajduje się Krajobrazowy Zespół Manierystycznego Parku w Kalwarii Zebrzydowskiej wpisany w 1999 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Zabytki architektury historycznej: zamki, pałace (w tym unikalny pałac w stylu mauretańskim w Osieku), dwory (np. Dwór w Stryszowie), parki przypałacowe oraz zabytki architektury sakralnej: kościoły (barokowe i gotyckie), święte figury, krzyże przydrożne i kapliczki) mają ogromny wpływ na atrakcyjność obszaru. Ponadto warto zaznaczyć, że wiele zabytków przeszło renowację dzięki środkom unijnym rozdysponowanym dzięki Stowarzyszeniu Dolina Karpia.

Na terenie Doliny Karpia znajduje się również wiele izb regionalnych prezentujących lokalne dziedzictwo historyczne i kulturowe. Należą do nich m.in.: Izba Regionalna Doliny Karpia w Brzeźnicy, Izba Regionalna Doliny Karpia w Osieku, Izba Regionalna w Ryczowie, Izba Regionalna w Tomicach, Izba Regionalna Ziemi Zatorskiej i Doliny Karpia w Zatorze, Izba Pamięci Generała Zygmunta Piaseckiego powstała przy Pałacu w Ryczowie oraz Izba pamięci pisarki Janiny Barbary Górkiewiczowej w Jaszczurowej. Większość z nich wchodzi w skład Ekomuzeum Doliny Karpia służącemu zachowaniu i prezentacji lokalnego dziedzictwa w sposób innowacyjny – w terenie i bezpośrednim kontakcie z osobami prezentującymi obiekty. Obiekty te mają również ogromną wartość edukacyjną dla odwiedzających je osób, w szczególności dzieci i młodzieży. Pomimo tego wielu obiektom brakuje małej infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej pozwalającej mieszkańcom i turystom na odpoczynek i rekreację po zrealizowanej ofercie edukacyjnej (vide SWOT W5 i W6).

[13]GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2013 r., 31.12.2020 r.

[14]GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2013-2020 r.

Warto również wspomnieć o tradycyjnym rzemiośle kalwaryjskim. Pierwsze wzmianki o działalności stolarzy w Kalwarii Zebrzydowskiej pochodzą z 1786 r. W 1885 r. utworzono organizację cechową, która działa do dnia dzisiejszego. Cech Rzemiosł Różnych w Kalwarii Zebrzydowskiej aktualnie zrzesza około 280 zakładów rzemieślniczych. Warte uwagi są obiekty czy inicjatywy zachowujące dziedzictwo kulturowo-historyczne, których trudno szukać w innych częściach Małopolski. Należą do nich m.in. bunkry, okopy i linia obronna oraz obóz pracy Baundienst w Kossowej czy replika galara wykonana przez Stowarzyszenie „Malownicza Gmina" ukazująca flisackie tradycje miejscowości Łączany w gminie Brzeźnica.

- **Przyroda**

Każda z gmin wchodzących w skład Doliny Karpia może pochwalić się bogatą fauną i florą na swoim terenie. Znaczna część obszaru Doliny Karpia objęta jest siecią Natura 2000 „Dolina Dolnej Skawy", „Dolina Dolnej Soły", „Wiśliska", „Cedron" czy też obejmuje rezerwat przyrody „Przeciszów". Obszar „Dolina Dolnej Skawy" obejmuje największe kompleksy stawów na Ziemi Oświęcimsko-Zatorskiej: Spytkowice, Przeręb, Bugaj i Stawy Monowskie oraz dolinę rzeki Skawy. Występuje tu co najmniej 17 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 7 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Obszar „Wiśliska" (gmina Spytkowice) obejmuje system trzech starorzeczy rzeki Wisły (tzw. wiślisk), w skład którego wchodzą wiślisko Miejsce, Oko i Krajskie. Wszystkie trzy starorzecza są typowo wykształconymi, dojrzałymi ekosystemami wodnymi. Obszar grupuje największe i najlepiej zachowane starorzecza w woj. małopolskim. Obszar "Cedron" obejmuje dolinę potoku Cedron w gminie Skawina w Woli Radziszowskiej (p. krakowski) oraz w gminie Kalwaria Zebrzydowska (p. wadowicki). Jest to dolina rzeki podgórskiej, z naturalnym korytem meandrującym oraz terasą rzeczną szeroką na ok. 100-200 m. Rezerwat Przeciszów położony jest między miejscowościami Las i Przeciszów. Posiada powierzchnię 85,13 ha i został utworzony w celu zachowania wielogatunkowego lasu grądowego oraz licznych gatunków chronionych fauny i flory. Ciekawym miejscem pod względem przyrodniczym są również dróżki kalwaryjskie wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Niezwykle atrakcyjnym turystycznie miejscem w Dolinie Karpia jest Jezioro Mucharskie budowane od 1986 r. Usytuowane jest ono na obszarze gmin Mucharz i Stryszów. Zbiornik pełni przede wszystkim funkcję przeciwpowodziową ze znaczącym wpływem na ochronę doliny rzeki Skawy, doliny rzeki Wisły poniżej ujścia Skawy i na ochronę Krakowa. Pełni także funkcję ochronną przed skutkami suszy, a obecnie daje możliwość rozwoju turystyki i rekreacji na terenach otaczających. Położenie gminy Mucharz we wschodniej części Beskidu Małego zachęca również do uprawiania turystyki pieszej. Wokoło rozciąga się szereg szczytów górskich. Mieszkańcy i turyści narzekają jednak na brak podstawowej infrastruktury wokół Jeziora Mucharskiego np. kąpielisk, plaż, parkingów, miejsc rekreacji (vide SWOT W5).

Obszar Doliny Karpia posiada bogate zaplecze dla wędkarzy. W długim sezonie letnim - od marca do października - stawy i łowiska stają się miejscem wypoczynku dla wędkarzy (miejscowych i przyjezdnych) oraz ich rodzin. Często oferowane są tu dodatkowe atrakcje dla rodzin z dziećmi – place zabaw, możliwość grillowania itp. Jednak większość zbiorników, w tym łowisk wędkarskich, wymaga wyposażenia w dodatkową infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną (vide SWOT W6).

Pomimo dużej powierzchni rzek, stawów czy jezior zauważyć można niedostateczne rekreacyjne wykorzystanie tychże cieków i zbiorników wodnych. Przede wszystkim brakuje kąpielisk oraz infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na rzekach, nadbrzeżach i zbiornikach wodnych (vide SWOT W5, W6).

- **Szlaki rowerowe**

Przez obszar Doliny Karpia przebiega ponad 50 szlaków rowerowych o łącznej długości około 750 km. Część z nich ma charakter lokalny i przebiega przez obszar jednej gminy bądź kilku miejscowości („Od zamku w Zatorze do zamku w Graboszycach", szlak rowerowy Doliny Karpia, 11 lokalnych szlaków rowerowych Doliny Karpia, „Serce Doliny", „Drabož"), ale są też szlaki przecinające obszar całej Doliny Karpia: „Szlak Doliny Karpia" lub będące częścią szlaku w Małopolsce, jak szlak z Zatora do Lanckorony przez Kalwarię Zebrzydowską („Do dziedzictwa kultury") czy Małopolski Szlak Papieski. Co ważne, przez obszar Doliny Karpia, przebiegają szlaki mające charakter ogólnopolski lub międzynarodowy, jak:

• Wiślana Trasa Rowerowa biegnąca wzdłuż Wisły, łącząca Beskidy z Bałtykiem. Na obszarze Doliny Karpia szlak przebiega przez Brzeźnicę, Chrząstowice, Łączany, Spytkowice, Lipową, Miejsce, Smolice, Podolsze i Przeciszów.

• Eurovelo EV4 biegnący z Francji na Ukrainę. Na obszarze Doliny Karpia szlak przebiega przez Brzeźnicę, Chrząstowice, Łączany, Spytkowice, Lipową, Miejsce, Smolice, Podolsze i Przeciszów.
• Greenways – szlak dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego biegnący z Krakowa przez Morawy do Wiednia.
• Szlak Bursztynowy – międzynarodowy szlak prowadzący przez Polskę, Słowację i Węgry śladami starożytnego szlaku, którym transportowano bursztyn znad Morza Bałtyckiego nad Adriatyk.
• Szlak Maryjny z Mariazell w Austrii na Jasną Górę w Częstochowie.

W trakcie realizacji jest również przebiegająca przez Dolinę Karpia trasa Velo Skawa (Sucha Beskidzka – Hutki) o łącznej długości 126 km (w Dolinie Karpia przebiegająca przez miejscowości: Świnna Poręba, Woźniki, Zator, Spytkowice). W związku z powyższym istnieje konieczność integracji sieci lokalnych tras rowerowych z siecią tras głównych. Trasy powinny zostać wyposażone w podstawową infrastrukturę turystyczną oraz obiekty małej architektury, w tym tzw. Miejsca Obsługi Rowerzystów (MOR) wyposażonych w wiaty, toalety, ławki, stoły, tablice informacyjne z mapą, kosze na śmieci, stojaki na rowery itp. gdyż obecny stan infrastrukturalny ścieżek pozostawia dużo do życzenia (vide SWOT W6).

Pomimo licznych szlaków rowerowych w Dolinie Karpia w dalszym ciągu problemem jest niedostateczna, niezintegrowana oraz niewystarczająco wypromowana infrastruktura szlaków turystycznych (vide SWOT W6). Szansą jest włączenie Doliny Karpia do sieci międzynarodowych szlaków turystycznych (vide SWOT O6).

- **Ekomuzeum Doliny Karpia**

Inicjatywą łączącą obiekty turystyczne Doliny Karpia, miejsca i ludzi z pasją oraz wydarzenia promujące lokalne dziedzictwo, jest Ekomuzeum Doliny Karpia. Jest to sieć rozproszonych w terenie „żywych" atrakcji tworzących wspólną eko-ofertę dla turystów. Ekomuzeum tworzą zarówno instytucje kultury, jak i rybacy, rękodzielnicy, organizacje pozarządowe i osoby fizyczne, które mają do zaoferowania bogaty wybór atrakcji do zwiedzania: izby regionalne, pasieki, gospodarstwa rybackie, łowiska wędkarskie, galerie sztuki, wycieczki edukacyjne, warsztaty rękodzielnicze, spływy galarem i szereg innych. Idea ekomuzeum połączyła miejsca, które są wizytówką Doliny Karpia (i Małopolski) i stanowią przykład zrównoważonego rozwoju miejsca. Oddziałują one na innych mieszkańców Doliny Karpia, zachęcając do rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o wartości środowiska przyrodniczego. Ekomuzeum pełni rolę edukatora i promotora produktów i usług opartych o naturalne zasoby regionu oraz czyni dostępne dla turystów miejsca wartościowe przyrodniczo w Małopolsce. Członkowie Ekomuzuem wskazują jednak na problem, jakim w dalszym ciągu jest niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna, rekreacyjna i kulturowa (vide SWOT W5), która wspierałaby ich działania w rozwoju turystyki na obszarze Doliny Karpia.

- **Gospodarstwa rolne jako miejsca wypoczynku**

Obszar Doliny Karpia jest obszarem o charakterze rolniczym. Cechuje się także sprzyjającymi warunkami przyrodniczymi do rozwoju rolnictwa. Przede wszystkim korzystne ukształtowanie terenu (obszar w większości płaski i lekko falisty, w południowej części nieco górzysty) decyduje o możliwości prowadzenia na tym terenie prac polowych z użyciem maszyn rolniczych. Teren charakteryzuje się stosunkowo korzystnymi warunkami klimatycznymi. Gminy Doliny Karpia posiadają dość dobrze rozwiniętą sieć hydrograficzną. Występują tu zarówno wody płynące (rzeki Wisła i Skawa), zbiorniki sztuczne (Jezioro Mucharskie) i naturalne, jak i tereny podmokłe. Znaczną część obszaru zajmują zbiorniki powierzchniowe, takie jak kompleksy stawów rybnych czy zalane wodą wyrobiska powstałe w wyniku eksploatacji kruszywa. Pokrywa glebowa na obszarze Doliny Karpia charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem pod względem jakości i przydatności gleb. Generalnie jednak warunki glebowe są korzystne dla potrzeb rolnictwa.

W 2020 r. na terenie Doliny Karpia istniało 3 850 gospodarstw rolnych, w których pracowały 8 393 osoby (członkowie rodzin i pracujący najemni stali). W każdej z gmin dominują gospodarstwa od 1 do 5 hektarów, stanowią one 81% wszystkich gospodarstw. Problemem tego regionu jest znaczna fragmentaryzacja rolnictwa, co może negatywnie wpływać na jego rentowność i możliwości inwestycyjne. Tym samym, istotną szansą rozwojową dla gospodarstw jest możliwość prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, zwłaszcza w zakresie agroturystyki, gospodarstw opiekuńczych czy zagród edukacyjnych.

Tabela 11. *Liczba gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych na terenie Doliny Karpia*[15]

Gmina	Ogółem	do 1 ha	>1-5 ha	>5-10 ha	>10-15 ha	>15 ha
Brzeźnica	709	47	573	48	17	24
Kalwaria Zebrzydowska	715	20	647	33	7	8
Mucharz	121	4	111	0	3	0
Osiek	333	8	271	31	7	16
Polanka Wielka	196	5	124	33	10	24
Przeciszów	221	6	152	24	9	30
Spytkowice	413	17	328	30	12	26
Stryszów	487	8	446	24	5	4
Tomice	375	19	283	40	11	22
Zator	280	8	202	32	10	28
Suma	**3 850**	**142**	**3 137**	**295**	**91**	**182**

Biorąc pod uwagę niewielkie rozmiary gospodarstw, może to być jedynie działalność nastawiona na zaspokojenie własnych potrzeb bądź niewielka produkcja rolna (2087 gospodarstw rolnych na obszarze Doliny Karpia prowadzi produkcję rolniczą tylko na samozaopatrzenie żywnościowe). W wielu gminach duże znaczenie ma także chów trzody chlewnej oraz uprawa warzyw. To wszystko w zdecydowanej mierze tylko na własny użytek. Jednym ze sposobów zwiększenia dochodów wśród rolników posiadających niewielkie tradycyjne gospodarstwa rolne oraz gospodarstwa ekologiczne jest sprzedaż żywności wyprodukowanej w gospodarstwie rolnym bezpośrednio konsumentowi finalnemu z pominięciem pośredników, czyli tzw. sprzedaż bezpośrednia. Bezpośrednio konsumentowi można sprzedawać produkty pochodzenia roślinnego i zwierzęcego w stanie nieprzetworzonym, które pochodzą wyłącznie z własnych upraw lub hodowli. Na terenie Doliny Karpia brakuje miejsc sprzedaży bezpośredniej oraz sklepów z produktami lokalnymi (vide SWOT W2). Dużym potencjałem jest program marki lokalnej Dolina Karpia i sprzedaż produktów pod wspólną marką. Dużym ułatwieniem dla rolników chcących przetwarzać swoje uprawy jest działalność inkubatora kuchennego w Zakrzowie. Jest to miejsce (budynek z urządzeniami) przeznaczone dla drobnych przetwórców produktów rolnych czy rolników, którzy mogą przygotować i przetwarzać swoje produkty w dobrze wyposażonych i przygotowanych do tego celu, zgodnie z obowiązującymi przepisami sanitarnymi, pomieszczeniach.

Na terenie Doliny Karpia występują także gospodarstwa rolne o powierzchni przekraczającej nawet 10 ha, które w dłuższej perspektywie czasowej mogłyby być bardzo perspektywiczne, ze względu chociażby na możliwość dużej produkcji towarowej. Gospodarstw tych jest jednak bardzo niewiele - tylko 273, co stanowi zaledwie 7% wszystkich gospodarstw. Część z nich należy do Rolniczych Spółek Produkcyjnych, znajdujących się na terenie gmin Brzeźnica, Kalwaria Zebrzydowska, Osiek, Polanka Wielka, Przeciszów i Stryszów, skupiających miejscowych rolników.

Trzeba zauważyć jednak, że to co z jednej strony stanowi barierę w rozwoju rolnictwa – duże rozdrobnienie gospodarstw, może stanowić atut przy podejmowaniu działalności pozarolniczej, nastawionej na chociażby rozwój agroturystyki, gospodarstw opiekuńczych czy zagród edukacyjnych (vide SWOT O2). Na terenie Doliny Karpia funkcjonuje ponad 60 gospodarstw agroturystycznych do 5 pokoi[16] (Brzeźnica - 1, Kalwaria Zebrzydowska – 4, Mucharz – 7, Osiek – 3, Polanka Wielka – 6, Przeciszów – 10, Spytkowice 7, Stryszów – 3, Tomice – 11, Zator – 9)[17], w tym powstałych dzięki funduszom unijnym pozyskanym przez Stowarzyszenie Dolina Karpia. Poza wspomnianymi gospodarstwami funkcjonują inne miejsca noclegowe czy gospodarstwa agroturystyczne powyżej 5 pokoi. Zapotrzebowanie na taką formę działalności pozarolniczej stale rośnie, i to właśnie w tym można upatrywać przyszłych kierunków rozwoju rolnictwa na obszarze Doliny Karpia.

[15]GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.

[16] Dane wg ewidencji innych obiektów świadczących usługi hotelarskie 10 gmin Doliny Karpia

[17]Dane ze stron internetowych gmin Doliny Karpia: www.brzeźnica.pl, www.samorzad.gov.pl/web/gmina-kalwaria-zebrzydowska/, www.mucharz.pl, www.osiek.pl, www.polanka-wielka.pl, www.przeciszow.pl, www.spytkowice.net.pl, www.samorzad.gov.pl/web/gmina-stryszow, www.tomice.pl, www.zator.pl

Oprócz agroturystyki dużą szansą dla rolników jest założenie w czynnym gospodarstwie rolnym - gospodarstwa opiekuńczego. Jest ono formą wsparcia w zakresie terapii, opieki i integracji społecznej dla osób przebywających w takim gospodarstwie. Możliwość bliskiego kontaktu z naturą i zwierzętami oraz uczestnictwo w codziennym życiu takiego gospodarstwa dla osób potrzebujących szczególnego wsparcia ma działanie terapeutyczne i służy poprawie ich zdrowia.

Kolejną szansą rozwoju dla posiadających gospodarstwa rolnego jest utworzenie zagrody edukacyjnej, w której prowadzone będą zajęcia w zakresie produkcji roślinnej, zwierzęcej, przetwórstwa płodów rolnych, świadomości ekologicznej i konsumenckiej, dziedzictwa kultury materialnej wsi, tradycyjnych zawodów, rękodzieła i twórczości ludowej. Tego typu zajęcia cieszą się ogromną popularnością wśród szkół i przedszkoli, ponieważ wzbogacają proces kształcenia, a dla rodzin z dziećmi oprócz wymiaru edukacyjnego stanowią atrakcję turystyczną.

Dolina Karpia posiada duży potencjał w zakresie tworzenia gospodarstw opiekuńczych oraz zagród edukacyjnych, ponieważ na jej terenie istnieje wiele małych, rodzinnych gospodarstw rolnych poszukujących nowych form działalności i zwiększenia dochodu. Obecnie na terenie Doliny Karpia działają dwie zagrody edukacyjne (Dworek Młynarza w Rudzach, gmina Zator oraz Ekocentrum ICPPC w Stryszowie, gmina Stryszów) oraz nie działa żadne gospodarstwo opiekuńcze. Bazą do tworzenia gospodarstw opiekuńczych i zagród edukacyjnych mogą stać się oferty Ekomuzeum Doliny Karpia, a także produkty i usługi posiadające znak marki lokalnej Dolina Karpia.

To wszystko sprawia, że tutejsi rolnicy (w tym rybacy) mają jeszcze większą szansę wzmocnienie potencjału gospodarstw jakimi dysponują. Zdając sobie sprawę z niewielkich zysków czerpanych z rolnictwa i rybactwa bardzo chętnie angażują się w różnorakie działania prowadzone przez Stowarzyszenie, widząc w nich swoją szansę na zwiększenie dochodu.

- **Gospodarka i przedsiębiorczość**

Wskaźnik poziomu przedsiębiorczości, oznaczający liczbę zarejestrowanych podmiotów przypadających na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, w poszczególnych gminach Doliny Karpia, wynoszący 1527, jest niższy niż w Polsce (o 25,40%), Małopolsce (o 26,50%), powiecie oświęcimskim (o 7,76%) i wadowickim (o 18,44%). Pozytywnie jednak należy ocenić wzrost liczby przedsiębiorstw na przestrzeni ostatnich 7 lat (2014-2020) w gminach Doliny Karpia: Brzeźnica o 26%, Osiek o 20%, Polanka Wielka o 10%, Przeciszów o 14%, Spytkowice o 16%, Tomice o 17%, Zator o 29%, Stryszów o 23%, Mucharz, o 14% Kalwaria Zebrzydowska o 17%). Dodatkowo należy zauważyć, iż na terenie Doliny Karpia działają i inwestują duże firmy takie jak m.in.: Energylandia, Zatorland oraz wiele firm zlokalizowanych w specjalnej Strefie Inwestycyjnej w Zatorze, które swoją działalność mają zarejestrowaną poza obszarem Doliny Karpia.

Według Rejestru Gospodarki Narodowej, najwięcej podmiotów na koniec 2020 r. na terenie gmin Doliny Karpia zarejestrowanych było w grupie sekcji PKD „pozostała działalność niesklasyfikowana" (łącznie we wszystkich gminach - 4992). Pod względem proporcji rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej, gminy Doliny Karpia są do siebie bardzo zbliżone.

Tabela 12. *Podmioty zarejestrowane w gminach Doliny Karpia wg grupy sekcji PKD*[18]

Gmina	Liczba podmiotów gospodarczych wg grupy sekcji PKD		
	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł i budownictwo	Pozostała działalność
Brzeźnica	11	361	321
Mucharz	7	152	236
Kalwaria Zebrzydowska	36	1406	1492
Osiek	6	195	338
Polanka Wielka	2	119	225

[18]GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.

Gmina	Liczba podmiotów gospodarczych wg grupy sekcji PKD		
	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł i budownictwo	Pozostała działalność
Przeciszów	5	146	322
Spytkowice	10	346	495
Stryszów	12	312	373
Tomice	29	325	566
Zator	7	233	624
Razem	**125**	**3595**	**4992**

Większość przedsiębiorstw działających na terenie Doliny Karpia to firmy małe, jednoosobowe bądź zatrudniające najwyżej kilka osób (w tym firmy rodzinne) z niskim udziałem sektora leśnego, łowieckiego, rybackiego i rolniczego – łącznie we wszystkich gminach 125, co wynika z faktu, iż zdecydowanie przeważają tu rolnicy indywidualni. Niewielki udział tego sektora obnaża słabość lokalnego rolnictwa - jest ono rozdrobnione i produkuje głównie na własne potrzeby. Warto jednak zwrócić uwagę na to co z jednej strony stanowi barierę w rozwoju rolnictwa – duże rozdrobnienie gospodarstw, może stanowić atut przy podejmowaniu działalności pozarolniczej: agroturystyki, gospodarstw opiekuńczych czy zagród edukacyjnych.

Podobnie gospodarstwa rybackie z obszaru Doliny Karpia są to zazwyczaj gospodarstwa rodzinne, przekazywane z pokolenia na pokolenie, które oczekują wsparcia w zakresie pozarolniczych form prowadzenia działalności (np. gospodarstw agroturystycznych), jak i poprawy i promocji rynków zbytu produktów rybnych. Na obszarze Doliny Karpia swoją działalność prowadzą 3 gospodarstwa rybackie wyróżniające się wielkością produkcji oraz powierzchnią stawów, są to: Rybacki Zakład Doświadczalny w Zatorze (1042 ha), Ośrodek Hodowli Zarodowej w Osieku (255 ha) oraz "Mączka" Sp. z o.o. (116 ha).

Rozwój gospodarczy na przestrzeni ostatnich 7 lat związany był z działaniami Stowarzyszenia Dolina Karpia, głównie dotacjami z PROW oraz PO RYBY na lata 2014-2020**,** działaniami aktywizującymi przedsiębiorców m.in.: szkoleniami, promocją produktów i Doliny Karpia. Za pośrednictwem Stowarzyszenia Dolina Karpia, na rozpoczęcie i rozwój działalności gospodarczej dofinansowanie otrzymało 66 projektów w większości w branży noclegowej, gastronomicznej i związanej z produktami lokalnymi. Dofinansowanie otrzymały również usługi drukarskie, księgowe, produkcyjne, geodezyjne. W ramach tych działalności powstało lub zostało utrzymanych ponad 90 miejsc pracy. Prowadzone przez LGD nabory wniosków związane z przedsiębiorczością wskazują na stale rosnące zapotrzebowanie związane głównie z tworzeniem nowych oraz rozwojem istniejących firm. W każdym z dotychczas przeprowadzonych naborów brakowało środków dla osób/podmiotów, które zostawały wybrane do finansowania. W dotychczas przeprowadzonych naborach do LGD wpłynęło więcej wniosków na operacje z zakresu podejmowania niż rozwijania działalności gospodarczej.

Na obszarze Doliny Karpia działa jeden podmiot w sferze przedsiębiorczości społecznej – Spółdzielnia Socjalna „Smaki Gościńca" w Zakrzowie, która powstała w 2015 r. Zatrudnia osoby bezrobotne, zrzesza indywidualnych i drobnych producentów żywności. Spółdzielnia zajmuje się wytwarzaniem gotowych posiłków i dań, produkcją m.in. soków, pieczywa i wyrobów cukierniczych (produktów lokalnych). Działalność Stowarzyszenia Dolina Karpia powinna być ukierunkowana na promocję tego rodzaju przedsiębiorczości, które generują miejsca pracy, integrują osoby z problemami społecznymi i innymi mieszkańcami, produkują produkty lokalne i świadczą usługi zgodne z potrzebami społeczności lokalnej.

Na obszarze Doliny Karpia funkcjonuje również inkubator kuchenny w Zakrzowie, który jest miejscem (budynek z urządzeniami) przeznaczonym dla drobnych przetwórców produktów rolnych czy rolników, którzy mogą przygotować i przetwarzać swoje produkty w dobrze wyposażonych i przygotowanych do tego celu, zgodnie z obowiązującymi przepisami sanitarnymi, pomieszczeniach.

4.2.2 Więzi i zachowania społeczne mieszkańców Doliny Karpia

Dolina Karpia to nie tylko atrakcyjne miejsce wypoczynku, ale przede wszystkim lokalna wspólnota. Co ważne, wspólnota, która dzięki swojemu potencjałowi rozwija się i przyciąga nowych mieszkańców. Przeprowadzone analizy oraz wyniki konsultacji wskazują jednak, że dotychczasowy charakter struktury i więzi społecznych zmienia się. Tradycyjne bezpośrednie relacje oraz aktywność w życiu wspólnoty zastępują relacje za pomocą komunikacji elektronicznej. Ofiarą tej sytuacji są zwłaszcza seniorzy (w tym wymagający opieki) oraz osoby młode, które często mają deficyty w zakresie kompetencji miękkich. Poza tym, atrakcyjne do zamieszkania tereny Doliny Karpia stają się dla wielu mieszkańców „sypialnią", w której nie tworzą więzi z sąsiadami i nie podejmują aktywności społecznej. Z drugiej jednak strony szereg nowych zjawisk społecznych stanowi również szansę dla obszaru. Napływ nowych mieszkańców, konieczność dynamicznego dostosowania do zmian na rynku pracy czy też rosnące zapotrzebowanie na usługi z obszaru „srebrnej gospodarki" stanowią wielką szansę dla obszaru LSR. Wykorzystanie tej szansy stanowić może bardzo duży impuls rozwojowy dla Doliny Karpia jako atrakcyjnego miejsca zamieszkania i pracy. Natomiast zaniechanie działań o charakterze społecznym oznaczać może stopniową degradację wspólnoty, a także pozostawienie jej najsłabszych członków bez potrzebnego wsparcia. Świadomość tych szans i zagrożeń wpłynęła na decyzję o uznaniu tematu „więzi i zachowań społecznych mieszkańców" za jeden z trzech priorytetowych obszarów działania w ramach LSR. Podsumowanie kluczowego potencjału obszaru i potrzeb rozwojowych w odniesieniu do tego tematu zawiera poniższa tabela.

Tabela 13. *Dolina mieszkańców: potencjał obszaru i potrzeby rozwojowe*

Obszar działania	Kluczowy potencjał obszaru	Najważniejsze potrzeby rozwojowe
Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców	**"Dolina mieszkańców": świadomi i identyfikujący się z obszarem mieszkańcy** Następujący kluczowy potencjał obszaru może sprawić, że Dolina Karpia stanie się **atrakcyjnym miejscem zamieszkania i pracy** dla dotychczasowych i nowych mieszkańców: • bliskie sąsiedztwo do ośrodków miejskich (Kraków, Oświęcim, Wadowice), • mieszkańcy deklarujący potrzebę aktywizacji społecznej, • dostępne tereny pod zabudowę jednorodzinną, • wysoki poziom edukacji szkolnej.	**"Dolina mieszkańców": potrzeba wzmocnienia aktywności społecznej i więzi mieszkańców** Podstawowe potrzeby w zakresie wzmocnienia więzi i zachowań społecznych dotyczą: • wyeliminowania efektu "sypialni" poprzez aktywizację społeczną i integrację mieszkańców, zwłaszcza nowych, • wykorzystania możliwości związanych z dynamicznym rozwojem "srebrnej gospodarki", • wsparcia osób wymagających opieki, • poprawy oferty w zakresie rozwoju kompetencji zawodowych.

Źródło: Opracowanie własne

- **Problemy społeczne**

Społeczeństwo Doliny Karpia jest społeczeństwem średnio zamożnym – dochód na 1 mieszkańca w roku 2020 wyniósł 5 875,10 zł, przy czym najwyższe dochody mają mieszkańcy gminy Zator (6 963,85 zł) a najniższe – Tomice (5 032,13 zł)[19]. Odzwierciedleniem dochodów mieszkańców jest dosyć niskie zapotrzebowanie na środki pomocy społecznej[20] udzielanej w przypadku bezrobocia, ubóstwa, długotrwałej, ciężkiej choroby i niepełnosprawności bądź wszystkich tych czynników naraz.

[19]GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.

[20]GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.

Tabela 14. *Gospodarstwa domowe i osoby objęte pomocą społeczną*[21]

Obszar	Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego	Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego
Brzeźnica	200	468
Mucharz	75	180
Kalwaria Zebrzydowska	418	747
Osiek	92	155
Polanka Wielka	32	65
Przeciszów	68	156
Spytkowice	169	302
Stryszów	86	209
Tomice	105	276
Zator	139	255
Ogółem	**1384**	**2813**

Wraz z zauważalnymi w całym kraju trendami demograficznymi, coraz ważniejszą grupą mieszkańców stają się seniorzy (grupa „o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR"). Ich wsparciem na obszarze Doliny Karpia zajmuje się wiele instytucji i organizacji takich jak m.in.: Powiatowe Urzędy Pracy, Gminne i Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej, Caritas Polska w Zatorze, Spytkowicach, Zembrzycach, Zebrzydowicach oraz Zakrzowie, Domy Seniora w gminie Brzeźnica, w miejscowościach Łączany, Marcyporęba oraz Paszkówka, w gminie Spytkowice, w miejscowości Bachowice, w gminie Mucharz w miejscowości Świnna Poręba, również w mieście Kalwaria Zebrzydowska. Pomoc udzielana przez te instytucje jest oceniana dobrze (71%), a wynik konsultacji potwierdził potrzebę rozwoju tego typu instytucji, w szczególności domów seniora. Domy te dla swoich podopiecznych zapewniają dzienne wsparcie w postaci ciepłego posiłku oraz szeregu zajęć aktywizujących społecznie, warsztaty terapii zajęciowej oraz szeroko pojętą aktywizację, w tym ogólną gimnastykę usprawniającą. Podopieczni domów mają także możliwość korzystania z biblioteczki oraz internetu. Z konsultacji wynika, iż na obszarze Doliny Karpia jest niewystarczająca liczba tego typu miejsc, a zainteresowanie w tym obszarze jest bardzo duże. Rozwiązaniem dotyczącym oferty spędzania wolnego czasu m.in. dla seniorów mogą być kluby osiedlowe, uniwersytety trzeciego wieku, spotkania grup parafialnych, gospodarstwa opiekuńcze, domy seniorów oraz zagrody edukacyjne, jak również wsparcie funkcjonowania takich obiektów, w zakresie np. usług asystentów osób starszych czy zapewnienie wsparcia w codziennym funkcjonowaniu seniorów.

Z konsultacji społecznych[22] wynika, że LGD w ramach realizacji LSR winno również skupić się na pomocy innym grupom „o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grupom w niekorzystnej sytuacji (kobiety, osoby młode poniżej 25 roku życia, seniorzy, rybacy) oraz na interakcjach pomiędzy nimi. Potwierdzają to wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych wśród mieszkańców wskazujące za najważniejsze problemy społeczne:

- niewystarczająca liczba miejsc do wspólnych spotkań, w szczególności dla osób starszych i osób młodych
- brak komunikacji międzypokoleniowej (infrastruktury i inicjatyw)
- niewystarczająca liczba miejsc pobytu dziennego osób starszych
- niewystarczająca liczba usług w zakresie zapewnienia opieki osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym ze względu na wiek lub usług w zakresie wsparcia opiekunów nieformalnych
- niewystarczająca liczba lub brak usług domowej opieki długoterminowej
- niewystarczająca liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży
- brak gospodarstw opiekuńczych
- brak usług transportu specjalistycznego oraz usług informatycznych dla seniorów

[21] GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.

[22] Ankieta dla mieszkańców Doliny Karpia w zakresie Diagnozy obszaru, 2022 r.

- niewystarczająca liczba usług w zakresie aktywnej integracji o charakterze społecznym i zawodowym
- niewystarczająca oferta i infrastruktura spędzenia wolnego czasu (w szczególności dla kobiet, seniorów i młodych)
- niewystarczająca oferta kulturalna regionu zróżnicowana dla różnych przedziałów wiekowych
- niewystarczająca oferta kształcenia pozaformalnego (w szczególności dla kobiet, seniorów i młodych)
- niska aktywność społeczna ludzi młodych (do 25 roku życia) wynikająca z braku działań na rzecz lokalnego środowiska młodzieżowego, kształcenia liderów
- niewystarczające działania w zakresie budowania tożsamości lokalnej, w szczególności skierowanych do przyjezdnych mieszkańców
- niski udział młodzieży w życiu publicznym
- niewystarczający potencjał finansowy NGO, działających w szczególności na rzecz osób starszych i młodzieży.

- **Srebrna gospodarka**

Społeczeństwo Doliny Karpia, tak jak i w całej Polsce jest społeczeństwem starzejącym się. Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią 22% wszystkich mieszkańców obszaru Doliny Karpia. Równocześnie wydłuża się średnia życia mieszkańców, szczególnie w Małopolsce jest ona wyższa od średniej ogólnopolskiej. Mając to na uwadze, należy podjąć działania zmierzające do poprawy jakości życia seniorów. Obecnie na terenie Doliny Karpia znajduje się 5 placówek zapewniających opiekę osobom starszym (w Zatorze, Bachowicach, Marcyporębie, Paszkówce, Zembrzycach). Równocześnie istnieje potrzeba zapewnienia opieki osobom starszym niewymagającym pobytu w placówkach całodobowych. W większości opieką tych osób zajmują się członkowie rodziny. Kluczowe jest tutaj zapewnienie: funkcjonowania placówek wsparcia dziennego, opieki seniorom w codziennym funkcjonowaniu, opieki domowej oraz wsparcia opiekunom osób starszych w zakresie edukacyjno-doradczym. Oprócz podążania za rosnącymi potrzebami opiekuńczo-zdrowotnymi, należy także rozwijać usługi wzmacniające uczestnictwo osób starszych w różnym aspektach życia społecznego. Istnieje potrzeba zapewnienia seniorom usług zorientowanych na integrację społeczną, podtrzymanie aktywności, rozwój, realizację w życiu społecznym. Ten rodzaj wsparcia jest obecnie realizowany poprzez Uniwersytety Trzeciego Wieku, placówki dzienne i kluby seniora. Wiele osób starszych odczuwających osamotnienie czy izolację odnajdują się w tego typu zorganizowanych formach aktywności.

- **Edukacja**

Na terenie Doliny Karpia funkcjonuje 47 szkół podstawowych – przy większości z nich działają oddziały przedszkolne, 4 szkoły ponadpodstawowe (Kalwaria Zebrzydowska, Zator i Radocza) oraz Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia (Kalwaria Zebrzydowska). Ofertę edukacyjną szkolnictwa podstawowego jak i ponadpodstawowego można uznać za zadawalającą. Jeśli jednak chodzi o ofertę kształcenia pozaformalnego, to zasoby w tym zakresie są ubogie. Niemniej jednak, ludzie młodzi z Doliny Karpia mogą korzystać z oferty kształcenia pozaformalnego w ościennych miastach takich jak Wadowice czy Oświęcim, gdzie mieszczą się tego typu ośrodki kształcenia (np. Ośrodek Szkolenia i Dokształcania w Wadowicach, Centrum Nauki i Biznesu "Żak" w Oświęcimiu, Powiatowe Urzędy Pracy). Ośrodki te w swojej ofercie posiadają m.in. szkolenia, kursy podnoszące kwalifikacje zawodowe, skierowane również do seniorów czy kobiet. Jednak możliwości korzystania z tej oferty przez wskazane grupy są ograniczone z uwagi na niejednokrotnie duże odległości tych ośrodków od miejsca zamieszkania, co z kolei wiąże się z czasem i koniecznością angażowania innych osób w dotarciu na zajęcia (większość ludzi młodych nie posiada własnego transportu, a z kolei np. ludzie starsi, z uwagi na wiek i wynikające z niego niejednokrotnie niedyspozycje, mają utrudniony dojazd). Kobietom natomiast zależy na rozwoju osobistym i podnoszeniu kwalifikacji zawodowych, szczególnie tym powracającym na rynek pracy (po urlopach macierzyńskich). Wskazały one, że jedną z barier jest brak czasu spowodowany codziennymi obowiązkami, dlatego ważną kwestią dla nich jest aktywizacja zawodowa dopasowana do rodzinnych obowiązków („na miejscu", online). Zarówno ludzie starsi, kobiety, jak i ludzie młodzi, wskazali również zainteresowanie skorzystania m.in.: z subsydiowanego zatrudnienia, zajęć reintegracji zawodowej u pracodawcy czy korzystanie z usług trenera zatrudnienia wspieranego. Zaznaczyli oni jednak (72%), że główną z przyczyn blokujących ich rozwój osobisty i zawodowy jest niedostateczna lub brak oferty kształcenia pozaformalnego, oferującego ww. usługi na obszarze Doliny Karpia. Kolejną przeszkodą w korzystaniu z tego typu ofert są ograniczenia finansowe, gdyż w większości oferowane kursy, szkolenia czy świadczone usługi są odpłatne. Warto tutaj zaznaczyć, że m.in. instytucje kultury, w swojej ofercie posiadają zajęcia

aktywizujące kobiety, młodych czy seniorów (np.: UTW, koła zainteresowań) jednak oferta ta jest niewystarczająca. Należy zatem skierować do ludzi młodych, seniorów i kobiet korzystną ofertę kształcenia pozaformalnego, ukierunkowanego na podnoszenie kompetencji zawodowych i społecznych, dostosowanego do ich potrzeb i możliwości. Działania te stanowić będą odpowiedź na wyniki konsultacji społecznych wskazujących na potrzebę wzmocnienia aktywizacji społecznej i zawodowej. Jest to również ważny element kształtowania lokalnego rynku pracy, który wymaga coraz większej liczby wykwalifikowanych pracowników oraz zapewnienia usług aktywnej integracji o charakterze społecznym i zawodowym (vide SWOT W1).

- **Rynek pracy**

Stopa bezrobocia, czyli procentowy udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie osób aktywnych zawodowo w Polsce, wyniosła na koniec 2020 r. 6,3%[23]. W woj. małopolskim bezrobocie jest nieco niższe – 5,3%. Stopy bezrobocia na terenie powiatu oświęcimskiego i wadowickiego wyniosły odpowiednio 6,7%[24] i 6,9%[25]. Biorąc pod uwagę te wskaźniki widać, że w powiatach, do których należą gminy Doliny Karpia problem bezrobocia jest większy niż w całym kraju oraz średnio w województwie. Na obszarze LSR liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na dzień 31.12.2020 r. wynosiła 0,0342 **(stopa bezrobocia wynosi 3,42%)** i była niższa od liczby bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na dzień 31.12.2020 r. w województwie małopolskim, która wynosiła 0,0405.

Tabela 15. *Liczba osób bezrobotnych w Dolinie Karpia w latach 2014-2020 (dane na dzień 31.12 każdego roku)*[26]

Gmina	Liczba bezrobotnych	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Brzeźnica	ogółem	318	212	146	143	143	129	188
	w tym kobiety	154	118	88	76	82	83	108
Kalwaria Zebrzydowska	ogółem	618	451	320	304	319	269	498
	w tym kobiety	341	277	174	166	177	158	262
Mucharz	ogółem	196	134	85	99	92	77	109
	w tym kobiety	93	72	41	54	53	48	64
Osiek	ogółem	254	201	182	132	130	107	144
	w tym kobiety	141	124	101	73	86	61	79
Polanka Wielka	ogółem	94	69	56	60	56	44	74
	w tym kobiety	58	34	30	39	38	26	47
Przeciszów	ogółem	225	199	140	109	92	97	136
	w tym kobiety	132	110	90	68	56	59	76
Spytkowice	ogółem	366	240	174	162	175	156	235
	w tym kobiety	202	123	95	102	108	94	143
Stryszów	ogółem	278	200	168	141	124	121	165
	w tym kobiety	148	114	95	82	78	70	94
Tomice	ogółem	286	222	145	136	131	130	141
	w tym kobiety	169	124	87	81	84	80	83
Zator	ogółem	454	340	271	195	171	154	216
	w tym kobiety	256	191	149	112	99	84	125
Powiat oświęcimski	ogółem	5768	4737	3920	3121	2900	2653	3504
	w tym kobiety	3292	2763	2319	1889	1809	1578	2033
Powiat wadowicki	ogółem	6429	5102	3544	3329	3160	2913	4203
	w tym kobiety	3358	2742	1915	1899	1870	1681	2315

[23] GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.

[24] Powiatowy Urząd Pracy w Oświęcimiu, www.oswiecim.praca.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.

[25] Powiatowy Urząd Pracy w Wadowicach, www.wadowice.praca.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.

[26]Powiatowy Urząd Pracy w Oświęcimiu, www.oswiecim.praca.gov.pl, Powiatowy Urząd Pracy w Wadowicach, www.wadowice.praca.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.

W ciągu ostatnich lat liczba osób bezrobotnych w każdej z gmin Doliny Karpia uległa zmniejszeniu, w szczególności spadek widoczny jest w gminie Zator (spadek o 52%) oraz w gminie Tomice (spadek o 51%). Poziom bezrobocia w poszczególnych gminach na koniec 2020 r. kształtował się następująco: Zator – 216 osób, Brzeźnica – 188 osób, Osiek – 144 osoby, Polanka Wielka – 74 osoby, Przeciszów – 136 osób, Spytkowice – 235 osób, Tomice – 141 osób, Stryszów – 165 osób, Mucharz – 109 osób, Kalwaria Zebrzydowska – 498 osób. Sytuacja ta nie odbiega od ogólnej sytuacji w powiatach. W powiecie oświęcimskim na koniec 2020 r. było 3504 osób bezrobotnych (spadek o 39% w stosunku do 2014 r.), a w powiecie wadowickim 4203 osób bezrobotnych (spadek o 35% w stosunku do 2014 r.).

Wirus SARS-CoV-2, który zaczął się rozprzestrzeniać w Polsce w pierwszym kwartale 2020 r. oraz czas pandemii negatywnie zmieniły sytuację na rynku pracy - we wszystkich gminach Doliny Karpia można zaobserwować wzrost liczby osób bezrobotnych. W stosunku do 2019 r. jest to wzrost o: Zator – 40%, Brzeźnica – 46%, Osiek – 35%, Polanka Wielka – 68%, Przeciszów – 40%, Spytkowice – 51%, Tomice – 8%, Stryszów – 27%, Mucharz – 29%, Kalwaria Zebrzydowska – 46%. Trudną sytuację na rynku pracy i wzrost liczby osób bezrobotnych w 2020 r. można określić jako sytuację wyjątkową i odbiegającą od normy. W kolejnych latach nastąpił powrót do poziomu z 2019 r.

Liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne na terenie LSR w 2020 r. wyniosła 1906 z czego większość (56,7%) stanowiły kobiety (1081). W całym kraju sytuacja wygląda podobnie – 46,33% stanowią mężczyźni a 53,67% kobiety, podobnie jest również biorąc pod uwagę jedynie obszary wiejskie (45,06% mężczyźni i 54,94% kobiety). Można powiedzieć, że więcej jest bezrobotnych kobiet niż mężczyzn oraz, że nieznacznie odbiega to od normy.

Tabela 16. *Charakterystyka osób bezrobotnych w gminach Doliny Karpia*[27]

Gminy	Wiek			Długotrwale bezrobotni
	do 30 roku życia	w tym do 25 roku życia	powyżej 50 roku życia	
Brzeźnica	61	34	45	68
Kalwaria Zebrzydowska	144	78	123	168
Mucharz	31	18	30	41
Osiek	44	31	37	54
Polanka Wielka	31	12	15	23
Przeciszów	40	24	32	56
Spytkowice	79	38	54	75
Stryszów	56	29	36	63
Tomice	49	24	30	59
Zator	67	31	64	85

Wśród osób bezrobotnych istotną grupę w każdej gminie stanowią osoby młode do 25 roku życia. Stanowią one w poszczególnych gminach: Zator – 14%, Brzeźnica – 18%, Osiek – 22%, Polanka Wielka – 16%, Przeciszów – 18%, Spytkowice – 16%, Tomice – 17%, Stryszów – 18%, Mucharz – 17%, Kalwaria Zebrzydowska – 16%. Podobna tendencja występuje w powiecie oświęcimskim (13%) i wadowickim (14%). Liczną grupą wśród osób bezrobotnych są również osoby po 50 roku życia. Stanowią one w poszczególnych gminach: Zator – 30%, Brzeźnica – 24%, Osiek – 26%, Polanka Wielka – 20%, Przeciszów – 24%, Spytkowice – 23%, Tomice – 21%, Stryszów – 29%, Mucharz – 28%, Kalwaria Zebrzydowska – 25%. Podobna tendencja występuje w powiecie oświęcimskim (26%) i wadowickim (25%).

[27]Powiatowy Urząd Pracy w Oświęcimiu, www.oswiecim.praca.gov.pl, Powiatowy Urząd Pracy w Wadowicach, www.wadowice.praca.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.

Sytuacja związana z rynkiem pracy kobiet, osób młodych oraz seniorów ma również odzwierciedlenie w analizie SWOT (W1). W związku z powyższym należy podjąć wyraźne działania zmierzające do poprawy warunków życia tych grup ludności, zwłaszcza w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej.

Wśród osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy w Oświęcimiu oraz w Wadowicach znajdują się odpowiednio 206 i 242 osoby niepełnosprawne. Stanowią one 5,87% wszystkich osób bezrobotnych w powiecie oświęcimskim oraz 5,75% osób bezrobotnych w powiecie wadowickim.

Inną grupą, która wskazała na problemy związane z rynkiem pracy, zwłaszcza w zakresie słabych rynków zbytu oraz możliwości dywersyfikacji działalności rybackiej (rolnej), są rybacy, stanowiący grupę „o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR". W 2020 r. na terenie Doliny Karpia istniało 3 850 gospodarstw rolnych, w których pracowały 8 393 osoby (członkowie rodzin i pracujący najemni stali). Część z gospodarstw rolnych stanowią gospodarstwa rybackie. Na podstawie składanych w roku 2021 sprawozdań RRW-22 oraz RRW-23 za rok 2020 grupę osób z sektora rybackiego stanowi 180 osób, w tym rolników i domowników. Dla rolników (w tym rybaków) oraz ich rodzin prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach przewidziano wsparcie w zakresie agroturystyki, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych oraz w zakresie przetwórstwa i dystrybucji lokalnych produktów. Działania skierowane do rolników (w tym rybaków) przyczynią się do wzmocnienia potencjałów gospodarstw jakimi dysponują oraz będą szansą na zwiększenie dochodu.

- **Sektor społeczny, w tym społeczeństwo obywatelskie**

Wyniki badania ankietowego na obszarze LSR wskazują, że aktywność społeczna mieszkańców jest dostateczna. Z jednej strony zauważalne są działania lokalnych organizacji pozarządowych jak: Stowarzyszenia Dolina Karpia, LKS, KGW, OSP, orkiestry dęte i in.). W ten sposób przyczyniają się one do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego (ogółem w Dolinie Karpia zarejestrowano 184 organizacje pozarządowe). Z drugiej jednak strony zauważalny jest wyspowy charakter tej aktywności, ograniczony na ogół do tej samej grupy osób – lokalnych liderów. W celu wzmocnienia aktywności społecznej i więzi mieszkańców konieczne jest rozszerzenie grupy osób aktywnie angażujących się w inicjatywy lokalne.

Tabela 17. *Liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych na obszarze gmin Doliny Karpia*[28]

Liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych na obszarze Doliny Karpia		
Powiat	**wadowicki – 6 gmin**	**137**
Gmina	Brzeźnica	27
Gmina	Kalwaria Zebrzydowska	32
Gmina	Mucharz	13
Gmina	Spytkowice	22
Gmina	Stryszów	22
Gmina	Tomice	21
Powiat	**oświęcimski - 4 gminy**	**47**
Gmina	Osiek	9
Gmina	Polanka Wielka	3
Gmina	Przeciszów	10
Gmina	Zator	26
Razem		**184**

[28]Starostwo Powiatowe w Wadowicach, www.powiat.wadowice.pl, Starostwo Powiatowe w Oświęcimiu, www.powiat.oswiecim.pl, na dzień 31.12.2022 r.

Na obszarze Doliny Karpia działają również koła gospodyń wiejskich zarejestrowane w Krajowym Rejestrze KGW, jest ich 21. Działalność powyższych organizacji wspierają te, które nie posiadają osobowości prawnej, jak KGW, zespoły śpiewacze, koła zainteresowań, których aktywność w ostatnich latach znacznie wzrosła. W związku z tym, iż w większości członkami wskazanych organizacji pozarządowych działających na obszarze Doliny Karpia są seniorzy akcentują oni następujące problemy: niedostateczna infrastruktura turystyczna, rekreacyjna i kulturowa (brak miejsc do rekreacji i wypoczynku), słaba oferta rekreacyjno-kulturowa dla seniorów, niedostateczna troska o zachowanie i promocję dziedzictwa kulturowego, w szczególności produktów lokalnych, przyczyniających się do zachowania zrównoważonego rozwoju Doliny Karpia oraz brak stałych miejsc na imprezy plenerowe (vide SWOT W3, W5 i W6). Problem braku miejsc realizacji życia społecznego (głównie na zewnątrz) nasilił się w okresie pandemii, kiedy nie można było organizować oferty kulturalnej w zamkniętych pomieszczeniach.

Wiele organizacji pozarządowych, ale również szkół i innych ośrodków edukacji, dostrzega problem braku angażowania się ludzi młodych (do 25 roku życia) w działania prospołeczne. Stanowią oni mniej niż 5% członków organizacji i nie mają wpływu na podejmowane decyzje dotyczące realizacji partnerstw. Osoby młode, nawet jak udzielają się w ramach szkoły podstawowej i średniej, to następnie uciekają do większych miast, gdzie podczas studiów czy pracy zawodowej, przestają być aktywnymi na obszarze wiejskim. Konieczne są zatem działania, które pozwolą na pozostanie na obszarze Doliny Karpia a także przyczynią się do wsparcia aktywności młodych ludzi w obszarze ekonomii społecznej i budowania sieci partnerstw. Mogą to być, wskazane podczas konsultacji społecznych, działania szkoleniowe i edukacyjne (np. staże dla młodzieży), działania integrujące ludzi młodych z seniorami (młodzi versus starsi) oraz mające na celu kształcenie liderów młodzieżowych czyli włączenie młodzieży w podejmowanie decyzji na forach i organizacjach pozarządowych. Na obszarze Doliny Karpia działa 17 drużyn harcerskich, które zrzeszają blisko 300 harcerzy. Angażują się one w lokalne akcje charytatywne, wypełniają różnego rodzaju służbę na rzecz społeczności lokalnej i nie tylko. W szkołach zarówno podstawowych, w klasach starszych jak i ponadpodstawowych działają Szkolne Koła Wolontariatu i Caritas. Mają one za zadanie pomagać najbardziej potrzebującym, reagować czynnie na potrzeby środowiska, inicjować działania w środowisku szkolnym i lokalnym, wspomagać różnego typu inicjatywy kulturalne i charytatywne m.in. "Szlachetna Paczka", krwiodawstwa, pomoc dla Ukrainy.

Dzięki działalności Stowarzyszenia Dolina Karpia nastąpił wzrost liczby działających na terenie Doliny Karpia organizacji pozarządowych, szczególnie działających w obszarze dziedzictwa kulturowego i inicjatyw społecznych. Związane było to z prowadzoną aktywizacją mieszkańców, ale także możliwością pozyskania dotacji wyłącznie przez organizacje sformalizowane, które często wcześniej działały na zasadzie zrzeszeń nieformalnych. Szczególnie intensywnie, w okresie programowania 2007-2013 oraz 2014-2020, działały OSP, związki KGW, emerytów i organizacje sportowe (m.in. LKS). Nastąpił również rozkwit działalności KGW, których działanie zaczęło znacznie wykraczać poza stereotypowe gotowanie i śpiewanie. Jednak wciąż większość organizacji pozarządowych z terenu Doliny Karpia charakteryzuje się niewystarczającym potencjałem organizacyjnym w zakresie samodzielnego finansowania i organizacji inicjatyw lokalnych (vide SWOT W1), którego efektem był dosyć niski stopień wykorzystania środków Stowarzyszenia w okresie programowania 2007-2013 oraz 2014-2020.

W ramach wdrażania LSR w okresie poprzednich programowań zarówno 2007-2013 jak i 2014-2020 Stowarzyszenie współpracowało na różnych polach z liczną grupą organizacji pozarządowych działających na terenie siedmiu gmin Doliny Karpia. Współpraca dotyczyła m.in. pozyskania środków na realizację projektów w ramach PROW (w tym projektów Grantowych) oraz PO RYBY, z której skorzystało łącznie 40 organizacji, kościołów/związków wyznaniowych oraz osób fizycznych. Poza wskazanymi powyżej - liczne organizacje pozarządowe brały udział w doradztwie, planowały pozyskać środki, jednak szczególnie ze względu na konieczność zabezpieczenia własnych środków, ostatecznie nie decydowały się na realizację wniosku lub rezygnowały po wybraniu projektu do realizacji przez Radę (vide SWOT W1).

Na przestrzeni lat wdrażania LSR zmieniało się podejście organizacji pozarządowych do możliwości pozyskania środków za pośrednictwem LGD. Na początku wdrażania LSR beneficjenci najczęściej nie posiadali żadnej wiedzy dotyczącej korzystania ze środków unijnych, jednak w kolejnych latach z większym przekonaniem sięgali po środki. Wiele organizacji pozarządowych było nieprzygotowane finansowo do założenia własnych środków na czas realizacji projektu, jednak z czasem organizacje te

gromadziły środki, by w odpowiednim momencie skorzystać z dotacji. W okresie programowania 2014-2020 dużą zachętą do składania wniosków przez ww. była możliwość otrzymania poprzedzającego finansowania w ramach realizacji zadań grantowych za pośrednictwem PROW. Ze względu na zakończenie wdrażania LSR 2014-2020 organizacje te obecnie oczekują na pojawienie się nowych możliwości pozyskania środków i realizacji projektów za pośrednictwem LGD.

Współpraca Stowarzyszenia w ramach promocji i budowania wspólnoty obszaru Doliny Karpia odbywała się wielowątkowo, m.in. poprzez zaproszenie organizacji pozarządowych do konsultacji społecznych, do udziału w szkoleniach, warsztatach, wizytach studyjnych, Festiwalu Doliny Karpia, Ekomuzeum Doliny Karpia, Szlaku Karpia, realizacji projektów współpracy, Programie marki lokalnej Dolina Karpia i wszelkich innych imprezach, targach, które organizowało lub w których brało udział Stowarzyszenie. Stowarzyszenie Dolina Karpia angażowało do współpracy przedstawicieli organizacji we wszelkich możliwych działaniach. Dzięki powyższemu wiele z organizacji jeszcze podczas wdrażania poprzedniej strategii tworzyło pomysły do wykorzystania w kolejnych latach, co zostało wykorzystane w tworzeniu obecnej strategii.

W wyniku przeprowadzonych konsultacji społecznych, w tym z przedstawicielami organizacji pozarządowych (vide SWOT W1) stwierdzono, że obszar LSR wymaga interwencji w zakresie:

- zwiększania aktywności społecznej seniorów oraz poprawy ich życia poprzez zwiększenie podaży usług wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (m.in. usługi asystentów osób starszych, zapewnienie opieki w domach seniorów, oferta kulturowo-rekreacyjna dopasowana do potrzeb seniorów)
- współpracy międzypokoleniowej (młodzi *versus* starsi) w zakresie tworzenia atrakcyjnej oferty kultury wolnego czasu i wykorzystania potencjału turystycznego, rekreacyjnego i kulturowego regionu
- zwiększania aktywności społecznej ludzi młodych (do 25 roku życia) poprzez działania na rzecz lokalnego środowiska młodzieżowego, kształcenie liderów oraz wspieranie aktywności młodzieży w obszarze ekonomii społecznej, budowanie sieci partnerstw, jak również włączanie młodzieży w życie publiczne, z uwzględnieniem procesu podejmowania decyzji oraz kooperacja grup młodzieżowych, jak również wprowadzenie systemowych rozwiązań w zakresie wolontariatu, staży oraz wzmocnieniu oferty lokalnej w zakresie rozwoju kompetencji zawodowych i zwiększenia konkurencyjności na rynku pracy.

4.2.3 Dziedzictwo kulturowe i produkty lokalne w Dolinie Karpia

Podstawowym kryterium wyboru specjalizacji LSR było wykorzystanie tych obszarów, które stanowią istotny wyróżnik i mocną stronę Doliny Karpia, a jednocześnie dają największą szansę powodzenia w kontekście szans rozwojowych. Proces konsultacji społecznych zdecydowanie potwierdził, że takim właśnie obszarem jest dziedzictwo kulturowe i ściśle związane z nim produkty lokalne. Opinia mieszkańców stanowiła potwierdzenie olbrzymiego wysiłku jaki w ostatnich latach wykonano w celu rozwoju produktów i marki lokalnej Dolina Karpia. Choć ich rozpoznawalność regionalna, a nawet krajowa, jest dziś rzeczywiście duża, to jednak w dalszym ciągu istnieje duży i wciąż niezrealizowany potencjał rozwojowy. Dotyczy to zarówno strony podażowej jak i popytowej. Przeprowadzona w toku przygotowania LSR analiza benchmarkingowa wykazała, że produkt lokalny Doliny Karpia wciąż nie może się równać z podobnego rodzaju produktami z Włoch, Austrii, Francji czy Hiszpanii. Ich rozpoznawalność, a często również standardy jakościowe, są wciąż wyższe. Choć popyt na produkty lokalne jest coraz większy, to jednak w dalszym ciągu istnieje potrzeba, aby go odpowiednio stymulować. Bez wątpienia, kluczowym narzędziem w tym zakresie powinno być wykorzystanie bogatego dziedzictwa kulturowego Doliny Karpia. Podsumowanie kluczowego potencjału obszaru i potrzeb rozwojowych w odniesieniu do tego tematu zawiera poniższa tabela.

Tabela 18. *Dolina dobrego smaku: potencjał obszaru i potrzeby rozwojowe*

Obszar działania	Kluczowy potencjał obszaru	Najważniejsze potrzeby rozwojowe
Dziedzictwo kulturowe i produkty lokalne	**"Dolina dobrego smaku": silne i rozpoznawalne produkty i marka lokalna** Następujący kluczowy potencjał obszaru może sprawić, że stanowiące ważną część dziedzictwa kulturowego **produkty lokalne staną się rozpoznawalną wizytówką Doliny Karpia i powodem jej odwiedzin**: • zróżnicowane i bogate dziedzictwo kulturowe, • znane produkty lokalne - w tym na bazie karpia, • rozpoznawalna marka lokalna „Dolina Karpia", • doświadczenie i kompetencje w zakresie promocji produktów lokalnych, • duże zaangażowanie lokalnych interesariuszy w działania na rzecz produktów i marki lokalnej.	**"Dolina dobrego smaku": potrzeba wzmocnienia podaży i popytu na produkty lokalne** Podstawowe potrzeby w zakresie rozwoju produktów lokalnych dotyczą: • poszerzenia wysokojakościowej oferty produktów lokalnych, • lepszej monetyzacji produktów lokalnych, • lepszego wykorzystania dziedzictwa kulturowego i produktów lokalnych do zapewnienia większej rozpoznawalności oferty wypoczynkowej Doliny Karpia oraz wzmacniania tożsamości mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne

- **Produkty lokalne jako część lokalnej gospodarki**

W Polsce, podobnie jak w innych krajach Unii Europejskiej, z roku na rok rośnie zainteresowanie produktami lokalnymi i tradycyjnymi. To odpowiedź konsumentów na pogarszającą się jakość żywności wytwarzanej masowo. Wielu kupujących wybiera wyroby lokalne produkowane w sposób tradycyjny, charakteryzujące się wysoką jakością i doskonałym, niepowtarzalnym smakiem. Rosnące zainteresowanie konsumentów decyduje o rozwoju rynku takich produktów, które coraz częściej dostępne są nie tylko na targach, festynach czy jarmarkach, lecz także na specjalnych stoiskach w centrach handlowych, a nawet w niedużych sklepach osiedlowych. Stowarzyszenie Dolina Karpia od wielu lat budowało markę lokalną obszaru Doliny Karpia opartą na zrównoważonym rozwoju przy wykorzystaniu lokalnych zasobów kulturowych i przyrodniczych. Znakiem marki lokalnej Dolina Karpia oznaczane są produkty i usługi charakteryzujące się wysoką jakością, gwarancją pochodzenia i przyjaznością dla klienta i środowiska. Są to produkty rękodzielnicze, spożywcze, jak również użytkowe. Dzięki powstaniu stoiska sprzedaży produktów lokalnych oraz posiadających znak marki lokalnej Dolina Karpia w supermarkecie HANA w Zatorze, produkty lokalne są dostępne na co dzień dla szerokiego grona odbiorców – zarówno mieszkańców Doliny Karpia jak i turystów. Na terenie Doliny Karpia jest rozwinięty system sprzedaży bezpośredniej ryb, co pozwala na podniesienie jakości sprzedawanych ryb i produktów rybnych z Doliny Karpia. W Zakrzowie swoją siedzibę ma Spółdzielnia Socjalna ,,Smaki Gościńca", której działalność polega m.in. na świadczeniu usług cateringowych - wytwarzaniu gotowych posiłków i dań, produkcji np. soków, pieczywa i wyrobów cukierniczych, produkcji garmażeryjnej: pierogów, krokietów a także sprzedaży produktów na różnego rodzaju imprezach kulturalnych oraz targach. Ważne dla tego sektora gospodarki, istotnego dla Doliny Karpia, jest wsparcie przedsiębiorców i rolników (też rybaków) w zakresie rozwoju oferty produktów lokalnych.

- **Dziedzictwo karpia**

Podłoże działań Stowarzyszenia Dolina Karpia stanowi spójność terytorialna obszaru, jak również spójność dziedzictwa kulturowo-historycznego. Obszar datowany jest jako jeden z najstarszych w Polsce, pod względem gospodarki stawowej i w głównej mierze na rozwoju tej gałęzi gospodarki opiera się współpraca gmin Doliny Karpia. Jej następstwem było zidentyfikowanie głównego produktu lokalnego - karpia, który związany jest z obszarem od średniowiecza. Najbardziej znaną krzyżówką karpia jest:

- karp zatorski hodowany na obszarze gmin: Zator, Przeciszów, Spytkowice (jako żywa ryba wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych oraz zarejestrowany w UE jako Chroniona Nazwa Pochodzenia)
- karp osiecki hodowany na obszarze gminy Osiek (jako żywa ryba wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych).

Na bazie karpia przyrządza się wiele innych produktów lokalnych, które również zostały zauważone i wielokrotnie odznaczane podczas przeglądów, konkursów, festiwali oraz wprowadzone na szerszą skalę do produkcji w ramach działalności lokalnych

przetwórni i lokali gastronomicznych. Najpopularniejszą i najbardziej utytułowaną postacią przetworzonego karpia jest Karp zatorski wędzony, który jako jeden z pierwszych produktów przetworzonych z Doliny Karpia został wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych. Na liście poza karpiem wędzonym znalazły się również karpie w zalewach, prażonki polańskie, kaszana – kiszka z kapustą zasmażaną, sernik królewski, kładzionki ziemniaczane witanowickie, obwarzanki pobiedrskie i radoczański jabłecznik.

W ramach edukacyjnego projektu współpracy skierowanego m.in. do restauratorów, w wyniku szkoleń przeprowadzonych w tych restauracjach wprowadzono lub urozmaicono menu, a restauracje te dołączyły do użytkowników znaku marki lokalnej Dolina Karpia. Potrawy na bazie produktów lokalnych urozmaiciły menu tych restauracji.

- **Marka lokalna Dolina Karpia**

Ważne dla zachowania dziedzictwa jakości kulinarnej obszaru opartej w dużej mierze na produktach lokalnych jest program marki lokalnej polegający na znakowaniu produktów i usług charakteryzujących się wysoką jakością, gwarancją pochodzenia i przyjaznością dla klienta i środowiska. Przez wiele lat Stowarzyszenie budowało markę lokalną obszaru Doliny Karpia opartą na zrównoważonym rozwoju przy wykorzystaniu lokalnych zasobów kulturowych i przyrodniczych. Zwieńczeniem prac nad marką lokalną stał się znak słowno-graficzny w postaci witrażowego, energetycznego i przykuwającego uwagę karpia, którego mnogość kolorów nawiązuje do magii łuski karpia i czasów królewskich, kiedy to wszelkie ważne symbole i treści przedstawiano na witrażach. Tym właśnie znakiem marki lokalnej Dolina Karpia oznaczane są produkty i usługi charakteryzujące się wysoką jakością, gwarancją pochodzenia i przyjaznością dla klienta i środowiska. Są to produkty rękodzielnicze, spożywcze, jak również użytkowe. A wśród usług wyróżnionych znakiem znajdują się oferty turystyczno-rekreacyjne, edukacyjne, gastronomiczne i noclegowe. Użytkownicy marki lokalnej Dolina Karpia upatrują szansę na rozwój swojej oferty dzięki środkom z LGD (vide SWOT O6). W chwili obecnej znak marki lokalnej posiada 19 podmiotów z obszaru Doliny Karpia na 17 produktów i 13 usług (m.in.: na produkty rybne, miody, produkty mączne, słodycze, oleje, warsztaty edukacyjne, menu regionalne, gadżety promocyjne, spływy kajakowe, oferty noclegowe, itp.)

Ważne dla rozwijania oferty marki lokalnej Dolina Karpia, w następstwie rozszerzenia obszaru Doliny Karpia, jest współpraca z funkcjonującym na terenie gminy Stryszów inkubatorem kuchennym. W ramach jego działalności funkcjonuje Spółdzielnia Socjalna „Smaki Gościńca", która zatrudnia osoby bezrobotne, zrzesza indywidualnych i drobnych producentów żywności.

Stowarzyszenie rozwinęło i wypromowało Ekomuzeum Doliny Karpia, którego to częścią są oferty na bazie produktów lokalnych Doliny Karpia. Są to m.in. warsztaty i pokazy kulinarne, podczas których można posmakować lokalnej kuchni, szczególnie potraw z wyjątkowych, hodowanych na miejscu ryb.

Poprzez prowadzone na szeroką skalę przez Stowarzyszenie Dolina Karpia działania aktywizacyjne, w tym imprezy, konkursy gastronomiczne, przeglądy i certyfikacje, na obszarze Doliny Karpia zidentyfikowano co najmniej 50 innych produktów lokalnych, z których część została zarejestrowana na Liście Produktów Tradycyjnych oraz oznakowana znakiem promocyjnym Dolina Karpia. Wartością dodaną tych działań są więzi nie tylko pomiędzy organizacjami z tej samej gminy, ale również pomiędzy odległymi od siebie, bo leżącymi w różnych gminach organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami, wytwarzającymi produkty lokalne. Zachowano tym samym dziedzictwo kulturowe, historyczne i kulinarne obszaru.

Stowarzyszenie w celu m.in.: promocji szeroko rozumianego produktu lokalnego wdrożyło również System Identyfikacji Wizualnej Doliny Karpia, stanowiący kompendium wiedzy w zakresie realizacji wspólnej promocji Doliny Karpia przez Stowarzyszenie, gminy, instytucje kultury oraz inne podmioty działające na rzecz promocji obszaru Doliny Karpia. Księga ta pokazuje jak powinny wyglądać materiały promocyjne, gadżety i infrastruktura turystyczna w gminach Doliny Karpia poprzez odpowiednie stosowanie znaku Doliny Karpia i piktogramów gmin wraz z wizualizacją kolorystyczną. To właśnie zgodnie z Systemem Identyfikacji Wizualnej Doliny Karpia znakowane są produkty i usługi ze znakiem marki lokalnej Dolina Karpia.

Rola Stowarzyszenia Dolina Karpia w rozwoju obszaru za pomocą wykorzystania dziedzictwa kulturowego i produktów lokalnych wyrażała się m.in. poprzez:

- Wdrażanie i promocję Programu marki lokalnej Dolina Karpia poprzez znakowanie produktów znakiem Doliny Karpia,
- Funkcjonowanie na terenie gminy Stryszów inkubatora kuchennego zrzeszającego osoby bezrobotne, indywidualnych i drobnych producentów żywności w ramach Spółdzielni Socjalnej „Smaki Gościńca",
- Nauka młodzieży szkół gastronomicznych pracy z rybami, w tym liczne konkursy gastronomiczne,
- Współpraca z uczelniami wyższymi - Uniwersytet Rolniczy oraz Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie w zakresie realizacji projektów badawczo – rozwojowych z dziedziny rybactwa śródlądowego, produktów lokalnych, ochrony środowiska, zachowania różnorodności biologicznej,
- Współpraca ze stowarzyszeniem gastronomicznym - Stowarzyszenie Małopolskich Kucharzy i Cukierników,
- Współpraca z restauratorami m.in. z panią Ewą Wachowicz,
- Organizacja lub udział w szkoleniach, konferencjach, imprezach opierających się na dziedzictwie kulturowym, historycznym (np. coroczne Targi Turystyczne Doliny Karpia, Święto Karpia, Żniwa Karpiowe, Festiwal Doliny Karpia, Letni Festiwal Muzyczny w kalwaryjskim sanktuarium, Pierogowa biesiada w Świnnej Porębie, Małopolski Festiwal Smaku, Wigilijny Małopolski Smak, Targi Agroturystyki i Turystyki Wiejskiej w Kielcach) oraz zagranicznych (Targi Grune Woche w Berlinie, Targi Spożywcze w Turynie),
- Realizacja projektów współpracy w zakresie marki lokalnej Dolina Karpia,
- Prowadzenie wizyt studyjnych opartych o degustacje produktów lokalnych,
- Pobudzanie przedsiębiorczości również za pomocą przekazywania środków na realizację projektów,
- Tworzenie pakietów turystycznych na bazie produktów lokalnych,
- Rozwój turystyki kulinarnej m.in. poprzez organizację szkoleń dla restauratorów z Doliny Karpia pt. „Czas na Rybę", poprzez stworzenie Szlaku Karpia – oznakowanie obiektów związanych z rybactwem śródlądowym: lokali gastronomicznych, gospodarstw rybackich, łowisk wędkarskich, przetwórni (Szlak Karpia jest członkiem Konsorcjum Polskich Szlaków Kulinarnych POT),
- Opieka nad odkrytym produktem, certyfikacja, rejestracja, przyznawanie znaku promocyjnego Dolina Karpia, identyfikacja lokalnych potraw rybnych w restauracjach oraz ich promocja,
- Wydawnictwa, publikacje dotyczące produktów lokalnych oraz kulinarnych np. "Kulinaria z Doliny Karpia",
- Rozwinięcie systemów sprzedaży bezpośrednich ryb, co pozwoliło na podniesienie jakości sprzedawanych ryb i produktów rybnych z Doliny Karpia,
- Powstanie stoiska sprzedaży produktów lokalnych oraz posiadających znak marki lokalnej Dolina Karpia w supermarkecie HANA w Zatorze w ramach współpracy użytkowników znaku promocyjnego Dolina Karpia.

- **Festiwal Doliny Karpia**

Bogactwo dziedzictwa kulturowego i produktów lokalnych to znakomity sposób na promocję obszaru oraz wzmacnianie więzi mieszkańców. Znakomitą okazją do tego rodzaju działań jest Festiwal Doliny Karpia. Jest to coroczny cykl imprez promujących Dolinę Karpia, jej dziedzictwo kulturowe, historyczne i przyrodnicze, a jego głównym bohaterem jest karp w wielu odsłonach. Festiwal organizowany jest nieprzerwanie od roku 2009, w którym to LGD zaczęło funkcjonować. Składa się z wydarzeń/inicjatyw zgłaszanych przez gminy, instytucje kultury, organizacje pozarządowe i liderów lokalnej społeczności z terenu Doliny Karpia. Corocznie jest to ponad 40 wydarzeń, wśród których ważną rolę odgrywają Targi Turystyczne Doliny Karpia – dni otwarte Doliny Karpia organizowane przez Stowarzyszenie od 2012 r. Nieodłącznym elementem Targów jest Paszport Doliny Karpia, z którym mieszkańcy i turyści poruszają się po dostępnych w trakcie Targów atrakcjach turystycznych zdobywając zniżki/bilety na przyszłość. Po Targach odbywają się imprezy w każdej gminie Doliny Karpia, a pomiędzy nimi szereg mniejszych konkursów, wystaw, przeglądów czy rajdów rowerowych. Festiwal Doliny Karpia jest wspólnie promowany, jako zestawienie wielu wartościowych inicjatyw z terenu Doliny Karpia, oddających lokalne dziedzictwo kulturowe, historyczne i przyrodnicze dzięki czemu na stale wpisał się w kalendarz wydarzeń Małopolski. Pomimo licznych imprez plenerowych wiele miejscowości na terenie Doliny Karpia mierzy się z problemem jakim jest brak odpowiedniej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturowej, a także stałych miejsc do organizowania tego typu imprez (vide SWOT W3, W5).

Pomimo dużej aktywności w zakresie produktów lokalnych w ostatnich latach, wciąż jeszcze dużo pozostaje do zrobienia. Potwierdzają to również wyniki konsultacji społecznych i analizy SWOT (W3). Zdaniem mieszkańców i turystów, jak również samych użytkowników znaku marki lokalnej Dolina Karpia, oferta turystyczna i rekreacyjna bazująca na produktach lokalnych jest niewystarczająca (vide SWOT W6). Podczas warsztatów partycypacyjnych wielokrotnie podkreślano konieczność poprawy oferty turystycznej i rekreacyjnej, nawiązującej do dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Doliny Karpia. Zwrócono również uwagę na słabo rozwinięte rynki zbytu dla produktów rolnych oraz produktów przetworzonych, jak również na niski poziom rozwoju oraz małą podaż usług produktów lokalnych objętych marką lokalną Dolina Karpia. Zasygnalizowano także niedostateczną troskę o zachowanie i promocję niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Produkty lokalne Doliny Karpia to nie tylko produkty kulinarne, ale również szereg produktów rękodzielniczych. Można je podzielić na kilka kategorii: ceramika, koronkarstwo i związane z nim coroczne wydarzenie „Koronka we Dworze", wikliniarstwo, bibułkarstwo, haft, papieroplastyka, malarstwo czy kowalstwo artystyczne. Są to wytwory będące przejawem artystycznych pasji twórców, zakorzenione w tradycji regionów (np. zespoły, stroje ludowe), usługi związane z prezentacją regionu (np.: warsztaty twórcze, usługi przewodnickie, warsztaty edukacji kulturowej i przyrodniczej). Produkty lokalne, w szczególności te z marką lokalną Dolina Karpia promowane są na stronie turystycznej www.dolinakarpia.eu prowadzonej przez Stowarzyszenie.

Ważnym elementem jest również niematerialne dziedzictwo kulturowe przekazywane z pokolenia na pokolenie, które obecne jest w działalności KGW. Ich działalność przyczynia się do ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego Doliny Karpia poprzez tworzenie i obsługę zespołów śpiewaczych, kół zainteresowań, a także organizację spotkań i wydarzeń podtrzymujących tradycje kulturowe (w tym kulinarne) Doliny Karpia. Odgrywają one ogromną rolę w utrzymaniu tradycji regionu i budowaniu poczucia tożsamości lokalnej. W każdej gminie Doliny Karpia istnieje wiele amatorskich zespołów ludowych i orkiestr dętych, które działają przy ośrodkach kultury, KGW, OSP lub są zarejestrowane jako stowarzyszenia. Ukazują one słuchaczom obrzędy, zwyczaje, gwary, tańce, a także zakorzenione w tradycji stroje ludowe. Członkowie tych organizacji, jak również sami mieszkańcy, wskazywali na konieczność ochrony dziedzictwa kulturowego i kultywowania tradycji Doliny Karpia. Jedną z barier przyczyniającą się do mniejszej aktywności niektórych KGW, jest brak odpowiedniego zaplecza w postaci strojów ludowych czy instrumentów. Dlatego ważne jest aby zapewnić wsparcie w tym zakresie i wyrównać szanse rozwoju tych organizacji w celu ochrony dziedzictwa kulturowego Doliny Karpia (vide SWOT W3 i W5).

4.3 Kluczowe grupy docelowe

Efekty wdrożenia LSR dotyczyć będą szerokiej grupy osób, zarówno mieszkańców obszaru jak i turystów przyjeżdżających na teren Doliny Karpia. Jednak stopień odczuwania rezultatów wdrażanych operacji będzie zróżnicowany. O ile bowiem efekty pośrednie odczują zasadniczo wszyscy mieszkańcy Doliny Karpia oraz turyści, to efekty bezpośrednie dotyczyć będą przede wszystkim tych grup docelowych, które w wyniku przeprowadzonych analiz uznane zostały za kluczowe w kontekście potrzeb rozwojowych Doliny Karpia. Tego typu podejście jest konsekwencją przyjętej przez LGD zasady koncentracji wysiłku i zasobów na tych obszarach działania, które z jednej strony stanowią wyróżnik i mocną stronę obszaru, a z drugiej dają największą szansę powodzenia w kontekście wykorzystania szans rozwojowych. W rezultacie, oprócz wskazanych powyżej beneficjentów pośrednich (mieszkańców Doliny Karpia i turystów), wdrożenie LSR będzie miało szczególne znaczenie dla opisanych w kolejnych podrozdziałach beneficjentów bezpośrednich, w tym zwłaszcza osób z grup w niekorzystnej sytuacji oraz osób z grup „o specjalnym znaczeniu dla LSR".

4.3.1 Beneficjenci

Wśród odbiorców działań zw ramach realizacji LSR wskazać można trzy podstawowe podgrupy:

- **wnioskodawców** – podmioty mające możliwość wnioskowania i realizacji operacji w ramach trzech określonych na terenie LSR obszarów działania,

- **beneficjentów bezpośrednich** - osoby lub grupy społeczne, do których bezpośrednio skierowane są działania projektowe i które odniosą bezpośrednią korzyść w wyniku ich przeprowadzenia,
- **beneficjentów pośrednich** – osoby lub grupy społeczne, które odniosą pośrednią korzyść z realizacji projektu i nie będą bezpośrednio uczestniczyć w planowanych działaniach.

Szczegółowe informacje na ten temat dwóch pierwszych ze wskazanych podgrup przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19. *Odbiorcy działań*

Obszar działania	Wnioskodawcy	Beneficjenci bezpośredni
Atrakcyjna oferta wypoczynkowa	Wśród wnioskodawców znajdą się w szczególności: • mikro i małe przedsiębiorstwa, • rolnicy i rybacy, • organizacje pozarządowe, • JSFP, w tym: JST, jednostki organizacyjne działające w imieniu JST, podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych JST, Lasy Państwowe, parki narodowe i krajobrazowe, Instytucje kultury i sportu.	Wśród beneficjentów bezpośrednich znajdą się w szczególności: • mieszkańcy woj. małopolskiego (w tym Doliny Karpia) i turyści, seniorzy i młodzi, • dzieci i młodzież szkolna korzystająca z innowacyjnej oferty edukacyjnej, • seniorzy i niepełnosprawni oraz ich otoczenie korzystające z innowacyjnych form opieki (gospodarstwa opiekuńcze), • rolnicy, w tym rybacy i ich rodziny, • komercyjne i niekomercyjne podmioty organizujące ruch turystyczny/wydarzenia kulturalne, • członkowie organizacji pozarządowych, • lokalni przedsiębiorcy.
Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców	Wśród wnioskodawców znajdą się w szczególności: • mikro i małe przedsiębiorstwa, • organizacje pozarządowe, • JSFP, • podmioty reintegracyjne: ZAZ, CIS, KIS, WTZ, • placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, • placówki zapewniające dzienną opiekę dla osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, • miejsca opieki medycznej w formach zdeinstytucjonalizowanych, jak np. Dzienne Domy Opieki Medycznej.	Wśród beneficjentów bezpośrednich znajdą się w szczególności: • mieszkańcy Doliny Karpia, a zwłaszcza nowi mieszkańcy, seniorzy i ludzie młodzi, • komercyjne i niekomercyjne podmioty zajmujące się aktywizacją społeczną i zawodową, • osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i ich otoczenie (w tym rodziny), • osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (w tym z powodu wieku, stanu zdrowia, niepełnosprawności) i ich otoczenie, • osoby bierne zawodowo, • komercyjne i niekomercyjne podmioty świadczące usługi na rzecz seniorów, • lokalni przedsiębiorcy.
Dziedzictwo kulturowe i produkty lokalne	Wśród wnioskodawców znajdą się w szczególności: • mikro i małe przedsiębiorstwa, • organizacje pozarządowe, • JSFP.	Wśród beneficjentów bezpośrednich znajdą się w szczególności: • mieszkańcy Doliny Karpia i turyści, • twórcy i dystrybutorzy produktów lokalnych, • członkowie zespołów ludowych i zespołów artystycznych, • członkowie organizacji pozarządowych, w tym KGW, OSP, LKS, • komercyjne i niekomercyjne podmioty organizujące ruch turystyczny/wydarzenia kulturalne, • lokalni przedsiębiorcy.

Źródło: Opracowanie własne

4.3.2 Grupy w niekorzystnej sytuacji

Na terenie Doliny Karpia istnieje co najmniej kilka grup, które zasługują na specjalne traktowanie podczas procesu wdrażania LSR. Wymogi konkursu na wybór Strategii jednoznacznie jednak określiły katalog grup, które mogą zostać uznane za „grupy w niekorzystnej sytuacji", a jednocześnie wskazywały na konieczność koncentracji zasobów i wysiłków LGD. W rezultacie,

analiza danych zastanych oraz proces konsultacji społecznych wskazał na zasadność określenia jednej najważniejszej grupy osób w niekorzystnej sytuacji, a jednocześnie trzech innych grup, które mają specjalne znaczenie dla obszaru Doliny Karpia.

Za **„grupę osób w niekorzystnej sytuacji" uznano kobiety.** Oprócz opinii zebranych podczas procesu konsultacji na decyzję tą wpłynęły również dane ilościowe wskazujące na wyjątkową sytuację kobiet na terenie LSR. Na obszarze Doliny Karpia mieszka 43 496 mężczyzn i 44 819 kobiet, co daje wskaźnik liczby kobiet na 100 mężczyzn w wysokości 103, który jest większy niż średnia wartość dla polskiej wsi tj. 101. Liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne na terenie LSR w 2020 r. wyniosła 1906 z czego większość (56,7%) stanowiły kobiety (1081). W poszczególnych gminach kształtuje się to następująco: Zator – 58%, Brzeźnica – 57%, Osiek – 55%, Polanka Wielka – 64%, Przeciszów – 56%, Spytkowice – 61%, Tomice – 59%, Stryszów – 57%, Mucharz – 59%, Kalwaria Zebrzydowska – 52%. Podobna tendencja występuje w powiecie oświęcimskim (58%) i wadowickim (55%). Poza tym, kobiety stanowią istotną grupę uczestników zajęć terapii zajęciowej. W 2020 r. w województwie małopolskim 1247 kobiet skorzystało z zajęć terapii zajęciowej.

Kobiety zostały zidentyfikowane jako grupa w niekorzystnej sytuacji, gdyż odgrywa ona krytyczną rolę w funkcjonowaniu społeczeństwa, a poprzez jej ograniczoną aktywność społeczną i zawodową, grupa ta może być stopniowo marginalizowana. W trakcie przeprowadzonych konsultacji kobiety wskazały, iż nie uczestniczą w życiu społecznym głównie ze względu na brak atrakcyjnych ofert spędzania wolnego czasu oraz infrastruktury kulturowej i rekreacyjnej pozwalającej na bezpieczny wypoczynek i rekreację z rodziną oraz brak czasu spowodowany obowiązkami rodzinnymi. Kobiety są również grupą w dużym stopniu bierną zawodowo, ponieważ to one w głównej mierze zajmują się prowadzeniem gospodarstwa domowego, opieką nad dziećmi oraz osobami chorymi, niedołężnymi i w podeszłym wieku. Pomoc dla tej grupy powinna być zorganizowana na wielu płaszczyznach, poprzez oferty bezpośrednio celowane dla kobiet, w szczególności w zakresie aktywności zawodowej np.: doradztwo zawodowe, kursy, szkolenia, treningi kompetencji i umiejętności społecznych. W aspekcie bierności zawodowej kobiety wskazały, iż główną barierą jest brak czasu spowodowany codziennymi obowiązkami, dlatego ważną kwestią dla nich jest aktywizacja zawodowa w formie zdalnej lub stacjonarnej dopasowanej do rodzinnych obowiązków. Ponadto kobiety wskazywały na brak ciekawych ofert pracy, brak ofert pracy umożliwiających pracę zdalną oraz elastyczne godziny pracy, brak miejsc pracy blisko adresu zamieszkania - dlatego ta grupa zainteresowana jest środkami na podjęcie własnej działalności gospodarczej. Z badań przeprowadzonych wśród kobiet korzystających z ofert instytucji kultury w Dolinie Karpia wynika, że ta grupa społeczna chętniej korzysta ze zorganizowanych zajęć, jeżeli jest możliwość uczestnictwa w nich z dziećmi (75% badanych) lub jeżeli jest możliwość pozostawienia dziecka pod opieką na czas trwania zajęć (55% badanych). Najliczniejszą grupą kobiet uczestniczących z zajęciach są kobiety bezrobotne oraz przebywające na urlopach macierzyńskich i wychowawczych (75%). Potwierdzają to również dane uzyskane od liderów opinii podczas spotkań konsultacyjnych, jak również informacje uzyskane podczas konsultacji społecznych w gminach od przedstawicieli Rad Rodziców w szkołach z terenu Doliny Karpia. Ważne dla tej grupy jest zatem stworzenie oferty wolnego czasu i zapewnienia opieki dla dzieci, młodzieży oraz osób starszych, tak, aby kobiety miały więcej wolnego czasu, który mogą poświęcić na własny rozwój. Grupie tej brakuje dziennych domów opieki dla seniorów oraz jakiejkolwiek pomocy w opiece nad osobami starszymi, chorymi oraz niedołężnymi.

4.3.3 Grupy o specjalnym znaczeniu

Poza kobietami, które uznano za „grupę w niekorzystnej sytuacji", na terenie Doliny Karpia wyróżnić można jeszcze trzy inne grupy „o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR":

- osoby młode do 25 roku życia,
- seniorzy, od 60 roku życia,
- rybacy.

Decyzja o specjalnym znaczeniu ww. grup wynika zarówno z efektów konsultacji społecznych jak i z przedstawionych poniżej wyników analizy danych zastanych.

Osoby młode do 25 roku życia. Obszar Doliny Karpia zamieszkuje 24 939 osób w wieku do 25 roku życia co stanowi 28,24% wszystkich mieszkańców[29]. Wśród osób bezrobotnych istotną grupę w każdej gminie Doliny Karpia stanowią osoby młode do 25 roku życia. Stanowią one w poszczególnych gminach: Zator – 14%, Brzeźnica – 18%, Osiek – 22%, Polanka Wielka – 16%, Przeciszów – 18%, Spytkowice – 16%, Tomice – 17%, Stryszów – 18%, Mucharz – 17%, Kalwaria Zebrzydowska – 16%. Podobna tendencja występuje w powiecie oświęcimskim (13%) i wadowickim (14%). Jest to grupa szczególnie istotna ze względu na zdiagnozowaną niską aktywność społeczną i zawodową, która jest w głównej mierze wynikiem niedostatecznej i niedostosowanej oferty podnoszenia kwalifikacji, a także infrastruktury i oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dostępnej na terenie LGD. Z badań przeprowadzonych wśród osób młodych korzystających z ofert instytucji kultury w Dolinie Karpia wynika, że ta grupa jest zainteresowana wsparciem w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej. 70% osób z tej grupy chętnie korzysta z zajęć czy wydarzeń organizowanych przez instytucje kultury, 55% osób młodych chętniej bierze udział w kursach czy szkoleniach podnoszących kompetencje i umiejętności społeczne, jeżeli kończą się otrzymaniem certyfikatu potwierdzającego nabyte umiejętności. Grupa ta brała udział w stażach i praktykach zawodowych organizowanych na obszarze swoich gmin (40%). Potwierdzają to również dane uzyskane od liderów opinii podczas spotkań konsultacyjnych, jak również informacje uzyskane w procesie konsultacji ze szkołami, samorządami uczniowskimi w szkołach i innymi organizacjami zrzeszającymi młodzież np. ZHP. Zajęcia pozalekcyjne dla młodzieży oferowane są głównie przez Ośrodki Kultury, które działają tylko w centrach gmin i brakuje im środków na poszerzanie swojej działalności. W trakcie przeprowadzonych konsultacji młodzież wskazała, iż najbardziej w ich otoczeniu brakuje ofert w zakresie spędzania czasu wolnego i rekreacji oraz ofert umożliwiających uczestnictwo w życiu kulturalnym. Ponadto jest to grupa o niskiej aktywności zawodowej. Młodzież na każdym etapie edukacji nie jest wystarczająco przygotowywana przez szkoły do realnej oceny swoich możliwości na rynku pracy, do podejmowania decyzji i inicjatyw oraz podjęcia roli pracownika. W większości przypadków młodzież nie wie, jakiego rodzaju pracę chciałaby wykonywać, ani do jakich zawodów ma największe predyspozycje. Dlatego tak ważne jest wsparcie tej grupy w kontekście zawodowym, gdyż młodzi ludzie, którzy nie posiadają pracy, mają mniejszą możliwość prawidłowego funkcjonowania społecznego, a przy tym są bardziej narażeni na demoralizację i zachowania patologiczne. W trakcie konsultacji przedstawiciele ludzi młodych wskazywali na potrzebę działań, jak np.: kursy i szkolenia zawodowe, staże i praktyki zawodowe przygotowujące do podjęcia zatrudnienia czy treningi kompetencji i umiejętności społecznych. Młodzież starsza (powyżej 20 roku życia) jest również chętna do podjęcia własnej działalności gospodarczej.

Seniorzy. Osoby mające co najmniej 60 lat stanowią 22,13% ludności obszaru Doliny Karpia (19 544 osób)[30]. Warto jednocześnie podkreślić, że jest to równocześnie grupa szczególnie zagrożona problem bezrobocia. Osoby po 50 roku życia stanowią istotny odsetek bezrobotnych w poszczególnych gminach: Zator – 30%, Brzeźnica – 24%, Osiek – 26%, Polanka Wielka – 20%, Przeciszów – 24%, Spytkowice – 23%, Tomice – 21%, Stryszów – 29%, Mucharz – 28%, Kalwaria Zebrzydowska – 25%. Podobna tendencja występuje w powiecie oświęcimskim (26%) i wadowickim (25%). Jest to grupa najbardziej zagrożona wykluczeniem społecznym ze względu na niską aktywność społeczną i zawodową. Jest ona spowodowana w głównej mierze niewystarczającą infrastrukturą i ofertą kulturalno-rekreacyjną celowaną do tej grupy, niechęcią seniorów do wychodzenia z domu i podejmowania aktywności, barierami architektonicznymi utrudniającymi poruszanie się w przestrzeni publicznej, niewystarczającą komunikacją publiczną, brakiem środków finansowych oraz złym stanem zdrowia. Z badań przeprowadzonych wśród seniorów korzystających z ofert instytucji kultury w Dolinie Karpia wynika, że ta grupa jest zainteresowana wsparciem w zakresie aktywizacji społecznej. Potwierdzają to również dane uzyskane od liderów opinii podczas spotkań konsultacyjnych, jak również z informacji uzyskanych z Ośrodków Pomocy Społecznej działających w gminach Doliny Karpia. Seniorzy w trakcie przeprowadzonych konsultacji wskazali, iż chętnie uczestniczą w zajęciach kulturalno-zdrowotnych (basen, aerobik) (tak wskazało 78% badanych), zajęciach komputerowych (np. bankowość elektroniczna, rozkłady jazdy komunikacji publicznej online) (65% badanych), warsztatach artystycznych, rękodzielniczych i kulinarnych (58% badanych), warsztatach promujących profilaktykę zdrowotną (80% badanych) oraz zajęciach językowych (52% badanych). Jest to grupa, która przy odpowiednim wsparciu może aktywnie włączyć się w życie zawodowe poprzez realizację m.in. treningów kompetencji i umiejętności społecznych, zaradności i samodzielności czy poprawiających

[29]GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.
[30]GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.

kompetencje w zakresie spędzania czasu wolnego i rekreacji oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym. Ponadto na obszarze LGD występuje niewystarczająca liczba podmiotów opieki senioralnej (domy seniora, domy dziennego pobytu, kluby seniora, gospodarstwa opiekuńcze itp.) oraz podmiotów oferujących wsparcie w codziennym funkcjonowaniu dla seniorów czy ich opiekunów oraz umożliwiających opiekę domową. Według badań GUS, w 2020 r. trwanie życia w zdrowiu wyniosło dla kobiet 78% przewidywanego trwania życia, a dla mężczyzn 81%. Oznacza to, że w przypadku kobiet – spośród przewidywanych w 2020 r. 80,7 lat trwania życia – pierwsze blisko 63,1 roku to okres bez ograniczeń spowodowanych niepełnosprawnością. Dla mężczyzn wynosi to 59,2 roku w zdrowiu - z przewidywanych 72,6 lat do przeżycia. Jednakże wraz z wiekiem wskaźniki te ulegają obniżeniu i udział procentowy pozostałego życia bez niepełnosprawności zaczyna się zmniejszać. Mężczyzna, który w 2020 r. miał 65 lat, może oczekiwać, że jeszcze połowa (50%) jego dalszego życia upłynie w zdrowiu (przeciętnie 7,3 roku), a kobieta – 43% (przeciętnie 8,3 roku)[31]. Powyższe dane wskazują na to, iż aby utrzymać tę grupę społeczną w dobrym zdrowiu, unikając przez to problemów z niepełnosprawnościami w jesieni życia, należy wspierać aktywizację społeczną seniorów. Grupa ta jest szczególnie istotna dla obszaru Doliny Karpia oraz procesu wdrażania LSR, gdyż jej przedstawiciele są kopalnią wiedzy nt. historii, tradycji, walorów przyrodniczych oraz kulturowych (w szczególności kulinarnych) obszaru LGD, które mogą wpajać i przekazywać młodszym pokoleniom. Jest to ważne z punktu rozwijania produktów lokalnych na obszarze Doliny Karpia – kwestii zgłaszanej podczas konsultacji społecznych.

Rybacy. Na podstawie składanych w roku 2021 sprawozdań RRW-22 oraz RRW-23 za rok 2020 grupę osób z sektora rybackiego stanowi 180 osób, w tym rolników i domowników. Największa część osób z sektora zatrudniona jest w dużych podmiotach zajmujących się gospodarką rybacką (Rybacki Zakład Doświadczalny w Zatorze, Ośrodek Hodowli Zarodowej sp. z o.o. w Osieku, Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna im. 1-go Maja w Przeciszowie, Zapora Świnna Poręba), a pozostałe osoby pracują w przedsiębiorstwach, w których jedną z gałęzi jest hodowla i chów ryb, a pozostałe to: handel, gastronomia, turystyka (w tym agroturystyka) i rolnictwo. Zdecydowana większość społeczeństwa rybackiego to osoby posiadające gospodarstwa rolne na własność lub dzierżawiące grunty pod wodami. Stanowią oni liczną grupę wśród rolników i przedsiębiorców Doliny Karpia. W trakcie przeprowadzonych badań rybacy wskazali, iż chętnie angażują się w promocję produktów lokalnych Doliny Karpia, w szczególności rybnych (76% badanych) uczestnicząc w Programie marki lokalnej Dolina Karpia. Z danych uzyskanych od rybaków z obszaru Doliny Karpia wynika, iż większość gospodarstw rybackich prowadzonych jest przez osoby starsze (85% badanych). Jednakże z badań wynika, iż znaczna ich część (60%) wykazała chęć przekazania swojego gospodarstwa młodym domownikom. Dotychczasowe doświadczenie LGD, bazujące na wdrażaniu od 2011 r. rybackiej LSR, jak również ścisła współpraca z sektorem rybackim na obszarze Doliny Karpia, wskazuje iż ta grupa wymaga specjalnego wsparcia w swojej działalności rybackiej (rolniczej). Ponadto, ważnym czynnikiem ograniczającym ich działalność jest fakt, iż znaczna część ich gospodarstw rybackich położona jest na obszarze Natura 2000, co wiąże się z różnymi rodzajami ograniczeń w ich działalności, co z kolei powoduje ich deprymację. Tak uważa 55% badanych. Jednak główne problemy osób z sektora rybackiego to słabo rozwinięte rynki zbytu produktów rybnych (produktów lokalnych Doliny Karpia), brak możliwości dywersyfikacji działalności rybackiej (np. poprzez możliwość zakładania gospodarstw agroturystycznych), niewystarczająca promocja produktów lokalnych, w tym rybnych, a także brak działań zachęcających młodych ludzi do pracy w sektorze rybackim (w szczególności rozwijania ich kompetencji zawodowych). W trakcie przeprowadzonych konsultacji rybacy wskazali, iż na obszarze Doliny Karpia należy wzmocnić działania edukacyjne związane z promocją produktów lokalnych, w szczególności rybnych.

4.4 Wnioski: potrzeby i potencjał LSR

O spójności Doliny Karpia świadczy nie tylko wspólny potencjał, ale również wspólne potrzeby dnia dzisiejszego i jutrzejszego. Znakomitą ilustracją tej spójności są wyniki konsultacji społecznych w zakresie analizy SWOT oraz określenia potrzeb i celów. Praktycznie wszyscy mieszkańcy biorący udział w konsultacjach wskazywali na następujące wspólne potrzeby:

I. Dolina wypoczynku: niedostateczna infrastruktura turystyczna, kulturowa i rekreacyjna, zwłaszcza w zakresie zbiorników wodnych oraz rozwój oferty wypoczynkowej - zarówno lokalizacja w pobliżu dużych aglomeracji, parki rozrywki, Sanktuarium

[31] GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.

w Kalwarii Zebrzydowskiej, stawy i Jezioro Mucharskie predestynują Dolinę Karpia do pełnienia roli ośrodka turystyczno-rekreacyjnego. Aby tak się stało jednak potrzebna jest poprawa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej – nie tylko w centrach miejscowości, ale także w pobliżu mniejszych obiektów turystycznych tak, aby koncentracja turystów nie stanowiła problemów jedynie przy większych atrakcjach turystycznych. Szczególnie ważne jest wykorzystanie potencjału zbiorników wodnych (Jeziora Mucharskiego, stawów, zbiorników pożwirowych, rzek) poprzez rozwój infrastruktury rowerowej, miejsc odpoczynku, kąpielisk wraz z elementami infrastruktury turystycznej np.: podesty, plaże, boiska do sportów plażowych) oraz punktów gastronomicznych, w których mogłyby być serwowane produkty lokalne i potrawy z nich przygotowane. Braki w infrastrukturze muszą być również kompensowane przez usługi wypoczynkowe, których rozwój wzmocni ofertę turystyczną Doliny Karpia, sprawi, że będzie bardziej różnorodna i dostępna dla turystów. W konsultacjach społecznych ważną rolę wśród usług wypoczynkowych odegrały gospodarstwa agroturystyczne i zagrody edukacyjne. To kolejna ważna potrzeba, która łączy mieszkańców Doliny Karpia, w tym przedsiębiorców, rolników i rybaków (opinia 70% ankietowanych[32]).

II. Dolina mieszkańców: wzmocnienie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz pomoc grupom „o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR" (<25, >60, rybacy), w tym zwłaszcza grupom w niekorzystnej sytuacji (kobiety) (vide SWOT W1):

- kobiety – zostały zidentyfikowane jako grupa w niekorzystnej sytuacji wymagająca szczególnego wsparcia[33], w szczególności w zakresie wzmocnienia aktywności społecznej i zawodowej. Ich brak aktywności wynika z mało atrakcyjnych ofert spędzania wolnego czasu oraz infrastruktury kulturowej i rekreacyjnej pozwalającej na bezpieczny wypoczynek i rekreację z rodziną. Kobiety oczekują wzmocnienia aktywności zawodowej poprzez doradztwo zawodowe, kursy, szkolenia, treningi kompetencji i umiejętności społecznych czy poradnictwo psychologiczne (w szczególności online) oraz dotacje na podjęcie własnej działalności gospodarczej. Ze względu na to, iż głównie kobiety zajmują się prowadzeniem gospodarstwa domowego, opieką nad dziećmi oraz osobami chorymi, niedołężnymi i w podeszłym wieku, potrzebują one pomocy w postaci dziennych domów opieki dla seniorów oraz jakiejkolwiek pomocy w opiece nad osobami starszymi, chorymi oraz niedołężnymi.
- osoby młode do 25 roku życia - jest to grupa szczególnie istotna ze względu na zdiagnozowaną niską aktywność społeczną i zawodową[34]. Pierwsza z nich wynika z braku przystępnej dla młodzieży infrastruktury i oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej, natomiast druga z niedostatecznej i niedostosowanej oferty podnoszenia kwalifikacji zawodowych (kursy i szkolenia zawodowe, staże i praktyki zawodowe przygotowujące do podjęcia zatrudnienia czy treningi kompetencji i umiejętności społecznych. Młodzież starsza (powyżej 20 roku życia) jest również chętna do podjęcia własnej działalności gospodarczej.
- seniorzy - jest to grupa najbardziej zagrożona wykluczeniem społecznym ze względu na niską aktywność społeczną i zawodową[35]. Na brak aktywności społecznej wpływa wiele czynników, w tym m.in.: niewystarczająca infrastruktura i oferta kulturalno-rekreacyjna czy bariery architektoniczne utrudniające poruszanie się w przestrzeni publicznej. Konsultacje społeczne wykazały, że seniorzy chcieliby korzystać z zajęć kulturalno-zdrowotnych, zajęć komputerowych czy z zakresu dziedzictwa lokalnego, jak również w zajęciach językowych. W kontekście wzmocnienia aktywności zawodowej seniorów ważne są działania miękkie wspierające kompetencje i umiejętności społeczne seniorów, ich zaradność i samodzielność oraz poprawiające kompetencje w zakresie spędzania czasu wolnego i rekreacji oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym. Seniorzy wielokrotnie wskazywali na niewystarczającą ofertę podmiotów opieki senioralnej (domy seniora, domy dziennego pobytu, kluby seniora, gospodarstwa opiekuńcze itp.) oraz podmiotów oferujących wsparcie w codziennym funkcjonowaniu.
- rybacy - stanowią liczną grupę wśród rolników i przedsiębiorców Doliny Karpia[36] wskazującą na problemy z rynkiem zbytu produktów rybnych oraz brakiem środków w zakresie dywersyfikacji działalności rybackiej (rolnej) np. w postaci

[32] Ankieta dla mieszkańców Doliny Karpia w zakresie Diagnozy obszaru, 2022 r.
[33] Ankieta dla mieszkańców Doliny Karpia w zakresie Diagnozy obszaru, 2022 r.
[34] Ankieta dla mieszkańców Doliny Karpia w zakresie Diagnozy obszaru, 2022 r.
[35] Ankieta dla mieszkańców Doliny Karpia w zakresie Diagnozy obszaru, 2022 r.
[36] Ankieta dla mieszkańców Doliny Karpia w zakresie Diagnozy obszaru, 2022 r.

gospodarstw agroturystycznych. Społeczność rybacka oczekuje wsparcia w zakresie promocji produktów lokalnych (w tym rybnych) oraz kultywowania tradycji w zakresie dziedzictwa rybackiego.

III. Dolina dobrego smaku: niski poziom rozwoju oraz mała podaż usług i produktów lokalnych (vide SWOT W2) – zarówno sami mieszkańcy Doliny Karpia, jak i turyści (opinia 76%[37]) wskazują na niski poziom rozwoju oferty produktów lokalnych, ich dostępność oraz braki w informowaniu i promocji w tym temacie. Rolą Stowarzyszenia jest kształtowanie świadomości mieszkańców i turystów w zakresie produktów lokalnych, w szczególności poprzez kontynuację Programu marki lokalnej Doliny Karpia, w ramach którego znak marki otrzymają wysokiej jakości produkty i usługi, związane z Doliną Karpia, przyjazne dla klienta i środowiska. Utrzymanie tradycji związanej z produktami lokalnymi wymaga rozwijania działalności przetwórczej i usługowej, zapewniającej wzbogacenie i różnicowanie produktów i usług. Działania te mogą być wzmacniane poprzez organizację wydarzeń ukierunkowanych na promocję produktów lokalnych i kształtowanie świadomości w zakresie zrównoważonego rozwoju m.in. Targów Turystycznych Doliny Karpia, jak również działania z zakresu ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego i wzmacniania tożsamości mieszkańców poprzez m.in. doposażenie KGW, zespołów śpiewaczych i innych podmiotów w stroje ludowe czy instrumenty. Przy braku tego typu działań istnieje duże ryzyko marginalizacji tradycyjnych dla tożsamości mieszkańców produktów lokalnych Doliny Karpia.

V. SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA

LSR jest jednym z kilku istotnych dokumentów planistycznych określających ważne dla Doliny Karpia potrzeby i cele rozwojowe oraz podział zasobów niezbędnych do ich realizacji. Pozostałe dokumenty opracowywane są przez inne podmioty realizujące działania na poziomie krajowym, regionalnym lub lokalnym. Chociaż zakres terytorialny lub przedmiotowy tych dokumentów jest różny, to jednak w istotnym stopniu oddziałują one na siebie. Tym samym konieczne jest zapewnienie ich wzajemnej spójności, komplementarności i synergii, zarówno na etapie przygotowania, jak i na etapie wdrażania strategii. W ramach tego pierwszego etapu zintegrowany charakter przejawiał się przede wszystkim w samym sposobie formułowania celów i przedsięwzięć, zapewnieniu ich komplementarności i spójności. Dodatkowo, istotnym elementem był również udział przedstawicieli różnych sektorów i branż gospodarczych w procesie konsultacji społecznych. Dla etapu wdrażania natomiast, założono zastosowanie różnych metod, zaangażowanie różnych sektorów i partnerów, a także branż działalności gospodarczej w całym okresie realizacji LSR. Szczegółowy opis tych działań przedstawiono w poniższych podrozdziałach.

5.1 Spójność i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi

O spójności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi świadczy przedstawiona poniżej analiza porównawcza w odniesieniu do kluczowych dokumentów na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

- **Zgodność LSR z celami określonymi w programach, z których finansowana będzie LSR**

Określenie celów LSR podporządkowane było dwóm podstawowym zasadom – koncentracji działań na obszarach o największym potencjale rozwojowym oraz zapewnieniu zgodności z celami określonymi w programach finansujących wdrażanie strategii. Warto jednocześnie zaznaczyć, że z uwagi na wielofunduszowy charakter LSR, będzie ona finansowana nie tylko na podstawie Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-27, ale również na podstawie Programu „Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-27" (EFS+ i EFRR). Przedstawiona poniżej analiza potwierdza nie tylko komplementarność LSR z obydwoma tymi programami, ale również istotną synergię planowanych przedsięwzięć.

Jak ilustruje to poniższa tabela każde z zaplanowanych w LSR przedsięwzięć jest zgodne z zakresem wsparcia PS WPR. Pierwszy obszar działania LSR („Dolina wypoczynku") wykorzystuje określone w PS WPR możliwości w zakresie rozwoju przedsiębiorczości w zakresie szeroko rozumianego wypoczynku i kultury czasu wolnego (zakres nr 1). Działania te uzupełniane będą przez rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych i usług również w zakresie wypoczynku (zakres nr 2). Istotnym

[37] Ankieta dla mieszkańców Doliny Karpia w zakresie Diagnozy obszaru, 2022 r.

elementem „działań wypoczynkowych" będzie poprawa infrastruktury publicznej dedykowanej także wypoczynkowi (zakres nr 6 i 9). Natomiast drugi obszar działania LSR („Dolina mieszkańców") dedykowany jest wzmocnieniu więzi i zachowań społecznych. Realizowane w tym zakresie działania ze środków EFS+ będą uzupełniane przez operacje dedykowane seniorom (zakres nr 8), które jednocześnie będą umożliwiały rozwój i dywersyfikację działalności gospodarczej (zakres nr 1). Trzeci obszar LSR („Dolina dobrego smaku") dotyczyć będzie nie tylko kształtowania i rozwoju świadomości kulturowej mieszkańców, włączenia społecznego seniorów i ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi (zakres nr 7, 8 i 9), ale również wpisuje się w zakres dotyczący rozwoju przedsiębiorczości, pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych i krótkich łańcuchów żywnościowych (zakresy nr 1 i 2).

Nawet dwa wyróżniające się przedsięwzięcia (zaznaczone poniżej jaśniejszym kolorem (P 2.1. i P 2.2.), które finansowane będą z środków EFS+, również pośrednio przyczyniają się do realizacji pewnego zakresu wsparcia wynikającego z PS WPR. Warto jednocześnie podkreślić innowacyjny sposób wykorzystania możliwości działania określonych w PS WPR. W wyniku prac analitycznych dopasowano bowiem w kilku przypadkach poszczególne zakresy wsparcia do kilku przedsięwzięć, zapewniając jednocześnie spełnienie zasady koncentracji tematycznej. Sposobem na osiągnięcie tego rezultatu była identyfikacja części wspólnych między trzema obszarami działania LSR[38] oraz poszczególnymi zakresami wsparcia PS WPR. Inspiracją do tego rodzaju podejścia były podejmowane przez niektóre polskie regiony działania w zakresie określania regionalnych inteligentnych specjalizacji.

Tabela 20. *Zgodność celów LSR z PS WPR 2023-2027*

Zakres wsparcia PS WPR[39]	Cel 1: Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej			Cel 2: Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców			Cel 3: Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	
	P 1.1	P 1.2	P 1.3	P 2.1	P 2.2	P 2.3	P 3.1	P 3.2
	Rozwój infrastruktury wypoczynko-wej	Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gosp.rolnych	Rozwój oferty usług. w zakresie wypoczynku	Zapewnienie opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących	Poprawa aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców	Srebrna gospodarka	Rozwój oferty produktów lokalnych	Wzrost zaintereso-wania kulturą i produktami lokalnymi
1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez: a. podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne b. rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej			×		×	×	×	
2. Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwijania: a. gospodarstw agroturystycznych b. zagród edukacyjnych c. gospodarstw opiekuńczych		×	×	×	×	×	×	×
3. Rozwój współpracy poprzez tworzenie lub rozwijanie krótkich łańcuchów żywność.							×	
4. Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych			×	×		×		
5. Przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi								
6. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	×							
7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej					×		×	×

[38] tj. I) Atrakcyjna oferta wypoczynkowa, II) Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców, III) Dziedzictwo kulturowe i produkty lokalne

[39] Plan Strategiczny dla WPR 2023-2027, s. 697

Zakres wsparcia PS WPR[39]	Cel 1: Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej			Cel 2: Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców			Cel 3: Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	
	P 1.1	P 1.2	P 1.3	P 2.1	P 2.2	P 2.3	P 3.1	P 3.2
	Rozwój infrastruktury wypoczynko-wej	Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gosp.rolnych	Rozwój oferty usług. w zakresie wypoczynku	Zapewnienie opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących	Poprawa aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców	Srebrna gospodarka	Rozwój oferty produktów lokalnych	Wzrost zaintereso-wania kulturą i produktami lokalnymi
o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych								
8. Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji	x			x	x	x		
9. Ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi	x						x	x

Źródło: Opracowanie własne

Z racji na wielofunduszowy charakter LSR, 3 przedsięwzięcia będą finansowane z środków EFS+ (2.1 i 2.2) oraz EFRR (1.1). Jak ilustruje to poniższa tabela środki z EFS+ są komplementarne z drugim obszarem wsparcia LSR dotyczącym wzmocnienia więzi i zachowań społecznych mieszkańców. Realizacja przedsięwzięcia 2.1 polegającego na zapewnieniu opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących pokrywa się z określonymi w celu 4 (k) działaniami w zakresie poprawy dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej. Natomiast realizacja przedsięwzięcia 2.2 dotyczącego poprawy aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców jest spójna z celem 4 (h) poświęconym działaniom w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz osób biernych zawodowo. Dodatkowo w przedsięwzięciu 1.1 dotyczącym rozwoju infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej planuje się wykorzystanie środków z celu 5 (ii), który polega właśnie między innymi na wspieraniu inwestycji w zakresie tego rodzaju infrastruktury. Warto jednocześnie podkreślić, że część pozostałych przedsięwzięć (zaznaczonych jasnym zielonym) również jest spójna z kierunkami interwencji określonymi w ww. celach.

Tabela 21. *Zgodność celów LSR z Programem Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027*

Zakres wsparcia FEM[40]	Cel 1: Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej			Cel 2: Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców			Cel 3: Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	
	P 1.1	P 1.2	P 1.3	P 2.1	P 2.2	P 2.3	P 3.1	P 3.2
	Rozwój infrastruktury wypoczynko-wej	Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gosp.rolnych	Rozwój oferty usług. w zakresie wypoczynku	Zapewnienie opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących	Poprawa aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców	Srebrna gospodarka	Rozwój oferty produktów lokalnych	Wzrost zainteresowa-nia kulturą i produktami lokalnymi
4 (h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnie-nia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji (EFS+)					x		x	
4 (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym		x		x	x	x		

[40]Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027, Kraków 2022.

Zakres wsparcia FEM[40]	Cel 1: Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej			Cel 2: Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców			Cel 3: Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	
	P 1.1	P 1.2	P 1.3	P 2.1	P 2.2	P 2.3	P 3.1	P 3.2
	Rozwój infrastruktury wypoczynko-wej	Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gosp.rolnych	Rozwój oferty usług. w zakresie wypoczynku	Zapewnienie opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących	Poprawa aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców	Srebrna gospodarka	Rozwój oferty produktów lokalnych	Wzrost zainteresowa-nia kulturą i produktami lokalnymi
usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; (…) poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnością, skuteczności i odporności system. ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej (EFS+)								
5 (ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społeczne-mu rozwoju społecz., gospodarcz. i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie (EFRR)	×	×	×		×	×	×	×

Źródło: Opracowanie własne

- **Zgodność celów LSR z celami strategii rozwoju województwa i programami regionalnymi**

Przedstawiona poniżej analiza zgodności LSR ze *Strategią rozwoju województwa „Małopolska 2030"* jednoznacznie wskazuje, że oba dokumenty w bardzo podobny sposób postrzegają potencjał rozwojowy regionu. Potwierdzeniem tego jest zgodność określonych przez region kierunków polityki rozwoju z planowanymi przez LGD przedsięwzięciami. W tabeli wskazano jedynie bezpośrednią komplementarność poszczególnych celów. Jednak nawet tak ostrożne podejście wskazuje, że wszystkie cele szczegółowe strategii wojewódzkiej i co najmniej 17 kierunków polityki rozwoju są zgodne z konkretnymi przedsięwzięciami LSR. Warto jednocześnie zwrócić uwagę na wysoki poziom tej zgodności. Każdy z niżej wskazanych kierunków rozwoju jest bezpośrednio komplementarny z co najmniej dwoma przedsięwzięciami. Należy również podkreślić, że w poniższej tabeli nie uwzględniono wielu innych komplementarności o charakterze pośrednim (np.: dotyczących innowacyjności czy rynku pracy).

Tabela 22. *Zgodność celów LSR z celami strategii rozwoju województwa*

Cele[41]	Główne kierunki polityki rozwoju bezpośrednio powiązane z LSR	Cel 1: Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej			Cel 2: Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców			Cel 3: Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	
		P 1.1	P 1.2	P 1.3	P 2.1	P 2.2	P 2.3	P 3.1	P 3.2
		Rozwój infrastruktury wypoczynko-wej	Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gosp.roln.	Rozwój oferty usług. w zakresie wypoczynku	Zapewnienie opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących	Poprawa aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców	Srebrna gospodarka	Rozwój oferty produktów lokalnych	Wzrost zainteresowa-nia kulturą i produktami lokalnymi
Rozwój społecznie wrażliwy i sprzyjający rodzinie	Małopolskie rodziny				×	×	×		
	Opieka zdrowotna				×		×		
	Sport i rekreacja	×	x	×			×		
	Kultura i dziedzictwo	×						×	×
	Edukacja		×			×			x
	Rynek pracy			×		×			
kurenc	Innowacyjność			×		×		×	

[41] Strategia rozwoju województwa „Małopolska 2030"

Cele[41]	Główne kierunki polityki rozwoju bezpośrednio powiązane z LSR	Cel 1: Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej			Cel 2: Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców			Cel 3: Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	
		P 1.1	P 1.2	P 1.3	P 2.1	P 2.2	P 2.3	P 3.1	P 3.2
		Rozwój infrastruktury wypoczynko-wej	Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gosp.roln.	Rozwój oferty usług. w zakresie wypoczynku	Zapewnienie opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących	Poprawa aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców	Srebrna gospodarka	Rozwój oferty produktów lokalnych	Wzrost zainteresowa-nia kulturą i produktami lokalnymi
	Konkurencyjność i przedsiębiorczość		×	×		×	×	×	
	Turystyka	×	×	×			×	×	×
	Cyfrowa Małopolska		×	×				×	×
Wysoka jakość środ. i dążenie do neutralności klimatycznej	Ograniczanie zmian klimatycznych	×	×						
	Bioróżnorodność i krajobraz	×	×						
	Edukacja ekologiczna		×	×		×		×	×
Zarzą-dzanie strategiczne rozwojem	Współpraca i partnerstwo					×			×
	Promocja Małopolski	×	×	×		×		×	×
Zrówno-ważony i trwały rozwój	Rozwój obszarów wiejskich	×	×	×	×	×	×	×	×

Źródło: Opracowanie własne

Porównanie obu strategii, wojewódzkiej i lokalnej, wskazuje przede wszystkim na bardzo dużą spójność w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, promocji Małopolski i rozwoju przedsiębiorczości i edukacji ekologicznej. Na poziomie określonych przez Samorząd Województwa głównych kierunków działań znajduje się szereg zagadnień spójnych z opisanymi w LSR obszarami interwencji. Również w odniesieniu do kwestii społecznych i kulturowych, oba dokumenty zawierają podobną analizę sytuacji. Potwierdzeniem tego są między innymi te fragmenty strategii wojewódzkiej, które wskazują na potrzebę pomocy osobom w niekorzystnej sytuacji czy też troskę o kulturę i dziedzictwo (vide: obszar I: Małopolanie).

Wskazana powyżej zgodność, dotyczy również innych kluczowych programów regionalnych. Potwierdza to między innymi przygotowywany przez Samorząd Województwa dokument strategiczny „Srebrna Małopolska 2030", który podobnie jak i LSR, akcentuje konieczność podejmowania wyzwań demograficznych i jednoczesnego wykorzystywania szans związanych ze srebrną gospodarką. Bardzo istotna, zwłaszcza w kontekście innowacyjnego charakteru LSR, jest również Regionalna Strategia Innowacji Województwa Małopolskiego 2020 (RSI). Dokument ten wśród dziedzin kluczowych dla specjalizacji regionalnej zaliczył m.in. „Przemysły kreatywne i czasu wolnego". Według RSI przemysł ten należy definiować jako *produkcję, wytwarzanie, wystawiennictwo, sprzedaż i produkcję dóbr chronionych prawami autorskimi, działalność kulturalną i branżę turystyczną*[42]. Tego rodzaju definicja jasno wskazuje na zgodność RSI z planowanymi w LSR działaniami w zakresie oferty wypoczynkowej oraz rozwoju działalności kulturalnej i produktów lokalnych.

- **Zgodność celów LSR z celami strategii rozwoju gmin i powiatów**

Ważnym elementem konsultacji społecznych, które doprowadziły do określenia celów LSR, była wymiana opinii z przedstawicielami lokalnych samorządów. Jednym z celów tego procesu było zapewnienie zgodności celów nowej strategii ze

[42] Program Strategiczny Regionalna Strategia Innowacji Województwa Małopolskiego 2020, s. 50

strategicznymi kierunkami interwencji publicznej na poziomie gmin i powiatów. Jak potwierdza to poniższe zestawienie cel ten został osiągnięty.

Tabela 23. *Zgodność celów LSR z celami strategii gminnych i powiatowych*

Podmiot	Cel 1: Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej			Cel 2: Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców			Cel 3: Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	
	P 1.1 Rozwój infrastruktury wypoczynkowej	P 1.2 Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych	P 1.3 Rozwój oferty usług. w zakresie wypoczynku	P 2.1 Zapewnienie opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących	P 2.2 Poprawa aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców	P 2.3 Srebrna gospodarka	P 3.1 Rozwój oferty produktów lokalnych	P 3.2 Wzrost zainteresowania kulturą i produktami lokalnymi
Brzeźnica[43]	• Rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej, • Rozwój lokalnej przedsiębiorczości, • Rozwój oferty turystycznej.			• Zapewnienie efektywnej pomocy społecznej i opieki zdrowotnej.			• Rozwój oferty turystycznej.	
Kalwaria Zebrzydowska[44]	• Tworzenie warunków dla rozwijania działalności gospodarczej, • Czas wolny, atrakcyjna oferta kulturalna i sportowo-rekreacyjna, • Wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla turystyki pielgrzymkowej, • Promocja gospodarcza i turystyczna.			• Wychowanie, edukacja i opieka, • Silne społeczeństwo obywatelskie.			• Wzmacnianie potencjału rzemiosła kalwaryjskiego, • Czas wolny, atrakcyjna oferta kulturalna i sportowo-rekreacyjna.	
Mucharz[45]	• Wzmocnienie potencjału turystycznego i sportowego.			• Rozszerzenie usług medycznych oraz poprawa bezpieczeństwa publicznego, • Rozwój społeczeństwa współuczestniczącego - wzmocnienie sektora organizacji pozarządowych, • Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i skuteczna polityka prorodzinna.			• Rozwój społeczeństwa współuczestniczącego - wzmocnienie sektora organizacji pozarządowych.	
Osiek[46]	• Wsparcie przedsiębiorczości, • Rozwój oferty turystycznej.			• Integracja i budowanie tożsamości lokalnej mieszkańców gminy wraz ze wsparciem osób wykluczonych społecznie, • Wysokiej jakości usługi zdrowotne, • Poszerzenie infrastruktury i oferty spędzania czasu wolnego oraz rozwój infrastruktury społecznej.			• Poszerzenie infrastruktury i oferty spędzania czasu wolnego oraz rozwój infrastruktury społecznej.	
Polanka Wielka[47]	• Poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego, • Rozwój oferty turystycznej, • Wsparcie przedsiębiorczości.			• Wysokiej jakości usługi zdrowotne, • Integracja i budowanie tożsamości lokalnej mieszkańców gminy.			• Rozwój oferty turystycznej, • Wspieranie gospodarstw rolnych.	
Przeciszów[48]	• Poszerzenie infrastruktury i oferty spędzania czasu wolnego, • Wsparcie przedsiębiorczości, • Rozwój oferty turystycznej.			• Rozwój infrastruktury społecznej oraz wsparcia społecznego, • Wysokiej jakości usługi zdrowotne.			• Integracja i budowanie tożsamości lokalnej mieszkańców gminy wraz ze wsparciem osób wykluczonych społecznie.	
Spytkowice[49]	• Lokalna przedsiębiorczość i atrakcyjność inwestycyjna, • Infrastruktura publiczna.			• Integracja społeczna.			• Dziedzictwo i kultura.	

[43]Strategia Rozwoju Gminy Brzeźnica na lata 2022-2030
[44]Strategia Rozwoju Gminy Kalwaria Zebrzydowska na lata 2016-2022
[45]Strategia Rozwoju Gminy Mucharz na lata 2016-2022
[46]Strategia Rozwoju Gminy Osiek na lata 2022-2030
[47]Strategia Rozwoju Gminy Polanka Wielka na lata 2021-2030
[48]Strategia Rozwoju Gminy Przeciszów na lata 2022-2030
[49]Strategia Rozwoju Gminy Spytkowice na lata 2022-2030

Podmiot	Cel 1: Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej			Cel 2: Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców			Cel 3: Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	
	P 1.1 Rozwój infrastruktury wypoczynkowej	P 1.2 Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych	P 1.3 Rozwój oferty usług. w zakresie wypoczynku	P 2.1 Zapewnienie opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących	P 2.2 Poprawa aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców	P 2.3 Srebrna gospodarka	P 3.1 Rozwój oferty produktów lokalnych	P 3.2 Wzrost zainteresowania kulturą i produktami lokalnymi
Stryszów[50]	• Wsparcie rozwoju infrastruktury turystycznej, • Stworzenie bazy rekreacyjnej na obrzeżach Jeziora Mucharskiego, • Przeciwdziałanie bezrobociu.			• Rozwój usług medycznych i opiekuńczych, • Skuteczna realizacja polityki społecznej.			• Wzbogacanie oferty sportowej i kulturalnej oraz innych form spędzania wolnego czasu.	
Tomice[51]	• Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej, • Tworzenie dogodnych warunków dla inwestycji zewnętrznych i aktywności gospodarczej, • Wzmacnianie i efektywna promocja atrakcyjności osiedleńczej.			• Wszechstronny rozwój systemu usług opieki społecznej (zwłaszcza dla osób potrzebujących, defaworyzowanych), inicjowanie działań przyczyniających się do integracji mieszkańców oraz wzmacniania lokalnego kapitału społecznego, • Wzrost zaangażowania mieszkańców w ramach aktywnych działań na rzecz rozwoju lokalnego, • Pobudzanie aktywności obywatelskiej mieszkańców Gminy Tomice.			• Tworzenie warunków dla sprzedaży produktów dla lokalnych producentów, przetwórców.	
Zator[52]	• Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej, • Wzmacnianie przedsiębiorczości mieszkańców, • Rolnictwo i potencjał gospodarczy terenów wiejskich.			• Integrująca polityka społeczna, ochrona zdrowia i bezpieczeństwo mieszkańców, • Rozwój szkolnictwa zawodowego oraz kształcenia przez całe życie.			• Promocja i rozwój produktów turystycznych oraz marki Doliny Karpia, • Wzmacnianie oferty kulturalnej.	
Powiat Wadowicki[53]	• Wspieranie aktywności gospodarczej i przedsiębiorczości mieszkańców, • Rozwój turystyki i rekreacji, • Rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej umożliwiającej utrzymanie kondycji fizycznej oraz prowadzenie działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej.			• Aktywizacja mieszkańców i integracja międzypokoleniowa, • Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.			• Rozwój kultury i dziedzictwa lokalnego.	
Powiat Oświęcimski[54]	• Rozwój infrastruktury oraz spójnej oferty turystycznej, wykorzystującej unikalność i różnorodność powiatu oświęcimskiego, • Rozwój sportu i rekreacji, przy wykorzystaniu tradycji i specjalizacji lokalnych.			• Efektywna pomoc społeczna dla mieszkańców powiatu oświęcimskiego, • Ochrona zdrowia i poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców powiatu oświęcimskiego.			• Wykorzystanie oraz ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego powiatu oświęcimskiego.	

Źródło: Opracowanie własne

Wszystkie przywołane powyżej jednostki samorządu terytorialnego zawarły w swoich dokumentach strategicznych odwołanie do każdego z trzech celów LSR. Co godne podkreślenia, zgodność analizowanych powyżej dokumentów nie dotyczy tylko kierunków interwencji, ale również sposobów działania. Potwierdza to między innymi obszar dotyczący wypoczynku i kultury czasu wolnego, który podobnie jak w LGD realizowany jest przez samorządy poprzez działania dedykowane rozwojowi infrastruktury i przedsiębiorczości. W przypadku obszaru dotyczącego więzi i zachowań społecznych także widać zgodność podejścia, polegającego z jednej strony na wspieraniu potrzebujących (w tym zwłaszcza seniorów i niepełnosprawnych), a z drugiej na wzmacnianiu tożsamości mieszkańców. W trzecim z priorytetowych dla Doliny Karpia obszarów – dziedzictwo

[50]Strategia Rozwoju Gminy Stryszów na lata 2021-2030
[51]Strategia Rozwoju Gminy Tomice na lata 2016-2025
[52]Strategia Rozwoju Gminy Zator 2014-2022
[53]Strategia Rozwoju Powiatu Wadowickiego 2021-2027
[54]Strategia Rozwoju Powiatu Oświęcimskiego 2021-2030.

kulturowe i produkty lokalne – również widać bardzo dużą zgodność planowanych kierunków działania. Warto przy tym jednocześnie podkreślić, że w wielu z analizowanych strategii lokalnych znajdują się nawet bezpośrednie odwołania do działalności LGD i konieczności wykorzystywania potencjału wynikającego z marki Dolina Karpia.

W ramach wdrażania LSR planowane jest także optymalne wykorzystanie możliwości wynikających z perspektywy uzyskania wsparcia z innych źródeł finansowania (programów/strategii/funduszy). Przedstawione poniżej zestawienie wskazuje, że określone przez stowarzyszenie obszary działania są komplementarne z kierunkami interwencji założonymi przez inne instytucje. Warto zauważyć, że nawet częściowa skuteczność LGD w uzyskaniu tego rodzaju dodatkowego wsparcia, spowoduje wykorzystanie efektu synergii i istotne wzmocnienie efektów podejmowanych działań.

Tabela 24. *Realizacja celów LSR z innych źródeł finansowania*

Źródło finansowania	Planowany zakres działań	Cele/przedsięwzięcia LSR
Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021-2027 (Działanie FEMP.08.14 Transformacja klimatyczna)	• budowa i rozwój Muzeum Karpia - centrum ochrony różnorodności biologicznej Doliny Karpia wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	Cel 1: Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej (P. 1.1) Cel 3: Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej (P. 3.2)
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030 (Priorytet 2: Organizacje obywatelskie na rzecz dobra wspólnego)	• realizacja działań włączających osoby z grup o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR w aktywne życie społeczne, • budowanie aktywności wolontariackiej wśród mieszkańców Doliny Karpia, a w szczególności osób młodych i seniorów, • działania na rzecz Rady Młodzieży Doliny Karpia i Rady Seniorów Doliny Karpia.	Cel 2: Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców (P. 2.2)
Program Interreg Polska-Słowacja 2021-2027 (Priorytet 3. Twórcze i atrakcyjne turystycznie Pogranicze)	• rozbudowa systemu szlaków rowerowych na obszarze Doliny Karpia wraz z ich oznakowaniem, • budowa infrastruktury turystycznej, w tym infrastruktury rowerowej, • wydanie materiałów promocyjnych dot. turystyki na obszarze Doliny Karpia, w tym turystyki rowerowej, • organizacja wydarzeń promujących turystykę Doliny Karpia, w tym turystykę rowerową.	Cel 1: Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej (P. 1.1) Cel 3: Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej (P. 3.2)
Ministerstwo Sportu i Turystyki (Priorytet 1 - Działania na rzecz rozwoju i promocji turystyki wiejskiej/agroturystyki)	• identyfikacja i promocja dobrych praktyk w turystyce wiejskiej i agroturystyce (np.: wizyty studyjne, wymiana doświadczeń, dobre praktyki), • promocja oferty turystyki wiejskiej obszaru Doliny Karpia, również z wykorzystaniem mediów społecznościowych.	Cel 1: Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej (P. 1.2)
Ministerstwo Sportu i Turystyki (Priorytet 2 – Wzmocnienie instytucjonalne i promocyjne regionów turystycznych oraz turystycznych marek terytorialnych)	• realizacja i promocja programu marki lokalnej, • rozwijanie i promocja systemów informacji turystycznej – opracowanie i wdrożenie Systemu Informacji i Komunikacji.	Cel 3: Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej (P. 3.2)
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie (Program Priorytetowy „Edukacja Ekologiczna")	• edukacja ekologiczna mieszkańców obszaru Dolina Karpia, a w szczególności dzieci i młodzieży, poprzez organizację m.in.: wycieczek, warsztatów przyrodniczych, konkursów ekologicznych oraz wydawanie publikacji i materiałów związanych z przyrodą, ochroną środowiska i ekologią.	Cel 2: Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców (P. 2.2) Cel 3: Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej (P. 3.2)

Źródło: Opracowanie własne

5.2 Zapewnienie synergii różnorodnych działań

Proces wdrażania LSR zakłada wykorzystanie jak największych korzyści wynikających z szeroko rozumianej synergii i integrowania działań. Dzięki współdziałaniu różnych czynników, możliwy do uzyskania efekt będzie bowiem większy niż suma poszczególnych oddzielnych działań. Przeprowadzona podczas procesu przygotowania strategii analiza wykazała potencjał synergiczny między innymi w następujących obszarach:

- **Synergia podmiotowa** - podstawowym obszarem synergii w Dolinie Karpia jest współpraca bardzo różnorodnych podmiotów w realizacji wspólnych celów. W każdym z trzech obszarów działania zakłada się współpracę podmiotów reprezentujących różne sektory. Na przykład obszar „Dolina wypoczynku" wykorzysta zarówno potencjał inwestycyjny gmin (P 1.1), jak i przedsiębiorców (P 1.2, P 1.3). Cennym uzupełnieniem tych działań będą operacje realizowane przez organizacje pozarządowe w ramach obszaru „Dolina dobrego smaku". Skala i rodzaj realizowanych operacji będzie adekwatna do potencjału poszczególnych podmiotów, a jednocześnie doprowadzi do osiągnięcia większych rezultatów w skali całego obszaru. Synergia podmiotowa dotyczyć będzie nie tylko wnioskodawców lub członków LGD, ale również innych podmiotów realizujących działania na terenie Doliny Karpia. Jako przykład można wskazać działania realizowane w celu zapewnienia opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących (P 2.1). Planowane w ramach LSR aktywności stanowić będą bowiem cenne uzupełnienie rządowych i regionalnych działań w zakresie pomocy społecznej i ochrony zdrowia.

- **Synergia zasobów** – atrakcyjność Doliny Karpia jako miejsca wypoczynku i zamieszkania w dużej mierze zależy od sposobu wykorzystania lokalnych zasobów. W tym zakresie bardzo wyraźna jest synergia. Dla osób traktujących Dolinę jako miejsce wypoczynku bardzo ważna jest bowiem dywersyfikacja oferty wypoczynkowej. Uzupełnienie oferty parku rozrywki „Energylandia" o możliwość korzystania z zasobów przyrodniczych (m.in. wędkarstwo, ornitologia) lub kulturowych (liczne zabytki i produkty lokalne) stanowić będzie wyróżnik Doliny Karpia, jako miejsca konkurującego o zainteresowanie turystów z innymi destynacjami turystycznymi. Również w zakresie wzmacniania więzi społecznych bardzo dostrzegalna jest synergia na poziomie zasobów. Dzięki zasobom przyrodniczym lub kulturowym, Dolina Karpia stanie się bardziej atrakcyjnym miejscem lokalizacji ośrodków oferujących usługi opieki dla potrzebujących lub srebrnej gospodarki.

- **Synergia infrastrukturalna** – planowane w ramach LSR operacje infrastrukturalne będą zgodnie z wynikami diagnozy dotyczyły infrastruktury w obszarze szeroko rozumianego wypoczynku. Jednak sprawienie, że Dolina Karpia rzeczywiście stanie się jednym z najbardziej popularnych miejsc wypoczynkowych w Małopolsce (a nawet w kraju) wymaga również realizacji dużych inwestycji. Przykładem tego rodzaju inwestycji jest np. obwodnica Zatora, której planowane zakończenie do 2026 r. sprawi, że poprawi się dojazd do lokalnych atrakcji, a jednocześnie zniknie ruch tranzytowy przez zatorski Rynek. Warto również podkreślić, że potwierdzeniem synergii w tym obszarze jest również fakt, że nowa droga powstanie w ramach Rządowego Programu Budowy Dróg Krajowych. Ważnym czynnikiem mającym wpływ na efekt synergii w kontekście inwestycji infrastrukturalnych jest również zaangażowanie kapitału prywatnego. Sztandarowym przykładem w tym zakresie są znaczące projekty infrastrukturalne realizowane między innymi przez park rozrywki „Energylandia".

- **Synergia finansowa** – uzupełnieniem podanych powyżej informacji o wykorzystaniu różnych źródeł finansowania, jest również inny aspekt synergii finansowej. Polega ona na zwiększeniu przychodów uzyskiwanych dla danego poziomu inwestycji. Skumulowanie na terenie Doliny Karpia wielu atrakcji wypoczynkowych oraz usług związanych z opieką powinno doprowadzić do wzrostu liczby potencjalnych klientów, a tym samym popytu na świadczone usługi. W rezultacie, zrealizowane inwestycje przełożą się na zwiększenie przychodów.

- **Synergia marketingowa** – tego rodzaju synergia występuje wtedy, gdy istniejące rozwiązania promocyjne, miejsca lub marki wzajemnie się wspierają. Dzięki temu możliwe jest stworzenie zgodności istniejących już na rynku produktów z nowymi produktami. Taka właśnie sytuacja będzie miała miejsce na obszarze LSR. Marka Dolina Karpia będzie wspierała nowe produkty i usługi, które pojawią się w wyniku realizacji strategii. Poza tym, działania podejmowane na

poziomie lokalnym będą stanowiły znakomite uzupełnienie kampanii promujących Małopolskę realizowanych na poziomie regionalnym i krajowym.

- **Synergia produktowa** – ten rodzaj synergii występuje, gdy wytwarzanie nowych produktów wykorzystuje możliwości, umiejętności technologiczne lub zasoby ludzkie związane z istniejącymi produktami. Dotychczasowe doświadczenia związane z podejściem LEADER sprawiły, że na terenie Doliny Karpia istnieją już rozpoznawalne i wartościowe produkty lub usługi związane z wypoczynkiem i dziedzictwem kulturowym (w tym produktami lokalnymi). Realizacja działań zaplanowanych w obszarze „Dolina wypoczynku" lub „Dolina dobrego smaku" będzie polegała między innymi na wykorzystaniu dotychczasowych produktów, kompetencji lub technologii. Poza tym, synergia będzie dostrzegalna również w zakresie wzajemnego wykorzystywania rezultatów z poszczególnych obszarów LSR. Atrakcyjność Doliny Karpia jako miejsca wypoczynku (C1) wzrośnie bowiem w efekcie rozwoju dziedzictwa kulturowego i produktów lokalnych (C3). To z kolei nie będzie bez wpływu na aktywność społeczną i zawodową mieszkańców, a także na rozwój srebrnej gospodarki na obszarze LSR (C2). Tego typu wzajemnych zależności jest oczywiście więcej i w praktyce wszystkie trzy obszary działania mają wpływ na siebie.

- **Synergia rodzajów działań** – w ramach LSR planowane są zarówno działania o charakterze infrastrukturalnym (tzw. „twarde") jak i tzw. „miękkie". Wyeliminowanie zgłaszanych podczas konsultacji problemów w zakresie aktywności społecznej mieszkańców oraz jakości oferty spędzania wolnego czasu, wymaga synergii między działaniami infrastrukturalnymi oraz aktywizującymi. Realizacja założonych w LSR celów doprowadzi do efektywnego wykorzystania istniejących i powstających inwestycji infrastrukturalnych.

- **Synergia branżowa** – konstrukcja celów LSR powoduje, że podstawową grupą docelową są podmioty związane z szeroko rozumianą branżą turystyczną oraz opiekuńczą (zwłaszcza srebrnej gospodarki). Nie mniej jednak, dostrzegalna jest bardzo wyraźna synergia między tymi branżami, a innymi, które stanowią konieczne wsparcie dla ich działalności, m.in.: branża usług finansowych (np. księgowość), branża usług informatycznych (np.: serwis IT, strony www), branża budowlana (np.: remonty, modernizacje obiektów).

Opisany powyżej potencjał synergiczny dotyczy wielu obszarów. Jednak kluczowe znaczenie dla spójności i komplementarności w osiąganiu celów LSR ma zwłaszcza współzależność planowanych przedsięwzięć i celów. Uzupełnieniem przedstawionych wcześniej informacji na ten temat (vide m.in.: spójność produktowa, rodzajów działań, branżowa) jest poniższy schemat zależności.

Tabela 25. *Zależność i synergia między celami LSR*

<table>
<tr><th colspan="2">Cele LSR
zakładane rezultaty</th><th>Zależność między celami</th></tr>
<tr><td>"Dolina wypoczynku"

Cel 1: Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej

P1.1 Rozwój infrastruktury wypoczynkowej
P1.2 Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gosp. rolnych
P1.3 Rozwój oferty usług w zakresie wypoczynku</td><td>"Dolina mieszkańców"

Cel 2: Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców

P2.1 Zapewnienie opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących
P2.2 Poprawa aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców
P2.3 Srebrna gospodarka</td><td rowspan="2">Dolina Karpia jako atrakcyjne miejsce wypoczynku będzie przyciągać nie tylko turystów, ale również osoby, które w tego typu miejscu chciałyby zapewnić opiekę dla swoich najbliższych. Nowe miejsca i usługi wypoczynkowo-edukacyjne staną się również atrakcyjnym miejscem dla seniorów (srebrna gospodarka), młodzieży (np. zagrody edukacyjne) oraz zwykłych mieszkańców, przyczyniając się tym samym do aktywizacji społecznej. Stworzenie nowych, często innowacyjnych miejsc pracy zwiększy również możliwości w zakresie aktywizacji zawodowej mieszkańców.</td></tr>
<tr><td></td><td>"Dolina dobrego smaku"

Cel 3: Zapewnienie rozpoznawalności</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td>O atrakcyjności miejsca wypoczynku decyduje nie tylko infrastruktura i miejsca noclegowe, ale również oferta kulturalna i gastronomiczna, zwłaszcza taka, która nie</td></tr>
</table>

Cele LSR zakładane rezultaty		Zależność między celami
	oferty wypoczynkowej P3.1 Rozwój oferty produktów lokalnych P3.2 Wzrost zainteresowania kulturą i produktami lokalnymi	jest dostępna w innych destynacjach. Tego rodzaju ofertą są właśnie **produkty lokalne**. Z drugiej strony, wzrost napływu turystów do Doliny Karpia wpłynie pozytywnie na **popyt i podaż produktów lokalnych**.
"Dolina mieszkańców" **Cel 2: Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców** **P2.1 Zapewnienie opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących** **P2.2 Poprawa aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców** **P2.3 Srebrna gospodarka**	**"Dolina dobrego smaku"** Cel 3: Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej P3.1 Rozwój oferty produktów lokalnych P3.2 Wzrost zainteresowania kulturą i produktami lokalnymi	Wspólne dziedzictwo kulturowe, w tym produkty lokalne, to bardzo ważny mechanizm **wzmacniania tożsamości i więzi społecznych**. Poza tym, to również środek mający duże znaczenie dla poprawy atrakcyjności obszaru LSR jako miejsca lokalizacji ośrodków **opieki** oraz **rozwoju srebrnej gospodarki**. Dodatkowo, rozwój produktów lokalnych stworzy również możliwości **aktywizacji zawodowej** mieszkańców, zwłaszcza tych, którzy zmagając się z wykluczeniem cyfrowym, wciąż dysponują unikalnymi tradycyjnymi kompetencjami w zakresie rzemiosła lub produkcji żywności.

Źródło: Opracowanie własne

5.3 Wartość dodana podejścia LEADER

Realizacja LSR na podstawie podejścia LEADER umożliwia uzyskanie zdecydowanie więcej korzyści przy danych nakładach zasobów finansowych, rzeczowych i ludzkich. Potwierdzają to zarówno dotychczasowe doświadczenia LGD, jak i analiza potencjalnych możliwości związanych z nowym okresem programowania. Do najważniejszych korzyści z realizacji LSR w oparciu o podejście LEADER należą m.in.:

- **Kompleksowość zakresu wsparcia** – pośredni i bezpośredni beneficjenci planowanych działań będą mogli skorzystać z wielu wymiarów realizowanych operacji. O ile operacje realizowane w ramach innych programów mają charakter bardzo wąski, najczęściej ograniczony do konkretnego rodzaju projektów, to w przypadku podejścia LEADER standardem jest łączenie bardzo zróżnicowanych rodzajów działań. W ten sposób działania infrastrukturalne są uzupełniane przez wydarzenia edukacyjne, aktywizujące, promocyjne, itp. Dzięki temu dany problem (np.: aktywizacja społeczna, zapewnienie opieki dla potrzebujących) rozwiązywany jest z różnych perspektyw i przy wykorzystaniu różnych narzędzi. Jest to również wyjaśnienie przyjętego w LSR zakresu wsparcia. Realizacja działań w ramach trzech różnych obszarów, pozwala na kompleksowe rozwiązanie problemów związanych z niedostatecznym wykorzystaniem potencjału wypoczynkowego Doliny Karpia, a jednocześnie stanowi odpowiedź na szanse i potrzeby rozwojowe związane ze zmianami społecznymi (starzenie się społeczeństwa i wzrost oczekiwań co do usług opiekuńczych).

- **Kompleksowość źródeł finansowania** – podejście LEADER, zwłaszcza w wariancie wielofunduszowym, pozwala na łączenie różnych źródeł finansowania. Dzięki temu, możliwe jest zaadresowanie zdiagnozowanych potrzeb przy pomocy środków z różnych funduszy i programów (PS WPR, FEM). Tego typu podejście zastosowano również na terenie Doliny Karpia, co zwiększa potencjał i możliwości działania stowarzyszenia.

- **Partnerstwo lokalne** – cechą charakterystyczną wielu działań rozwojowych jest ich bardzo niszowy charakter. Na ogół działania ograniczane są do terenu danej gminy czy też nawet miejscowości. Zastosowane w LSR podejście LEADER umożliwia, a nawet wymusza, działania o szerszym zakresie. Dzięki zaangażowaniu większej liczby gmin dużo bardziej odczuwalne są korzyści. Potwierdzeniem tego jest niewątpliwy sukces marki „Dolina Karpia", a także fakt dołączenia kolejnych gmin do LGD.

- **Aktywizacja podmiotów niepublicznych** – bolączką życia społeczno-kulturalnego w naszym kraju jest niski poziom aktywności mieszkańców i innych niż sektor publiczny interesariuszy. W rezultacie, duża część inicjatyw i wydarzeń realizowana jest przez przedstawicieli lokalnej administracji. Podejście LEADER umożliwia przełamanie tego ograniczenia poprzez aktywne zaangażowanie przedstawicieli sektora pozarządowego i biznesu. W rezultacie, ważne cele społeczne realizowane są z dużym udziałem podmiotów niepublicznych.

- **Lokalni liderzy** - dodatkową korzyścią, która wynika z podejścia LEADER jest tworzenie aktywnego środowiska lokalnych liderów, gotowych do wspólnej realizacji nowych inicjatyw. Inicjowane przez LGD nowe działania są okazją do identyfikacji i integracji osób gotowych do pracy na rzecz wspólnoty. Tym samym, realizacja LSR staje się swego rodzaju katalizatorem aktywności społecznej i tworzy środowisko gotowe do wprowadzania ambitnych zmian na terenie LSR. Potwierdzają to zarówno wyniki ewaluacji ex post poprzedniej strategii, jak i wyniki konsultacji społecznych. Wielu lokalnych liderów oczekuje od LGD wsparcia w realizacji ważnych dla Doliny Karpia działań.

- **Sposób wdrażania** – istotnym wyróżnikiem podejścia LEADER jest różnorodność metod wdrażania operacji w ramach LSR. Beneficjenci mogą to zrobić zarówno w trybie konkursowym, jak i grantowym. To drugie podejście, z racji na mniejsze bariery wejścia, stanowi dużą szansę zwłaszcza dla lokalnych aktywistów i organizacji pozarządowych na realizację ważnych dla nich inicjatyw. Poza tym, tego rodzaju podejście przyczyni się również do znaczącego wzrostu potencjału tego rodzaju podmiotów. Warto zaznaczyć, że realizacja grantów umożliwi dywersyfikację wnioskodawców oraz włączenie we wdrażanie LSR podmiotów o ograniczonym potencjale finansowym. Projekty konkursowe natomiast zapewnią największą inkluzywność oraz możliwość wyboru operacji odpowiadających w największym stopniu zdiagnozowanym potrzebom i celom. Planowane przez Stowarzyszenie operacje własne zapewniają z kolei dużą skuteczność i sprawność w osiąganiu efektów o charakterze horyzontalnym, a jednocześnie priorytetowych dla LGD. Poza tym, tego rodzaju podejście przyczyni się również do znaczącego wzrostu potencjału tego rodzaju podmiotów. Istotne znaczenie dla procesu aktywizacji społecznej mieszkańców mają również projekty realizowane w partnerstwie. Współpraca przy przygotowaniu, a następnie realizacji operacji doprowadzi bowiem nie tylko do osiągnięcia założonych rezultatów projektu, ale również wpłynie na powstawanie relacji i wzmacnianie więzi społecznych podmiotów z terenu LSR. W celu zapewniania jak największej elastyczności wdrażania, LSR zakłada wykorzystanie wszystkich ww. metod.

VI. CELE I WSKAŹNIKI

6.1 Specyfikacja i opis celów

6.1.1 Logika interwencji LSR

Ostatecznym efektem wdrożenia zaplanowanych w LSR działań ma być doprowadzenie do zauważalnej zmiany w trzech kluczowych obszarach działania, stanowiących jednocześnie specjalizacje LSR:

1. „Dolina wypoczynku" – zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej, adekwatnej do wymogów konkurencyjnego rynku,
2. „Dolina mieszkańców" - wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców,
3. „Dolina dobrego smaku" - dziedzictwo kulturowe i produkty lokalne jako środki do zapewnienia rozpoznawalności oferty wypoczynkowej.

Realizacja tych działań wymaga konsekwencji we wdrażaniu zaplanowanej logiki interwencji Lokalnej Strategii Rozwoju. Pojęcie to - logika interwencji - określa ciąg przyczynowo-skutkowy realizowanych w ramach Strategii celów, przedsięwzięć i wskaźników. Na poziomie operacyjnym wyróżnić należy dwa główne poziomy logiki realizacji LSR:

1. Określone na poziomie **celów** „rezultaty", czyli zaobserwowane w trakcie realizacji LSR zmiany w grupie docelowej, a więc tych, którzy korzystają z efektów sfinansowanych projektów. Cele stanowią krytyczny element logiki interwencji, ponieważ są odpowiedzą na zdiagnozowane w toku przygotowania LSR najważniejsze potrzeby i problemy mieszkańców. Podstawowym celem Strategii jest zatem rozwiązanie lub co najmniej ograniczenie tych problemów.

2. Określone na poziomie **przedsięwzięć** „produkty", czyli konkretne, mierzalne efekty realizowanych projektów. Przedsięwzięcia stanowią zestaw wielu projektów, które choć różne i realizowane przez niezależne od siebie podmioty są jednocześnie komplementarne i stanowią środek rozwiązania określonej na poziomie celu potrzeby lub problemu.

6.2 Cele

Przyjęte do realizacji cele LSR odnoszą się do precyzyjnie zdefiniowanych podczas diagnozy obszaru i konsultacji społecznych potrzeb i problemów. Jak już to szczegółowo przedstawiono w rozdziale IV niniejszego dokumentu, wdrożenie Strategii nie jest w stanie rozwiązać wszystkich wyzwań stojących przed Doliną Karpia. Przy wyborze celów zdecydowano więc o koncentracji wysiłku i zasobów na tych obszarach działania, które:

- zostały wskazane w wyniku procesu konsultacji jako najistotniejsze potrzeby,
- stanowią wyróżnik i mocną stronę obszaru, a jednocześnie dają największą szansę powodzenia w kontekście wykorzystania szans rozwojowych.

Konsekwencją przeprowadzonych diagnoz, konsultacji społecznych i analiz eksperckich było określenie najważniejszych potrzeb wymagających interwencji w ramach LSR. W odniesieniu do tych właśnie potrzeb określono cele LSR.

Tabela 26. *Zdiagnozowane problemy i odpowiadające im cele szczegółowe*

Lp.	Potrzeby	Cel LSR
1.	• niedostatecznie wykorzystany potencjał turystyczny Doliny Karpia, • konieczność zapewnienia konkurencyjności oferty turystyczno-wypoczynkowej wobec rosnącej atrakcyjności innych miejsc w Małopolsce i reszcie kraju, • niedostateczna liczba obiektów noclegowych o co najmniej średnim standardzie, • deficyty w zakresie wysokiej jakości infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, • niedostatecznie wykorzystany potencjał gospodarstw rolnych w zakresie agroturystyki, zagród edukacyjnych czy gospodarstw opiekuńczych, • braki dotyczące zróżnicowanej i atrakcyjnej oferty usługowej w zakresie wypoczynku, • zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku dla mieszkańców, • niedostateczne wykorzystanie możliwości związanych z rozwojem "srebrnej gospodarki".	**Cel 1: Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej**
2.	• niedostateczna aktywizacja społeczna i integracja mieszkańców, zwłaszcza nowych, • niedostateczne wykorzystanie możliwości związanych z rozwojem "srebrnej gospodarki", • brak wystarczającej podaży usług w zakresie wsparcia osób wymagających opieki, • niedostosowane do innowacyjnej gospodarki kompetencje zawodowe pracowników.	**Cel 2: Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców**
3.	• niedostatecznie wykorzystany potencjał turystyczny Doliny Karpia, • niewystarczająca podaż wysoko jakościowej oferty produktów lokalnych, • niedostateczne wykorzystanie potencjału komercyjnego produktów lokalnych, • niedostateczne wykorzystanie potencjału wynikającego z dziedzictwa kulturowego i produktów lokalnych do zapewnienia większej rozpoznawalności oferty wypoczynkowej.	**Cel 3: Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej**

Źródło: Opracowanie własne.

Cel 1: *Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej*

Dolina Karpia konsekwentnie rozwija swój potencjał w zakresie oferty wypoczynkowej od samego początku istnienia LGD. Warto przy tym zaznaczyć, że stosowane w LSR pojęcie „wypoczynek" należy rozumieć jako: „różnorodne formy działań pozwalających na regenerację i odzyskiwanie sił w czasie wolnym od pracy, w tym zwłaszcza poprzez: turystykę, rekreację, sport, udział w wydarzeniach kulturalnych, informacyjno-edukacyjnych, społecznych, itp. Wśród członków Stowarzyszenia i mieszkańców terenu istnieje bardzo silna świadomość unikalnych zasobów i potencjału rozwojowego w tym zakresie. Potwierdził to również wynik konsultacji społecznych przeprowadzonych w ramach przygotowania LSR. Jednocześnie jednak analiza otoczenia oraz opinie interesariuszy bardzo wyraźnie wskazywały, że standard oferty wypoczynkowej w Małopolsce, jak i w reszcie kraju cały czas się podnosi. Nie ulega wątpliwości, że potencjalni klienci oczekują oferty wypoczynkowej o coraz wyższej jakości – zarówno w zakresie ogólnodostępnej infrastruktury, jak i usług oraz miejsc noclegowych. Odpowiedzią na te

oczekiwania jest Cel nr 1 poświęcony właśnie poprawie dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej. Warto jednocześnie zaznaczyć, że odbiorcami tej oferty mają być zarówno turyści spoza obszaru LSR, jak i mieszkańcy Doliny Karpia. O ile rezultatem wzrostu liczby turystów będzie rozwój gospodarczy terenu, to stworzenie wysokiej jakości oferty wypoczynkowej dla mieszkańców Doliny Karpia spowoduje poprawę jakości ich życia, a w konsekwencji wzmocnienie więzi z Doliną Karpia (zwłaszcza nowych mieszkańców). Brak aktywnych działań w tym zakresie ma bardzo negatywny wpływ dla rozwoju obszaru LSR. Po pierwsze, słaba oferta w zakresie czasu wolnego powoduje, że mieszkańcy zaspokajają swoje potrzeby kulturalne, sportowe i rekreacyjne poza terenem LSR. W rezultacie, miejsce zamieszkania staje się jedynie „sypialnią", a aktywność społeczna i związki z miejscem zamieszkania słabną. Po drugie, turyści decydując się na wybór miejsca spędzania wolnego czasu również porównują ofertę kulturalną różnych regionów oraz jakość infrastruktury turystycznej.
Układ przedsięwzięć w ramach Celu nr 1 został tak pomyślany, aby osiągnąć trzy podstawowe rezultaty:

- **kompleksowy rozwój oferty wypoczynkowej** - przedsięwzięcia dedykowane zarówno infrastrukturze, usługom jak i miejscom noclegowym,
- **wyeliminowanie deficytów oferty wypoczynkowej** – uzupełnienie braków w zakresie liczby i jakości dostępnych atrakcji i miejsc noclegowych,
- **wykorzystanie dostępnych zasobów** – zagospodarowanie potencjału wypoczynkowego gospodarstw rolnych oraz zasobów kulturowych i przyrodniczych (zwłaszcza zbiorników wodnych).

Lokalne zasoby zaangażowane w realizację celu: zasoby przyrodnicze (zwłaszcza zbiorniki wodne i lasy), obiekty zabytkowe, lokalne instytucje kultury, lokalni przedsiębiorcy, gospodarstwa rolne, obiekty infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (w tym ścieżki rowerowe), lokalne dziedzictwo kulturowe, marka „Dolina Karpia".

Jak to już zaznaczono w treści Rozdziału V, zakres przedmiotowy tego celu jest spójny z zakresem tematycznym PS WPR i FEM. O spójności i synergii podejmowanych w ramach tego celu działań świadczy również to, że będzie on finansowany nie tylko ze środków PS WPR (P 1.1, 1.2, 1.3), ale i EFRR (P 1.1).

Cel 2: *Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców*
Cel 2 jest z jednej strony odpowiedzią na zmiany dokonujące się na terenie LSR (zmiana struktury społecznej, zapotrzebowanie na nowe kompetencje zawodowe), jak i możliwość wykorzystania potencjału wypoczynkowego również w odniesieniu do osób wymagających opieki i seniorów (srebrna gospodarka). Warto jednocześnie zauważyć, że ten drugi aspekt stanowić będzie bardzo cenne uzupełnienie charakteryzującej się dużą sezonowością branży turystycznej. Podobnie jak pozostałe dwa cele LSR, również i Cel 2 adresowany jest zarówno do osób spoza terenu Doliny Karpia, jak i do mieszkańców. Obie grupy odbiorców bez wątpienia skorzystają z lepszej oferty usług opiekuńczych i srebrnej gospodarki. Natomiast w przypadku mieszkańców kluczowe znacznie będą miały również działania w zakresie poprawy ich aktywności społecznej i zawodowej. Kwestia ta jest szczególnie istotna w kontekście dynamicznego rozwoju tego rodzaju oferty na terenach ościennych (np. Kraków). Zwracano na to uwagę podczas konsultacji społecznych, wskazując na ryzyko utraty części mieszkańców (zwłaszcza młodych) poszukujących możliwości rozwoju zawodowego poza terenem LSR.
Układ przedsięwzięć w ramach Celu 2 został tak pomyślany, aby osiągnąć trzy podstawowe rezultaty:

- **zapewnić podaż wysokiej jakości usług w zakresie opieki,**
- **zwiększyć aktywność zawodową i społeczną mieszkańców,**
- **wykorzystać dostępne zasoby i potencjał związany z rozwojem srebrnej gospodarki.**

Lokalne zasoby zaangażowane w realizację celu: zasoby przyrodnicze (zwłaszcza zbiorniki wodne i lasy), lokalni przedsiębiorcy, domy opieki, wykwalifikowana kadra zajmująca się opieką oraz edukacją, marka „Dolina Karpia".

Zakres przedmiotowy celu jest spójny z zakresem tematycznym PS WPR i FEM i będzie finansowany nie tylko ze środków PS WPR (P 2.3), ale również EFS+ (P 2.1 i P 2.2).

Cel 3: *Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej*
Cel 3 jest uzupełnieniem działań zaplanowanych w ramach Celu 1. O ile bowiem rozwój potencjału oferty wypoczynkowej ma zapewnić konkurencyjność Doliny Karpia wobec innych destynacji wypoczynkowych, to osiągnięcie zakładanych efektów będzie

możliwe tylko wtedy, gdy oferta ta będzie znana. Ograniczone możliwości finansowe LGD nie pozwalają na realizację wysokobudżetowych kampanii promocyjnych. Dlatego właśnie zdecydowano o podjęciu działań wykorzystujących unikalne, a przez to również innowacyjne, zasoby terenu – produkty lokalne i dziedzictwo kulturowe. Zarówno wyniki konsultacji społecznych, jak i doświadczenia innych regionów wypoczynkowych potwierdzają, że potencjał informacyjny związany z tymi zasobami może w istotny sposób przyczynić się do zwiększenia rozpoznawalności oferty wypoczynkowej Doliny Karpia. Uczestniczący w spotkaniach konsultacyjnych mieszkańcy zwracali uwagę na potrzebę kontynuowania realizowanych przez LGD działań w zakresie wzmacniania marki Doliny Karpia oraz wykorzystywania w tym celu produktów lokalnych. Należy jednocześnie podkreślić, że podobnie jak i w przypadku Celu 1 efekty realizacji Celu 3 odczują nie tylko turyści spoza obszaru LSR, ale również i mieszkańcy Doliny Karpia. Wykorzystanie produktów lokalnych i dziedzictwa kulturalnego przyczyni się bowiem zarówno do zwiększenia rozpoznawalności terenu jako destynacji turystycznej, jak i do wzmocnienia tożsamości i więzi mieszkańców z Doliną Karpia. Układ przedsięwzięć w ramach Celu 3 został tak pomyślany, aby osiągnąć dwa podstawowe rezultaty:

- **zwiększenie podaży wysokiej jakości produktów lokalnych,**
- **zwiększenie widoczności i popularności lokalnej kultury, a zwłaszcza produktów lokalnych.**

Lokalne zasoby zaangażowane w realizację celu: twórcy produktów lokalnych (w tym rękodzielnicy), zasoby przyrodnicze (zwłaszcza zbiorniki wodne i lasy), obiekty zabytkowe, lokalne instytucje kultury, lokalni przedsiębiorcy, gospodarstwa rolne, zespoły ludowe, organizacje społeczne, lokalne dziedzictwo kulturowe, Ekomuzeum, marka „Dolina Karpia".

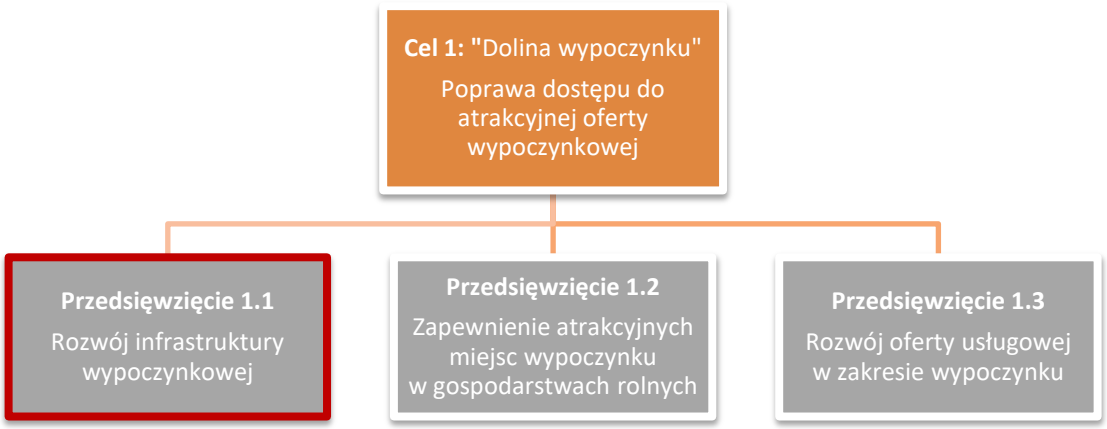
Jak to już zaznaczono w treści Rozdziału V, zakres przedmiotowy tego celu jest spójny z zakresem tematycznym PS WPR i będzie finansowany ze środków PS WPR (P 3.1, 3.2).

6.3 Przedsięwzięcia

Dotychczasowe doświadczenia LGD, analiza dostępnych danych, a przede wszystkim konsultacje społeczne pozwoliły na identyfikację przyczyn składających się na potrzeby i problemy odczuwane przez mieszkańców obszaru LSR. Efekt tej analizy przedstawiony został głównie w Rozdziale IV (Analiza potrzeb i potencjału). W rezultacie wyodrębniono 8 głównych przyczyn zdiagnozowanych problemów, które w toku dalszej pracy zostały przeformułowane na przedsięwzięcia. Tak przygotowana lista potencjalnych przedsięwzięć została następnie poddana konsultacjom społecznym w ramach Grupy Roboczej ds. LSR oraz za pośrednictwem strony internetowej. Wszystkie wybrane do realizacji przedsięwzięcia spełniają następujące kryteria:

- stanowią przyczynę zdiagnozowanych w toku konsultacji społecznych potrzeb lub problemów,
- wskazują na konkretne braki w zasobach materiałowych, infrastrukturalnych, usługowych w kontekście rozwiązania zdiagnozowanych potrzeb lub problemów,
- są wobec siebie rozłączne (pomimo wzajemnej spójności i synergii nie dublują się),
- są przypisane do nie więcej niż jednego celu,
- są zgodne z zakresem wsparcia określonym dla odpowiadającego im źródła finansowania.

Rysunek 1. *Logika interwencji w ramach celu nr 1*[55]

Przedsięwzięcie 1.1 *Rozwój infrastruktury wypoczynkowej*

Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji Celu 1: *Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej*
Źródło finansowania: *PS WPR (zakres wsparcia nr 6 lub 9), oraz EFRR (FEM 5 ii).*

Uzasadnienie:
Dolina Karpia to miejsce, które w zgodnej opinii wszystkich uczestników konsultacji ma ogromny potencjał rozwojowy w zakresie tzw. kultury wolnego czasu i wypoczynku. Zasoby przyrodnicze i kulturowe obszaru dają podstawę do intensywnego rozwoju turystyki, rekreacji i kultury, zarówno dla turystów, jak i dla mieszkańców. Niestety aktualny stan infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wciąż nie przystaje do aspiracji regionu oraz wysokich standardów narzuconych przez potencjalną konkurencję krajową i zagraniczną. Realizacja aspiracji Doliny Karpia w zakresie zapewnienia atrakcyjnej oferty wypoczynkowej (Cel 1) nie będzie możliwa bez działań w zakresie infrastruktury. To właśnie na bazie tego typu inwestycji możliwa będzie realizacja pozostałych przedsięwzięć składających się na plan stworzenia „Doliny wypoczynku". Dzięki temu wykorzystany zostanie również efekt synergii z dużymi inwestycjami infrastrukturalnymi realizowanymi przez inwestorów prywatnych oraz władze regionalne i rządowe.

Sposób realizacji:
PS WPR: Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekty konkursowe. Taki sposób realizacji zapewni największą inkluzywność oraz możliwość wyboru operacji odpowiadających w największym stopniu zdiagnozowanym potrzebom i celom. Pomoc przyznawana będzie na zgodne z aktualnymi regulacjami operacje w zakresie poprawy dostępu do małej, niekomercyjnej infrastruktury publicznej np.:

- Obiekty rekreacyjne takie jak m.in.: altany, ławki i stoły, stojaki na rowery, stacje napraw rowerów, place zabaw, tężnie, huśtawki, siłownie, piaskownice, śmietniki, grille i piece ogrodowe, paleniska, mostki, ścianki wspinaczkowe, itp.
- Obiekty kulturalne takie jak m.in.: świetlice, miejsca spotkań, amfiteatry plenerowe, adaptacja obiektów charakterystycznych dla terenu LSR na cele publiczne, budowa albo remont obiektów służących do celów kulturalnych, itp.
- Obiekty turystyczne takie jak m.in.: platformy i wieże widokowe, miejsca obserwacyjne, infokioski, parki, plaże, zagospodarowanie zbiorników i cieków wodnych, itp.

Katalog beneficjentów, katalog kosztów kwalifikowalnych oraz poziom i wysokość dofinansowania będą zgodne z zakresem wsparcia określonym dla odpowiadającego im źródła finansowania, w zgodzie z obowiązującymi wytycznymi.

EFRR: Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekty konkursowe. Taki sposób realizacji zapewni największą inkluzywność oraz możliwość wyboru operacji odpowiadających w największym stopniu zdiagnozowanym potrzebom i celom. Pomoc przyznawana będzie na zgodne z aktualnymi regulacjami operacje w zakresie poprawy dostępu do ~~małej~~ niekomercyjnej infrastruktury publicznej np.:

- Infrastruktura ~~instytucji~~ kultury: budowa, rozbudowa, przebudowa, remont ~~oraz wyposażenie~~ infrastruktury kultury, m.in. domów kultury, bibliotek, muzeów, klubów, świetlic, w tym wyposażenie ich w nowe technologie **wzmacniające ofertę**

[55] W tym i kolejnych rysunkach zastosowano następującą kolorystykę w odniesieniu do źródeł finansowania: kolorem szarym zaznaczono przedsięwzięcia z środków EFRROW, kolorem niebieskim zaznaczono przedsięwzięcia finansowane z środków EFS+, a kolorem bordowym przedsięwzięcia z środków EFRR.

kulturalną oraz zapewnienie warunków w zakresie dostępności, m.in. dla seniorów czy rodzin z małymi dziećmi, itp. W ramach szerszego projektu możliwe będzie: dostosowanie obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, rozwój zasobów dziedzictwa niematerialnego, w tym jego dokumentowanie, zachowanie i upowszechnianie, m.in. badania terenowe, sporządzanie wywiadów i dokumentacji etnograficznej, upowszechnianie kultury ludowej oraz tradycyjnego rzemiosła w formie warsztatów, itp., zakup wyposażenia na potrzeby prowadzenia działalności kulturalnej, itp.

- Oferta turystyczna: budowa, rozbudowa, przebudowa, remont kompleksowych wielofunkcyjnych: obiektów turystycznych oraz stref aktywności turystycznej skoncentrowanych wokół atrakcji turystycznych np. takie jak: tężnie, platformy i wieże widokowe, miejsca obserwacyjne, ścianki wspinaczkowe, amfiteatry plenerowe, jako element projektu mała architektura turystyczna (np. ławki, stoły, paleniska, grille, wiaty, infokioski, itp.), budowa, rozbudowa, przebudowa, remont infrastruktury turystycznej przy zbiornikach wodnych, ciekach naturalnych, wyrobiskach pożwirowych wraz z tworzeniem miejsc wypoczynku na tych obszarach oraz zagospodarowaniem tych obszarów w celach turystycznych m.in. poprzez tworzenie kąpielisk wraz z elementami infrastruktury turystycznej np. podesty, plaże, boiska do sportów plażowych, itp.
  Trasy turystyczne: budowa, rozbudowa i promocja szlaków turystycznych m.in.: szlaki piesze, rowerowe, biegowe, kajakowe, jeździeckie, ~~szlaki narciarskie~~, wsparcie infrastruktury towarzyszącej, m.in. miejsca postojowe wyposażone w wiaty zapewniające ochronę przed słońcem i deszczem, stojaki dla rowerów, ławki, stoły, grille, paleniska, kosze na śmieci, zaplecze sanitarne, tablice informacyjne z przebiegiem szlaku, stacje ładowania telefonów i urządzeń mobilnych, dystrybutory/ujęcia wody pitnej, itp.

Katalog beneficjentów, katalog kosztów kwalifikowalnych oraz poziom i wysokość dofinansowania będą zgodne z zakresem wsparcia określonym dla odpowiadającego im źródła finansowania, w zgodzie z obowiązującymi wytycznymi.

Przedsięwzięcie 1.2 *Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych*

Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji Celu 1: *Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej*
Źródło finansowania: *PS WPR (zakres wsparcia nr 2)*

Uzasadnienie:
„Dolina wypoczynku" jako miejsce zapewniające łatwy dostęp do oferty wypoczynkowej oznacza konieczność optymalnego wykorzystania wszystkich dostępnych zasobów terenu LSR. Jednym z takich niedostatecznie wykorzystanych zasobów są obecnie gospodarstwa rolne, które mogą oferować bardzo atrakcyjne miejsca wypoczynku w formie agroturystyki, zagród edukacyjnych lub gospodarstw opiekuńczych. Realizacja tego przedsięwzięcia nie tylko pomoże zapewnić odpowiednią podaż miejsc wypoczynkowych i noclegowych, ale również przyczyni się do dywersyfikacji działalności gospodarstw rolnych i poprawy ich sytuacji ekonomicznej. Ważnym aspektem realizacji tego przedsięwzięcia jest również potencjał wynikający z poszerzenia oferty turystycznej o nowe, ściśle związane z zasobami przyrodniczymi terenu, możliwości spędzania wolnego czasu. Przedsięwzięcie szczególnie nastawione na innowacje. Istotą przedsięwzięcia jest wykorzystanie w nowy sposób unikalnych i charakterystycznych tylko dla Doliny Karpia lokalnych zasobów oraz potencjału gospodarstw rolnych. Połączenie lokalnych zasobów, zmiana charakteru funkcjonowania gospodarstw rolnych spowoduje pojawienie się nowej oferty wypoczynkowej o wysokim poziomie innowacyjności. Przedsięwzięcie zakłada wsparcie dla rolników, w tym rybaków (i ich rodzin) w zakresie działalności pozarolniczej.

Sposób realizacji:
Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekty konkursowe. Taki sposób realizacji zapewni największą inkluzywność oraz możliwość wyboru operacji odpowiadających w największym stopniu zdiagnozowanym potrzebom i celom. Pomoc przyznawana będzie na zgodne z aktualnymi regulacjami operacje w zakresie rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych:

- tworzenie lub rozwijanie gospodarstw agroturystycznych,
- tworzenie lub rozwijanie zagród edukacyjnych,
- tworzenie lub rozwijanie gospodarstw opiekuńczych.

Rodzaje działalności gospodarczej przewidywane do wsparcia np.: obiekty noclegowe, edukacja, usługi opiekuńcze ~~(m.in.: działy PKD 55, 85, 87, 88).~~

Katalog beneficjentów, katalog kosztów kwalifikowalnych oraz poziom i wysokość dofinansowania będą zgodne z zakresem wsparcia określonym dla odpowiadającego im źródła finansowania, w zgodzie z obowiązującymi wytycznymi.

Przedsięwzięcie 1.3 ***Rozwój oferty usługowej w zakresie wypoczynku***

Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji Celu 1: ***Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej***
Źródło finansowania: ***PS WPR (zakres wsparcia nr 1)***

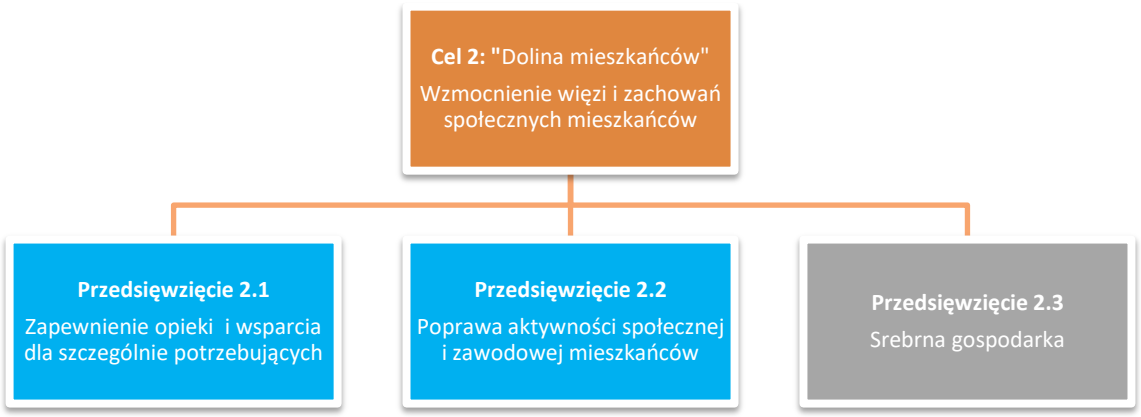
Uzasadnienie:
Realizacja przedsięwzięcia 1.3 jest logicznym uzupełnieniem pozostałych przedsięwzięć realizowanych w ramach Celu 1. Oprócz rozwoju infrastruktury (P 1.1) i miejsc wypoczynkowych (P 1.2) konieczne jest również zapewnienie oferty usługowej odpowiadającej rosnącym oczekiwaniom mieszkańców i tursytów. Zapewnienie atrakcyjnej i kompleksowej oferty wypoczynkowej wymaga bowiem synergii między działaniami infrastrukturalnymi oraz aktywizującymi. Jest to również odpowiedź na zgłaszane podczas konsultacji społecznych problemy w zakresie niedostatecznej aktywności społecznej mieszkańców oraz oferty spędzania wolnego czasu. Opisywane przedsięwzięcie jest również bezpośrednią odpowiedzią na rosnące aspiracje mieszkańców Doliny Karpia, którzy wysoką jakość życia łączą ściśle z atrakcyjną ofertą usługową w zakresie wypoczynku. Przedsięwzięcie ma szczególne znaczenie dla zidentyfikowanych na terenie LSR grup w niekorzystnej sytuacji, a także grup o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR, tj. ludzi młodych i seniorów. Te właśnie osoby z powodów ekonomicznych lub zdrowotnych mają trudności w dostępie do usług zlokalizowanych poza terenem LSR. Ważnym aspektem realizacji przedsięwzięcia jest również wspieranie przedsiębiorczości na terenie LSR, a zwłaszcza tej o charakterze innowacyjnym. Powstawanie nowych usług w Dolinie Karpia będzie miało również pozytywny wpływ na rozwój lokalnego rynku pracy, a tym samym wzrost atrakcyjności Doliny Karpia jako miejsca zamieszkania.
Przedsięwzięcie szczególnie nastawione na innowacje. Istotą przedsięwzięcia jest wykorzystanie w nowy sposób unikalnych i charakterystycznych tylko dla Doliny Karpia lokalnych zasobów, zwłaszcza przyrodniczych i kulturowych. Połączenie lokalnych zasobów i nowej oferty usługowej spowoduje, że przyjęte rozwiązania będą charakteryzowały się wysokim poziomem innowacyjności.
Przedsięwzięcie dedykowane głównie ludziom młodym, seniorom oraz kobietom, zdefiniowanym jako grupa w niekorzystnej sytuacji.

Sposób realizacji:
Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekty konkursowe. Taki sposób realizacji zapewni największą inkluzywność oraz możliwość wyboru operacji odpowiadających w największym stopniu zdiagnozowanym potrzebom i celom. Pomoc przyznawana będzie na zgodne z aktualnymi regulacjami operacje w zakresie poprawy dostępu do usług dla lokalnych społeczności i turystów, poprzez podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej dotyczącej usług wypoczynkowych, np.:

- hotelarstwa i zakwaterowania (z wyłączeniem zakresu P 1.2),
- gastronomicznych,
- wypożyczania i używania sprzętu i nauki (m.in.: wędkarstwo, jazda konna, wspinaczka, narty wodne, windsurfing),
- animacji dla dzieci,
- kursów kompetencyjnych (np.: kulinarne, zielarskie, sommelierskie, plastyczne, muzyczne, filmowe, informatyczne),
- serwisowych dla sprzętu sportowego i rekreacyjnego,
- kosmetycznych, odnowy biologicznej, itp.

Rodzaje działalności gospodarczej przewidywane do wsparcia np.: wypożyczanie, naprawa i konserwacja sprzętu, hotele i obiekty zakwaterowania, gastronomia, działalność rekreacyjna i wypoczynkowa, usługi kosmetyczne i fitness, edukacyjne ~~(m.in.: działy PKD 33, 55, 56, 77, 85, 93, 96).~~
Katalog beneficjentów, katalog kosztów kwalifikowalnych oraz poziom i wysokość dofinansowania będą zgodne z zakresem wsparcia określonym dla odpowiadającego im źródła finansowania, w zgodzie z obowiązującymi wytycznymi.

Rysunek 2. *Logika interwencji w ramach celu nr 2*

Przedsięwzięcie 2.1 ***Zapewnienie opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących***

Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji Celu 2: ***Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców***
Źródło finansowania: ***EFS+ (FEM 4 k)***

Uzasadnienie:
Miarą poziomu dojrzałości danej społeczności, a także jej jakości życia jest w dużej mierze stosunek do osób szczególnie potrzebujących – dzieci, młodzieży, seniorów oraz osób potrzebujących stałej opieki. Realizacja określonego w LSR Celu 2, polegającego na wzmocnieniu więzi i zachowań społecznych mieszkańców, możliwa będzie tylko wtedy, gdy ci najbardziej potrzebujący uzyskają odpowiednie wsparcie. Realizowane działania będą miały bezpośredni wpływ na wspieranie włączenia społecznego, promowanie równości szans oraz przeciwdziałanie dyskryminacji. Należy jednocześnie podkreślić, że beneficjentami tego wsparcia będą nie tylko wskazane grupy społeczne, ale również osoby, na których w dużej mierze spoczywa codzienny trud opieki, głównie kobiety. Stworzenie alternatywnych możliwości zapewnienia tego rodzaju wsparcia da im bowiem szansę na większe włączenie w życie społeczne i zawodowe. Planowane działania będą również spójne z wizją Doliny Karpia jako miejsca wypoczynku, ponieważ wsparcie adresowane będzie między innymi na tworzenie placówek wsparcia dziennego zajmujących się organizacją czasu wolnego, zabawą i rozwojem zainteresowań ludzi młodych.
Przedsięwzięcie dedykowane głównie osobom zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wraz z ich otoczeniem, w tym ludziom młodym, seniorom oraz kobietom, zdefiniowanym jako grupa w niekorzystnej sytuacji.

Sposób realizacji:
Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekty konkursowe. Taki sposób realizacji zapewni największą inkluzywność oraz możliwość wyboru operacji odpowiadających w największym stopniu zdiagnozowanym potrzebom i celom. Pomoc przyznawana będzie na zgodne z aktualnymi regulacjami operacje w zakresie opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących, np.:

- Tworzenie nowych oraz rozwój już istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci lub młodzieży.
  Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w formie:
  - opiekuńczej: opieka i wychowanie, pomoc w nauce, organizacja czasu wolnego, zabawa i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań,
  - specjalistycznej: zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne; realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.
  - pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę, itp.
- Usługi zgodne z zasadą deinstytucjonalizacji, w zakresie zapewnienia opieki osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym ze względu na wiek lub usługi w zakresie wsparcia opiekunów nieformalnych, (sąsiedzkie usługi opiekuńcze, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, usługi asystenckie), itp.:
  1. Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności placówek zapewniających dzienną opiekę dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Zakres usług w placówce powinien obejmować co najmniej:
  - usługi opiekuńczo-pielęgnacyjne (pobyt w miejscu spełniającym odpowiednie warunki lokalowe, pomoc w podstawowych czynnościach życiowych i opiekę higieniczną, ciepły posiłek i możliwość dowozu uczestników),
  - usługi terapeutyczne (udział w terapii zajęciowej, udział w zajęciach podnoszących/utrzymujących sprawność psychiczną i fizyczną)

· usługi wspomagające (informacja, edukacja, wsparcie i poradnictwo dla uczestników i opiekunów).

2. Działania na rzecz opiekunów faktycznych (nieformalnych) osób potrzebujących wsparcia poprzez uruchomienie centrów wsparcia opiekunów oferujących co najmniej:

· wsparcie edukacyjno-doradcze opiekunów faktycznych (grupy wsparcia, indywidualne poradnictwo, szkolenia i praktyki opiekuńcze, zespołowa asystentura),
· działania zwiększające dostęp opiekunów do informacji nt. możliwości wsparcia, świadczeń itp., ułatwiających opiekę,
· działania informacyjno - edukacyjne kierowane do kadr związanych z opieką nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, zwłaszcza służby zdrowia i pomocy społecznej.

3. Zakres wsparcia może obejmować dodatkowo:

· opiekę wytchnieniową,
· ułatwienia w dostępie opiekunów faktycznych do sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego i medycznego w połączeniu z nauką obsługi i doradztwem,
· wielokierunkowe wsparcie w trybie pilnym osób wymagających opieki w miejscu zamieszkania i ich opiekunów, po pobycie w szpitalu.

- ~~Usługi domowej opieki długoterminowej zgodne z zasadą deinstytucjonalizacji, w tym wykorzystanie modelu DDOM. Zakres: Ośrodek wsparcia (dzienny dom pomocy/klub samopomocy/placówka) oferuje: usługi opiekuńczo - pielęgnacyjne (dowóz uczestników, ciepły posiłek, pomoc w podstawowych czynnościach, opieka higieniczna), usługi aktywizująco - usprawniające (zajęcia terapeutyczne, organizacja czasu wolnego), dodatkowo - usługi otwarte (terenowe), np. w formie dowożenia posiłków lub świadczenia usług opiekuńczych w środowisku zamieszkania, miejsca krótkoterminowego pobytu – do 8 miejsc, itp.~~
- ~~Uruchomienie centrów wsparcia opiekunów oferujących: wsparcie edukacyjno - doradcze: pierwsza pomoc, profilaktyka przeciwodleżynowa, dostęp do informacji umożliwiających poruszanie się po różnych systemach wsparcia, dofinansowań, świadczeń, edukację kadr sektorów zdrowia i pomocy społecznej, usługi „odciążeniowe"/„wytchnieniowe" (w tym w domu) w przypadku okresowego braku możliwości sprawowania opieki przez rodzinę lub potrzeby odpoczynku opiekuna rodzinnego: opieka, pielęgnacja, wyżywienie 24/7 do 2-3 tygodni, wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego i pielęgnacyjnego, w tym doradztwo, instruktaż, wielokierunkową pomoc po zakończonym pobycie w szpitalu, itp.~~

~~Rodzaje działalności gospodarczej przewidywane do wsparcia np.: gastronomia, usługi opiekuńcze, edukacyjne (m.in.: działy PKD 56, 85, 87, 88).~~

Katalog beneficjentów, katalog kosztów kwalifikowalnych oraz poziom i wysokość dofinansowania będą zgodne z zakresem wsparcia określonym dla odpowiadającego im źródła finansowania, w zgodzie z obowiązującymi wytycznymi.

Przedsięwzięcie 2.2 ***Poprawa aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców***

Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji Celu 2: ***Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców***
Źródło finansowania: ***EFS+ (FEM 4 h)***

Uzasadnienie:

Celem realizacji przedsięwzięcia jest przede wszystkim zapewnienie usług aktywnej integracji o charakterze społecznym i zawodowym. Realizacja tego typu działań ma duże znacznie z perspektywy społecznej i indywidualnej, przyczynia się bowiem zarówno do wzmacniania lokalnej społeczności, jak i do rozwoju osobistego mieszkańców, zwłaszcza tych, którzy nie wykorzystują w pełni swojego potencjału zawodowego (np.: osoby wchodzące lub powracające na rynek pracy - ludzie młodzi, kobiety). Realizacja przedsięwzięcia stanowi odpowiedź na wynik konsultacji społecznych wskazujących na potrzebę wzmocnienia aktywizacji społecznej mieszkańców. Poza tym, jest to również ważny element kształtowania lokalnego rynku pracy, który wymagać będzie coraz większej liczby wykwalifikowanych pracowników. Brak tego typu działań stanowić może jedną z kluczowych barier rozwojowych obszaru, w tym również w kontekście pozostałych przedsięwzięć LSR zakładających rozwój usług wypoczynkowych i opiekuńczych. Stworzenie możliwości zdobywania kompetencji zawodowych na terenie Doliny Karpia, stanowić będzie również reakcję na potrzebę ciągłego doskonalenia zawodowego, a jednocześnie ograniczy ryzyko opuszczania terenu LSR przez osoby nie mogące spełnić swoich aspiracji zawodowych na miejscu (zwłaszcza ludzi młodych).
Przedsięwzięcie dedykowane głównie osobom zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wraz z ich otoczeniem oraz osobom biernym zawodowo, w tym ludziom młodym oraz kobietom, zdefiniowanym jako grupa w niekorzystnej sytuacji.

Sposób realizacji:

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekty konkursowe. Taki sposób realizacji zapewni największą inkluzywność oraz możliwość wyboru operacji odpowiadających w największym stopniu zdiagnozowanym potrzebom i celom. Pomoc

przyznawana będzie na zgodne z aktualnymi regulacjami operacje w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej ~~np.:~~
Zakres wsparcia może obejmować m.in:
1. Diagnozę sytuacji problemowej, zasobów, potencjału, predyspozycji i potrzeb danej osoby/rodziny/środowiska
2. Usługi aktywnej integracji o charakterze społecznym, edukacyjnym, zdrowotnym i zawodowym, w tym m.in.:
   - trening kompetencji i umiejętności społecznych~~, zaradności~~, samodzielności, poradnictwo psychologiczne i psychospołeczne,
   - usługi asystenta osoby w kryzysie bezdomności w procesie wychodzenia z bezdomności, asystenta osoby opuszczającej zakład karny w procesie reintegracji, opiekuna usamodzielnienia, asystenta rodziny,
   - oddziaływanie na uczestników oraz otoczenie wzmacniające lub odbudowujące naturalne systemy wsparcia (rodzina, lokalna społeczność),
   - poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy (w tym również w celu uzyskania lepszego zatrudnienia osób pracujących) oraz działania pozwalające na utrzymanie zatrudnienia,
   - kursy i szkolenia zawodowe,
   - działania mające na celu usamodzielnienie wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych lub młodzieżowych ośrodków socjoterapii,
   - usługi o charakterze zdrowotnym (diagnostycznym lub profilaktycznym), mające na celu likwidację lub łagodzenie barier zdrowotnych utrudniających funkcjonowanie w społeczeństwie (jako uzupełnienie innych działań),
   - przygotowanie do podjęcia zatrudnienia (np. staże, praktyki zawodowe, wolontariat), subsydiowane zatrudnienie, zajęcia reintegracji zawodowej u pracodawcy, zatrudnienie wspierane i wspomagane,
   - usługi trenera zatrudnienia wspieranego oraz inne usługi ułatwiające adaptację w środowisku pracy,
   - poprawa kompetencji w zakresie spędzania czasu wolnego i rekreacji oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym (jako uzupełnienie innych działań), itp.
   - inne narzędzia, metody służące aktywizacji społecznej i zawodowej, wynikające ze zidentyfikowanych potrzeb osób obejmowanych wsparciem.

~~Rodzaje działalności gospodarczej przewidywane do wsparcia np.: usługi edukacyjne, doradcze (m.in.: działy PKD 85, 70).~~
Katalog beneficjentów, katalog kosztów kwalifikowalnych oraz poziom i wysokość dofinansowania będą zgodne z zakresem wsparcia określonym dla odpowiadającego im źródła finansowania, w zgodzie z obowiązującymi wytycznymi.

Przedsięwzięcie 2.3 *Srebrna gospodarka*

Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji Celu 2: *Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców*
Źródło finansowania: *PS WPR (zakres wsparcia nr 1 lub 8)*

Uzasadnienie:
Analiza procesów demograficznych nie pozostawia wątpliwości, że jedną z podstawowych grup konsumentów stają się seniorzy. Rosnąca liczba osób starszych łączy się jednocześnie z ogólnym wzrostem siły nabywczej seniorów. Wydatki na usługi i produkty związane z czasem wolnym i wypoczynkiem są coraz bardziej znaczącą pozycją ich budżetów. Wszystkie te czynniki wpływają stymulująco na rozwój tzw. „srebrnej gospodarki" czyli systemu usług i wytwarzania dóbr ukierunkowanego na wykorzystanie potencjału nabywczego osób starszych, a zaspokajający ich potrzeby konsumpcyjne, bytowe oraz zdrowotne. Tego typu sytuacja stwarza dużą szansę dla Doliny Karpia jako obszaru, którego zasoby przyrodnicze i kulturowe, a także dobra lokalizacja w sąsiedztwie dużych aglomeracji pozwalają zabiegać o klientów z tej grupy. Należy jednocześnie zauważyć, że oferta dla seniorów może dotyczyć zarówno obsługi pobytów krótkich (wycieczki, wakacje), jak i długich (np. domy seniora). Rozwój tego typu oferty wiązać się będzie również z powstawaniem usług powiązanych (np.: transport, gastronomia). Srebrna gospodarka to również odpowiedź na problem sezonowości branży wypoczynkowej. Rozwój srebrnej gospodarki będzie miał duże znaczenie nie tylko dla lokalnych przedsiębiorców i osób poszukujących pracy, ale przede wszystkim dla seniorów z terenu Doliny Karpia. Dostęp do usług dedykowanych osobom starszym pozwoli im na większe zaangażowanie w życie społeczne, a tym samym na poprawę jakości życia.
Przedsięwzięcie dedykowane głównie seniorom oraz kobietom, zdefiniowanym jako grupa w niekorzystnej sytuacji.
Przedsięwzięcie szczególnie nastawione na innowacje. Istotą przedsięwzięcia jest wykorzystanie lokalnych zasobów, zwłaszcza przyrodniczych i kulturowych, w niestandardowy sposób związany z tworzeniem nowej na terenie LSR branży – „srebrnej gospodarki".

Sposób realizacji:
Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekty konkursowe. Taki sposób realizacji zapewni największą inkluzywność

oraz możliwość wyboru operacji odpowiadających w największym stopniu zdiagnozowanym potrzebom i celom. Pomoc przyznawana będzie na zgodne z aktualnymi regulacjami operacje dotyczące tzw. srebrnej gospodarki poprzez podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej w zakresie, np.:

- prywatnych domów seniora i domów dziennego pobytu,
- wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego i zdrowotnego,
- transportu specjalistycznego,
- wprowadzania elektronicznych i mobilnych rozwiązań dla seniorów o usługach zdrowotnych, kulturalnych, rekreacyjnych,
- srebrnej turystyki - realizowanych na terenie Doliny Karpia wyjazdów turystycznych dla seniorów,
- organizacji kursów, warsztatów i spotkań dla seniorów rozwijających ich zainteresowania oraz wiedzę z zakresu samodzielnego życia, profilaktyki zdrowotnej i wellness, itp.

Rodzaje działalności gospodarczej przewidywane do wsparcia np.: usługi transportowe, opiekuńcze, wypożyczanie sprzętu, usługi edukacyjne, usługi kosmetyczne i fitness ~~(m.in.: działy PKD 49, 93, 77, 85, 87, 88).~~

Katalog beneficjentów, katalog kosztów kwalifikowalnych oraz poziom i wysokość dofinansowania będą zgodne z zakresem wsparcia określonym dla odpowiadającego im źródła finansowania, w zgodzie z obowiązującymi wytycznymi.

Rysunek 3. *Logika interwencji w ramach celu nr 3*

Przedsięwzięcie 3.1 *Rozwój oferty produktów lokalnych*

Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji Celu 3: *Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej*
Źródło finansowania: *PS WPR (zakres wsparcia nr 1 lub 9)*

Uzasadnienie:

Zgodnie z wynikiem konsultacji społecznych produkty lokalne to jeden z kluczowych zasobów Doliny Karpia, który jednocześnie nie jest jeszcze dostatecznie wykorzystywany. Przykłady innych regionów potwierdzają, że na bazie produktów lokalnych[56] można realizować bardzo skuteczne działania gospodarcze, a także promocyjne. Uzależnione jest to jednak od zapewnienia odpowiedniej oferty zarówno pod względem asortymentu, jak i jakości. Przy braku tego rodzaju oferty aktualnie, realizacja LSR ma doprowadzić do poprawy tej sytuacji. Należy przy tym podkreślić, że rozwój oferty produktów lokalnych stanowić będzie naturalne uzupełnienie działań podejmowanych w Celu 1, związanych z zapewnieniem atrakcyjnej oferty turystycznej. Tego rodzaju synergia wpłynie na wzmocnienie oferty produktowej „Doliny wypoczynku". Rozwój produktów lokalnych to również szansa dla wielu mieszkańców na realizację swojej pasji oraz zapewnienie dochodu. W rezultacie, pozytywne skutki odczuwane będą zarówno na poziomie indywidualnym poszczególnych mieszkańców, jak i zbiorowym, całej społeczności Doliny Karpia.

Przedsięwzięcie szczególnie nastawione na innowacje. Istotą przedsięwzięcia jest wykorzystanie unikalnych i charakterystycznych tylko dla Doliny Karpia lokalnych zasobów, zwłaszcza przyrodniczych i kulturowych – ich wykorzystanie spowoduje, że przyjęte rozwiązania będą charakteryzowały się wysokim poziomem innowacyjności.

Sposób realizacji:

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekty konkursowe. Taki sposób realizacji zapewni największą inkluzywność oraz możliwość wyboru operacji odpowiadających w największym stopniu zdiagnozowanym potrzebom i celom. Pomoc

[56] Przez „produkt lokalny" należy rozumieć wyrób lub usługę, z którą utożsamiają się mieszkańcy obszaru LSR ~~i która znajduje się na prowadzonej przez LGD liście~~, produkowan~~a~~e w sposób przyjazny dla środowiska, z surowców lokalnie dostępnych.

przyznawana będzie na zgodne z aktualnymi regulacjami operacje w zakresie rozwoju oferty produktów lokalnych, np.:

- półprodukty lub surowce wykorzystywane do przygotowania produktów lokalnych,
- wyposażenie, urządzenia, oprogramowanie lub części wykorzystywane do przygotowania produktów lokalnych,
- budowa, przebudowa, remont lub modernizacja przestrzeni wykorzystywanej do przygotowania produktów lokalnych,
- udział w szkoleniach, kursach, warsztatach, stażach lub wizytach studyjnych zapewniających kompetencje potrzebne do przygotowania produktów lokalnych, itp.

Rodzaje działalności gospodarczej przewidywane do wsparcia np.: produkcja produktów lokalnych, gastronomia, sprzedaż detaliczna, działalność rekreacyjna i wypoczynkowa ~~(m.in.: działy PKD 10, 31, 32, 47, 56, 93).~~
Katalog beneficjentów, katalog kosztów kwalifikowalnych oraz poziom i wysokość dofinansowania będą zgodne z zakresem wsparcia określonym dla odpowiadającego im źródła finansowania, w zgodzie z obowiązującymi wytycznymi.

Przedsięwzięcie 3.2 ***Wzrost zainteresowania kulturą i produktami lokalnymi***

Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji Celu 3: ***Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej***
Źródło finansowania: ***PS WPR (zakres wsparcia nr 7, 8 lub 9)***

Uzasadnienie:
Produkty lokalne to bardzo atrakcyjny i skuteczny nośnik informacji. Wykorzystanie produktów lokalnych jako swego rodzaju wizytówki Doliny Karpia wpłynie na wzrost zainteresowania ofertą wypoczynkową oraz zwiększenie rozpoznawalności „Doliny wypoczynku". Co ważne, dzięki zaangażowaniu wielu osób zajmujących się produktami lokalnymi gwarantują one bardzo dobrą relację między nakładami, a efektami. Przedsięwzięcie 3.2 należy więc traktować jako uzupełnienie P 3.1 i dopełnienie pozostałych przedsięwzięć (z Celu 1) związanych z rozwojem potencjału wypoczynkowego Doliny Karpia. Pozytywne efekty promocji lokalnej kultury i produktów dotyczyć będą nie tylko turystów i branży wypoczynkowej, ale również mieszkańców terenu LSR. Jak już to potwierdziły dotychczasowe doświadczenia LGD, działania związane z produktami lokalnymi i dziedzictwem lokalnym przyczyniają się do wzrostu aktywności i więzi społecznych. Rozwój lokalnego dziedzictwa kulturowego to również skuteczny sposób na budowanie tożsamości mieszkańców, zwłaszcza nowo przybyłych, a także poprawienie komunikacji międzypokoleniowej (ludzie młodzi i seniorzy).
Przedsięwzięcie szczególnie nastawione na innowacje. Istotą przedsięwzięcia jest wykorzystanie unikalnych i charakterystycznych tylko dla Doliny Karpia lokalnych zasobów, zwłaszcza przyrodniczych i kulturowych – ich wykorzystanie spowoduje, że przyjęte rozwiązania będą charakteryzowały się wysokim poziomem innowacyjności.

Sposób realizacji:
Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekty grantowe i operacje własne. Realizacja grantów umożliwi dywersyfikację wnioskodawców oraz włączenie we wdrażanie LSR podmiotów o ograniczonym potencjale finansowym. Operacje własne natomiast zapewniają dużą skuteczność i sprawność w osiąganiu efektów o charakterze horyzontalnym, a jednocześnie priorytetowych dla LGD. Pomoc przyznawana będzie na zgodne z aktualnymi regulacjami operacje w zakresie rozwoju zainteresowania kulturą i produktami lokalnymi, np.:

- organizacji wydarzeń kulturalnych i informacyjnych,
- działań aktywizujących lokalne społeczności w ramach realizacji programu marki lokalnej Dolina Karpia,
- organizacji konkursów, targów i wystaw dedykowanych produktom lokalnym i dziedzictwu kulturowemu Doliny Karpia,
- działań edukacyjnych oraz szkoleniowych z wykorzystaniem produktów lokalnych i dziedzictwa kulturowego Doliny Karpia,
- wymiany doświadczeń i współpracy z podmiotami zajmującymi się produktami lokalnymi lub dziedzictwem kulturowym,
- zakupu wyposażenia niezbędnego do realizacji działań związanych z rozwojem rozpoznawalności produktów lokalnych i dziedzictwa kulturowego, itp.

Katalog beneficjentów, katalog kosztów kwalifikowalnych oraz poziom i wysokość dofinansowania będą zgodne z zakresem wsparcia określonym dla odpowiadającego im źródła finansowania, w zgodzie z obowiązującymi wytycznymi.

Tabela 27. *Przedsięwzięcia w ramach Celu 1*

Budżet (w EUR)	**Przedsięwzięcia w ramach C.1:** *Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej*	**Grupy docelowe**	**Sposób realizacji** (konkurs, projekt grantowy, operacje realizowane w partnerstwie, operacja własna, animacja itp.)

1 378 757 EUR *(EFRR):* *- liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem (1 103 005,60 EUR)* *- długość wspartych szlaków turystycznych (275 751,40 EUR)* ~~1 628 757 EUR (PS WPR: 250 000 EUR EFRR: 1 378 757 EUR)~~	P1.1 Rozwój infrastruktury wypoczynkowej - FEW	•mieszkańcy woj. małopolskiego (w tym Doliny Karpia) i turyści, •JSFP, w tym JST.	konkurs, w tym operacje realizowane w partnerstwie
250 000 EUR *(PS WPR)*	P1.1 Rozwój infrastruktury wypoczynkowej – PS WPR	•mieszkańcy woj. małopolskiego (w tym Doliny Karpia) i turyści, •JSFP, w tym JST.	konkurs, w tym operacje realizowane w partnerstwie
198 000 EUR *(PS WPR)*	P1.2 Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych	•mieszkańcy Doliny Karpia (w tym seniorzy i młodzi) i turyści, •dzieci i młodzież szkolna korzystająca z oferty edukacyjnej, •seniorzy i niepełnosprawni oraz ich otoczenie (gospodarstwa opiekuńcze), •rolnicy, w tym rybacy i ich rodziny.	konkurs
495 000 EUR (PS WPR)	P1.3 Rozwój oferty usługowej w zakresie wypoczynku - premia	•komercyjne i niekomercyjne podmioty organizujące ruch turystyczny/wydarzenia kulturalne •dzieci i młodzież szkolna korzystająca z innowacyjnej oferty edukacyjnej, •członkowie organizacji pozarządowych, •lokalni przedsiębiorcy.	konkurs
805 500 EURO (PS WPR)	P1.3 Rozwój oferty usługowej w zakresie wypoczynku – rozwój	•komercyjne i niekomercyjne podmioty organizujące ruch turystyczny/wydarzenia kulturalne •dzieci i młodzież szkolna korzystająca z innowacyjnej oferty edukacyjnej, •członkowie organizacji pozarządowych, •lokalni przedsiębiorcy.	konkurs

Tabela 28. *Przedsięwzięcia w ramach Celu 2*

Budżet (w EUR)	**Przedsięwzięcia w ramach C.2:** *Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców*	**Grupy docelowe**	**Sposób realizacji** (konkurs, projekt grantowy, operacje realizowane w partnerstwie, operacja własna, animacja itp.)
483 479 EUR *(EFS+)*	P 2.1 Zapewnienie opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących	•osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i ich otoczenie (w tym rodziny), •osoby z niepełnosprawnościami i ich otoczenie, •osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (w tym z powodu wieku, stanu zdrowia, niepełnosprawności) i ich otoczenie, •opiekunowie nieformalni osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.	konkurs, w tym operacje realizowane w partnerstwie
150 000 EUR *(EFS+)*	P 2.2 Poprawa aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców	•osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, osoby bierne zawodowo, •otoczenie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (w tym rodziny).	konkurs, w tym operacje realizowane w partnerstwie
264 000 EUR	P 2.3 Srebrna gospodarka	•seniorzy i ich otoczenie, turyści,	konkurs

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2: *Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców*	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacje realizowane w partnerstwie, operacja własna, animacja itp.)
(PS WPR)		•komercyjne i niekomercyjne podmioty świadczące usługi na rzecz seniorów, •lokalni przedsiębiorcy.	

Tabela 29. *Przedsięwzięcia w ramach Celu 3*

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.3: *Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej*	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacje realizowane w partnerstwie, operacja własna, animacja itp.)
180 000 EUR *(PS WPR)*	P 3.1 Rozwój oferty produktów lokalnych	•twórcy i dystrybutorzy produktów lokalnych, •mieszkańcy Doliny Karpia i turyści, •lokalni przedsiębiorcy.	konkurs
309 500 EUR *(PS WPR)*	P 3.2 Wzrost zainteresowania kulturą i produktami lokalnymi	•twórcy i dystrybutorzy produktów lokalnych, •mieszkańcy Doliny Karpia i turyści, •członkowie organizacji pozarządowych, zespołów ludowych i artystycznych, •komercyjne i niekomercyjne podmioty organizujące ruch turystyczny/wydarzenia kulturalne.	operacja własna, projekt grantowy, ~~w tym operacje realizowane w partnerstwie~~

6.4 Specyfikacja wskaźników

Każdy z zastosowanych w LSR wskaźników dedykowany jest do konkretnego celu i przedsięwzięcia. Wszystkie wskaźniki spełniają wymóg mierzalności i weryfikowalności, a ich planowane wartości przedstawiono w poniższej tabeli. Harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników zawarto w Planie działania (Rozdział VIII).

Tabela 30. *Uzasadnienie wyboru wskaźników*

Cel	Nazwa	Wskaźnik
Cel 1	Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej	· **R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich:** nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR (wartość: 25 sztuk) · **R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie**: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (wartość: 88 315 osób) · **RCR 077:** liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem (wartość: 5 000 osób)
P 1.1	Rozwój infrastruktury wypoczynkowej	· **RCO 077** - liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem (wartość: 8 sztuk) · **PLRO 135** – długość wspartych szlaków turystycznych (wartość: 20 km) · **Liczba** nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (wartość: 5 sztuk)
P 1.2	Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych	· Liczba operacji polegających na zapewnieniu atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych (wartość: 6 sztuk)
P 1.3	Rozwój oferty usługowej w zakresie wypoczynku	· Liczba operacji polegających na podejmowaniu działalności gospodarczej w zakresie wypoczynku (wartość: 15 sztuk) · Liczba operacji polegających na rozwijaniu już istniejących działalności gospodarczych w zakresie wypoczynku (wartość: 10 sztuk)

Cel	Nazwa	Wskaźnik
Cel 2	Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców	· **R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich:** nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR (wartość: 3 sztuki) ~~· **R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie**: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (wartość: 300 osób)~~ · **PLKLCR02** - liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej (wartość: 1 sztuka) · **PLKLCR03** - liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług (wartość: 4 sztuki) · **EECR03** – liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (wartość: 40 osób) · **PLHILCR01** – liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu (wartość: 40 osób)
P 2.1	Zapewnienie opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących	· **PLKLCO02** – liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie (wartość: 100 osób)
P 2.2	Poprawa aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców	· **EECO02+04** – liczba osób niezatrudnionych objętych wsparciem w programie (wartość: 40 osób) ~~· **EECO17** – liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie (wartość: 40 osób)~~
P 2.3	Srebrna gospodarka	· Liczba operacji w zakresie srebrnej gospodarki (wartość: 3 sztuki)
Cel 3	Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	· **R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom:** liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami (wartość: ~~2860~~ 3400 osób) · **R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich:** nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR (wartość: 4 sztuki)
P 3.1	Rozwój oferty produktów lokalnych	· Liczba operacji w zakresie rozwoju oferty produktów lokalnych (wartość: 4 sztuki)
P 3.2	Wzrost zainteresowania kulturą i produktami lokalnymi	~~· Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub produktów lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR (wartość: 19 sztuk)~~ · Liczba działań wspierających kulturę lub produkty lokalne, które otrzymały wsparcie w ramach LSR (wartość: 35 sztuk)

Źródło: Opracowanie własne

VII. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

7.1 Ogólna charakterystyka

Rozwiązania formalno-instytucjonalne przyjęte w LGD opierają się na trzech kluczowych założeniach, które zdeterminowały sposób powstawania poszczególnych procedur:

- zapewnienie zgodności z wymogami konkursu na wybór LSR[57] oraz przepisów Ustawy Prawo o Stowarzyszeniach,
- uwzględnienie wyników konsultacji społecznych,
- wykorzystanie doświadczeń poprzedniego okresu programowania, w tym zwłaszcza wyników ewaluacji.

W rezultacie, proces formułowania procedur i regulacji wewnętrznych podzielono na trzy etapy. W pierwszym etapie dokonano gruntownej analizy wymogów konkursowych, a także aktualnych oraz projektowanych regulacji i wytycznych dotyczących wdrażania LSR. Efektem tej analizy było uwzględnienie wszystkich wymogów obligatoryjnych oraz identyfikacja tych wymogów fakultatywnych, które najlepiej pasują do specyfiki LGD. Podczas etapu drugiego przeprowadzono konsultacje projektowanych rozwiązań z lokalną społecznością, w tym z podmiotami uczestniczącymi we wdrażaniu poprzedniej strategii oraz

[57]W tym zgodności z kryteriami wyboru projektów ustanowionych dla programu regionalnego.

z przedstawicielami osób z grup „o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji. Kluczowym punktem tych konsultacji była kwestia sformułowania kryteriów wyboru operacji. Zebrane opinie i wnioski pozwoliły na przyjęcie ostatecznej wersji katalogu kryteriów. Ostatni trzeci etap prac, polegał na skodyfikowaniu wypracowanych rozwiązań formalno-instytucjonalnych i ich weryfikacji przez radcę prawnego. W wyniku tych prac, w okresie wdrażania 2023-2027, w LGD będą funkcjonowały następujące procedury[58]:

1. Procedura oceny i wyboru operacji,
2. Procedura oceny i wyboru oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców,
3. ~~Procedura oceny i wyboru operacji własnych LGD,~~
4. Procedura ustalania lub aktualizacji kryteriów wyboru operacji,
5. Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu,
6. Procedura aktualizacji LSR.

Ad 1) Procedura oceny i wyboru operacji
Jest to podstawowa procedura regulująca zasady i tryb przeprowadzania naboru wniosków oraz oceny operacji realizowanych przez LGD oraz podmioty inne niż LGD. Procedura reguluje postępowanie poszczególnych organów i Biura LGD, począwszy od podjęcia czynności zmierzających do ogłoszenia naboru wniosków, poprzez wybór operacji i rozpatrywanie ewentualnych protestów. Czynności Rady zostały uregulowane w taki sposób, aby nie powielać niepotrzebnie treści zawartych już w Regulaminie Rady.

Ad 2) Procedura oceny i wyboru oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców
Procedura reguluje zasady i tryb realizacji projektów grantowych. Podobnie jak w przypadku poprzedniej procedury, czynności Rady zostały uregulowane w taki sposób, aby nie powielać treści zawartych już w Regulaminie Rady. Procedura ta reguluje postępowanie poszczególnych organów i Biura LGD w poniższym zakresie: *•Ogłaszanie naboru, •Składanie i wycofywanie wniosków, •Rejestrowanie wniosków, •Wstępna formalna weryfikacja wniosku, •Wezwania do wprowadzenia zmian we wniosku, •Ocena i wybór grantobiorców, •Informacja dla grantobiorców, •Procedura odwoławcza, •Publikacja ostatecznej listy grantobiorców, •Przekazanie dokumentów do zarządu województwa.*

~~**Ad 3) Procedura oceny i wyboru operacji własnych LGD**~~
~~W procedurze określono zasady i tryb przeprowadzania wyboru operacji własnych LGD. Procedura natomiast nie reguluje przeprowadzania naborów wniosków, która została uregulowana w odrębnych dokumentach. Czynności Rady zostały uregulowane w taki sposób, aby nie powielać niepotrzebnie treści zawartych już w Regulaminie Rady.~~

Ad 4) Procedura ustalania lub aktualizacji kryteriów wyboru operacji
Procedura reguluje zasady i tryb ustalania, a następnie aktualizacji kryteriów wyboru operacji stosowanych w związku z wdrażaniem LSR. Należy podkreślić, że przyjęte rozwiązania uwzględniają stosowanie mechanizmów konsultacji społecznych. Rozwiązania te okazały się bardzo skuteczne w poprzednim okresie programowania i będą kontynuowane w przyszłości.

Ad 5) Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu
Stosowana przez LGD procedura określa zasady, tryb, terminy, zakres przedmiotowy oraz uczestników procesu monitoringu i ewaluacji. Zawarte w dokumencie informacje odnoszą się zarówno do oceny wdrażania LSR, jak i funkcjonowania LGD.

Ad 6) Procedura aktualizacji LSR
W procedurze określono tryb i zasady aktualizacji LSR. Podobnie jak w przypadku procedury aktualizacji kryteriów wyboru operacji, także i w tej regulacji zakłada się bardzo szerokie stosowanie mechanizmów konsultacji społecznych.

Kluczowe znacznie dla sposobu organizacji pracy LGD, a zwłaszcza dla wyboru operacji mają poza ww. procedurami także następujące regulacje wewnętrzne, których opis znajduje się w Rozdziale I:

1. *Statut Stowarzyszenia* - określający zasady i tryb funkcjonowania LGD.

[58]Zgodne z aktualnymi wytycznymi dot. wdrażania LSR.

2. *Regulamin Walnego Zebrania Członków* - opisujący sposób funkcjonowania najwyższego organu stowarzyszenia.
3. *Regulamin Rady* - najbardziej istotny z perspektywy wyboru i oceny operacji dokument wewnętrzny LGD.
4. *Regulamin Komisji Rewizyjnej* - regulujący sposób funkcjonowania organu kontrolnego w stowarzyszeniu.
5. *Regulamin Zarządu* - opisujący zasady i tryb działania organu realizującego funkcje kierownicze i zarządzające w LGD.
6. *Regulamin Biura* - określający zasady i tryb funkcjonowania Biura LGD, w tym kwestie zakresu obowiązków pracowników oraz sposób oceny i metodykę świadczonych przez nich usług doradczych i animizujących.

7.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów

Decydujące znaczenie dla ostatecznego kształtu kryteriów wyboru operacji miały opinie zebrane podczas konsultacji społecznych. Proces ten składał się z dwóch głównych etapów. Po pierwsze, opinie mieszkańców i liderów opinii zdecydowały o wynikach diagnozy obszaru i analizy SWOT. Na podstawie tych analiz przygotowano projekt kryteriów, który następnie, w drugim etapie konsultacji, został zaprezentowany mieszkańcom oraz Grupie Roboczej ds. LSR. W rezultacie, opracowana i przyjęta została ostateczna wersja kryteriów. Warto jednocześnie podkreślić, że istotne znaczenie dla przebiegu prac nad kryteriami miały doświadczenia LGD z poprzedniego okresu programowania. To właśnie w wyniku tych doświadczeń zdecydowano o wyodrębnieniu trzech głównych rodzajów kryteriów:

1. *Kryteria zgodności z LSR* - są to kryteria, które muszą być bezwzględnie spełnione przez każdą operację wybraną do realizacji. Należą do nich:
   - realizacja co najmniej jednego celu oraz podniesienie wartości co najmniej jednego wskaźnika produktu przypisanego do przedsięwzięcia objętego naborem, o co najmniej jedną jednostkę miary,
   - zgodność z wymogami PS WPR, EFRR, EFS+ oraz LSR.
2. *Kryteria podstawowe* - są to kryteria wyboru operacji, ~~takie same dla wszystkich celów zaplanowanych w LSR~~ wybierane każdorazowo spośród katalogu kryteriów podstawowych.
3. *Kryteria premiujące* - są to kryteria wyróżniające poszczególne przedsięwzięcia. Ich zastosowanie ma spowodować wybór operacji o szczególnym znaczeniu dla LSR.

Z uwagi na wielofunduszowy charakter LSR, w toku prac nad strategią zapewniono jednocześnie spełnienie wymogu konkursowego o zgodności z kryteriami wyboru projektów ustanowionych dla programu regionalnego w odniesieniu do danego typu projektu i właściwego funduszu (EFRR lub EFS+). Tym samym, LGD jest w stanie oświadczyć, że projekty wskazane w LSR będą wybierane zgodnie z zasadami i warunkami obowiązującymi dla EFS+ i EFRR, a także promowane będą projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus.

~~Szczegółowy wykaz~~ Katalog właściwych do zastosowania ~~wszystkich przyjętych~~ kryteriów wyboru wraz z informacją o ich powiązaniu z wynikami diagnozy oraz celami i wskaźnikami ilustrują poniższe tabele.

Tabela 31. *Katalog właściwych do zastosowania kryteriów podstawowych ~~Kryteria podstawowe~~: powiązanie z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami*

Kryterium	Wynik diagnozy	Przykładowe zastosowanie (cele)	Wskaźniki[59]
Innowacyjność	Kryterium jest spójne z wnioskami konsultacji o potrzebie preferowania operacji/zadań wprowadzających innowacyjne rozwiązania na obszarze Doliny Karpia. Poza tym, jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy z atrakcyjnością obszaru na tle regionów konkurencyjnych. Rozdział 4.2; 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium podstawowe dla wszystkich przedsięwzięć.	·R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom, ·Liczba operacji w zakresie rozwoju oferty produktów lokalnych.
Wkład własny	Kryterium zgłaszane podczas konsultacji z liderami opinii jako sprawdzony mechanizm wyboru dobrej jakości operacji/zadań. Poza tym, ma zapewnić wybór podmiotów zdolnych do realizacji projektu. Stanowi tym samym odpowiedź na problem ograniczonego potencjału finansowego potencjalnych wnioskodawców. Poza tym, pozwala na zwiększenie środków na realizację LSR. Rozdział 4.2; 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium podstawowe dla wszystkich przedsięwzięć.	·R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, ·Liczba operacji w zakresie rozwoju oferty produktów lokalnych.
Racjonalność kosztów	Kryterium stanowi odpowiedź na zgłaszane obawy o nieefektywność wydatkowania środków w ramach części operacji/zadań. W rezultacie preferowane będą operacje, w których racjonalność kosztów jest uzasadniona, a ich wysokość potwierdzona. Stanowi również odpowiedź na problem ograniczonego potencjału finansowego potencjalnych wnioskodawców. Rozdział 4.2; 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium podstawowe dla wszystkich przedsięwzięć.	·R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, ·Liczba operacji polegających na zapewnieniu atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych.
Gotowość do realizacji	Kryterium stanowi odpowiedź na problem zidentyfikowany w poprzednim okresie, a polegający na składaniu wniosków niskiej jakości. Celem kryterium jest spełnienie postulatu z konsultacji o wybieraniu operacji/zadań najbardziej zaawansowanych do realizacji. Stanowi również odpowiedź na postulat koncentracji na najważniejszych i najlepszych działaniach w ramach LSR. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR, analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium podstawowe dla wszystkich przedsięwzięć.	·R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, ·Liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.
Analiza potrzeb	Kryterium jest spójne z wnioskami konsultacji o potrzebie preferowania operacji/zadań stanowiących odpowiedź na rzeczywiste potrzeby potencjalnych odbiorców. Stanowi również odpowiedź na postulat koncentracji na najważniejszych i najlepszych działaniach w ramach LSR. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium podstawowe dla wszystkich przedsięwzięć.	·R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie, ·Liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.
Przeciwdziałanie zmianom klimatu	Kryterium stanowi odpowiedź na postulaty zgłaszane przez mieszkańców (zwłaszcza ludzi młodych). Jest też spójne z wynikiem analiz wskazujących na to, że środowisko przyrodnicze stanowi podstawowy zasób i szansę rozwojową obszaru LSR. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza mocnych stron i szans w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium podstawowe dla wszystkich przedsięwzięć.	·R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom, ·Liczba operacji polegających na zapewnieniu atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych.

[59]W celu zapewnienia komplementarności i efektu synergii w większości przypadków kryterium odwołuje się bezpośrednio lub pośrednio do więcej niż jednego wskaźnika. W tabeli wskazano jednak maksymalnie dwa przykładowe wskaźniki: rezultatu oraz produktu.

Kryterium	Wynik diagnozy	Przykładowe zastosowanie (cele)	Wskaźniki[59]
Realizacja przez osoby z grup o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR, w tym z grup w niekorzystnej sytuacji	Kryterium jest bezpośrednim nawiązaniem do wyników konsultacji społecznych wskazujących na potrzebę wspierania osób z grup o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR, w tym z grup w niekorzystnej sytuacji. Rozdział 3.2, 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium podstawowe dla wszystkich przedsięwzięć.	·R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, ·Liczba operacji w zakresie srebrnej gospodarki.

Tabela 32. *Katalog właściwych do zastosowania kryteriów premiujących ~~Kryteria premiujące~~: powiązanie z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami*

Kryterium	Wynik diagnozy	Przykładowe zastosowanie (cele)	Wskaźniki[60]
Projekty dla osób w niekorzystnej sytuacji	Kryterium jest spójne z wnioskami konsultacji o potrzebie preferowania operacji/zadań, których kluczowymi odbiorcami będą osoby w niekorzystnej sytuacji (tj. kobiety). Poza tym, jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy społeczne i gospodarcze dotyczące tej właśnie grupy osób. Rozdział 4.2; 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 2.1, P 2.2, P 2.3, P 3.2	·PLKLCR02 - liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej, ·PLKLCO02 – liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie.
Aktywizacja seniorów i ludzi młodych	Kryterium stanowi odpowiedź na zgłaszane podczas konsultacji postulaty o potrzebie mocniejszego wsparcia ludzi młodych i seniorów. W rezultacie posiedzenia Grupy Roboczej ds. LSR podjęto więc decyzję o ustanowieniu kryterium preferującego operacje/zadania, których kluczowymi odbiorcami będą seniorzy lub ludzie młodzi. Kryterium jest również odpowiedzią na diagnozowane problemy społeczne i gospodarcze dotyczące tych właśnie grup osób. Rozdział 4.2; 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 2.1, P 2.2, P 2.3, P 3.2	·PLKLCR02 - liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej, ·Liczba operacji w zakresie srebrnej gospodarki.
System Identyfikacji Wizualnej Doliny Karpia	Kryterium jest odpowiedzią na artykułowaną przez uczestników konsultacji, a zwłaszcza członków LGD, potrzebę rozwijania potencjału związanego z Systemem Identyfikacji Wizualnej Doliny Karpia. Jest też spójne z wynikiem analiz wskazujących na to, że marka „Doliny Karpia" stanowi istotny zasób i szanse rozwojowe obszaru LSR. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza mocnych stron i szans w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 1.1, P 3.1, P 3.2	·R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom, ~~- Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub produktów lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR.~~ -Liczba działań wspierających kulturę lub produkty lokalne, które otrzymały wsparcie w ramach LSR.

[60]W celu zapewnienia komplementarności i efektu synergii w większości przypadków kryterium odwołuje się bezpośrednio lub pośrednio do więcej niż jednego wskaźnika. W tabeli wskazano jednak maksymalnie dwa przykładowe wskaźniki; rezultatu oraz produktu.

Kryterium	Wynik diagnozy	Przykładowe zastosowanie	Wskaźniki[60]
Zakres operacji	Kryterium jest bezpośrednim nawiązaniem do wyników diagnozy wskazującej na duży i wciąż niedostatecznie wykorzystany potencjał związany ze wsparciem pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych, zwłaszcza w zakresie funkcji wypoczynkowych. W efekcie tych informacji Grupa Robocza ds. LSR podjęła decyzję o preferowaniu operacji realizowanych w zakresie gospodarstw opiekuńczych i zagród edukacyjnych oraz w mniejszym stopniu – agroturystyki. Rozdział 3.2, 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 1.2	·R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, ·Liczba operacji polegających na zapewnieniu atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych.
Spójność wewnętrzna Doliny Karpia	Kryterium stanowi odpowiedź na zdiagnozowaną podczas prac analitycznych i konsultacji potrzebę koncentracji na najważniejszych działaniach w ramach LSR, tak aby uniknąć ryzyka rozproszenia środków. Celem kryterium jest wybór operacji zapewniających jak największy efekt synergii. Stanowi również odpowiedź na postulat mieszkańców dotyczący wykorzystania potencjału wynikającego ze spojności przestrzennej obszaru LSR. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR oraz analizę słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 1.1	·R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie, ·Liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.
Partnerstwo marki lokalnej Dolina Karpia	Kryterium jest odpowiedzią na artykułowaną przez uczestników konsultacji, a zwłaszcza członków LGD, potrzebę rozwijania potencjału związanego z marką „Dolina Karpia". Jest też spójne z wynikiem analiz wskazujących na to, że marka „Dolina Karpia" stanowi istotny zasób i szanse rozwojowe obszaru LSR. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza mocnych stron i szans w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 1.2, P 1.3, P 3.1	·R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie, ·Liczba operacji polegających na zapewnieniu atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych.
Przygotowanie wnioskodawcy	Kryterium ma zapewnić wybór operacji/zadań wyróżniających się pod względem jakości, dojrzałości i gotowości do realizacji. W tym celu, weryfikowane będzie przygotowanie wnioskodawców do prowadzenia operacji pod kątem ich kwalifikacji lub doświadczenia. Jest to odpowiedź m.in. na problem słabego potencjału organizacyjnego w zakresie samodzielnego finansowania i organizacji inicjatyw i inwestycji lokalnych. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza mocnych stron i szans w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 1.2, P 1.3, P 2.3, P 3.1	·R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, ·Liczba operacji polegających na zapewnieniu atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych.
Praca dla osób w niekorzystnej sytuacji	Kryterium jest spójne z wnioskami z konsultacji o potrzebie preferowania operacji, których kluczowymi odbiorcami będą osoby w niekorzystnej sytuacji (tj. kobiety). Poza tym, jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy społeczne i gospodarcze dotyczące tej właśnie grupy osób. Rozdział 4.2; 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące P 1.3, P 2.3, P 3.1	·R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, ·Liczba operacji w zakresie srebrnej gospodarki.
Wykorzystanie lokalnych zasobów	Kryterium stanowi odpowiedź na zdiagnozowane problemy ekonomiczne i społeczne obszaru LSR. Wykorzystywanie lokalnych zasobów ma wpłynąć pozytywnie na lokalnych przedsiębiorców oraz poprawić tożsamość lokalną. Poza tym, dzięki wykorzystaniu unikalnych zasobów Doliny Karpia, stanowi element zapewniający realizację postulatu z konsultacji o preferowaniu operacji/zadań wprowadzających innowacyjne rozwiązania na obszarze Doliny Karpia. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza mocnych stron i szans w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 1.2, P 1.3, P 3.1, P 3.2	·R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, ~~·Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub produktów lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR.~~ ·Liczba działań wspierających kulturę lub produkty lokalne, które otrzymały wsparcie w ramach LSR.

Kryterium	Wynik diagnozy	Przykładowe zastosowanie	Wskaźniki[60]
Partnerstwo	Kryterium ma zapewnić szeroki zakres oddziaływania na terenie LSR, zwłaszcza w kontekście zdiagnozowanych różnic między poszczególnymi gminami i grupami społecznymi oraz deficytów komunikacyjnych pomiędzy poszczególnymi interesariuszami. Rozdział 3.2, 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza mocnych stron i szans w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 1.1, P.2.1, P.2.2, ~~P 3.2~~	·R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie, ~~·Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub produktów lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR.~~ ·Liczba działań wspierających kulturę lub produkty lokalne, które otrzymały wsparcie w ramach LSR.
Promocja marki lokalnej Dolina Karpia	Kryterium jest jednym z kilku komplementarnych działań (w tym innych kryteriów), które stanowią odpowiedź na artykułowaną przez uczestników konsultacji, a zwłaszcza członków LGD, potrzebę rozwijania potencjału związanego z marką „Dolina Karpia". Jest też spójne z wynikiem analiz wskazujących na to, że marka „Dolina Karpia" stanowi istotny zasób i szanse rozwojowe obszaru LSR. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza mocnych stron i szans w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 3.2	·R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom, ~~·Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub produktów lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR.~~ ·Liczba działań wspierających kulturę lub produkty lokalne, które otrzymały wsparcie w ramach LSR.
Aktywna turystyka	Kryterium jest bezpośrednim nawiązaniem do zdiagnozowanej podczas konsultacji i opisanej w LSR potrzeby dywersyfikacji oferty turystycznej i poprawy atrakcyjności oferty spędzania wolnego czasu. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza mocnych stron i szans w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 1.1, P 1.3	·RCR077: liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem, ·Liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.
Oferta kulturalna	Kryterium jest odpowiedzią na wynik konsultacji wskazujący na deficyty w zakresie podaży atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza mocnych stron i szans w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 1.1	·RCR077: liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem, ·Liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.
Dostępność usług	Kryterium jest bezpośrednim nawiązaniem do wyników konsultacji społecznych wskazujących na potrzebę wspierania osób z grup o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR, w tym zwłaszcza z grup w niekorzystnej sytuacji. Preferowane będą operacje realizowane przez podmioty oferujące wsparcie całodobowe dla osób objętych usługą. Rozdział 3.2, 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 2.1 i P 2.3	~~·R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie~~ ·R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, ·Liczba operacji w zakresie srebrnej gospodarki.

Zasada transparentności i partycypacyjności w zakresie kryteriów wyboru operacji dotyczy również ich zmiany. Zgodnie ze stosowaną przez LGD *Procedurą ustalania lub aktualizacji kryteriów wyboru* proces konsultacji społecznych jest niezbędny również na etapie aktualizacji kryteriów. Zarząd zobowiązany jest do konsultacji treści projektu aktualizacji kryteriów z Radą, członkami LGD i lokalną społecznością. Konsultacje z Radą polegają na przesłaniu do Przewodniczącego Rady projektu aktualizacji kryteriów oraz wyznaczeniu terminu na ustosunkowanie się do tego projektu. Przewodniczący Rady konsultuje treść projektu aktualizacji kryteriów z Członkami Rady i w terminie wyznaczonym przez Zarząd przedstawia pisemne stanowisko Rady na ten temat. Natomiast konsultacje z członkami LGD i społecznością polegają na wykorzystywaniu rozwiązań, których skuteczność została pozytywnie zweryfikowana podczas poprzedniego okresu programowania:

- *e-konsultacje* - publikacja na stronie internetowej oraz w mediach społecznościowych LGD projektu aktualizacji kryteriów wraz z uzasadnieniem wprowadzanych zmian, z możliwością zgłaszania przez zainteresowane osoby uwag do projektu,
- *mailing* - obligatoryjna dystrybucja (tradycyjnie lub e-mail) informacji o planowanej aktualizacji kryteriów wśród członków Stowarzyszenia Dolina Karpia oraz członków Grupy Roboczej ds. LSR uczestniczących w przygotowaniu strategii. Aktualizacja kryteriów dopiero po upływie co najmniej tygodniowego terminu na składanie uwag,
- *spotkania konsultacyjne* - przeprowadzenie co najmniej jednego otwartego spotkania informacyjno - konsultacyjnego dotyczącego aktualizacji kryteriów. Tego rodzaju spotkania są szczególnie istotne dla osób wykluczonych cyfrowo, tj. przede wszystkim seniorów. Dlatego właśnie LGD konsekwentnie podejmuje tego rodzaju działania,
- *wywiady indywidualne* - wywiady z liderami opinii i przedstawicielami poszczególnych grup docelowych, ze szczególnym uwzględnieniem osób z grup „o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup w niekorzystnej sytuacji.

7.3 Inkluzywność i podejście partnerskie

- **Inkluzywność**

W wyniku procesu konsultacji zidentyfikowano grupę osób w niekorzystnej sytuacji (kobiety) oraz osoby z grup szczególnie istotnych dla obszaru LSR (ludzie młodzi, seniorzy, rybacy). Tego rodzaju osoby wymagają szczególnego wsparcia w operacjach realizowanych w ramach LSR. Diagnoza ta znalazła swoje odzwierciedlenie w kryteriach wyboru, z których część ma zapewnić konkretne wsparcie dla tych właśnie grup z terenu LSR. Potwierdzają to następujące przykłady:

- *Realizacja przez osoby z grup o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR, w tym z grup w niekorzystnej sytuacji* - preferowane będą operacje realizowane przez osoby z grup wskazanych w treści kryterium,
- *Projekty dla osób w niekorzystnej sytuacji* – preferowane będą operacje, których kluczowymi odbiorcami będą osoby w niekorzystnej sytuacji,
- *Praca dla osób w niekorzystnej sytuacji* - preferowane będą operacje, w wyniku których powstanie miejsce/a pracy dla mieszkańców obszaru Doliny Karpia będących jednocześnie osobami w niekorzystnej sytuacji,
- *Aktywizacja seniorów i ludzi młodych* - preferowane będą operacje, których kluczowymi odbiorcami będą seniorzy lub ludzie młodzi.

- **Podejście partnerskie**

Wzmacnianie więzi i zachowań społecznych na terenie LSR to jedno z kluczowych wyzwań stojących przed Stowarzyszeniem w najbliższych latach. Wyniki konsultacji społecznych potwierdzają, że pomimo dostępu do nowoczesnych narzędzi komunikacji, coraz większym problemem jest zapewnienie wymiany informacji między poszczególnymi interesariuszami, nie wspominając już o współpracy w realizacji wspólnych celów. Jednym z możliwych sposobów zmiany tego stanu rzeczy jest wykorzystanie przewidzianych w podejściu LEADER mechanizmów zachęcających do partnerstwa. W tym celu LGD przewidziało możliwość prowadzenia **operacji realizowanych w partnerstwie** w ramach ~~czterech~~ trzech przedsięwzięć:

- **P 1.1** - partnerstwo dotyczące operacji infrastrukturalnych, zwłaszcza inwestycji typu szlaki rowerowe lub turystyczne,
- **P 2.1** - partnerstwo dotyczące operacji w zakresie zapewnienia opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących,
- **P 2.2** - partnerstwo w zakresie operacji poświęconych poprawie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców,
- ~~**P 3.2** - partnerstwo dotyczące poprawy rozpoznawalności kultury i produktów lokalnych.~~

Wszystkie wskazane powyżej obszary zakładają prowadzenie operacji realizowanych w partnerstwie, czyli takich, które realizowane będą przez partnerów z obszaru jednej LSR. Tym samym, stanowić to będzie odpowiedź na wyzwania związane z niedostateczną wymianą informacji między lokalnymi podmiotami oraz niewykorzystaniem potencjału wynikającego ze współpracy. Dodatkowo, na potrzeby wzmacniania podejścia partnerskiego opracowane zostały następujące kryteria wyboru:

- *Partnerstwo* - preferowane będą operacje realizowane w partnerstwie na obszarze LSR,
- *Partnerstwo marki lokalnej Dolina Karpia* - preferowane będą operacje realizowane w ramach partnerstwa marki lokalnej Dolina Karpia.

Dopełnieniem powyższych mechanizmów wspierania podejścia partnerskiego będą również działania polegające na **animowaniu** podmiotów z obszaru objętego LSR do współpracy z innymi podmiotami. Tego rodzaju działania polegać będą m.in. na szkoleniach, spotkaniach aktywizacyjnych, prezentacji dobrych praktyk, kojarzeniu partnerów. Dotyczyć one będą wszystkich wskazanych powyżej przedsięwzięć przewidujących realizację operacji w partnerstwie. Warto jednak zaznaczyć, że szczególne miejsce dla tego typu działań przewidziano w P 3.2, gdzie planowane są projekty grantowe i operacje własne.

7.4 Projekty grantowe i operacje własne

Projekty grantowe prowadzone będą w ramach przedsięwzięcia 3.2 (*Wzrost zainteresowania kulturą i produktami lokalnymi*). Zakresy projektów dotyczyć będą oddolnych inicjatyw aktywizujących lokalną społeczność poprzez organizację wydarzeń, działań aktywizujących, edukacyjnych lub zakupu wyposażenia niezbędnego do realizacji celów związanych z rozwojem rozpoznawalności produktów lokalnych i dziedzictwa kulturowego (zgodnie z opisem w Rozdziale VI). LGD planuje przeznaczyć na realizację projektów grantowych 198 000 EUR.

LGD planuje **operacje własne** w ramach przedsięwzięcia 3.2 (*Wzrost zainteresowania kulturą i produktami lokalnymi*). Będą one związane z rozwojem rozpoznawalności produktów lokalnych i dziedzictwa kulturowego, między innymi poprzez organizację Targów Turystycznych Doliny Karpia i rozwój Programu marki lokalnej Dolina Karpia.

7.5 Innowacyjność LSR

- **Definicja innowacyjności i zastosowanie w LSR**

W ramach wdrażania LSR stosowana będzie następująca definicja innowacji:

Innowacja *- zmiana mająca na celu wdrożenie na obszarze objętym LSR nowego lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny).*

Jednocześnie na potrzeby oceny operacji zdefiniowano również następujące rodzaje innowacji:

- innowacja produktowa - wprowadzenie na rynek nowego towaru lub usługi lub znaczące ulepszenie oferowanych uprzednio towarów i usług;
- innowacja procesowa - wprowadzenie do praktyki nowych lub znacząco ulepszonych metod produkcji lub dostawy;
- innowacja marketingowa - zastosowanie nowej metody marketingowej obejmującej znaczące zmiany w wyglądzie produktu, jego opakowaniu, pozycjonowaniu, promocji, polityce cenowej lub modelu biznesowym, wynikającej z nowej strategii marketingowej przedsiębiorstwa;
- eko-innowacja – nowy lub istotnie ulepszony produkt (wyrób lub usługa), proces, metoda organizacyjna lub marketingowa, która przyniesie korzyści dla środowiska w porównaniu z rozwiązaniami alternatywnymi,
- innowacja w kontekście lokalnym - nowy sposób wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych lub społecznych.

Zapewnienie konkurencyjności i odpowiedniego rozwoju obszaru LSR wymaga innowacyjnego podejścia w każdym obszarze działalności. Dlatego LGD będzie stosować „Innowacyjność" jako podstawowe kryterium przy wyborze wszystkich operacji, w ramach każdego z przedsięwzięć. Warto jednak zauważyć, że 5 przedsięwzięć jest szczególnie nastawionych na innowacje (P 1.2, P 1.3, P 2.3, P 3.1 i P 3.2). Wynika to z faktu, że ich istotą jest wykorzystanie unikalnych i charakterystycznych tylko dla

Doliny Karpia lokalnych zasobów, zwłaszcza przyrodniczych i kulturowych. Ich wykorzystanie spowoduje więc, że przyjęte rozwiązania będą charakteryzowały się wysokim poziomem innowacyjności. Również inne przedsięwzięcia LSR (P 1.1, P 2.2, P 2.3) posiadają duży potencjał innowacyjny, gdyż dzięki realizowanym operacjom beneficjenci będą mogli korzystać z nowych kompetencji, nowoczesnej infrastruktury, wyposażenia, sprzętu i usług, których zakup bez wsparcia z LSR byłby niemożliwy.

- **Animowanie do wdrażania innowacji**

W celu animowania do podejmowania realnych działań innowacyjnych w kryteriach wyboru operacji dokonano rozróżnienia i priorytetyzacji między trzema rodzajami innowacji:

- **Innowacyjność „kreatywna”** (3 pkt) - powstaje w wyniku prac naukowo-badawczych lub nowego wykorzystania wiedzy, dotyczy wprowadzenia nowych produktów, usług, procesów lub metod do tej pory nieobecnych na terenie LSR.
- **Innowacyjność „imitująca”**(2 pkt) - wzorowana jest na wcześniej powstałych produktach, usługach i procesach. Dotyczy ulepszenia istniejących już wcześniej na terenie LSR produktów, usług, procesów lub metod.
- **Innowacyjność „pozorna”**(0 pkt) - drobne zmiany pozorujące nowości, nieróżniące się znacząco od produktów, usług lub procesów istniejących już wcześniej na terenie LSR.

Poza zachęceniem do innowacyjności na poziomie oceny operacji, LGD planuje również uwzględnienie tej tematyki w komunikacji z mieszkańcami, zarówno bezpośredniej jako jeden z tematów spotkań, jak i pośredniej przy wykorzystaniu mediów społecznościowych. Szczególne znacznie będzie tu miała zwłaszcza prezentacja i popularyzacja najbardziej innowacyjnych rozwiązań wdrażanych przez beneficjentów. Dodatkowym narzędziem wykorzystywanym w ramach animacji do wdrażania innowacji będą również operacje własne LGD, w ramach których prezentowane będą dobre praktyki.

- **Opis planowanych metod wdrożenia innowacji i ich oczekiwanego wpływu**

Kryteria wyboru operacji jednoznacznie wskazują, że preferowane będą operacje wprowadzające innowacyjne rozwiązania na obszarze Doliny Karpia. Specjalne kryterium wyboru operacji dedykowane właśnie innowacyjności będzie stosowane do oceny wszystkich operacji. Warto jednocześnie zauważyć, że wdrażanie innowacyjności przez grupy docelowe LSR będzie również stymulować podejmowanie tego typu działań w innych sektorach gospodarki. Należy się spodziewać tzw. efektu dyfuzji innowacji, gdy część podmiotów z terenu LSR będzie wzorować się na nagłaśnianych przykładach innowacyjnych działań, wybierając rozwiązania nowoczesne, niestandardowe, o innowacyjnym charakterze. Założyć należy również, że na terenie LSR zainicjowany zostanie tzw. „proces przedsiębiorczego odkrywania”, który pozwoli na identyfikowanie nowych możliwości biznesowych i innowacji. W efekcie możliwe będzie wykrycie potencjalnych źródeł innowacyjności oraz wskazanie na sposoby ich rozwijania i wdrożenia w praktyce.

VIII. PLAN DZIAŁANIA

Proces wdrażania LSR obejmuje okres sześciu lat od roku 2024 do roku 2029. W okresie tym, Lokalna Grupa Działania będzie musiała efektywnie i skutecznie wydać 4 512 236 EUR przeznaczonych na realizację Strategii. Co ważne, z uwagi na wielofunduszowy charakter LSR w kwocie tej znajdują się środki z trzech różnych Funduszy (EFRROW, EFRR, EFS+). Oznacza to, że harmonogram realizacji poszczególnych celów musi uwzględniać różne wymogi dotyczące tempa wydatkowania środków. W rezultacie, przy tworzeniu planu działania uwzględniono następujące wymogi wynikające z umowy ramowej:

- do 30 czerwca 2026 r. udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach PS WPR w wysokości co najmniej 40% środków,
- do 31 grudnia 2027 r. udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach PS WPR w wysokości co najmniej 80% środków,
- do 31 grudnia 2026 r. udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach FEM w wysokości co najmniej 80% środków,
- do 31 grudnia 2028 r. udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach FEM w wysokości 100% środków.

Biorąc pod uwagę wymogi umowy ramowej LGD zdecydowała, aby najbardziej kosztochłonne operacje – związane z inwestycjami infrastrukturalnymi (P 1.1) – zrealizować w terminie pierwszego kamienia milowego PS WPR (30.06.2026). Tego rodzaju podejście zapewni spełnienie wymogów formalnych, a jednocześnie pozwoli stosunkowo szybko korzystać interesariuszom z efektów realizacji LSR. W oparciu o takie właśnie dwa założenia zdecydowano również, aby większość pozostałych zaplanowanych działań przeprowadzić do końca roku 2026 (blisko 80% całego budżetu) lub 2027 (ponad 99% całego budżetu). W tym właśnie okresie realizowane będą również operacje z pozostałych przedsięwzięć w celach 1, 2 i 3.

Intensyfikacja działań w pierwszej połowie okresu wdrażania stanowi również odpowiedź na wyniki diagnozy potrzeb Doliny Karpia i analizy otoczenia zewnętrznego. Zapewnienie konkurencyjności obszaru LSR wobec innych destynacji wypoczynkowych wymaga działań dynamicznych, których efekty będą odczuwalne stosunkowo szybko. Warto jednocześnie podkreślić, że zasadność przyjętego podejścia potwierdzają również wyniki konsultacji społecznych. Zwracano podczas nich uwagę na to, że takie tempo realizacji LSR pozwoli z jednej strony wyjść naprzeciw oczekiwaniom związanym z szybkim uruchomieniem środków, a z drugiej strony, ograniczy negatywne efekty inflacji (rosnące koszty operacji). W ostatnich latach wdrażania zaplanowano realizację projektów grantowych, które stanowią nie tylko skuteczny sposób aktywizacji społecznej, ale również pozwalają na realizację celu zapewnienia rozpoznawalności oferty wypoczynkowej Doliny Karpia. W całym toku realizacji LSR przewiduje się realizację operacji realizowanych w partnerstwie, co niewątpliwie wpłynie pozytywnie na wielkość zaangażowanych środków i sposób wdrażania Planu działania.

Harmonogram osiągania wskaźników produktu i rezultatu, a także wydatkowania środków został sporządzony w oparciu o dokumenty regulujące wdrażanie poszczególnych programów, a także zobowiązania wobec LGD płynące z zapisów umowy ramowej w osiąganiu kamieni milowych. Harmonogram zakłada, że najszybciej zakontraktowane zostaną środki w ramach FEM. Do końca 2026 r. w ramach EFRR stopień wykorzystania budżetu LSR osiągnie 100%, a w ramach EFS+ ponad 80%. Całkowite wdrażanie środków w ramach FEM zakończy się do 31.12.2027 r. Środki z PS WPR zostaną wdrożone do końca roku 2026 w ponad 67%, a w latach kolejnych stopień kontraktacji będzie wynosił blisko 100%. Tempo realizacji wskaźników jest proporcjonalne do stopnia zakontraktowanych środków w ramach poszczególnych programów.

Szczegółowy harmonogram osiągania wskaźników produktu i rezultatu znajduje się w załączniku nr 2 LSR *Plan działania.*

IX. PLAN FINANSOWY LSR

9.1 Opis źródeł finansowania LGD

Lokalna Strategia Doliny Karpia ma charakter wielofunduszowy, co oznacza, że realizowane w jej ramach działania finansowane będą z trzech funduszy stanowiących bezpośrednie źródło finansowania LSR:

- EFRROW - finansującego działania w ramach PS WPR,
- EFRR - finansującego działania w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027,
- EFS+ - finansującego działania w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027.

Zgodnie z wymogami konkursu na wybór LSR, przy określeniu wielkości budżetu uwzględniono fakt, że na terenie LSR mieszka ponad 80 tys. ludności wiejskiej. W rezultacie zastosowano adekwatne poziomy finansowe określone w dokumentacji konkursowej dla PS WPR. Natomiast na potrzeby określenia wielkości dofinasowania z programu regionalnego wykorzystano kwoty określone dla obszaru gmin objętych LSR. Budżet LSR uwzględnia również limity dotyczące maksymalnej wielkości środków (m.in.: do 40% środków LSR dla JSFP w ramach WPR oraz do 20% środków na operacje własne).

Środki z ww. funduszy przeznaczone będą zarówno na wdrażanie Strategii jak i na związany z nią proces zarządzania. Szczegółowe wskazanie środków finansowych w podziale na poszczególne Programy/Fundusze i zakres wsparcia ilustruje załącznik nr 4 LSR *Plan wykorzystania budżetu LSR.*

9.2 Powiązanie źródeł finansowania z celami LSR

Struktura wewnętrzna budżetu LSR wynika zarówno z wymogów konkursu na wybór strategii, jak i z konsultacji społecznych. Kluczową zasadą jaką przyjęto przy konstruowaniu budżetu było zapewnienie jednoznacznego i przejrzystego powiązania źródeł finansowania z zakładanymi efektami. Jak to już szczegółowo przedstawiono w rozdziale VI, do każdego przedsięwzięcia przypisane zostało źródło i wielkość środków:

- **P 1.1 - PS WPR** oraz **EFRR:** z racji na przewidywany rodzaj operacji (infrastruktura) jest to jedno z 2 najbardziej kosztochłonnych przedsięwzięć LSR (1 628 757,00 EURO). Dlatego właśnie zdecydowano o wykorzystaniu efektu synergii

poprzez wykorzystanie środków z PS WPR i EFRR (wraz z przypisaniem osobnych wskaźników produktu dla obu programów).

- **P 1.2 - PS WPR:** przewidywany zakres operacji i wnioskodawcy (gospodarstwa rolne) wpisują się w priorytety PS WPR, a wielkość środków (198 000,00 EURO) jest adekwatna dla zdiagnozowanych na podstawie fiszek projektowych potrzeb. Podkreślić jednocześnie należy, że zakres przedsięwzięcia stanowi odpowiedź na priorytety PS WPR, wskazujące na potrzebę wsparcia rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach (i ich rodzin) w zakresie: agroturystyki, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych.
- **P 1.3 - PS WPR:** specyfika przedsięwzięcia (zakładanie i rozwój działalności gospodarczej w obszarze wypoczynku) zdeterminowały stosunkowo dużą wielkość desygnowanych środków (1 298 500,00 EURO).
- **P 2.1 - EFS+:** przewidywany zakres operacji (wsparcie dla potrzebujących) wpisuje się w priorytety EFS+, a wielkość środków (483 479,00 EURO) jest adekwatna dla zdiagnozowanych na podstawie fiszek projektowych potrzeb.
- **P 2.2 - EFS+:** charakter planowanych operacji (tzw. miękkie) jest adekwatny do specyfiki źródła finansowania (EFS+), a jednocześnie powoduje, że wielkość alokowanych środków (150 000,00 EURO) jest relatywnie mniejsza niż w przedsięwzięciach z Celu 1.
- **P 2.3 - PS WPR:** przewidywany zakres operacji (srebrna gospodarka) wpisuje się w priorytety PS WPR, a wielkość środków (264 000,00 EURO) jest adekwatna dla zdiagnozowanych na podstawie fiszek projektowych potrzeb.
- **P 3.1 - PS WPR:** przewidywany zakres operacji (produkty lokalne) wpisują się w priorytety PS WPR, a wielkość środków (180 000,00 EURO) jest adekwatna dla zdiagnozowanych na podstawie fiszek projektowych potrzeb.
- **P 3.2 - PS WPR:** o źródle (PS WPR) i wielkości alokowanych środków (309 500,00 EURO) zdecydował rodzaj planowanych działań w zakresie produktów lokalnych jak też i sposób ich realizacji (operacja własna, granty). Warto również podkreślić, że zgodnie z założeniami istotną grupą beneficjentów działań podejmowanych w ramach tego przedsięwzięcia (oraz P 3.1) będą osoby z grup w niekorzystnej sytuacji - kobiety, a także seniorzy i ludzie młodzi. Dotychczasowe doświadczenia LGD potwierdzają bowiem dużą aktywność tych właśnie odbiorców w zakresie produktów lokalnych.

X. MONITORING I EWALUACJA

10.1 Zasady monitorowania i ewaluacji

Planowanie strategiczne z natury rzeczy obejmuje długi horyzont czasowy. Określone w LSR cele, przedsięwzięcia i odpowiadające im wskaźniki dotyczą okresu sześciu lat (2024-2029). W tak długim okresie czasu bardzo prawdopodobne jest wystąpienie zdarzeń mających negatywny wpływ na funkcjonowanie biura LGD oraz samą realizację strategii. Aby zapewnić wysoką skuteczność i efektywność podejmowanych działań opracowano szczegółowe zasady monitoringu i ewaluacji.

Zasady **monitoringu** zakładają stałe i systematyczne zbieranie oraz analizowanie informacji zarówno na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji LSR. Monitoring prowadzony będzie przez pracowników Biura LGD, których w procesie analizy danych wspomaga również Zarząd LGD. W ramach monitoringu gromadzone będą dane finansowe (zwłaszcza stan realizacji budżetu) oraz rzeczowe (przede wszystkim stan realizacji wskaźników LSR). Stosowana przez LGD procedura monitoringu szczegółowo określa zakres przedmiotowy i podmiotowy monitoringu, rodzaj gromadzonych danych, a także sposób i okres pomiaru. Procedura określa również dane i wskaźniki, które będą zbierane przez cały okres wdrażania LSR. Poza samym gromadzeniem danych procedura określa również mechanizmy analizy i wykorzystywania wyników monitoringu. Dane objęte monitoringiem będą miały charakter dezagregowalny, uwzględniając między innymi kontekst geograficzny (gminy), aktywność przedstawicieli grup o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR oraz specyfikę wszystkich wdrażanych funduszy.

O ile monitoring jest procesem ciągłym, to **ewaluacja** LSR ma charakter przede wszystkim zaplanowany i okresowy. Nie mniej jednak, w przypadku sytuacji wyjątkowych lub kryzysowych opracowane przez LGD procedury zakładają również ewaluację doraźną. Celem ewaluacji jest ocena wartości interwencji publicznej w ramach LSR dokonana przy uwzględnieniu kryteriów skuteczności, efektywności, istotności, użyteczności i trwałości. W ramach planowanych działań przewiduje się zarówno

kompleksową ocenę całego LSR, jak i ewaluację tematyczną w podziale na trzy fundusze (PS WPR, EFRR i EFS+). Założono realizację trzech podstawowych rodzajów ewaluacji: ex ante, bieżącą oraz ex post.

Ewaluacja ex ante przeprowadzona została jeszcze na etapie przygotowania LSR. W ramach tej oceny sprawdzono jakość rozwiązań organizacyjnych i proceduralnych LGD, zwłaszcza tych dotyczących funkcjonowania Biura i naboru wniosków. Poza tym, ewaluacja ex ante obejmowała również weryfikację istotności i spójności założonych celów. W tym celu wykorzystano wyniki konsultacji społecznych, analizę SWOT oraz metodę matrycy logicznej.

Ewaluacja bieżąca realizowana będzie przez Biuro i Zarząd w pierwszym kwartale każdego roku od 2025 do 2029. Okres oceny obejmować będzie wydarzenia z roku poprzedniego. Jej celem będzie systematyczna ocena stanu realizacji LSR i inicjowanie ewentualnych działań korygujących. Ewaluacja będzie miała zarówno charakter formatywny (funkcjonowanie Biura i Rady), jak i konkluzywny (wdrażanie LSR). Przy ocenie bieżącej szczególna uwaga zostanie zwrócona na realizację Planu działania i Planu komunikacji oraz budżetu LSR. Szczegółowe informacje na temat elementów objętych badaniem oraz sposobu oceny znajdują się w wewnętrznej procedurze monitoringu i ewaluacji, która wskazuje m.in. na następujący zakres oceny:

- Stan realizacji celów i przedsięwzięć,
- Sposób wyboru i oceny operacji, kryteria wyboru,
- Realizacja budżetu, Planu działania i Planu komunikacji,
- Funkcjonowanie organów LGD.

Ewaluacja ex post zostanie przeprowadzona na końcu wdrażania LSR w 2028 r.[61] Ocena obejmować będzie wydarzenia z całego dotychczasowego okresu wdrażania strategii. Celem badania będzie przede wszystkim ocena skuteczności i efektywności podjętych działań, oraz weryfikacja użyteczności i trwałości osiągniętych efektów w kontekście potrzeb obszaru LSR. Ewaluacja będzie miała zarówno charakter formatywny (funkcjonowanie Biura, Rady i Zarządu), jak i konkluzywny (wdrażanie LSR). Wśród elementów objętych ewaluacją znajdą się wszystkie określone w LSR wskaźniki rzeczowe i finansowe, a także objęte monitoringiem mierniki odnoszące się do funkcjonowania LGD. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na grupy w niekorzystnej sytuacji, innowacyjność i realizację zasady partnerstwa. W celu zapewnienia obiektywizmu, badanie będzie przeprowadzone przy udziale ewaluatora zewnętrznego. Szczegółowe informacje o elementach i sposobie oceny znajdują się w wewnętrznej procedurze monitoringu i ewaluacji, która wskazuje m.in. na następujący zakres oceny:

- Stan realizacji celów i przedsięwzięć,
- Sposób wyboru i oceny operacji, kryteria wyboru,
- Realizacja budżetu, Planu działania i Planu komunikacji, zasady partycypacji,
- Funkcjonowanie organów LGD.

10.2 Kryteria ewaluacyjne

Przy ocenie funkcjonowania LGD i realizacji LSR zastosowane zostaną następujące kryteria:

1. **Skuteczność**: ocena stopnia osiągnięcia zakładanych celów i przedsięwzięć na podstawie określonych w LSR wskaźników. Zakłada się również ocenę skuteczności organów LGD w ramach ewaluacji formatywnej. Kryterium wykorzystane zostanie podczas ewaluacji bieżącej i ex post. Dopuszcza się możliwość wykorzystania tego kryterium na potrzeby ewaluacji doraźnej, o ile wyniki monitoringu lub ocen zewnętrznych wskażą na potrzebę jej przeprowadzenia.
2. **Efektywność**: porównanie uzyskanych efektów z poniesionymi nakładami. Kryterium zostanie wykorzystane zarówno do oceny realizacji LSR jak i funkcjonowania Biura w ramach ewaluacji ex post.

[61] Ostateczny termin i tryb realizacji ewaluacji ex post uzależniony będzie od treści aktualnych wytycznych obowiązujących LGD.

3. **Istotność**: właściwe sformułowanie celów w kontekście potrzeb obszaru LSR. Kryterium weryfikuje czy cele i przedsięwzięcia oraz odpowiadające im wskaźniki rzeczywiście stanowią właściwą odpowiedź na zidentyfikowane problemy lub szanse rozwojowe. Kryterium zostało już wykorzystane w ramach ewaluacji ex ante LSR.
4. **Użyteczność**: właściwe sformułowanie celów w kontekście potrzeb obszaru LSR. Zarówno „istotność" jak i „użyteczność" polegają na ocenie zasadności określonych w LSR celów. O ile jednak „istotność" to kryterium wykorzystane podczas ewaluacji ex ante, to „użyteczność" zastosowane zostanie podczas ewaluacji bieżącej i ex post.
5. **Trwałość**: ocena prawdopodobieństwa tego czy osiągnięte zmiany lub korzyści będą nadal kontynuowane. Kryterium wykorzystane zostanie do oceny realizacji LSR w ramach ewaluacji ex post.

10.3 Wykorzystanie wyników monitoringu i ewaluacji

Informacje uzyskane z ewaluacji i monitoringu wykorzystane zostaną w następujący sposób:

1. **Realizacja celu poznawczego** - głównym celem monitoringu i ewaluacji będzie zwiększenie wiedzy LGD oraz zainteresowanych interesariuszy na temat mechanizmów wdrażania LSR i poszczególnych operacji oraz uzyskanie informacji dotyczącej efektów strategii, jej sukcesów i niepowodzeń. Wiedza uzyskana w trakcie monitoringu i ewaluacji ma pomóc w wypracowywaniu decyzji strategicznych przez LGD. Dodatkowo, w ramach realizacji Planu komunikacji, informacje będące wynikiem ewaluacji będą przedstawiane mieszkańcom obszaru LSR.

2. **Realizacja celu instrumentalnego** - głównym celem monitoringu i ewaluacji w podejściu instrumentalnym będzie wykorzystanie jej wyników i rezultatów do podejmowania decyzji związanych z realizowanymi operacjami, jak i samą strategią. Uzyskane z ewaluacji dane będą miały kluczowe znaczenie przy podejmowaniu decyzji dotyczących działań promocyjno-informacyjnych (przede wszystkim wśród wnioskodawców), decyzji finansowych (wybór projektów w kontekście założonych wskaźników), jak i decyzji organizacyjnych (proces decyzyjny i obsługa administracyjna w LGD). Opracowana na potrzeby realizacji LSR procedura monitoringu i ewaluacji zakłada bieżące gromadzenie danych z monitoringu i ich szczegółową analizę przez Zarząd, co najmniej raz na kwartał.

Tabela 33. . *Ewaluacja wdrażania LSR*

Kiedy? Termin oceny	Co? Zakres oceny - główne elementy podlegające badaniom/kryteria oceny	Jak? Sposób oceny	Kto? Wykonawca oceny
Ewaluacja bieżąca I kwartał każdego roku: 2025-2029 Okres oceny: rok poprzedni.	1. Stan realizacji celów i przedsięwzięć - kryterium: ocena skuteczności (PS WPR, EFRR, EFS+). 2. Sposób wyboru i oceny operacji, kryteria wyboru - przejrzystość i powtarzalność procesu, analiza zgłaszanych uwag. 3. Realizacja budżetu - kryterium skuteczność, zgodność z umową i LSR. 4. Realizacja Planu działania – kryterium skuteczność, zgodność z umową i LSR. 5. Realizacja Planu komunikacji – kryterium skuteczność, zgodność z umową i LSR. 6. Realizacja zasady partycypacji – kryterium skuteczność, zgodność z LSR i oczekiwaniami społecznymi.	• Analiza dokumentacji i danych z monitoringu, • Biały wywiad – analiza przekazów medialnych, • Opinie Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej.	Wewnętrzny ewaluator - Biuro i Zarząd.
Ewaluacja ex post II połowa 2028 Okres oceny: dotychczasowy okres wdrażania	1. Stan realizacji celów i przedsięwzięć – kryterium: ocena skuteczności, użyteczności i trwałości (PS WPR, EFRR, EFS+). 2. Wpływ wdrażania LSR na stan realizacji celów przekrojowych UE. 3. Sposób i kryteria wyboru, oceny operacji: przejrzystość, powtarzalność procesu, opinie wnioskodawców – kryterium: ocena skuteczności i efektywności. 4. Realizacja budżetu – kryterium: zgodność z umową, LSR, efektywność (PS WPR, EFRR, EFS+). 5. Realizacja Planu działania – kryterium: zgodność z umową, LSR, ocena skuteczności. 6. Realizacja Planu komunikacji – kryterium: zgodność z umową, LSR, ocena skuteczności. 7. Realizacja zasady partycypacji – kryterium: zgodność z LSR i oczekiwaniami społecznymi.	• Analiza dokumentacji i danych z monitoringu, • Biały wywiad – analiza przekazów medialnych, • Badanie ankietowe, • Wywiady indywidualne, • Warsztaty moderowane z udziałem	Ewaluacja partycypacyjna przy udziale ewaluatora zewnętrznego.

Kiedy? Termin oceny	Co? Zakres oceny - główne elementy podlegające badaniom/kryteria oceny	Jak? Sposób oceny	Kto? Wykonawca oceny
		interesariuszy.	

Tabela 34. *Ewaluacja funkcjonowania LGD*

Kiedy? Termin oceny	Co? Zakres oceny - główne elementy podlegające badaniom/kryteria oceny	Jak? Sposób oceny	Kto? Wykonawca oceny
Ewaluacja bieżąca I kwartał każdego roku: 2025-2029 Okres oceny: rok poprzedni.	1.Biuro – kryterium skuteczność, efektywność, użyteczność: • realizacja umowy ramowej i regulacji wewnętrznych LGD, • jakość i efektywność usług doradczych, • działania w zakresie animacji lokalnej, współpracy i polityki informacyjnej, • efektywność poszczególnych pracowników i Biura jako całości. 2.Rada – kryterium skuteczność, efektywność, użyteczność: • frekwencja na posiedzeniach, • spójność i rzetelność w stosowaniu regulacji wewnętrznych.	• Analiza dokumentacji i danych z monitoringu. • Opinie Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady.	Wewnętrzny ewaluator – Biuro i Zarząd.
Ewaluacja ex post II połowa 2028 Okres oceny: dotychczasowy okres wdrażania	1.Biuro - kryterium skuteczność, efektywność, użyteczność: • realizacja umowy ramowej i regulacji wewnętrznych LGD, • jakość i efektywność usług doradczych, • działania w zakresie animacji lokalnej, współpracy i polityki informacyjnej, 2.Funkcjonowanie Biura, Rady i Zarządu, a stan realizacji celów, przedsięwzięć (kryterium skuteczności, efektywności), 3.Funkcjonowanie Biura, Rady, a wybór i ocena operacji (kryterium skuteczności, efektywności), 4.Funkcjonowanie Biura i Zarządu, a realizacja budżetu i Planu działania (kryterium skuteczności), 5.Funkcjonowanie Biura, a realizacja Planu komunikacji (kryterium skuteczności, efektywności), 6.Funkcjonowanie Biura, a realizacja zasady partycypacji (kryterium skuteczności, efektywności).	• Analiza dokumentacji i danych z monitoringu, • Biały wywiad - analiza przekazów medialnych, • Badanie ankietowe, • Wywiady indywidualne, • Warsztaty moderowane z udziałem interesariuszy.	Ewaluacja partycypacyjna przy udziale ewaluatora zewnętrznego.

Tabela 35. *Monitoring wdrażania LSR*

Kiedy? Termin	Co? Zakres danych - główne elementy podlegające badaniom/kryteria oceny	Jak? Źródło danych	Kto? Wykonawca
Na bieżąco. Raportowanie do Zarządu co kwartał	1. Realizacja wskaźników celów i przedsięwzięć LSR (grupy o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR, gminy), 2. Stan realizacji budżetu LSR (PS WPR, EFRR, EFS+), 3. Liczba rozwiązanych umów o dofinansowanie (dezagregacja: grupy o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR, gminy, PS WPR, EFRR, EFS+), 4. Liczba podpisanych umów o dofinansowanie (grupy o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR, gminy, PS WPR, EFRR, EFS+).	Dane własne LGD, zbierane przez Biuro.	Biuro LGD.

Tabela 36. *Monitoring funkcjonowania LGD*

Kiedy? Termin	Co? Zakres danych - główne elementy podlegające badaniom/kryteria oceny	Jak? Źródło danych	Kto? Wykonawca
Na bieżąco. Raportowanie do Zarządu	1.Efektywność usług doradczych; • liczba usług doradczych (PS WPR, EFRR, EFS+), • liczba złożonych wniosków, na które świadczono usługi doradcze, • % wniosków, na które świadczono usługi doradcze i które zostały wybrane, 2.Intensywność animacji lokalnej i współpracy:	Dane własne LGD, zbierane przez Biuro.	Biuro.

Kiedy? Termin	Co? Zakres danych - główne elementy podlegające badaniom/kryteria oceny	Jak? Źródło danych	Kto? Wykonawca
co kwartał	• liczba publikacji pracowników LGD (tradycyjnych i w przestrzeni wirtualnej), • liczba organizowanych przez LGD spotkań i ich uczestników, • liczba wydarzeń, w których LGD wystąpiła w roli wystawcy, • stan realizacji wskaźników określonych w Planie komunikacji, 3.Realizacja budżetu na koszty bieżące i aktywizację, 4.Frekwencja na posiedzeniach Rady, 5.Liczba złożonych wniosków (w tym liczba wniosków złożonych przez osoby z grup o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR, gmin), 6.Liczba wniosków wybranych do dofinansowania (w tym liczba wniosków złożonych przez osoby z grup o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR, gmin), 7.Liczba złożonych protestów/odwołań (PS WPR, EFRR, EFS+), 8.Odsetek wniosków, które zostały wybrane do dofinansowania w stosunku do liczby wniosków złożonych w naborach (narastająco od początku realizacji LSR), 9.Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem.		

Wykaz wykorzystanej literatury

Literatura

- Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027, Kraków 2022
- Plan Strategiczny dla WPR 2023-2027
- Program Strategiczny Regionalna Strategia Innowacji Województwa Małopolskiego 2020
- Program Strategiczny „Srebrna Małopolska 2030", Kraków 2022
- Strategia rozwoju województwa „Małopolska 2030"
- Strategia Rozwoju Gminy Brzeźnica na lata 2022-2030
- Strategia Rozwoju Gminy Kalwaria Zebrzydowska na lata 2016-2022
- Strategia Rozwoju Gminy Mucharz na lata 2016-2022
- Strategia Rozwoju Gminy Osiek na lata 2022-2030
- Strategia Rozwoju Gminy Polanka Wielka na lata 2021-2030
- Strategia Rozwoju Gminy Przeciszów na lata 2022-2030
- Strategia Rozwoju Gminy Spytkowice na lata 2022-2030
- Strategia Rozwoju Gminy Stryszów na lata 2021-2030
- Strategia Rozwoju Gminy Tomice na lata 2016-2025
- Strategia Rozwoju Gminy Zator 2014-2022
- Strategia Rozwoju Powiatu Oświęcimskiego 2021-2030
- Strategia Rozwoju Powiatu Wadowickiego 2021-2027.

Strony internetowe

- www.brzeźnica.pl (dostęp 04.2023 r.)
- www.mucharz.pl (dostęp 04.2023 r.)
- www.osiek.pl (dostęp 04.2023 r.)
- www.polanka-wielka.pl (dostęp 04.2023 r.)
- www.przeciszow.pl (dostęp 04.2023 r.)
- www.samorzad.gov.pl/web/gmina-kalwaria-zebrzydowska/ (dostęp 04.2023 r.)
- www.samorzad.gov.pl/web/gmina-stryszow (dostęp 04.2023 r.)
- www.spytkowice.net.pl (dostęp 04.2023 r.)
- www.stat.gov.pl, (dane na dzień 31.12.2020 r.)
- www.tomice.pl (dostęp 04.2023 r.)
- www.zator.pl (dane na dzień 31.12.2020 r.)

- www.oswiecim.praca.gov.pl (dane na dzień 31.12.2020 r.)
- www.wadowice.praca.gov.pl (dane na dzień 31.12.2020 r.)

Załączniki do LSR

Załącznik nr 1: Cele i przedsięwzięcia

Załącznik nr 1A - Przedsięwzięcia w ramach Celu 1

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1: *Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej*	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacje realizowane w partnerstwie, operacja własna, animacja itp.)
1 378 757 EUR *(EFRR):* *- liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem (1 103 005,60 EUR)* *- długość wspartych szlaków turystycznych (275 751,40 EUR)* ~~1 628 757 EUR~~ ~~*(PS WPR: 250 000 EUR EFRR: 1 378 757 EUR)*~~	P1.1 Rozwój infrastruktury wypoczynkowej - FEW	•mieszkańcy woj. małopolskiego (w tym Doliny Karpia) i turyści, •JSFP, w tym JST.	konkurs, w tym operacje realizowane w partnerstwie
250 000 EUR *(PS WPR)*	P1.1 Rozwój infrastruktury wypoczynkowej – PS WPR	•mieszkańcy woj. małopolskiego (w tym Doliny Karpia) i turyści, •JSFP, w tym JST.	konkurs, w tym operacje realizowane w partnerstwie
198 000 EUR *(PS WPR)*	P1.2 Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych	•mieszkańcy Doliny Karpia (w tym seniorzy i młodzi) i turyści, •dzieci i młodzież szkolna korzystająca z oferty edukacyjnej, •seniorzy i niepełnosprawni oraz ich otoczenie (gospodarstwa opiekuńcze), •rolnicy, w tym rybacy i ich rodziny.	konkurs
495 000 EUR (PS WPR)	P1.3 Rozwój oferty usługowej w zakresie wypoczynku - premia	•komercyjne i niekomercyjne podmioty organizujące ruch turystyczny/wydarzenia kulturalne •dzieci i młodzież szkolna korzystająca z innowacyjnej oferty edukacyjnej, •członkowie organizacji pozarządowych, •lokalni przedsiębiorcy.	konkurs
805 500 EURO (PS WPR)	P1.3 Rozwój oferty usługowej w zakresie wypoczynku – rozwój	•komercyjne i niekomercyjne podmioty organizujące ruch turystyczny/wydarzenia kulturalne •dzieci i młodzież szkolna korzystająca z innowacyjnej oferty edukacyjnej, •członkowie organizacji pozarządowych, •lokalni przedsiębiorcy.	konkurs

Załącznik nr 1B - Przedsięwzięcia w ramach Celu 2

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2: *Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców*	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacje realizowane w partnerstwie, operacja własna, animacja itp.)
483 479 EUR *(EFS+)*	P 2.1 Zapewnienie opieki i wsparcia dla szczególnie potrzebujących	•osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i ich otoczenie (w tym rodziny), •osoby z niepełnosprawnościami i ich otoczenie, •osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (w tym z powodu wieku, stanu zdrowia, niepełnosprawności) i ich otoczenie, •opiekunowie nieformalni osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.	konkurs, w tym operacje realizowane w partnerstwie
150 000 EUR *(EFS+)*	P 2.2 Poprawa aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców	•osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, osoby bierne zawodowo, •otoczenie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (w tym rodziny).	konkurs, w tym operacje realizowane w partnerstwie
264 000 EUR *(PS WPR)*	P 2.3 Srebrna gospodarka	•seniorzy i ich otoczenie, turyści, •komercyjne i niekomercyjne podmioty	konkurs

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2: *Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców*	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacje realizowane w partnerstwie, operacja własna, animacja itp.)
		świadczące usługi na rzecz seniorów, •lokalni przedsiębiorcy.	

Załącznik nr 1C - Przedsięwzięcia w ramach Celu 3

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.3: *Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej*	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacje realizowane w partnerstwie, operacja własna, animacja itp.)
180 000 EUR *(PS WPR)*	P3.1 Rozwój oferty produktów lokalnych	•twórcy i dystrybutorzy produktów lokalnych, •mieszkańcy Doliny Karpia i turyści, •lokalni przedsiębiorcy.	konkurs
309 500 EUR *(PS WPR)*	P3.2 Wzrost zainteresowania kulturą i produktami lokalnymi	•twórcy i dystrybutorzy produktów lokalnych, •mieszkańcy Doliny Karpia i turyści, •członkowie organizacji pozarządowych, zespołów ludowych i artystycznych, •komercyjne i niekomercyjne podmioty organizujące ruch turystyczny/wydarzenia kulturalne.	operacja własna, projekt grantowy, ~~w tym operacje realizowane w partnerstwie~~

Załącznik nr 2A - Plan działania dla Celu 1

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1.	**Poprawa dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej**													
Przedsięwzięcie P. 1.1 - FEW	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	8 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	FEW
Przedsięwzięcie P. 1.1 - FEW	Długość wspartych szlaków turystycznych	0 kilometrów	0%	0 kilometrów	0%	20 kilometrów	100%	0 kilometrów	100%	0 kilometrów	100%	0 kilometrów	100%	FEW
Przedsięwzięcie P. 1.1 – PS WPR	Liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	3 sztuki	60%	2 sztuki	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 1.2	Liczba operacji polegających na zapewnieniu atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	4 sztuki	66%	2 sztuki	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 1.3 - premia	Liczba operacji polegających na podejmowaniu działalności gospodarczej w zakresie wypoczynku	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	10 sztuk	66%	5 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 1.3 – rozwój	Liczba operacji polegających na rozwijaniu już istniejących działalności gospodarczych w zakresie wypoczynku	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	6 sztuk	60%	4 sztuki	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.1	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	0 utworzonych miejsc pracy		0 utworzonych miejsc pracy		16 utworzonych miejsc pracy		9 utworzonych miejsc pracy		0 utworzonych miejsc pracy		0 utworzonych miejsc pracy		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.2	R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (liczba osób)	0 osób		0 osób		52 989 osób		35 326 osób		0 osób		0 osób		PS WPR

Wskaźnik rezultatu W.1.3	RCR077: liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	0 osób		0 osób		~~50000~~ osób		0 osób		0 osób		0 osób		FEW

Załącznik nr 2B - Plan działania dla Celu 2

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji narastająco wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji narastająco wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji narastająco wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji narastająco wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji narastająco wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji narastająco wskaźnika	
C.2.	**Wzmocnienie więzi i zachowań społecznych mieszkańców**													
Przedsięwzięcie P. 2.1	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	0 osób	0%	0 osób	0%	80 osób	80%	20 osób	100%	0 osób	100%	0 osób	100%	FEW
Przedsięwzięcie P. 2.2	Liczba osób niezatrudnionych objętych wsparciem w programie	0 osób	0%	0 osób	0%	40 osób	100%	0 osób	100%	0 osób	100%	0 osób	100%	FEW
	~~Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie~~	~~0 osób~~	~~0%~~	~~0 osób~~	~~0%~~	~~40 osób~~	~~100%~~	~~0 osób~~	~~100%~~	~~0 osób~~	~~100%~~	~~0 osób~~	~~100%~~	~~PS WPR~~
Przedsię-wzięcie P. 2.3	Liczba operacji w zakresie srebrnej gospodarki	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	3 sztuki	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.1	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	0 utworzonych miejsc pracy		0 utworzonych miejsc pracy	0%	3 utworzone miejsca pracy		0 utworzonych miejsc pracy		0 utworzonych miejsc pracy		0 utworzonych miejsc pracy		PS WPR
~~Wskaźnik rezultatu W.2.2~~	~~R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (liczba osób)~~	~~0 osób~~		~~0 osób~~		~~300 osób~~		~~0 osób~~		~~0 osób~~		~~0 osób~~		~~PS WPR~~
Wskaźnik rezultatu W.~~2.3~~ 2.2	PLKLCR02 - liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	0 sztuk		0 sztuk		1 sztuka		0 sztuk		0 sztuk		0 sztuk		FEW
Wskaźnik rezultatu W.~~2.4~~ 2.3	PLKLCR03 - liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług	0 sztuk		0 sztuk		3 sztuki		1 sztuka		0 sztuk		0 sztuk		FEW

Wskaźnik rezultatu W.~~2.5~~ 2.4	EECR03 – liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	0 osób		0 osób		40 osób		0 osób		0 osób		0 osób		FEW
Wskaźnik rezultatu W.~~2.6~~ 2.5	PLHILCR01 – liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu (osoby)	0 osób		0 osób		40 osób		0 osób		0 osób		0 osób		FEW

Załącznik nr 2C - Plan działania dla Celu 3

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.3.	**Zapewnienie rozpoznawalności oferty wypoczynkowej**													
Przedsię-wzięcie P. 3.1	Liczba operacji w zakresie rozwoju oferty produktów lokalnych	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	4 sztuki	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 3.2	~~Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub produktów lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR~~	~~0 sztuk~~	~~0%~~	~~1 sztuka~~	~~5%~~	~~8 sztuk~~	~~47%~~	~~8 sztuk~~	~~89%~~	~~1 sztuka~~	~~94%~~	~~1 sztuka~~	~~100%~~	~~PS WPR~~
	Liczba działań wspierających kulturę lub produkty lokalne, które otrzymały wsparcie w ramach LSR	0 sztuk	0%	1 sztuka	2%	16 sztuk	48%	16 sztuk	94%	1 sztuka	97%	1 sztuka	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.3.1	R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami	0 osób		500 osób		950 osób		950 osób		500 osób		500 osób		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.3.2	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	0 utworzonych miejsc pracy		0 utworzonych miejsc pracy		4 utworzone miejsca pracy		0 utworzonych miejsc pracy		0 utworzonych miejsc pracy		0 utworzonych miejsc pracy		PS WPR

Załącznik nr 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	**Program/Fundusz**			**Środki ogółem**
	PS WPR	**EFRR***	**EFS+***	**(EUR)**
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	2 500 000,00 EUR	1 378 757,00 EUR	633 479,00 EUR	4 512 236,00 EUR
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	562 500,00 EUR	111 786,00 EUR	111 786,00 EUR	786 072,00 EUR
Razem	3 062 500,00 EUR	1 490 543,00 EUR	745 265,00 EUR	5 298 308,00 EUR

** Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.*

*** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0".*

Załącznik nr 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz	Środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+kra-jowe)	% wykorzy-stania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+kra-jowe)	% wykorzy-stania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzy-stania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzy-stania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzy-stania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzy-stania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzy-stania budżetu LSR
EFRROW	0 EUR	0,00%	22 300,00 EUR	0,89%	1 681 700,00 EUR	67,27%	1 681 700,00 EUR	67,27%	2 455 400,00 EUR	98,22%	2 477 700,00 EUR	99,11%	2 500 000,00 EUR	100,00%
EFS+	0 EUR	0,00%	0 EUR	0,00%			536 783,20 EUR	84,74%	633 479,00 EUR	100,00%	633 479,00 EUR	100,00%	633 479,00 EUR	100,00%
EFRR	0 EUR	0,00%	0 EUR	0,00%			1 378 757,00 EUR	100,00%	1 378 757,00 EUR	100,00%	1 378 757,00 EUR	100,00%	1 378 757,00 EUR	100,00%
RAZEM	0 EUR	0,00%	22 300,00 EUR	0,49%	1 681 700,00 EUR	37,27%	3 597 240,20 EUR	79,72%	4 467 636,00 EUR	99,01%	4 489 936,00 EUR	99,51%	4 512 236,00 EUR	100,00%